לקראת שבת מלכתא

Dirshu
דרשו ד' ועוזו
קרן עולמית להיזוק
ועידוד לימוד התורה

אוגדן עלוני השבת

פרשת תצוה

בס"ד

לקראת שבת מלכתא

הלימוד השבועי לנבחני דרשו

עיר	ירושלים	בני ברק	מודיעין ע. (30 ד')	חיפה	ב. שמש	אלעד	ב"ש	צפת	ביתר ע.
כניסת שבת	16:57	17:12	17:06	17:05	16:56	17:05	17:15	17:05	16:57
יציאת שבת	18:09	18:11	18:10	18:10	18:10	18:10	18:11	18:08	18:10
ר"ת	18:50	18:46	18:48	18:47	18:49	18:47	18:50	18:43	18:50

Dirshu
דרשו ד' ועוזו
קרן עולמית לחיזוק ועידוד לימוד התורה

פרשת כי תשא י - טז אדר | **דף היומי** - עבודה זרה מא - מז | **משנה ברורה** - סימן ש"א סעיף ל"ו עד תחילת סימן ש"ב | **מוסר** - קונטרס תפארת אדם מתחילת פרק ג' עד פרק ו' "וראה נא" | **קנין חכמה** - פרק ג משנה טז 'וכל החצר' עד פרק ד משנה א 'איהו עשיר'

יום חמישי ז' אדר תשע"ח | פניני פרשת תצוה | תקציר שבועי ה'דף היומי בהלכה'

מדד מרן הגאון רבי גרשון אדלשטיין שליט"א את החום, ולקח את המדחום לעצמו, כדי שהאח לא יראה את התוצאה ויכתוב בשבת. לשאלת האח כיצד יוכל לדעת את התוצאות, השיב לו מרן רבי גרשון: "אל תדאג, תחזור במוצאי שבת ותשמע ממני את כל תוצאות המדידות במדויק!"

"עכשיו אני מבין הכל" - חכמת הלב של מרן הגאון רבי גרשון אדלשטיין שליט"א

"אֲשֶׁר מִלֵּאתִיו רוּחַ חָכְמָה" (שמות כ"ח, ג')

כשראש הישיבה אושפז 'לחזק בחור אחד'...

מרן הגאון רבי גרשון אדלשטיין שליט"א, אושפז פעם בבית החולים לצורך טיפול רפואי, ושהה שם אף בשבת קודש. במהלך השבת התרחש סיפור מעניין, שהרעיש את מחלקת 'טיפול נמרץ' של בית החולים, וקירב רבים מעובדי הרפואה:

היה זה כאשר הגיע האח, כדי למדוד את חומו של הגאון רבי גרשון עם מדחום דיגיטלי. בתגובה בקש מדחום כספית שאין בו חילול שבת. לאחר שהאח מצא והביא מדחום כספית, מדד הגאון רבי גרשון את החום ולקח את המדחום לעצמו, כדי שהאח לא יראה את התוצאה ויכתוב בשבת. לשאלת האח כיצד יוכל לדעת את התוצאות, השיב לו הגאון רבי גרשון: "אל תדאג, תחזור במוצאי שבת ותשמע ממני את כל תוצאות המדידות במדויק!". וכך היה, מיד בצאת השבת חזר הגאון רבי גרשון בפני האח על כל התוצאות בפרוטרוט.

האח הגיב בהתפעלות רבה לנוכח מעשה זה, ושוחח בהערצה עם ראש הישיבה על ענייני היהדות, בעודו מבקש שכל עובדי אותה המשמרת של המחלקה, ישמעו דברי חיזוק מראש הישיבה. ואכן במהלך סעודת השבת, ישבו הרופאים ואנשי הצוות של מחלקת 'טיפול נמרץ' ב'תל השומר', לשמוע דברי חיזוק והתעוררות מראש הישיבה.

בעקבות אשפוזו של הגאון רבי גרשון, נתעוררו בהיכלי הישיבות לחיזוק בהתמדת התורה בימי שישי ושבת לרפואתו. בעקבות ההתעוררות התחזקו אברכים רבים לקבוע חברותות מיוחדות לימי שישי ושבת, ובפרט בלילות שבת הארוכים בכל חודשי החורף.

כשהגיע דבר החיזוק לאזני הגאון רבי גרשון, שמח מאד והגיב: "עד עכשיו לא הבנתי לשם מה אושפזתי בבית החולים, כל הזמן אני חושב מה זאת עשה אלקים לנו, ומדוע נגזרה הגזרה של כל החרדה הגדולה הזאת, אבל עכשיו מבין אני כי הכל היה שווה בשביל חיזוקו של יהודי אחד!"

מִזְּמָן מִזְּמָן

ישיבת פוניבז' המעטירה. הבה נטה אוזן לדו-שיח הבלתי שגרתי שהתפתח במסדרונות הישיבה.

- "סכום כה גדול של כסף צריך שמירה מעולה"
- "אמנם כן, אך השאלה היכן"
- "ומדוע שלא תקח את הכסף הביתה?"
- "איני גר בבני ברק, הורי גרים הרחק"
- "אם כך אשמור אני על כספך"
- "אה, חלילה לי מלהטריח!"
- "טרחה? איזו טרחה יש בדבר?"

השיחה, אף כי נשמעת שיחת רעים המשוחחים כשווים, אינה אלא שיחה מלפני עשרות שנים, של בחור עם ראש הישיבה, מרן הגאון רבי גרשון אדלשטיין. בדרך אגב, נודע לראש הישיבה הנערץ מפי הבחור, כי קיבל לידיו סכום כסף גדול מאד. הבחור חשש להסתובב עם סכומי כסף גדולים למשך זמן בלתי מוגבל, אלא שכאמור הוריו גרו הרחק ומקום לשמרו - אין.

"אשמור לך אני על הכסף", אמר ראש הישיבה בפשטות, אך הבחור נרתע לאחוריו. להטריח את הראש הישיבה?

הדו-שיח המשיך להתנהל בתכנתו, כשראש הישיבה מפציר מזה, והבחור מוחה על כבוד תורתו מזה. סוף דבר הועבר הכסף לשמירתו של מרן ראש הישיבה, כשבתמורה מועברת אל הבחור תחושה ברורה כי אין זו טרחה כלל וכלל.

הענין הסתיים בפשטות ובנעימות.

חלף זמן. לאחר תקופה ארוכה למדי נזקק הבחור לכסף. החליט הבחור לסור אל ביתו של הגאון רבי גרשון, מקום של וודאי מונח הכסף למשמרת.

-"שלום עליכם! מה רצונכם?"

- "רציתי לבקש את הכסף"
- "או בוודאי", אומר ראש הישיבה, ותוך כך מכניס ידו אל כיס הפראק, הוא שולף מעטפה סגורה ומוסרה לבחור. "הא לך כספך".

הבחור מתבונן במעטפה - מעטפה סגורה הנושאת את שמו ואת סכום

המשך בעמוד 5 >>>

אותו בחור ביקש 'לעקוף' את התור, ולפי ששמע שרבינו פותח בכל יום את סדר יומו בשעה 4:00 לפנות בוקר - החליט לנצל זאת, וכך באחד הבקרים נקש על דלת ביתו של רבינו בשעה 5:00 בבוקר. הוא לא רצה להטריח או להעיר את בני הבית, לפיכך הסתפק בנקישה אחת בלבד

מרן הגאון רבי שמואל הלוי ואזנר זיע"א, מנהיג בחכמה ובתבונה ובהוראה לדורות הבאים

"אֲשֶׁר מִלֵּאתִיו רוּחַ חָכְמָה" (שמות כ"ח, ג')

סיפר תלמידו, הגאון רבי יעקב מאיר שטרן שליט"א: "הדרכת מרן בהוראה לתלמידים, התחילה כבר בהיותו בחו"ל ונמשכה בא"י ביתר שאת ועוז. היו לו כבר תלמידים שקיבלו ממנו דרכי הוראה מצעירותו ממש, כמו הגאון רבי משה הלברשטאם, ויבדלו לחיים טובים שאר תלמידיו הגדולים. אולם מאז שהקים את 'בית ההוראה', שזהו אחד ממפעליו הגדולים, זכה ויצאו תחת ידיו מאות רבנים מורי הוראה בכל תפוצות ישראל".

בתחילה כשהגיע רבינו לבני ברק, בשנת תש"ז, היה נושא לבד בעול ההוראה. דלתות ביתו היו פתוחות לכל השואלים בכל זמן ובכל עת, וכך סיפר הרה"ג רבי יוסף קולמן זצ"ל, שהיה תלמיד מובהק של רבינו: "כאשר זכיתי לסעוד על שולחנו של רבינו בסעודת שבת קודש, לא יכל רבינו לעשות קידוש, כיון שבכל רגע התדפקו על דלת הבית אנשים שונים, ובפיהם שאלות הלכתיות דחופות, עד שאמר לי רבינו: 'אתה רואה, הרב לא יכול אפילו לעשות קידוש'...

"עד שהוצרך רבינו לעשות זמני 'קבלת קהל' לשאלות שאינן 'פיקוח נפש', ובשעות אלו היו המונים עולים לשאול ב'אורים ותומים' בדבר ה', לדעת את המעשה אשר יעשון בכל ד' חלקי שו"ע, מוסר והשקפה. כך נמשך הדבר קרוב לשלושים שנה, כשהוא לבדו היה עונה לכל הפונים.

"בשנת תש"מ בחודש כסלו, לקה רבינו בלבו. כבד היה עליו המשא, מה גם שמיום ליום יצא שמו בכל העולם כפוסק הדור, ורבים שיחרו לפתחו. בימים ההם היה עונה לכשלושת אלפים שאלות בחודש, ממוצע של כמאה שאלות ביום. בחנוכה באותה שנה, שחזר מבית החולים, החליט כי הוא פותח 'בית הוראה' עם רבנים מטעמו שיעמדו לו לעזר בהוראה.

"הוא מינה אותי ואת ידידנו ומכובדנו, הגאון רבי משה שאול קליין שליט"א, להיות לו לעזר. מאז זכיתי לשמש בקודש יום יום, כולל ימי שישי, ערבי שבתות וחגים, דבר יום ביומו. בכל הימים היינו קשורים בכל דבר וענין עם רבינו זצוק"ל, היינו מתייעצים עמו בכל שאלה והוא אשר כיוון אותנו לדבר אמת. פעמים רבות היה מברך אותי, והיה אומר בענוותנותו: 'יה"ר שלא תצא תקלה תחת ידינו', והיה מראה בידו הק' שהכוונה לשנינו, עליו ואבדלחט"א עלי".

מי יורה לדור הבא

רבינו ראה בהעמדת מורי הוראה שליחות ותפקיד. בשנים קדמוניות, כאשר הגאון הגדול רבי משה שאול קליין שליט"א (אשר רבינו העיד עליו שלא משה ידו מתוך ידו במשך ארבעים שנה) החל יושב ומשמש לפניו, בא פעם אדם לפני רבינו, כדי לשאול הוראה מפיו. היתה זו שאלה פרטית ולפיכך ביקש השואל שהגרמ"ש יצא מן החדר, והוא ישיח את השאלה באוזניו של רבינו בלבד, אך רבנו לא הסכים, כשהוא אומר לשואל: "ומי יורה לדור הבא?"...

כי אכן הדאגה להעמיד את מורי ההוראה של הדור הבא, עמדה בראש מעייניו של רבינו. הוא החדיר את העובדה הפשוטה כיום לכל שואל, כי כמה רבנים - בהם לעיתים מורי הוראה צעירים העושים 'שימוש' - יהיו נוכחים בעת השאלה ומתן התשובה אל השואל.

ואכן רבינו זכה שעמלו הרב נשא פירות, וב"ה 'לא אלמן ישראל', כשהוא יכול להסתמך על גדולי ההוראה שהעמיד רבינו בעצמו ועל ידי תלמידיו, עד שזכינו ומדן ועד באר שבע פשטה הוראה בישראל. פעם התבטא רבינו ואמר לאחד ממקורביו, שקרוב לאלף ומאתים מורי הוראה קיבלו הימנו סמיכה!

אחריות רבינו על מורי ההוראה

"גם לאחר שהקים רבינו את בית ההוראה", המשיך הגרי"מ שטרן וסיפר, "ימים וחודשים היה רבינו עוקב אחר פסיקתנו. הרגשתי לפעמים שהיה מאזין ומקשיב לאופן הוראתנו. גם קו הטלפון של בית ההוראה היה קו אחד עם קו ביתו של רבינו, ובכל פעם שהטלפון היה מצלצל גם אצלו בבית היה מצלצל, והרבה פעמים היה רבינו מקשיב לשאלה ורצה לשמוע את התשובה אם עונים אנו נכונה.

"כאשר שמענו בעת השיחה 'הד', או אז ידענו כי רבינו מקשיב לתשובותינו. רבינו כמעט ולא התערב בעת שהיינו עונים. זכורני פעם אחת שתוך כדי שיחה התערב, היה זה בל"ג בעומר שחל ביום א', ונשאלתי האם כבר מותר להסתפר ביום ו'. הוריתי לו להחמיר ולא להסתפר, וזאת אעפ"י שהרמ"א בסימן תצ"ג סעיף ב' פוסק שמותר, כיוון שיש הרבה אחרונים שמחמירים כמובא שם ב'כף החיים' בשם מהרי"ל וא"ר.

"או אז התערב רבינו ואמר לי על קו הטלפון: 'ר' יעקב מאיר, אמור ופסוק לו שמותר, כיון שהרמ"א מתיר'... והכל היה שלא תצא תקלה! בית ההוראה התנהל על פי הוראותיו הבלעדיות, כשרוחו חופפת כל העת על הבית הגדול ויושביו".

פעם נשאל אחד ממורי ההוראה שאלה בענין רפואי, אחרי שהשיב, חתם בברכה לרפואה שלמה. רבינו הגיב לו בקורת רוח מרובה: "הינך משיב כמו מורה הוראה"...

עוד מעלה היתה לפסיקתו של רבינו, שהיתה חדה וברורה; לא היה עונה בלשון 'נראה לי כך', 'אפשר', 'יתכן', או בניסוח שהיה מותיר עדיין את השואל עם חצי שאלה בפיו, אלא הקפיד רבינו לחתוך את העניינים בפסק ברור, והשואל יצא עם תשובה מספקת וברורה לשאלתו.

כשנשאל רבינו על ידי אחד ממקורביו בימים ההם, מדוע אין פותחים את בית ההוראה בכל שעות היום, כשבכל שעה יתחלף מורה הוראה, ענה רבינו בתמיהה: "הרי אינני יכול לשבת כל היום ולענות", בהטעימו: "הרי כשבית ההוראה פתוח, זה תחת אחריותי! לכן בית ההוראה יכול להיות פתוח רק בשעות שאני יכול להימצא בשטח!"...

רבינו חש באחריות עצומה בענין בית ההוראה, ממש כעול על צווארו. כמה דאג שגם בעש"ק אחה"צ יהיה מי שישב לשאלות, כאשר לו עצמו היה קשה לענות מפאת קוצר הזמן. לפני שנסע למנוחה, היה רגיל לשאול שוב ושוב: "האם אני יכול לנסוע? האם יש מי שישיב לשאלות? האם העיר לא תסבול מהיעדרותי?"... לא נחה דעתו, עד כי תלמידיו שכנעו אותו כי יש מי שישיב במקומו, והפצירו בו שהנסיעה למנוחה לה הוא כה זקוק, היא לא למענו אלא למען הכלל. אף בעת שנסע הוא היה מתנצל: "האמינו לי, בשבילי מדובר ברוחניות! שם אני מסוגל לשבת מספר שעות, ולעסוק בנושא אחד ללא הפרעה! שם, בנופש, אני כותב את התשובות!". ואכן תשובות רבות נכתבו בימי המנוחה, כפי שמצוין ב'שבט הלוי'.

שליטה מופלאה בכל התורה

בזכות החזרות המרובות הללו יומם ולילה, זכה רבינו שכל התורה כולה היתה שגורה בפיו. סיפר תלמידו הרה"ג רבי יצחק וייס שליט"א: "היקף הידיעות של רבינו במכמני התורה היתה מופלאה ביותר, ועד התקופה האחרונה לחיי-חיותו ראו את השליטה העצומה שלו בש"ס ופוסקים, באופן מפליא. כשהיה רבינו נשאל שאלה היה משיב על אתר עם המקור לזה, בבהירות נפלאה; ידע לצטט רש"י וראשונים שנראים זניחים, עד סוף ימיו בע"פ!".

המשך בעמוד הבא >>>

"רגע! רגע"! זעק האיש. "דעו לכם שאתם נותנים מלקות לאדם חף מפשע! אתם תצטרכו עוד לבקש ממני מחילה על הפשע הנורא שאתם עושים לי! אין לי כל מושג מה אתם רוצים ממני! כנראה חלה אצלכם טעות בכתובת!", בקיצער, האווירה בבית הדין נעשתה מתוחה מאד...

הגה"צ רבי ראובן קרלנשטיין זצ"ל על חכמת התורה והתושייה לכל תחומי החיים

"אֲשֶׁר מִלֵּאתִיו רוּחַ חָכְמָה" (שמות כ"ח, ג')

מי הגנב?

רבותי! לאדם שזכה לחכמת התורה - יש הכל! חכמת התורה נותנת לו חכמה, פקחות, עצה ותושיה בכל שטחי החיים.

מעשה נורא ארע בירושלים ב'חורבה שול' (בית כנסת 'החורבה'): היה זה בעיצומו של יום ראש השנה. יהודי אחד, בעל אמצעים, הגיע מחוץ לארץ להתארח באזור. והנה, בעיצומה של התפילה בבית הכנסת, בשעה שכל הקהל עמד בתפילה נגש יהודי אחד עבריין לבית בו התגורר הגביר, ורוקן אותו... אפילו את הפמוטות שהביא עמו היהודי מחו"ל גנב...

ותהום כל העיר. היה ניכר לעין כל כי ידו של יהודי היתה בגנבה... כל הסימנים הראו שהיתה זו א אידישע גנבה...

במוצאי החג הוציאו דייני בית הדין מכתב חריף ובו איומים, חרמות וקללות, פולסא דנורא, הפונות אל הגנב להחזיר את הגנבה, וכרוז יצא ברחובות העיר, שאם הגנב לא ישיב לאלתר את הגנבה - לא יוציא את שנתו, רחמנא ליצלן!

באותה העת היה הגאון רבי שמואל סלנט צעיר לימים, ומשראה את נוסח הכרוז - סרב לחתום עליו. "בכרוז זה", הסביר, "אין כל תועלת. מי שמסוגל לשלוח ידו בגניבה בעיצומו של יום ראש השנה - לא יתרגש למשמע קללות של רבנים. יהודי שהגיע לדרגה שפלה שכזו, משולל כל אימה ופחד מן הדין! הוא זקוק לכסף, וזה הדבר היחיד המעניין אותו"...

"ומה כן ניתן לעשות?", שאלוהו הדיינים.

"אני מוכן לתת עצה", אמר ר' שמואל, "אבל בתנאי שאתם לא שואלים אותי שום שאלה... עליכם לציית לדברי באופן מוחלט עד הסוף"...

בלית ברירה הסכימו הדיינים לשמוע את עצתו בכפוף לתנאי שהתנה, וזאת על אף, שכאמור, היה רבי שמואל הקטן שבדיינים.

"עצתי היא", נענה ר' שמואל ואמר, "שתשלחו שני שליחים מטעם בית הדין לביתו של בן-אדם פלוני, שיביאוהו לכאן - לבית הדין, וכאן יהיה מוכן ומזומן שליח בית הדין הממונה על נתינת המלקות, להלקות את אותו פלוני"...

"ומנין לך שהוא הגנב?", שאלוהו הדיינים. "האם יש לך ראיות לכך?"

"אני התניתי אתכם שלא תשאלו שאלות, וכבר התחלתם לשאול?"...

שני השליחים יצאו והביאו את האיש לבית הדין. ר' שמואל פנה אליו בדיבור נחרץ: "השב מיד את הגנבה שגנבת!".

"אינני יודע על מה אתם מדברים!", אמר האיש. "הסבירו לי במה דברים אמורים?"

"בסדר! נסביר לך!", אמר לו ר' שמואל. "תשכב כאן על השולחן. עוד רגע תקבל את ההסברים שביקשת! ההסברים שלנו הם באמצעות השוט הזה"...

ושליח בית הדין החל ב'הסבר'...

"רגע! רגע!", זעק האיש. "דעו לכם שאתם נותנים מלקות לאדם חף משפע! אתם תצטרכו עוד לבקש ממני מחילה על הפשע הנורא שאתם עושים לי! אין לי כל מושג מה אתם רוצים ממני! כנראה חלה אצלכם טעות בכתובת!".

בקיצער, אווירה מתוחה מאד נעשתה בבית הדין... האמת נתנת להאמר, שגם הדיינים פקפקו בצדקת המעשה...

ורבי שמואל? מה הוא אומר?

"תקשרו אותו היטב! המשיכו להפליא בו מלקות נמרצות! עד שישיב את הגזלה שגזל!"...

תפסו אותו, קשרו אותו לשולחן, והחלו לתת לו קלעפ...

ולפתע...

לפתע האיש צועק: "הפסיקו! הפסיקו! אני הולך לביתי להשיב את הגנבה"...

ותהום כל העיר. מהיכן ידע זאת רבי שמואל? כלום רוח הקדש נזרקה בו?

נענה רבי שמואל ואמר: "אין לי רוח הקודש! פשוט מאד, בתפילת מוסף הבחנתי שיהודי זה יצא מבית הכנסת, ושמתי לב שהוא שב רק לאחר זמן מרובה... כמו כן הבחנתי שבשעה שחזר, פניו היו נסערות משום מה. לא היתה לי הרגשה טובה לגביו... אחר כך, משנודע דבר הגנבה, נדלקה אצלי נורה אדומה, הוספתי לברר עוד פרטים על הברנש הזה, צרפתי פרט לפרט, עד שהוברר לי מעל לכל ספק שהוא הגנב!".

רבותי! "ובלב כל חכם לב נתתי חכמה". מי שיש לו יראת שמים זוכה ל'חכמת התורה', וכשיש את 'חכמת התורה' - יש את הכל, כל החכמות שבעולם, וזוכים לסיעתא דשמייא מיוחדת על כל צעד ושעל.

(מתוך 'יחי ראובן')

>>> המשך מעמוד קודם

עד שנת תש"מ עוד לא היה בית הוראה, ורבנו היה עונה בעצמו כל יום אחה"צ במשך כשעתיים, ובזמן רגיל היו כמאה אנשים שואלים אותו ביום אחד, בכל מיני תחומים, ולכולם ענה בזריזות ובטוב טעם על שאלתם בכל תחומי ההלכה.

פעם הגיע רבינו לאנגליה, שם נערכה לו פגישה עם כמה רבנים מכל רחבי היבשת האנגלית, שרצו לברר אצלו שאלות קשות שהצטברו אצלם. בפגישה כל אחד שאל את מה שהיה נצרך לו בקהילתו, ושאלו אותו בתוך כשעתיים שאלות קשות בכל ד' חלקי שו"ע. רבינו ענה ברוגע ובבהירות תשובה לכל אחד, בכל ד' חלקי שו"ע, ללא שנצרך לעיין בספר כל שהוא!

סיפר אברך שבבחרותו למד בישיבת פוניבז', כי באחד הימים הצטברו אצלו כמה שאלות והוא ביקש לבררן אצל רבינו, אלא שבאותו זמן כבר לא היה קל כל כך להכנס לרבינו, ומחמת ריבוי השואלים, נדרש היה לקבוע תור ולהמתין.

אותו בחור ביקש 'לעקוף' את התור, ולפי ששמע שרבינו פותח בכל יום את סדר יומו בשעה 4:00 לפנות בוקר, החליט לנצל את שעת הכושר. וכך באחד הבקרים נקש על דלת ביתו של רבינו בשעה 5:00 בבוקר. הוא לא חפץ להטריח או להעיר את בני הבית, לפיכך הסתפק בנקישה אחת בלבד. אך הנה עד מהרה נשמעו מתוך הבית טפיפות רגליים, והרבנית ניצבת בפתח ושואלת מה רצונו. הוא השיב כי ברצונו לברר אצל רבינו כמה שאלות. הרבנית הכניסה אותו אל תוך הבית.

"היה זה מחזה נפלא" - תיאר התלמיד. "רבינו ישב והגה ברמב"ם, ואילו הרבנית אף היא ישבה בסלון ואמרה תהילים. כראותו אותי מיהר לברר אצלי מה מביא אותי לדפוק על הדלת בשעה כזו? ואני השבתי לרבינו כי יש לי כמה שאלות, ולפי שלא הצלחתי להכנס אל הקודש פנימה בשעות הרגילות, החלטתי לנסות את מזלי כעת...

"רבינו השיב לי במאור פנים על כל שאלותי, דבר דבור על אופניו, בבהירות ובקיאות נדירה ועצומה בכל התורה כולה, ומזכרוני לא ימוש המעמד הנהדר הזה, כשרבינו ממרום גילו - כבן תשעים וחמש - יושב והוגה ברמב"ם בשעה 5 לפנות בוקר, ולמרות זאת נפנה אלי במאור פנים כדי להשיב לשאלותי!".

(מתוך הספר 'ולא שבט הלוי בלבד')

יו"ל ע"י 'דרשו' - קרן עולמית לחיזוק ועידוד לימוד התורה | 02-560-9000 | info@dirshu.co.il

סיפר רבינו שאחד מילדיו, כשהיה בגיל הרך, קרע לו דף מאחד מספריו. נתן בו רבינו עיניו במבט נוזף, נבהל הילד ואמר: "רק הורדתי 'מעשר' מהספר"... נהנה רבינו מאד מחכמתו של הילד, ושנים לאחר מכן היה מספר בשמחה מעשה זה

על שאלות, חידודי תורה, שיחות וספרים של מרן הגר"ח קנייבסקי שליט"א

"דִּבְרֵי הַפָּרִים הָאֵלֶּה וְנִכְתָּב בַּסֵּפֶר" (אסתר ט', ל"ב)

שח רבינו: כשהייתי ילד אמר לי פעם הגאון ר' יחיאל גורדון זצ"ל: "תשתדל לכתוב כל דבר מהחזו"א, כי אח"כ תתחרט אם לא תכתוב". אמנם בלבנו חשבנו שתמיד נשאר להיות עם החזו"א, וכלל לא עלה על דעתנו שיבוא יום שהוא לא יהיה אתנו... בסוף כתבתי את הדברים לאחר שנפטר, והיו דברים שלא זכרתי. וזכורני ששאלתי את החזו"א באדם שאכל ולבסוף הקיא, האם צריך לברך ברכה אחרונה, ואיני זוכר מה ענה לי (א"ה עי' שע"ת סי' ר"ח ס"א דלא יברך, ובמעשה איש ח"ג עמ' קכ"א הביא דהחזו"א סבר שיברך).

ועוד הווה עובדא עם ר' עקיבא טננבוים, שהוריו גרו ליד הים, וכל יום היה רוחץ בים בבוקר. פעם אחת היה לבדו בים ונסחף למערבולת מים וכמעט טבע, ולפתע בא ערבי זקן, תפסו והוציאו לחוף ונעלם. שאל החזו"א אם צריך לברך "שעשה לי נס במקום הזה", ואיני זוכר מה ענה, ואף שאלתי את ר' עקיבא גופיה מה ענה לו וגם הוא אינו זוכר. אמנם אמרתי לו, שכנראה ענה לו שלא לברך, כי אם היה אומר לו לברך ודאי היה זוכר, כי כל פעם שהוא שם צריך לברך שעשה לי נס במקום הזה.

"אל תהי ברכת הדיוט קלה בעיניך"

הביאו לפני רבינו יהודי עשיר, שיסייע לתלמיד חכם אחד להוציא את ספרו. אמר העשיר שהוא מוכן לתת חצי מהסכום, ובתמורה הוא מבקש רפואה לבנו שיש לו בעיה בקריאה, ואמר רבינו: "זה יהיה בסדר". לאחר פסח, כשחזר בנו לתלמוד תורה, התקשר המלמד לאביו, ושאלו אצל איזה רופא או פסיכולוג היה בנו שעזר כ"כ שהכל יסתדר, וכששמע אותו עשיר את הדבר, התקשר מיד לתלמיד חכם הנ"ל, ואמר שנותן לו גם את החצי השני. כשסיפרתי לרבינו את המעשה הנ"ל, אמר רבינו בענווה שהלא זו גמרא מפורשת (מגילה ט"ו א'): "אל תהי ברכת הדיוט קלה בעיניך"...

"לפחות תגידו שזה לא טוב"

סיפר רבינו: הכרתי זקן אחד בתל אביב, שהוציא כמה ספרים על הרמב"ם. הוא סיפר שבחו"ל כשאחד היה מוציא ספר, היו שלושה סוגי תגובות מהצבור: חלק היו אומרים 'נו, עוד ספר ישכב בארון...', חלק היו אומרים 'לא ידענו שהמחבר הוא כזה ת"ח...' וחלק היו אומרים 'איזה שטויות כתוב פה, ממש חבל על הנייר...'. אבל כאן בארץ ישראל אין הדבר כן, אלא מי שמוציא ספר, לא אומרים לו דבר. לפחות תגידו שזה לא טוב... תתייחסו במעט...

רק הורדתי 'מעשר' מהספר...

סיפר רבינו שאחד מילדיו, כשהיה בגיל הרך, קרע לו דף מאחד מספריו. נתן בו רבינו עיניו במבט נוזף, נבהל הילד ואמר: "רק הורדתי 'מעשר' מהספר"... נהנה רבינו מאד מחכמתו של הילד, ושנים לאחר מכן היה מספר בשמחה מעשה זה...

מבחני רבינו

להלן רשימת שאלות שערך רבינו על סדר מסכתות הש"ס. שאלות אלו ערך רבינו ברוב עמלו, באופן שכל השאלות נוגעות לענייני המסכת, אך אינן כתובות בה אלא במסכתות אחרות, וקבע על כל מסכת עשר שאלות:

שקלים

האם אפשר לתת שקלים בשווה כסף?
אם הביאו קורבנות ציבור משקלים של שנה שעברה, האם יצא?
מי שפטור משקלים, האם יכול ליתן ולמסור לצבור?
השומר את השקלים וטוען שאבדו באונס, האם חייב שבועה?
ר"ח אדר שחל בשבת, מתי מושיבין השולחנות לשקלים?
מה עושים עם הקלבון?
אחים שחלקו במקצת נכסים, האם חייבין בקלבון?
כמה עלו כל השקלים שנתנו ישראל במדבר כל שנה?
למ"ד שכהנים אין שוקלין, האם הלויים שוקלין?
האם יש לנשים כפרה בקרבנות ציבור, כיון שאין שוקלין?

מגילה

מהו להפסיק במגילה ולענות שלום מפני הכבוד?
אם מוציאה את האנשים במגילה?
מנין שהדרך לאכול בשר בפורים?
הי' עובר אחורי ביהכנ"ס ושמע קול מגילה, האם יצא?
האם מותר לשנות מעות פורים למצוה אחרת?
האם יוצאין באדם אחד משלוח מנות ומתנות לאביונים?
האם מותר להתענות בפורים, ביום שלפניהן ואחריהן?
שכח 'על הניסים' בברהמ"ז, האם חוזר?
כיצד כותבין בשטר באדר שני?
האם צריך לומר 'ארור המן' ו'ארורים בניו' ו'חרבונה זכור לטוב'?

שאלות רבינו לבניו בשולחן שבת

סיפר בן רבינו, שכשהם היו ילדים שאלם רבינו בשולחן שבת את שמות התנאים והאמוראים לפי א"ב, כגון שמות תנאים באות א', וכל אחד אמר מה שזכר, וכן על זו הדרך, וכמו כן שאלם על התנ"ך כגון מי רכב על חמור, על סוס, על נשר, על פרידה וכו', וכן על זו הדרך.

חידודי התורה שמשתעשע בהם רבינו עם נכדיו

רשימה זו קבלנו מאחד מנכדי רבינו, ששאל לרבינו במשך סעודות שבת, ורשם הדברים לעצמו בילדותו. ואע"פ שבמשך הזמן הגיעו מעט הערות על הדברים, מ"מ כיון שאינו ענין של הלכה רק להראות חידודי התורה במה משתעשע רבינו עם נכדיו, השארנו הדברים כמו שהם ללא שינוי.

המילה הקטנה ביותר במנין הגימטריא, שהוא שם של אמורא מהירושלמי הוא: ר' בא ואחריו ר' אבא.

המילה הגדולה ביותר באותיותיה ממגילת אסתר היא 'והאחשדרפנים' - י"א אותיות.

הפסוק הקטן בתיבותיו מהתנ"ך: "אדם שת אנוש" - דברי הימים.

המשנה הקטנה שבש"ס בבלי: "סתם נזירות ל' יום" (נזיר ה' א) ואחריו פסחים (קי"ט ב') "אין מפטרין וכו'", ואחריו ב"ק (קי"ז ב') "שטפה נהר א"ל הרי שלך לפניך".

המשנה הגדולה בבבלי: זבחים (קי"ב א') שהוא תל"ט תיבות, ואחריו סנהדרין (ב' א') שהוא שפ"א תיבות.

הפרק הקטן בתהילים הוא : פרק קי"ז

הפרק הגדול בתהילים הוא: פרק קי"ט.

נביא הקטן שבנביאים הוא: עובדיה כ"א פסוקים

הפרק הקטן שבמשנה הוא: פרק 'החלו' (תמיד פ"ו)

הפרק הגדול שבמשנה הוא: כלים פי"ז - שיש בו י"ז משניות, ואחריו אהלות פ"ט - שיש בו ט"ז משניות.

הפרק הקטן שבגמ' הוא: פכ"א משבת - נוטל וכו'

הפרק הגדול שבגמ' הוא: פ"ק דקידושין - האישה נקנית.

המשך בעמוד הבא >>>

לפתע אני שומע שהסטייפלער קורא לי. אמרתי בלבי שיתכן שמרן שכח את לימודי ה'קבלה', הייתי אז בגיל ה-40, יתכן וזה מה שהוא מתכנן לומר לי עתה... אמר הסטייפלער: "נכון. אני רוצה לדבר אתך על קבלה, אבל לא על לימודי קבלה, אלא על קבלה שהנך צריך לקבל על עצמך"...

הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א, על איך עושים רצונו של מקום

"אֲשֶׁר מִלֵּאתִיו רוּחַ חָכְמָה" (שמות כ"ח, ג')

על הפסוק "ופניהם איש אל אחיו", שואלת הגמרא (בבא בתרא, צ.): כתוב אחד אומר "ופניהם איש אל אחיו", וכתוב אחר אומר (דברי הימים ב' פרק ג' פסוק כ"ג) "ופניהם לבית"; והגמרא מתרצת: 'כאן בזמן שישראל עושין רצונו של מקום, כאן בזמן שאין עושין רצונו של מקום'.

ומסביר הרשב"ם: 'כאן בזמן שישראל עושין רצונו של מקום - הם הופכים פניהם זה לזה, וכו', סימן שהקב"ה אוהב את ישראל, ומתחילה כך נעשו פנים אל פנים, כדי שתשרה שכינה בישראל, וישראל יעשו רצונו של מקום; וכשאין עושין- הופכין פניהם לבית על ידי נס'.

למדנו מכאן שאם רוצה אדם לעשות רצונו של מקום, חייב הוא לדאוג לזולתו, ולהביא לכך שגם רעהו, וגם בנו של רעהו, ילמדו תורה. ברם, אם האדם דואג רק לעצמו, ופניו לבית, אות ברור הוא שאין הוא עושה רצונו של מקום.

ואם בדאגה לזולת עסקינן, למי צריך אדם לדאוג אם לא לאשתו, לעקרת הבית שלו, המסירה ממנו דאגות רבות. ומאפשרת לו לשקוד על התורה ועל העבודה. בסיפור דלהלן נשמעו גירסאות רבות. ברם, הזדמן לנו לשמוע את הסיפור מפי הגר"י גנס, מראשי ישיבת 'קול תורה', שהעיד ששמעו מפי בעל המעשה. כיוון שמדובר בסיפור עם לקח מוסרי עצום, כדאי להאזין שוב לגירסא המדויקת, ולהכניס את הדברים אל תוך ליבנו.

"יהודי ת"ח מופלג בגיל מבוגר, סיפר לי" - משיח בפנינו הגר"י גנס - "שלפני עשרות שנים סיים את הש"ס בבלי וירושלמי, וידע אותם על בוריים. מאחר שבשלב זה עמד הת"ח בפני פרשת דרכים, ולא ידע בדיוק באלו חלקים בתורה כדאי שיישים עכשיו את כל עיונו, החליט לגשת אל מרן ה'קהילות יעקב' זצ"ל, ולהציג בפניו את השאלה ולבקש הדרכה".

יתכן ששכח את לימודי ה'קבלה'...

"הסטייפלער בשומעו את השאלה, השיב שיהודי צריך לדעת את כל חלקי התורה, ולכן- לבד מהחזרה התמידית על הש"ס, צריך לעבור גם על שאר חלקי התורה שבע"פ. 'מרן זצ"ל עודדני מאד בדבריו, ויצאתי ממנו במצב של חיזוק גדול', מספר הת"ח.

"לפתע אני שומע שהסטייפלער קורא לי. סבתי אל אחוריי בחרדת קודש, ואמרתי בלבי שיתכן שמרן שכח את לימודי ה'קבלה', וכיוון שהייתי אז בערך בגיל ה-40, יתכן וזה מה שהוא מתכנן לומר לי עתה... נכנסתי שנית אל החדר, והקדמתי וכתבתי למרן (שסבל כידוע על חוש השמיעה), ש'מן הסתם הרב רוצה לעודדני בענין לימודי הקבלה'. הסטייפלער קרא את הפתק הקטן וחייך...

"'נכון. אני רוצה לדבר אתך על קבלה, אבל לא על לימודי קבלה, אלא על קבלה שהנך צריך לקבל על עצמך בהנהגה בבית, עם רעייתך. כאשר אדם יודע כבר את כל הש"ס, ומתקדם בדרך לידיעת חלקים נוספים בתורה, יתכן ובמצב כזה הוא עלול לשכוח את אשתו ולהתעלם מצרכיה, והוא ילמד וילמד ולא יעזור לה במאומה. ולכן הנך צריך לקבל על עצמך, שלמרות התמסרותך ללימוד תורה, לא תזניח את העזרה בבית!!!'...".

קבלה הכי מעשית

במצב השורר בבתים רבים בתקופתנו, דומה שאין לך קבלה יותר מעשית מהוראה זו של רבן של כל בני הגולה. אם כבר לפני עשרות שנים, ראה מרן זצ"ל צורך להדגיש את הדבר בפני הת"ח ההוא, הרי שבתקופתנו, המתאפיינת בבעיות רבות וקשות בכל מה שקשור לשלום בית, על אחת כמה וכמה!!!

גם אם הנך משקיע את כל כולך בתורה, וגם אם אתה ראוי לתואר 'תורתו אומנותו', כל זה עדיין אינו פוטר אותך מלעזור בבית, מלהתעניין בצרכי זוגתך ומלסייע לה בפועל בכל מה שהיא זקוקה.

(מתוך 'שמחה בבית' פרקי הדרכה מהגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א, בעריכת הרב משה מיכאל צורן)

>>> המשך מעמוד 1 | מרן הגאון רבי גרשון אדלשטיין שליט"א

הכסף בקפידה.

למבטו המשתאה של הבחור מוסיף הגאון רבי גרשון: "הכסף לא היה שמור בבית, אלא אצלי. לכל מקום שהלכתי לקחתי איתי את המעטפה, כדי שאם תיגש אלי לבקש את הכסף, אוכל מיד לתתו לך".

הבחור הודה מאד, ונפנה ללכת אלא שאז צפתה לו הפתעה נוספת ---

"והרי לא ספרת אם הסכום כפי שהיה". הבחור חש אי נוחות. וכי עליו לספור סכום כסף שהפקיד ביד רבו? אפשר זלזול יש בדבר, ונראה כי מהרהר הוא אחר רבו... אולם ראש הישיבה הפציר בו בנועם: "תספור... תספור... כך זה המנהג". רק כשנספר הכסף ונמצא עולה לסכום שהופקד, נחה דעתו...

(מתוך הספר 'משולחנם של גדולי הדור')

>>> המשך מעמוד קודם

הפרק בבבלי שהוא בלי תוס': פרק בתרא דסנהדרין- פרק חלק.
עמ' גמ' הקטן שבש"ס הוא: ב"ק (ע"ז א').
עמ' תוס' ללא גמ' ורש"י - נזיר (ל"ג ב')
המסכת הקטנה ביותר שבמשנה היא: קנים- ז' עמודים קטנים.
המסכת הגדולה ביותר שבמשנה היא: כלים- ל' פרקים.
המסכת הגדולה ביותר בתלמוד בבלי היא: בבא בתרא ואחריה שבת, ולהגר"א זצ"ל מסכת ברכות בתיבות (א"ה י"א שהגר"א לא אמר כן, כי במציאות מסכת שבת היא יותר גדולה).
המסכת הקטנה ביותר שבירושלמי היא: מכות.
המסכת הגדולה ביותר שבירושלמי היא: ברכות.
הסדר הקטן ביותר בששה סדרי משנה הוא: זרעים.
הסדר הגדול ביותר בששה סדרי משנה הוא: טהרות.
בבבלי יש ל"ו מסכתות.
בירושלמי יש ל"ט מסכתות.
הפסוק הכי ארוך באסתר הוא: פ"ח פס' ט', ואחריו פ"ג פס' י"ט.
המילה הקטנה ביותר בתנ"ך היא: "ה" שבתחילת האזינו.
אישה חולקת עם תנא: מצינו בתוספתא כלים ב"ק פ"ד מ"ט.
תוס' הכי גדול: ב"ק ק"ז א' ד"ה עירוב.

(מתוך הספר 'הספרים של רבינו' הגר"ח קנייבסקי שליט"א)

מעודי הסתפקתי מדוע דברי אינם מתקבלים. אם מחמת שלא יצאו מן הלב, ולכך אינם נכנסים אל הלב, או שמא מחמת שאין לשומעי לב... לימים, כאשר ביקשתי מראשי הקהילה שיוסיפו לי על משכורתי מכיון שאינה מספקת את צרכי ולא נענו לבקשתי, פשטתי את ספיקותי: כי ודאי שדברים אלה יצאו מן הלב, ואם גם זה לא נכנס ללבם, כנראה שחסר להם לב בשר...

הגאון רבי מיכל שטרן שליט"א, רבה של שכונת 'עזרת תורה' בירושלים, בלקט סיפורים על מי שיש בו יראת שמים ודבריו נשמעים

אֲשֶׁר מִלֵּאתִיו רוּחַ חָכְמָה" (שמות כ"ח, ג')

דבריו נשמעים

ההולך בדרך ה' דבריו נשמעים, כמו שהובא בתנא דבי אליהו (זוטא פרק ט"ו): "בזמן שהאדם הוא עניו בתורה ובמעשים טובים, אז אשתו מתייראת ממנו, וכן בני ביתו ושכניו וקרוביו, אפילו העכו"ם מתייראין מפניו, שנאמר 'וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך'".

הט"ז בספרו 'דברי דוד' כתב: "נאמר 'ונשמע קולו בבואו אל הקודש לפני ה'', רמז יש כאן שכל אדם שיש בו יראת שמים דבריו נשמעים, שנאמר 'סוף דבר הכל נשמע את האלוקים ירא', וזהו שנאמר 'ונשמע קולו בבואו אל הקודש לפני ה'".

הוסיף בעל 'מגלה עמוקות' (פרשת קדושים): "ועל זה אמר (תהילים צ', ב') 'להגיד כי ישר ה' צורי' - מי שרוצה להגיד דרך ישר, צריך לראות שלא יהיה 'עוולתה בו', אותה עוולה שהוא מוכיח לאחרים, שלא תהיה בו".

ואף שבמציאות רואים שלא נשמעים גם לירא שמים, הסביר רבי אהרן קוטלר (משנת רבי אהרן ג' רכ"ד): "מה שאמרו חז"ל שכל מי שיש בו יר"ש דבריו נשמעים, אין הפירוש שהרשעים ישמעו, הם הרי אינם שומעים בקול התורה עצמה, הם לא נשמעו גם לאליהו הנביא, וכן בכל הדורות. הפירוש הוא שדבריו יהיו נשמעים לאלה שרצונם ללכת בדרכי התורה, אך דעתם מבולבלת עליהם לריבוי הסברות והדרכים והחשבונות וכו', וכמצב דורנו הירוד הם שישמעו לכל מי שיש בו יר"ש, ומשמיע דבר ה' זו הלכה בלי שינוי וזיוף".

בדרך צחות אמר פעם רבי עמרם בלום (מח"ס בית שערים), לאחר שיחה עם ראשי הקהל: "מעודי הסתפקתי מדוע דברי אינם נכנסים באוזן שומעת. אם מחמת שלא יצאו מן הלב, ולכך אינם נכנסים אל הלב, או שמא מחמת שאין לשומעי לב כלל ועיקר. לימים כאשר ביקשתי מראשי הקהילה שיוסיפו לי על משכורתי, מכיון שאינה מספקת את צרכי ולא נענו לבקשתי, פשטתי את ספיקותי, כי הלא זהו ודאי שדברי אלה יצאו מן הלב, ואם גם זה לא נכנס ללבם, ע"כ שחסר להם לב בשר"...

הגדרת ירא שמים

בבית חרושת יש מכונה בעלת גלגלים רבים, ורצועה עוברת עליהם, וכשתיפסק הרצועה כל המכונה היא גוש פלדה ללא חיות. כך יראת שמים היא הרצועה לכל, וכשאין יראת שמים תפסק החיות.

מרן החזו"א הכיר את יראת השמים של המחברים

כששלחו לו ספרים של מחברים חדשים מקרוב באו, שמח לקראתם. הוא בחן את מידת יראת השמים של המחבר, ועל פי זה נתן בארון הספרים. את הספר שמחברו ירא שמים, מקומו במדף העליון, האחר במדף תחתון וכן על זה הדרך. כששאלו גיסו רבי שמואל גריינמן, איך אפשר להבחין ביראת שמים מתוך ספר הלכות, השיב ואמר: "מחבר ירא שמים מצטיין בביקוש האמת. גם אם החטיא את המטרה וחידושיו אינם נכונים, אפשר להבחין אם מגמתו היתה למצוא את נקודת האמת. או לפלפל סתם בדברי תורה".

ירא שמים בממון

בספר קב הישר (פרק נ"ב) כתב: "כי עיקר היראה והצדקות היא בממון, וכל אדם שמתנהג ביושר וממונו בכשרות, זהו צדיק גמור".

מעשה באחד שבא לפני מרן החזון איש, וסיפר לו שלקח חתן ת"ח מופלג וירא שמים. אמר לו החזו"א: "ת"ח יתכן שלקחת, ששאלת עליו וביררת שהוא ת"ח, אך מנין לך שהוא ירא שמים, וכי פעם התעסק כבר בענייני ממון?"

יראת שמים של אבי רבי אברהם מטשעכענוב

בגליון המחנה החרדי (אדר תשנ"א), הובא על גודל יראת השמים של רבי רפאל, אבי רבי אברהם מטשעכנוב: מספר שנים לאחר נישואי הוריו, לא נתברכו בפרי בטן. פרנסתו של אביו היתה מבית מזיגה. באחת השנים עלתה חמתו של הכומר הצורר, מחמת קנאה ביהודי העושה חיל ומתפרנס מגויי הכפר, ובהגיע ערב פסח הורה לנוכרים שלא יסכימו לקנות החמץ במכירת החמץ הנהוגה. כשראה רבי רפאל שאינו יכול למכור חמצו, החליט להפקיר את חביות הי"ש ופתח את דלתות בית המזיגה שלו לכל דכפין, בהכריזו בשפת הנוכרים שכל הרוצה לשתות יבוא וישתה.

בצדקתו ובתום לבבו נסע לביתו בעיירה הסמוכה, ולא סיפר אפילו לאשתו על מעשהו בו הפקיר את כל ממונו, וכעת נותר בחוסר כל. בכל ימות החג עשה רצון קונו בשמחה, מבלי לחשוב אודות פרנסתו שבבת אחת נתקפחה. מה רבה היתה הפתעתו בבואו לאחר החג, כאשר מצא את חביות הי"ש בשלימותן. לפתע ראו עיניו שני כלבים איומים למראה, עוזבים את המקום, בהבינו כי משמים נשלחו לשמור על בית המזיגה, לבל יבזזו אותו הערלים. אך לא איש כרבי רפאל יסתפק בכך שאירע לו נס, ולבו נקף על כי נותר בידיו חמץ שעבר עליו הפסח.

כאשר פנה אל הרב בשאלת חכם, הורה לו הרב כי מותר הוא בהנאת הי"ש לאחר שהפקירו כדת וכדין. ושוב, צדיק נסתר זה הרהר בנפשו, כי פרנסתו מכאן ולהבא היא שאלה שהורה בה חכם, ואילו הוא נזהר מליהנות בכגון דא. עמד ועשה מעשה, בפתחו את ברזי החביות, עד שלא נותרה בהן אפילו טיפה אחת. רעייתו הצדקנית מיהרה אל הרב, כשהיא ממררת בבכי על ההפסד הכביר. הרב שהתפעל ממסירות נפשו של רבי רפאל, הרגיע את רוחה בהבטיחו לה כי בזכות צדקת בעלה, יזכו להיפקד בבן שיאיר את העולם בצדקתו ובתורתו. ואכן לתקופת השנה נולד להם בן, הוא רבי אברהם מטשעכנוב בעל 'זכותא דאברהם'.

שיחותיו של הרה"צ רבי אליהו לופיאן

סיפר אבי ז"ל, שפעם נסע רבי אליהו מחוץ לעיר, וכשהגיע לישיבה בקמניץ, שעה לפני השיחה, שאלו אבא אם יאמר היום שיחה, ענה לו ר' אליהו: "לא... ולא בגלל שאני עייף מן הנסיעה, אלא לעולם לא אמרתי שיחה אם לא אחזתי בענין זה... ואיך אוחזים בענין זה, ע"י לימוד מוסר של ב' שעות לפני השיחה, ומכיון שיש לפני רק שעה אחת, ממילא אינני חושב שאני אוחז בדברים שאצטרך לומר, אם כן לא אומר כלל היום שיחה"...

(מתוך הספר 'מידות והנהגות טובות')

מרן החזון איש זצ"ל סיפר, שכאשר המלבי"ם התחיל לעסוק בחיבורו על ביאור התנ"ך, באה אליו משלחת של גדולי הדור ושאלוהו מדוע הוא מחבר ספרים על התנ"ך, הרי לפי גדלותו הוא יכול להיות 'פוסק הדור' ולענות שאלות בהלכה בנושאים הקשים והמורכבים ביותר, ועתה כשהוא משקיע בביאורי התנ"ך אין לו פנאי לברר את כל השאלות הללו, ועדיף יותר שישקיע בהלכה

הגאון הגדול רבי שלום בן ציון פלמן זצוק"ל, על גדולי עולם ו'קודש קודשים'

"וְכִפֶּר אַהֲרֹן עַל קַרְנֹתָיו אַחַת בַּשָּׁנָה... קֹדֶשׁ קָדָשִׁים הוּא לַה'" (שמות ל', י')

ופרש"י: "קדש קדשים הוא לה'" - "מדבר על מזבח הקטורת, שהמזבח הוא 'קדש קדשים', שהוא מקודש לדברים הללו: להקטרת הקטורת ולזריקת הדם על קרנות המזבח ביום כיפור, שרק אלו העבודות עושים במזבח הזה ולא עבודות אחרות".

והנה המלבי"ם מפרש את הפסוק באופן אחר, ומפרש שכל הפסוק מדבר על אהרן הכהן, וסוף הפסוק הוא המשך לתחילתו, שאהרון הכהן יזרוק ביום כיפור את הדם על קרנות המזבח כדי לכפר עליו, והטעם שהוא נבחר לעשות את העבודה המקודשת הזו היא משום "קדש קדשים הוא לה'", שקדושת אהרן היא קדש קדשים, ובזה הכח יש לו לעבוד את העבודה הזו ולכפר ולטהר את המזבח.

וכי עלה על דעתך שהמלבי"ם יטעה

מסופר על המלבי"ם שבכל ליל שבת היה נוהג למסור שיעור בפרשת השבוע, והציבור כולו היה מגיע בהמוניו לשמוע את חידושיו וביאוריו הנפלאים. היו גם כאלו בעלי בתים, שהיו קרובים יותר לכת המשכילים, ובכל זאת באו לשיעור כדי ליהנות מחידושיו. ואע"פ שהמלבי"ם היה מראשי הלוחמים במשכילים, בכל זאת נמשכו ובאו לשיעור.

באחת מהשבתות כשהגיעו לפרשת תצווה, המלבי"ם מסר את השיעור כדרכו, ובסוף השיעור כשהגיע לפסוק "קדש קדשים הוא לה'", הביא את פירושו של רש"י, שמפרש שהכוונה על המזבח, ואמר שאפשר גם לפרש בדרך אחרת, שהכוונה על אהרן הכהן שהוא קודש קודשים ובזכותו יש את הכפרה למזבח, וכמו שכתב בספרו על התורה באריכות.

כאשר המשכילים שמעו מהפירוש הזה, התחילו להתלוצץ מהרב איך הוא העז לפרש פשט אחר מדברי רש"י, ובכלל עצם הפשט הזה הוא לא מובן כלל, איך יתכן שהתורה כותבת על אדם בשר ודם שהוא "קדש קדשים"? הרי קודש קודשים שייך על הקב"ה בכבודו ובעצמו, ואיך יתכן לומר כן על אדם בשם ודם? המשכילים שמצאו כאן פתח ללעוג על גדולי ישראל, הקהילו קהילות של ליצנים שעמדו והתלוצצו על המלבי"ם, שפירש פשט כזה שנראה מוזר בעיניהם.

כאשר המשכילים המשיכו להתלוצץ על דבריו, ניגש אל המלבי"ם אחד ממקורביו, וסיפר לו על ליצנותם של המשכילים, ושאל את המלבי"ם האם באמת לא טעה בפירושו הזה, שפירש אחרת מדברי רש"י?

המלבי"ם לא התרגש מדבריו, דחה בביטול את דברי המשכילים, ואמר: "מה אכפת לי מליצנות של המשכילים?". שאל אותו המקורב: "אבל יש כאן טענה שהם טוענים, שפירשת פשט שאינו נכון, וצריך לדעת האם באמת זה פשט נכון או לא?". ענה לו המלבי"ם: "אם כך שיש שמפקפקים בפשט הזה שאינו אמת, אחזור עליו בשבוע הבא בתחילת השיעור".

בשבת הבאה היה בית הכנסת מלא מפה לפה, וכולם ציפו לראות איך המלבי"ם יצליח לתקן את הטעות שאמר בשבוע שעבר. המלבי"ם התחיל את השיעור ואמר, שלפני שיתחיל פרשת 'כי תשא', הוא רוצה לחזור על הפסוק האחרון שבפרשת 'תצווה', וחזר על הפסוק "קדש קדשים הוא לה'" עם פירושו של רש"י, והוסיף את פירושו שאפשר לפרש בדרך אחרת שזה הולך על אהרן הכהן שהיה קדש קדשים (ובא לומר בזה, שעל אף כל הליצנות של המשכילים, הפירוש הוא אמת).

הציבור התפלא, מדוע לא תיקן את טעותו, ולמחרת הסביר המלבי"ם שבאמת אין כאן טעות כלל, שפירושו הוא פסוק מפורש בדברי הימים (א' פרק כ"ג), שנאמר: "בני עמרם אהרן ומשה, ויבדל אהרן להקדיש קודש קודשים", ממילא אין כאן טעות, והדברים אמת לאמיתה של תורה. ואמר שהסיבה שלא הביא את הפסוק בשיעור להכות את שיניהם של המשכילים, הוא משום "אל תען כסיל כאוולתו", אלא רק חזר על הפירוש שוב, לומר שלא טעה בדבריו.

כאשר מקורבו של המלבי"ם עלה לארץ, נכנס אל המהרי"ל דיסקין וסיפר לו את כל הסיפור, אמר לו מיד המהרי"ל דיסקין: "וכי עלה על דעתך שהמלבי"ם יטעה ח"ו?"

(ובאמת יש להתבונן בזה על גדלותו של המלבי"ם, הרי כל אדם אחר במקומו כשהיה שומע את דברי המשכילים הללו שמלגלגים על דבריו, היה מיד מביא את ההוכחה מהפסוק בדברי הימים שמפורש כדבריו, להוכיח את צדקתו ולהראות לעיני כל את ברותם של המשכילים, אבל המלבי"ם לא די שבתחילה בכלל לא רצה להתייחס לדברי המשכילים, אלא גם אחרי שאמר שיתייחס לזה בשיעור הבא, לא עשה שום דבר מלבד שחזר על הפירוש כמות שהוא. משום שאצל המלבי"ם לא עניין אותו כל הענין של כבוד ובזיונות, כל מחשבתו היחידה היתה לעשות את רצון ה', וכיוון שסבר כאן שרצון ה' הוא שלא יענה למשכילים משום "אל תען כסיל כאוולתו", שאין צורך לענות ולהתייחס אליהם, ממילא שום שיקול אחר לא נכנס במחשבתו שצריך משום כן לענות להם.

ולכן אפילו כשחזר על הפירוש בשבת הבאה, כדי להראות שהפירוש הוא אמת ולא טעה בדבריו, לא הוסיף להביא את ההוכחה מדברי הימים, שאין צורך להתייחס לדברי ההבל של המשכילים הללו).

הרב המלבי"ם

הנה לגבי המלבי"ם, יש לעורר שכאשר מזכירים את המלבי"ם שלא לומר כפי שהרבה אומרים "מלבי"ם", שהרי מלבי"ם זהו ראשי תיבות של שמו "מאיר ליבוש בן יחיאל מיכל", וכאשר מזכירים באופן כזה את המלבי"ם, נחשב הדבר שאומרים את שמו ללא תואר 'הרב', ודבר זה אסור שזהו זלזול בכבודו של המלבי"ם, שמזכיר את שמו ללא תואר 'הרב'. ולא גרע מההלכה שאסור לתלמיד לקרוא לרבו בשמו, משום שזהו זלזול בכבודו, אותו הדבר כשקוראים לאחד הגדולים בשמו, זהו זלזול בכבודו ואסור. אלא צריך להקפיד לומר "הרב מלבי"ם" או "המלבי"ם" שמקדים את האות ה' לשמו, שהוא מרמז על הרב.

ובאמת מובא על המהרי"ל דיסקין בספר "עמוד אש" (עמוד קמ"ג), שכאשר הזכירו לפניו את המלבי"ם כמו שרגילים להזכירו "מלבי"ם", היה מוחה ואומר "למה לקפח את התואר 'רבי'?".

וכיוצא בזה י"ל לגבי היעב"ץ, והחיד"א, שלא לומר יעב"ץ או חיד"א בלא ה' קודם, שהרי גם בזה נחשב הדבר שמזכירים את שמם בלא תואר 'הרב' או 'רבי'.

הסכמות הגאונים

בספר 'מתנה מועטת' להג"ר אלעזר צדוק טורצ'ין זצ"ל, בעמוד הראשון של הספר הדפיס שלוש הסכמות ממרנן הגרא"ז מלצר, הגרי"ז מבריסק והגר"ח סרנא זצ"ל, ובראש העמוד כתב 'הסכמות', והביא את הסכמותיהם כצורתם.

המשך בעמוד 16 >>>

אמר לה הגאון רבי בן ציון אבא שאול: "קחי, אין זה משלי. מישהו נתן לי לחלק לנצרכים". "מי התורם?", חקרה. אמר: "יש לי חבר שהיה לרב בפנמה. חכם ציון לוי. יש לו קרנות צדקה". נאותה לקבל, כעבור זמן קצר הגיע הג"ר ציון לוי זצ"ל לביקור בארץ. מיהרה לברר באיזה יום מגיע. רצונה להוקיר ולהודות על תמיכתו החשובה. שמע רבינו, ואמר: "אל תעשי זאת"...

בעל ה'אור לציון' הגאון רבי בן ציון אבא שאול זצ"ל על צדקה ורחמנות

"אֶל כָּל חַכְמֵי לֵב" (שמות כ"ח, ג')

בכדי לקיים "באשר תשיג ידו", כמיסת ידו, לא היה חייב רבינו להוציא סכומים גדולים ועצומים, שהרי מימיו לא היה עשיר. משכורתו בישיבה בקושי היה בה בכדי פרנסת ביתו, וכשלעצמו שנא מתנות. יתר על כן, היו תקופות מצוקה, בהן בקושי היה בביתו לחם לאכול. והנה באותה התקופה, הפסיקה אחותו את עבודתה מסיבה רפואית. בעלה היה אברך כולל, הפרנסה בבית שבתה. רבינו פנה לאחד מאחיו ולאחת מאחיותיו, שמצבם הכלכלי מבוסס: כל אחד מאיתנו יתמוך באחות בעשר לירות לחודש, כשליש משכורת ממוצעת. הסכימו, והביא לה שלושים לירות.

נרתעה ואמרה: "משניהם אקח, ממך לא. הרי לך עצמך אין!"

אמר: "קחי, אין זה משלי. מישהו נתן לי לחלק לנצרכים". תלמוד ירושלמי מפורש הוא, בסוף מסכת פאה, שמותר ורצוי לומר שלא הוא הנותן, כדי שלא ייבוש המקבל. גם אם לא ידעה את המקור, לא נחה דעתה: "מי התורם?", חקרה.

אמר: "יש לי חבר שהיה לרב בפנמה. חכם ציון לוי. יש לו קרנות צדקה". נאותה לקבל, והתכלכלה כך עד ששבה לעבודתה.

כעבור זמן קצר, הגיע הג"ר ציון לוי זצ"ל לביקור בארץ. אחות רבינו זכרה מביקורים קודמים, שרבי ציון נוהג לפקוד את בית רבינו. מיהרה לאחיה, רבינו, לברר באיזה יום מגיע. רצונה להוקיר ולהודות על תמיכתו החשובה. שמע רבינו, וענה על אתר: "אל תעשי זאת! הוא אינו יודע למי אני מחלק. הוא רוצה שזה ייחשב למתן בסתר"...

וסיפור נוסף מאותה תקופה: שמע על אשה עניה, שפרנסת ביתה בדוחק נורא. מסר עבורה דרך קרוב משפחה שלושים לירות במשך תקופה ארוכה, מידי חודש בחודשו. עד היום אינה יודעת היא מהיכן היתה מקבלת בקביעות כסף זה.

"תמסור את המעטפה למשפחה פלונית!"

ושוב מעשה של צדקה, מתן בסתר. סיפר סיטונאי ירקות, ממעריצי רבינו: "באו לפני שני סוחרים, התגלע ביניהם ויכוח כספי, זה טוען שהלה נשאר חייב לו כמה מאות דולרים, והלה עשה חשבון שכבר פרע הכל. באו למנותו כבורר. הסכים, והשלישו בידיו את הכסף. שמע את הטענות, ויש צדדים לכאן ולכאן. כל צד בטוח בצדקתו, ואם יפסוק לטובת השני יקים עליו שונא. מה עוד, שהענין באמת סבוך ושניהם מתעקשים: תחתוך, לא רוצים פשרה. שהצדק ינצח. זה לא הכסף, לשניהם יש די והותר, זה העיקרון".

מצא מוצא נפלא. אמר: "יש טעם בדבריך, וגם בדבריך. אחד מכם צודק, וכל אחד חושב שהוא זה. יש לי הצעה: הכסף ילך לצדקה, ומי שצודק - הצדקה תחשב לזכותו!".

האחד הסכים מיד, השני היה חשדן: "איזו צדקה?"

אמר: "אמסור את הכסף לחכם בן ציון, יעשה בו כטוב בעיניו!". לכך הסכים בחפץ לב.

בא לפני רבינו והביא את המעטפה התפוחה. רבינו לא קיבלה. אמר לו: "גש למשפחה פלונית ברחוב פלוני, ותמסור להם את המעטפה".

הלך לשם, ומצא משפחה השרויה בעניות נוראה. בית מלא ילדים, בחוסר כל. כמה הודו לו על הכסף!

"אני מוכן לפרוע כל חובותיך!"

"לסייעו באשר תשיג ידו", אבל בשום מקום לא נאמר שחייב האדם ללוות כספים כדי לעזור לזולת! מעשה באברך בן תורה שמשפחתו גדלה וחי בלא חשבון. לווה מפה ומשם, ונכנס לסחרחורת חובות. לקח פה כדי לשלם שם, ורץ מגמ"ח לגמ"ח, קושש הלוואות והתרוצץ להשיג ערבים. שלוות רוחו התערערה ושמחת חייו נגוזה, לימודו לקה ומשפחתו סבלה. סוף דבר, בריאותו ונפשו התדרדרו, עמד על סף קריסה. נודע הדבר לרבינו, וקראו. עמד לפניו בשפל רוח, נכון לקבל תוכחה ומוסר.

להפתעתו, לא השמיע רבינו מלת ביקורת, שמץ תמיהה על אורחותיו. איך הביא את עצמו ומשפחתו אל סף התהום. להיפך, האיר אליו פניו ואמר: "מה דהווה הווה, מכאן ולהלאה חושבנא טבא. רק אמור לי כמה אתה חייב".

התברר שבעצמו אינו יודע. ניסה להזכר: חמש מאות שקלים לגמ"ח פלוני, חמש מאות לגמ"ח פלוני, אלף שקלים לאברך פלוני, שמונה מאות לפלוני. יש עוד, עליו להסתכל בפנקס...

רחמנות.

חייך רבינו: "יודע אתה, אדם צריך להיות מסודר. לחיות על פי סדר. ובסדר 'ליל הסדר' יש סימן שקרוי: מרור כורך. ופירש רבינו יוסף חיים זצ"ל: כל הלוואה היא מרור, ובמקום שיזכור הלוואה זו וזו וזו, יסכם כל הלוואותיו יחדיו, ויידע כמה הוא חייב. וזה קרוי: מרור כורך, לכרוך כל המרורים יחדיו... עיין בפנקסיך ותאמר לי כמה חייב אתה בסך הכל!"

הלך, וחזר: "עשרת אלפים שקלים". כמחיר שליש דירה, באותם ימים. בעצמו לא ידע, שכך השתרגו חובותיו. גם רבינו לא שיער עד כדי כך. אמר לו: "שמע נא, אני מוכן לפרוע כל חובותיך, אך בתנאי אחד: שמכאן ואילך אינך לוקח הלוואה. לא בגמ"ח, ולא בבנק. אתה פותח דף חדש, ויישאר נקי וצח!". הסכים בלהיטות, ועמד בתנאי. השתקם וניצל, שב להשקיע עצמו בתורה והיה למרביץ תורה. הוא, משפחתו ותלמידיו, חבים הכל לרבינו.

ולא ידע שסכום זה היה מעל ומעבר ליכולת רבינו. ולא התרים עבורו, אלא נטל הלוואות והחזירן במשך שנים!

רחמנות, ילד רוצה עוגה!

ולאו דוקא לנצרכים ולרעבים. פעם עבר רבינו ברחוב, וראה ילד עומד ליד דלפק קיוסק ומביט בעיניים כלות, ניגש וקנה עבורו עוגה! סביר להניח שאין המדובר בילד מורעב. ודאי אכל ארוחה משביעה, אלא שכך דרכם של ילדים, ללטוש עיניים לממתקים. ורבינו, איש החסד, לבו נכמר, לחש למלווהו: "רחמנות, ילד רוצה עוגה!"...

(מתוך "רבינו בעל ה'אור לציון")

אחד מתלמידיו ב'אור שמח', נזקק להשתלת כליה. נדרשו לכך כמאה אלף דולר, סכום עתק בימים ההם, שלא היה בהישג-ידו. כששמע רבי משה שפירא את סבלותיו של התלמיד, אמר ללא היסוס: "קחו הלוואה בנקאית! אני אשעבד עליה את ביתי!"...

לקט עובדות ומעשים כפי שסיפרו תלמידים, על אצילותו וחכמת לבו של הגאון רבי משה שפירא זצ"ל

"אֶל כָּל חַכְמֵי לֵב" (שמות כ"ח, ג')

מעשה היה באברך נכבד מבית וגן, שחמיו האמיד פשט את הרגל. האברך החל לאסוף כסף כדי להעמידו קצת על רגליו, ובין היתר עלה למעונו של רבי משה שפירא, למרות שלא הייתה ביניהם היכרות של ממש. מששמע רבי משה את פרטי המקרה - נחמץ לבו. רבי משה היה למדן הנפש, והבין עד לתהום-רבה איך אמור להרגיש אדם עשיר, שמטה-לחמו נשבר. הוא חש עד עמקי נפשו את ה'מאיגרא רמא לבירא עמיקתא'.

-"ואתה אומר שהוא היה ממש עשיר בעבר?", שאל את האברך בצער.

-"לגמרי".

הוא נאנח עמוקות. הוציא פנקס המחאות, ורשם סכום גדול. "ארשום לך כל מה שיש לי כרגע", אמר.

מאוחר יותר סיפר האברך, כי כשרבי משה הגיש לו את ההמחאה נצצו עיניו מדמעות...

בנושא הזה של דאגה אבהית לגורל תלמידיו, היה צדיק נסתר. חלק עצום ממעשיו נטל אתו לקברו. מספר אחד מתלמידיו מקרב בעלי התשובה: "רבי משה התמסר אלי תמיד.

ניתן לומר שהוא בנה אותי ממסד ועד טפחות, גם בתקופות שבאתי אליו ובכיתי, שאני מצוי במצב מתמיד של 'יעלו שמים ירדו תהומות'. הוא ליווה אותי לאורך השנים, עד שניתן לומר שזו היתה בחינה של כל משברי וגלי עליו עברו! ניתן לומר שהוא האכיל אותי בכפיות, עד שנבניתי ונעשיתי איש של תורה.

"בתקופה מסויימת שכבתי בבית חולים, והייתי מרותק למיטה עם מחלה זיהומית. בתוך התקופה הזו היה פרק זמן בו נאסר עלי לזוז. נוצר מצב שהיו שעות ביום בהן לא היה מי שיתמוך בי פיזית.

"למרבה התדהמה, רבי משה היה שם! הוא נכנס לחדרי עם קערה, נטל לי ידיים, צחצח לי שיניים בעצמו, וטיפל בצרכים פיזיים שונים. אני, מעמקי העמדה העלובה שלי, התקשיתי לצפות במחזה: רבי משה הסלבודקאי, איש ההדר, נובר בדברים כאלו...

"רק מאוחר יותר הבנתי ממנו, שגם לעסוק בצרכים כאלו - כשנוצר צורך - נושא צורה של הדר!".

הנה סיפור מופלא: מעשה בכליה.

אחד מתלמידיו מהשיעור ב'אור שמח', נזקק להשתלת כליה. מחיר הכליה שהתאימה לגופו, היה מאה אלף דולר, סכום עתק בימים ההם, שלא היה בהישג-ידו. כששמע רבי משה שפירא את סבלותיו של התלמיד, אמר ללא היסוס: "קחו הלוואה בנקאית! אני אשעבד עליה את ביתי!". התלמיד היה נבוך, היסס, ניסה לסרב, אבל ההחלטה של רבי משה שפירא, היתה עוצמתית משעבוד בנקאי...

הדירה שלו שועבדה לחוב, סכום עתק בימים ההם!

במקרה אחר, כשלא היתה כליה לקנייה, והיתה דרושה תרומת-כליה, התיר רבי משה לפרסם בעיתון מודעה בחתימתו, שנדרשת תרומת כליה, ועל חשיבותה הגדולה של הצדקה הזו. זו היתה הפעם היחידה בימי חייו שהתיר לפרסם מכתב שלו בעיתון. מקורביו אמרו, שההסכמה שלו לפרסום מכתב שלו בעיתון - כלי שהיה מגונה בעיניו - על אחת כמה בחתימתו, היתה כרוכה במסירות נפש גדולה משעבוד דירתו...

הנה תיאור מרגש שסיפר לי הרב יוני אליצור, מראשי 'ערכים':

"נער רך הייתי", סיפר לי הרב יוני, "כשחזרתי בתשובה. אני ועוד שלושה מאחי: יואב, יעקב וברוך. חזרה בתשובה של משפחה שלמה, היתה ענין נדיר בתקופה של לפני 30 שנה. בתקופה ההיא התקרבתי לרבי משה שפירא, והוא ליווה את צעדי, עליות ומורדות טבעיים, בחיבה ואהבה גדולה.

"למדתי ב'חורב' ומאוחר יותר ב'יישוב'. בכל פעם שהרגשתי קושי, לימודי או חברתי, או סתם כך געגוע הביתה, הייתי מגיע לביתו של רבי משה, נער חוזר בתשובה בן 16, ומתקבל כמו מלך. כמו מלך! הוא עשה הכל כדי להעניק לי הרגשה ביתית ואבהית. היה מגיש לי במו ידיו, בחמימות וחיוך, עוגות וכוסות חלב, אלו היו מושגי המעדנים שלו, והיה מאיץ בי לאכול ולשתות. לא אהבתי חלב. אבל המעמד המפנק והאבהי הזה הרווה אותי בחום ואהבה, שאני נוצר עד היום בפינה החמה שבלבי. הייתי נועץ בו בסבך בעיות הפוקדות נער רך בעולם חדש, והוא היה עונה לי, מחזק ומדריך. השעות האלו במחיצתו, כשהוא מאכיל ומשקה, מייעץ ותומך, החזיקו אותי בתקופות קשות.

"רבי משה גם שמר בלבו פינה חמה לאבא, שתחילה היה חילוני, על הזכות שארבעה מבניו יתקרבו תחת כנפי השכינה. וכשאבא חלה, למרות שרבי משה לא הכיר אותו כלל, נסע מבית וגן נסיעה בת ארבע שעות באוטובוסים כדי לבקר אותו!

"בתוקפה ההיא מסר רבי משה את שיעורו הנודע ב'אבות' ברחוב שמואל הנביא. שיעור שנמשך כעשרים שנה ונועד ליחידי סגולה. כאות אהבה וידידות, התיר לי באופן חריג לגילי ומעמדי להשתתף בשיעור היוקרתי הזה...

"גילויי החמימות והחיבה שלו, עדיין מחממים את לבי עד עצם היום הזה!".

הנה עדות שסיפר לי אחד מוותיקי תלמידיו, ר' יהודה סער, על דמותו האבהית של רבי משה:

"הייתה תקופה בחיי שמצאתי ענין בברסלב. למדתי 'ליקוטי מוהר"ן', סיפרתי לו. הוא שתק. הוא הרבה לשתוק. היתה לו חכמת השתיקה - גם בנושאים שהיו לו בהם כמות דיבורים שניתן היה להעמיס קרונות...

באחד הימים, לאחר שעברתי כמה 'שלבים' של ברסלב, אמרתי לו בערב ראש השנה שאני מבקש לנסוע לאומן. הוא שאל אותי אם יש בידי ממון לנסיעה. כשהשבתי בחיוב, הסכים. והעניק לי את ברכת הדרך.

"כשהגעתי לאומן, פגשתי להפתעתי באחד הימים בקלויז, חבר שלי מהעבר, והעברנו את הימים יחדיו. רק היום, לאחר הסתלקותו של רבי משה, התקשר אלי הבחור וסיפר לי את האמת: "רבי משה הבין ללבך ולצורך שלך לנסוע. הוא גם לא רצה להתערב בנושאים שלא נשאל. אבל היו לו גם כמה חששות ממקומות ומחוזות שאתה עלול להיסחף אליהם... הוא קרא לי אליו, ושילם לי מכיסו כרטיס טיסה ושהיה באומן, כדי שאתקרב אליך ואשגיח עליך מכמה דברים שעליהם דיבר אית'"...

(מתוך הספר 'הביאני המלך חדריו')

info@dirshu.co.il | 02-560-9000 | יו"ל ע"י 'דרשו' - קרן עולמית לחיזוק ועידוד לימוד התורה

שמעתי מהגאון רבי שלום פוברסקי שליט"א, כי לאחר נישואיו דברו הצדדים על רכישת דירה בסכום של 25,000 לירות, סכום עתק בימים ההם. אביו, מרן הגאון רבי דוד פוברסקי זצ"ל, התבטא אז שאם תמצא דירה סמוכה יותר לישיבה, הוא יהיה מוכן להוסיף גם עוד 5,000 לירות

מאוצרותיו של הגאון רבי אליעזר טורק שליט"א

"וְאַתָּה תְּצַוֶּה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִקְחוּ אֵלֶיךָ..." (שמות כ"ז, כ')

דבריו המבהילים של ה'אור החיים' הקדוש על הפסוק (שמות כ"ז, כ'): "ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך כתית למאור להעלת נר תמיד" - "בדרך רמז יתבאר הכתוב על דרך מאמר שהובא בספר 'זהר חדש' (בראשית ח), כי ארבע גלויות של ישראל כל אחת מהן נגאלו ממנו בזכות אחד. גלות הראשונה נגאלו בזכות אברהם אבינו עליו השלום. גלות שניה נגאלו בזכות יצחק. שלישית בזכות יעקב, והרביעית תלויה בזכות משה, ולזה נתארכה הגלות, כי כל עוד שאין עוסקים בתורה ובמצוות, אין משה חפץ לגאול עם בטלנים מן התורה!".

הגאון רבי חיים צבי מיזליש שליט"א, ראש ישיבת 'סאטמאר' בבני-ברק, ספר כי כאשר הגיע יחד עם דודו, כ"ק מרן האדמו"ר רבי אהרן מסטמאר שליט"א, בחדש כסלו תשס"ט לבקר בבית מרן הגאון רבי שמואל הלוי וואזנר זצ"ל, בעל 'שבט הלוי', ספר הרב וואזנר לאדמו"ר כי אינו יכול לשכוח את בקורו המרומם של דודו, הגאון הקדוש רבי יואל מסטמאר זצ"ל, בבית מרן ה'חזון איש' זצ"ל, בו היה נוכח.

הרב וואזנר ספר אז שעיקר שיחתם של ה'חזון איש' והרבי מסטמאר נסבה אודות דרכי הפעולה בענייני חזוק היהדות והצלת הדור כאן במדינה הציונית. הרבי מסטמאר הציע בפני ה'חזון איש' כמה הצעות שונות, כגון להתאגד קהילות קהילות, ועוד. ה'חזון איש' הקשיב בקשב רב לדברים ולא דחה אותם, אלא פשוט שתק. בסוף השיחה נענה ה'חזון איש' ואמר בערך בזו הלשון: "אולם אני אומר לכם סאטמאר רבי, עוד ישיבה ועוד ישיבה, עוד תלמוד תורה ועוד תלמוד תורה, עוד בית ספר לבנות ועוד בית ספר לבנות, עוד שעורי תורה ועוד שעורי תורה, מלבד זאת איננו יכולים לעשות דבר עד ביאת משיח צדקנו".

את רוח הדברים האלה שמעתי בהיותי בחור צעיר, גם ממרן ראש הישיבה הגרא"מ שך זצ"ל.

היה זה בזמן שלמדתי בישיבת רוז'ין לצעירים בבני ברק, שהיתה ממוקמת בפאתי העיר, באזור בו מרבית התושבים ציינו את יום הקמת המדינה הציונית כחג, והניפו במכוון את דגלי המדינה בחלונות. אחד הבחורים לבשה בו רוח של 'קנאות', והניף בחלונות שממול ביתם סמרטוטי נקיון תלויים על קצה המקלות, כמחאה על הדגלים שתלו השכנים. דבר שאכן גרם לזעם רב ולהתקוטטויות מיותרות.

בערב לאחר סדר שלישי, בדרכי מהישיבה הביתה, עברתי סמוך למעונו של מרן הרב שך, וכשראיתיו שאלתי מה חוות דעתו מול תופעה שכזו? ברגע הראשון חייך הרב שך חיוך רחב, אולם לאחר מכן התרצן ואמר דברים נוקבים, שתמציתם מוזכרת בדברי ה'אור החיים' הקדוש: "דע לך! אין לאף אחד כיום ענין כלל, לא במדינה ולא בדגל שלה. ה'דגל' כשלעצמו הוא כלל לא הנושא, גם לא אצלם. אלא המלחמה האחרונה לפני ביאת המשיח, היא של כוחות הטומאה מול כוחות הקדושה, הם מייצגים את כוח הטומאה, ואנו מייצגים את כוח הקדושה. זו סבית כל המלחמות שמנהלים כיום ראשי המדינה נגד שמירת השבת, נגד הקדושה, נגד התורה והיכלי הישיבות. בתוך לבם הם יודעים שבסוף אנחנו ננצח! צד הקדושה יגבר בסוף".

אז המשיך ואמר: "מה שמוטל עלינו זה לא לחקור ולדרוש, או בכלל לעסוק בעצם הנקודה של לתלות דגל או לא, זה טפל למלחמה העקרית שאנו אמורים לנצח בה. הדרך היא רק להגביר את כח הקדושה! כיצד עושים זאת? על ידי לימוד התורה. עוד דף גמרא ועוד דף... עוד משנה... עוד תוספות!... רק זה יביא לנו את הנצחון! זה יקרב את הגאולה!".

ידיד נעוריו של הרב מטשעבין שהתמוגג בבכי

ספר לי ידידי, הגאון רבי זונדל שטרן שליט"א, כי הוא היה פעם עד למקרה מצמרר, שהותיר בו רושם בל יימחה: לפני כחמשים שנה הגיע עולה חדש מרוסיה. בשנים ההן רוסיה היתה עדין תחת השלטון הקומוניסטי העריץ והאכזר, סגורה ומסוגרת, אין יוצא ואין בא. אך הוא הצליח בדרך לא דרך להסתנן בגפו מגבולות המדינה, ולשים את פעמיו לכוון ארץ ישראל.

השמועה על בואו של איש יהודי מרוסיה, הגיעה לאזניהם של ילדי ירושלים. הם ששמעו תמיד ספורי אימים על הנעשה אז ברוסיה מאחורי מסך הברזל, על מניעת שמירת התורה והמצוות בריש גלי ועל הדכוי האלים של כל סממן יהודי, היו בטוחים כי בא לכאן יהודי מחוסר איברים, פצוע ולמוד סבל, והסתקרנו לראות כיצד הוא נראה. המונים התאספו סביבו ושאלוהו שאלות שונות ומשונות, לחלקן הוא השיב ואת חלקן דחה.

בהגיעו לארץ הוא היה בודד ממש, ללא מכרים וקרובים, והתגורר לבדו בדירת חדר בבתי הונגרין בירושלים. היו מבני הישיבות שעלו אליו מדי פעם בפעם, לבקרו ולעודד את רוחו, ביניהם רבי זונדל עצמו.

באחת השיחות ששוחחו עמו הבחורים אודות מה שעבר עליו מילדות, הוא ספר בתוך הדברים כי היה לו חבר נעורים, כשרוני ומתמיד במיוחד, שהכל נבאו לו כי עתידו לגדולות, אך הוסיף בצער: "מי יודע באיזו פינה ברוסיה הגדולה, הוא השיב את נשמתו למרומים במצב קשה שכזה".

הבחורים התעניינו לשמו של אותו בחור, ולתדהמתם הוא השיב שקראו לו "דוב בעריש וידנפלד". מיד הבינו הבחורים במי המדבר. הן זה שמו המקודש והנערץ של אחד מבחירי גאוני התורה שבדור, שר התורה, מרן הגאון בעל ה'דובב מישרים' מטשעבין זצ"ל. הם השיבו לו כי הוא חי וקים כאן בארץ הקדש, ואדרבה זרח שמשו לתהילה, ביתו הפך לתל תלפיות לדורשי תורה והלכה, ושמו נישא בהערצה מופלגת בפי כל.

לשמע הדברים השתנה מראהו של האיש ללא היכר. היה נראה עליו כי הוא מזועזע עמוקות, לבו נשבר לרסיסים. לפתע פרץ בבכי סוער ואמר בקול מתייפח: "אי, אי, בעריש?! הלא היינו חברים כה טובים בילדותנו... ראו מה יצא ממני ומה יצא ממנו...". כך במשך זמן ארוך התמוגג בבכי, וכל שנסו להרגיעו בכה ובכה לא נחה דעתו. את תחושת ההחמצה שחש הלה באותם רגעים, חשו היטב באוויר, הצער והעצב שאחזו בו, המיסו כל לב.

משנרגע מעט, נסה להסביר לבחורים את שורש הכאב: "הרי עברנו בשווה את אותן המהמורות; עניות, חולי ושלטון רשע שעמד על קודקודנו, ומנע מאתנו לשמור תורה ומצוות בריש גלי. למרות כן, ראו עד להיכן הוא הצליח להגיע! מכאן אני מסיק כמה היתה הדרך קרובה עבורי, כדי לזכות להיות גדול הדור כמותו! אילו לא הייתי מתייאש מראש, צועד צעד אחר צעד בנתינת חשיבות לכל מאמץ קטן כגדול, הייתי הולך וגדל כאחד הגדולים אשר בארץ. אלא שאז בתחילת הדרך התעצלתי. כעת זה כבר מאוחר מדי, ותחושת ההחמצה כואבת וצורבת".

יתכן שבמקרה של האיש הזה, ההרפתקאות והמלחמות הקשות עמהן נאלץ להתמודד עמדו לו בעוכרו, וגרמו לו להיות בבחינת אנוס. אך לענייננו ניתן להסיק וללמוד, כמה קרובה היא הדרך בין השארות עם הארץ לבין הצמיחה הגדולה של הגאון מטשעבין. כל ההבדל הוא רק הגברת הרצון, השאיפות והתקוות. כמה צער יש לו לאדם כשנוכח לאחר שנים מה הוא החמיץ...

המשך בעמוד הבא >>>

• • •

כשבאתי פעם אל ביתו של הגאון רבי צבי מרקוביץ זצ"ל, רבה של העיר רמת-גן וראש ישיבת קרלין, יחד עם בני שהגיע לעול מצוות, הוא דבר אתנו אודות הסיעתא דשמייא שמלווה את האדם ברגע שמקבל על עצמו על תורה ומצוות. הוא דמה זאת למצוות פריקה וטעינה: בשולחן ערוך (חושן משפט סימן רעב סעיף ז) ישנה הלכה פסוקה, שכאשר אדם מוצא את בהמת חברו רבוצה, מוטלת עליו מצוה לפרק מעליה את משאותיה, ולטעון אותה מחדש. אך אם בעל הבהמה היה הולך ויושב לו ואומר לזה שפגע בו, 'הואיל ועליך מוטלת המצוה, אם רצונך לפרק פרק לבדך', הרי הוא פטור, שנאמר: "עזב תעזב עמו". המצוה היא לסיע יחד אתו, אך לא לעשות את העבודה תחתיו.

"כן הדבר גם בנוגע לסיעתא דשמייא", אמר רבי צבי, "כאשר האדם אינו עושה דבר, אלא יושב ומצפה שתהיה לו סיעתא דשמייא מלמעלה, שהיא תפעל את פעולתה במקומו, תגדל ותרומם אותו במעלות התורה, אינו אלא טועה! היא לא תבוא לעולם! רק אם האדם מתחיל בפעולה, ועושה את מרבית ההשתדלויות מצדו, אזי הקדוש ברוך הוא משלים כנגדו".

כלל זה נקט בידך, תתחיל ללמוד ולבסוף תצליח!

"חשבתי דרכי ואשיבה רגלי אל עדתיך"

הרבי מקוצק זצ"ל אמר פעם אמרה שנונה: "על כל מעשה ומעשה שיהודי עושה, מוטל עליו לחשב היטב את כוונותיו ומטרותיו. אך בנוגע ללמוד התורה, אסור בשום אופן לעשות חשבונות, צריך פשוט לקפוץ למים".

שמעתי מהגאון רבי שלום פוברסקי שליט"א, מראשי ישיבת 'קול תורה', כי לאחר נישואיו דברו הצדדים על רכישת דירה במקום מעט רחוק מהישיבה, בסכום של עשרים וחמש אלף לירות, סכום עתק בימים ההם. אביו, מרן הגאון רבי דוד פוברסקי זצ"ל, ראש ישיבת פוניבז', התבטא אז שאם תמצא דירה סמוכה יותר לישיבה, הוא יהיה מוכן להוסיף גם עוד חמש אלף לירות, העיקר שהבן יגור סמוך לישיבה. רבי דוד נימק את טעמו: "רצוני שההליכה לישיבה תעלה לו בקלות ולא בקושי. כך הוא לא יצטרך להרהר כל פעם מחדש אם כדאי כעת לטרוח ללכת לישיבה אם לא, אלא פשוט הוא יקום וילך...".

רבי שלום הביא לכך דוגמא ממעשה נפלא שהיה: באחד הימים בערוב ימיו, סבל רבי דוד מחום גבוה וחולשה גדולה. בני הבית דנו ביניהם אם יוכל לצאת מהבית במצב כזה. אך כל זה נשאר בגדר דיונים בלבד, משום שכאשר הגיע הזמן הקבוע ללכת לישיבה, ללא אומר ודברים וללא ספיקות למיניהם, הוא אזר כגבר חלציו, שכח ממצבו הרעוע, ופשוט קם והלך!

בנו הגדול, מורי ורבי הגאון רבי ברוך דוב פוברסקי שליט"א, ראש ישיבת פוניבז', שאלו מאוחר יותר - כיצד באמת מצא היתר לסכן את עצמו ללכת לישיבה, בעודו חולה ותשוש עם חום גבוה?

רבי דוד השיבו בספור, מבלי להוסיף הסבר למה מכוונים דבריו: היתה פעם אשה מבוגרת, שהרופאים צוו עליה שלא לצום ביום-כפור, אך היא התעקשה שבכל אופן רצונה לצום. כמובן שעל פי ההלכה היה מוטל עליה לא להתחכם, ולהשמע להוראת הרופאים שלא לצום. אלא שבכל זאת כאשר ראה הרופא את עקשנותה, שנה את דעתו והורה שמותרת היא לצום. כשנשאל הרופא מדוע שנה את דעתו כה מהר, השיב: "הבחנתי בה שאם היא לא תצום, סכנתה גדולה יותר מאשר אם תצום. בעיניי השקול הזה עמד בבסיס ההכרעה שתצום, והכריע למול השקולים האחרים".

עד כאן ספר רבי דוד ולא יסף, אך את המסר הבין בנו ראש הישיבה שליט"א לבדו. עבור רבי דוד, לא לקום לתפילה בישיבה זו סכנה גדולה יותר, מאשר לקום וללכת עם חולי וחולשה. הדבר היה בנפשו.

מדהים!

• • •

הגאון רבי משה מרדכי הלוי שולזינגר זצ"ל, בעל 'משמר הלוי', ספר כי פעם היה נוכח בעת שהגיע חתן לקבל את ברכת רבו, מרן הגאון רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל בעל ה'חזון יחזקאל', לאחר שהתארס עם בת גילו בשעה טובה. הבחור בקש ברכה שלא יהיו לו הפרעות בתורה ועבודת השם בתקופה עמוסה זו. יעץ לו רבי יחזקאל: "תלמד תמיד ללא הכנות, ואז לא יהיו לך הפרעות! כלומר, אל תמתין לרגע בו תמצא רגע וישוב הדעת ללמוד, כי לא תמצא רגע כזה. אלא פשוט תתחיל ללמוד ולפתע תגלה שזה אפשרי...".

ברגע של גילוי לב, שח פעם מרן הגאון רבי חיים שמואלביץ זצ"ל, ראש ישיבת מיר, באוזני תלמידו הגאון רבי חיים קמיל זצ"ל, ראש ישיבת אופקים, כיצד התחילה העליה והצמיחה שלו בבחרותו. בצעירותו, כך ספר, התעורר בו ביום מן הימים חשק ומרץ מיוחד לשקוד בתורה, אך לפתע רצדו במחו ספקות שונים; שמא עדין אינו מספיק בשל לכך, ובעצם מה בכלל בוער דווקא ברגע זה להשתקע בעולמה של תורה? כמו כן העיקה עליו העובדה שמוטל עליו קודם להפרד מקרוביו ומבני משפחתו.

אך בהחלטה של רגע, הוא החליט לעזוב את כל החשבונות הרבים שהקיפוהו, ופשוט רץ מיד לבית המדרש ללמוד, וכך ישב ולמד מאותו יום במשך שבע שנים רצופות! לימים, הוא תלה את כל עלייתו הרוחנית באותה החלטה אמיצה, נטולת הרגשים ומחשבות שונות, ובהשתקעותו המוחלטת אז בתורה ללא שום שהות. כה אמר אז רבי חיים שמואלביץ לתלמידו רבי חיים קמיל: "אין לי ספק בכך, שאילו הייתי נענה לעצת יצרי להתעכב לדקות אחדות, רק בשביל להפרד מקרוביי, לא הייתי מגיע לאותה דרגה שזכיתי להגיע אליה!...".

'צריך להתחיל, בסוף מגיעים...'

ספור נפלא שיש בו מוסר השכל עצום, ספר דודי, מרן הגאב"ד רבי נסים קרליץ שליט"א: פעם כאשר נכנס לבית דודו מרן ה'חזון איש' זצ"ל, אמר לו ה'חזון איש' כי ברצונו ללכת כעת לבקר בבית הוריו, שהיו גיסו ואחותו של ה'חזון איש'; הגאון רבי נחום מאיר קרליץ זצ"ל, והרבנית בתיה ע"ה. החלטה זו היתה לפלא בעיניו של רבי נסים, הרי ה'חזון-איש' התגורר אז במעלה 'גבעת רוקח' שבפאתי בני ברק, ואלו הוריו של רבי נסים התגוררו ברחוב יהודה הלוי, הממוקם מעל רחוב רבי עקיבא כיום, מרחק הליכה די גדול. בהתחשב במצב לבו התשוש של ה'חזון איש', ובחולשה הגדולה שאפפה אותו תמיד.

ה'חזון איש' שהבחין בפליאתו, אמר לו כי אכן הוא חלש מאוד, ואינו יודע כיצד יצלח את הדרך הארוכה, אך אין הוא פטור מלנסות להתחיל ללכת באטיות... משראה רבי נסים כי זהו רצונו, כמובן התלווה אליו לדרך ללא אומר ודברים, וכך התקדמו אל עבר היעד בצעדים איטיים. באמצע הדרך נעצר ה'חזון איש' לנוח שוב ושוב. כך התארכה השעה, ודרך שהיתה אמורה לקחת לאדם רגיל כעשרים דקות הליכה, התמשכה לכדי ארבעים דקות ויותר...

משהגיעו למפתן דלת הבית, פנה ה'חזון איש' לאחיינו רבי נסים, ואמר לו יסוד גדול ורם לעבודת השם: "אתה רואה?! הנה אנחנו הלכנו והלכנו ולבסוף הגענו. אילו לא היינו מתחילים ללכת, בשום אופן לא היינו מגיעים. אמנם הלכנו באיטיות, נחנו קצת יותר במהלך הדרך, אבל בסוף הגענו. פשוט צריך להתחיל!".

בענין זה שמעתי מאחיינו של ה'חזון איש', הגאון רבי זלמן דוב קרליץ שליט"א, כי בשיטה זו נהג ה'חזון איש' בקביעות כשגר במרומי 'גבעת רוקח'. הוא היה רגיל לעלות מתחתית ההר עד למעלה בצורת שפוע כשהוא הולך אנה ואנה, פעם מימין הכביש ופעם משמאל. זאת כדי לא להבהל מהגובה התלול של ההר, שעלול להרפות אותו מהליכתו...

כעין זה שמעתי מאבי מורי שליט"א, כי פעם הזדמן לו לעלות עם מרן ה'חזון איש' זצ"ל גרם מדרגות ארוך במיוחד, ובאמצע הוא עצר כמה פעמים. באחת העצירות הוא פנה אל אבי ואמר לו: "כשעולים, צריכים לפוש מדי פעם, אין לעלות בבת אחת...". אבי שליט"א היה מזרז בשיחותיו, כי אין לו ספק בכך שה'חזון איש' לא דיבר סתם כך מהרהורי לבו על ענין של מה בכך, אלא כוונתו היתה לכל סוגי העליות, הן הרוחניות והן הגשמיות. "אין לעלות בבת אחת!".

זוהי מדתו של החכם, שאמר שלמה המלך: "אבל החכם שונה היום מעט ולמחר מעט". החכם לא מביט קדימה על כל הדרך הקשה והארוכה לפניו, הוא הודף במלא הכח והעוצמה את הקשיים שנצבים בפניו בתחילת הדרך. הוא משליך את עצמו אל תוך הקושי ומגייס את שארית כחותיו כדי להתחיל. מאוחר יותר הוא מתמודד עם כל גל וגל של קושי ונסיון בזמנו ובמקומו.

כשמתחילים - מגיעים בסוף אל היעד. בלא התחלה אין גם סוף!

• • •

המשך בעמוד 16 >>>

מה יעשה מי ש'מרחף' באמצע הקריאה? וכיצד נהגו הגרש"ז אויערבך והסטייפלער להרבות בשמחה? והאם מותר לשמוע מוזיקה ולתת ממתקים לילדים בתענית אסתר?

ילקוט הליכות והלכות לימי הפורים, עם הגאון רבי אהרן מרדכי גרין שליט"א

הביא לדפוס: יעקב א. לוסטיגמן

לקראת ימי הפורים, שוחחנו עם הגאון רבי אהרן מרדכי גרין שליט"א מבית שמש, מורה צדק בבית מדרשו של כ"ק מרן אדמו"ר מלעלוב שליט"א, ובעל מח"ס 'ילקוט הליכות ועניינים הנוגעים למעשה', שליקט עבורנו צרור הלכות והוראות, כיצד יש לנהוג בנושאים שונים הקשורים בענייני הפורים, תוך שהוא מתמקד בהלכות הפחות ידועות, כדי להסיר מכשולות ולחזק את העניינים הטעונים חיזוק.

"אי אפשר להתחיל לדבר על הלכות הפורים וקריאת המגילה, לפני שאנחנו פותחים בדינא דגמרא המובא גם על ידי המשנה ברורה: 'משנכנס אדר מרבין בשמחה', אומנם בשולחן ערוך לא הביאו, אבל בוודאי שכך היא ההלכה, ולכאורה יש כאן שתי שאלות מרכזיות שאנחנו צריכים לשאול: הראשונה היא: עד מתי יש להרבות בשמחה, והשניה: כיצד עושים זאת למעשה, איך מרבים בשמחה?"

כיצד נהגו הגרש"ז אויערבך והסטייפלער להרבות בשמחה?

האמת היא שבמשנה ברורה שבהוצאת 'דרשו', עשו עבודה מאוד יפה בעניין הזה, וריכזו מדבריהם של האחרונים בעניינים אלו. מובא בשם הרב מבוטשאטש, שהמצווה להרבות בשמחה היא בכל חודש אדר, גם אחרי ימי הפורים, וכך כותב גם החתם סופר, שזה נאמר על כל חודש אדר.

ואיך מרבים בשמחה? הגרש"ז אויערבך פסק שבחודש אדר צריך להסיר מלבו כל דאגה ועצב, ואילו ה'מנחת אלעזר' מביא בשם ה'שערי יששכר', שכל דבר שמרבה אצלו שמחה, יש מצוה לעשותו בחודש אדר.

מעניין מאוד לציין, שב'תורת המועדים' בשם הגר"ח קנייבסקי, מביא מהסטייפלער, שהיה שותה יין בכל יום מימי חודש אדר, כדי להרבות בשמחה.

מוזיקה וממתקים לילדים בתענית אסתר?

שאלה מעניינת מאוד לגבי דיני תענית אסתר, היא: האם מותר לשמוע מוזיקה ולשמוח בליל תענית אסתר, או שמא יש גם בליל התענית דינים של 'תענית ציבור' שצריך להימנע מדברים המשמחים?

ובאמת השאלה היא גם על יום תענית אסתר בעצמו, האם הוא יום שבו צריך לנהוג מקצת מנהגי אבלות, או שרק איסור אכילה ושתיה יש כאן, ומנהגי אבלות אין כאן כלל וכלל?

ב'מאירי' כתוב במפורש שתענית אסתר הוא תענית של שמחה, וכן כתב ה'כלבו'. גם ברמב"ם כותב שהסיבה לקביעת צום תענית אסתר היא "לזכור שה' יתברך רואה ושומע כל איש בעת צרתו, כאשר יתענה וישוב אל ה' בכל לבבו, כמו שעשו בימים ההם".

ואכן, הגר"ח קנייבסקי פוסק שמותר לשמוע כלי נגינה גם ביום תענית אסתר. לעומת זאת, הגרי"ש אלישיב זצ"ל החמיר בעניין זה, ופסק שאין לשמוע כלי נגינה ביום תענית אסתר, אך גם הוא היקל ופסק שבליל תענית אסתר מותר. ומובא מהגרש"ז אויערבך ומהגרי"י פישר, שהתירו לערוך שמחת נישואין בליל תענית אסתר, ובוודאי שמותר גם לעשות שמחת 'שבע ברכות' בלילה זה עם כל מיני שמחה.

היוצא מדין זה גם, שמותר לתת לילדים ממתקים בתענית אסתר, ואף לערוך להם מסיבת פורים, בשונה משאר הצומות שבהם יש למנוע זאת מהם בגלל האבלות, אך תענית אסתר היא, כאמור, תענית של שמחה.

זכר למחצית השקל, גם על ילדים נשואים?

הרמ"א כותב שצריך לתת זכר למחצית השקל, ויש לתנו בליל פורים קודם שמתפלל מנחה. במשנה ברורה מביא מה'מגן אברהם' שיש לתת זכר למחצית השקל ביום הפורים, קודם קריאת המגילה דשחרית, אבל ב'פרי מגדים' כתב שעכשיו נוהגים ליתן קודם מנחה מחצית השקל, ובשחרית לתת 'מעות מגילה' לבעל קורא.

המנהג הפשוט והמקובל בכל הקהילות הוא, לתת שלוש מטבעות של מחצית מהמטבע הנהוג באותה המדינה ובאותו הזמן, ובזמנינו נותן חצי שקל בארץ הקודש, ובמדינות אחרות מחצית מהמטבע שלהן.

אולם, לגבי הגיל בו צריך לתת - יש מחלוקת גדולה. הרע"ב כותב בפירושו על המשנה שנותנים מגיל 20, כפי שהיתה עצם המצוה של מחצית השקל, אך בתוס"ט חולק עליו וכותב שנותנים מגיל 13. במשנה ברורה לעומת זאת כותב, שהמנהג לתת גם בעד בניו ובנותיו הקטנים, ואפי' בעבור עוברים.

להלכה נפסק, שכל קטן שהתחיל אביו לשקול על ידו - שוב אינו פוסק. ויש דיון מעניין בשאלה עד מתי אינו פוסק, אם זה עד שהילד מתחיל לתת בעד עצמו, או שגם אחר כך ממשיך אביו לתת בעבורו?

בספר 'מקדש ישראל' מהרב הרפנס, מביא שצריך לתת עד החתונה, ואחרי החתונה הילדים הנשואים מביאים בעד עצמם. אומנם, הוא מביא שמנהג של כ"ק אדמו"ר מהר"א מבעלזא היה לתת בעד בנו חורגו גם אחר נישואיו, והוא מסיים בזה שבסוד קדושים מי יעמוד, ומי לנו גדול מהבעלזר רב, אלא שבפשטות ההלכה אינו צריך לתת בעד בנו לאחר נישואי הבן, כשהבן נותן בעד עצמו.

עוד יש לדעת שהמנהג הוא לתת את הזכר למחצית השקל לבית הכנסת, כי בבית הכנסת מתפללים את התפילות שנתקנו כנגד הקרבנות, ועיקר מצוות מחצית השקל היתה לתת לצורך הקרבנות.

האם נכון לקרוא את המגילה עם הש"ץ?

מי שיש בידו מגילה כשרה, כיצד ינהג בזמן הקריאה עם הציבור, האם יקרא מתוכה בלחש, או שיאזין בשתיקה לבעל קורא?

ב'פרי מגדים' כתב שנכון לכל ירא שמים שתהיה לו מגילה כשרה, ויקרא עם הש"ץ כל מילה בלחש, כי "אי אפשר שלא ידלג בשמיעה, ובפרט כשהנערים מבלבלין". הרי לנו שדעתו שיש לקרותה בלחש. אומנם, יש מפקפקים בזה, כי כשקורא מעט בקול, עלולים הסובבים אותו לשמוע ממנו את המגילה, והוא הרי אינו מכוון להוציאם ידי חובתם, ועל כן באמת כתב ה'ברוך טעם' שיכוון להוציא כל מי ששומע אותו.

"הערה מעניינת בנושא העיר רבינו הגרי"ז, שכאשר נופל פורים בשב"ק, שזה דבר מצוי בפורים דמוקפין, ומקדימים קריאת המגילה לערב שבת קודש, הרי זו קריאה שלא בזמנה, ובקריאת המגילה שלא בזמנה יש לברך עליה רק כשקורין אותה בציבור. ממילא מי שקורא בלחש ממגילתו הפרטית, אינו נחשב לקורא בציבור, והוא מאבד את המעלה של קריאת המגילה עם ברכותיה, על אף שיצא ידי חובתו. אבל בחזון אי"ש חלק על דבריו, ופסק שגם הקורא בלחש לעצמו, אם הוא נמצא עם הציבור ומאזין לש"ץ תוך כדי, אין הוא מאבד את המעלה של קורא בציבור, והרי זו קריאת המגילה עם ברכותיה.

במשנה ברורה מעיר, שמי שקורא את המגילה מהחומש בזמן שהש"ץ קורא בציבור, לא יאמר את המילים יחד עם הש"ץ, גם מחשש שהוא עצמו יהיה שקוע יותר בקריאה ופחות בהאזנה לש"ץ, וגם מחשש שהסובבים אותו ישמעו ממנו את הקריאה, ולא יצאו ידי חובתם.

מה יעשה מי ש'מרחף' באמצע הקריאה

אם קרה שהשומע את המגילה איבד באמצע את הריכוז, והוא שם לב כעבור מספר שניות או דקות שהוא לא שת לבו למה שבעל הקורא אמר בזמן זה, כתב בשו"ת 'ארץ צבי' מהגאון מגלויזיקוב, שאם הוא המשיך

המשך בעמוד הבא >>>

המשך מעמוד קודם >>>

להחזיק אצבע במקום שבו קרא הש"ץ, גם אם עשה זאת בחוסר ריכוז ותשומת לב, יצא ידי חובתו ואין צורך לפקפק בדבר ולהיכנס ל'נערווין' בגלל זה.

רבים טועים ומצווה לפרסם על דיני ההשלמה ל'על הניסים'

אם שכח לומר 'על הניסים' בברכת הודאה, וכבר אמר את חתימת הברכה - הדין אינו שאינו חוזר, אבל ישלים ב'אלוקי נצור', ורבים טועים בזה ומצווה לפרסם זאת, על אף שמדובר בהלכה פשוטה, שאין בה משום חידוש מיוחד למי שלמד היטב את ההלכה.

להשכים ביום הפורים

בפורים יש עניין גדול להשכים קום, ובליקוטי מהרי"ח מביא בשם קדמונים שיש חמש השכמות, ורמז לדבר: "וישכם אברהם בבוקר" - 'אברהם' סופי תיבות הושענא רבא, תשעה באב, יום כיפור, ראש השנה ופורים.

מתנות לאביונים או משלוח מנות, איזו מקדימים?

שאלת הקדימה במצוות, איזו להקדים - את מצוות משלוח מנות או את מצוות מתנות לאביונים? בליקוטי מהרי"ח אומר שמה שבטור ובשו"ע הקדימו את הלכות מתנות לאביונים למשלוח מנות, אות היא כי עלינו להקדים את המתנות לאביונים. לעומת זאת, ב'מקור חיים' ל'חוות יאיר' כותב, שבמגילה עצמה כתובה מצוות משלוח מנות ורק אח"כ מתנות לאביונים, ועל כן יש להקדים קודם המשלוח מנות.

אומנם בשו"ת 'בצל החכמה' כתב, שכל המחלוקת היא בשיש לפניו רעהו שיכול לתת לו משלוח מנות ואביון שיכול לתת לו מתנות לאביונים, ועליו לבחור איזו מביניהן לקיים קודם, או לחילופין שאין לו לא עני ולא אחד מרעיו, ועליו לחזר אחריהם כדי לקיים המצווה. אבל אם מצא לפניו עני ועדיין לא נתן משלוח מנות, כולי עלמא לא פליגי שצריך להקדים ולתת מתנות לאביונים, כי "אין מעבירים על המצוות", וכן כשמצא את רעהו ואין לפניו אביון.

מתנות לאביונים דווקא לאחר שחרית?

ב'דרכי חיים ושלום' מביא שהיה מקדים דווקא לפני התפילה את המתנות לאביונים, אך ב'כף החיים' כותב שעל פי סוד יש עניין דווקא אחרי התפילה, ויש בזה גם טעם על פי נגלה, שהרי ברכת 'שהחיינו' הנאמרת על מגילה שקורין ביום, נאמרת גם על שאר מצוות היום, ועל אף שיש סברא לומר שמתנות לאביונים לא בכללן, שכן אי אפשר לברך 'שהחיינו' על מצוות צדקה שהיא מצווה תמידית (ואף במשנ"ב השמיט את 'מתנות לאביונים' מהמצוות שיש לכוון עליהן בברכת 'שהחיינו'), עם זאת, שיטת ה'כף החיים' שיש להמתין עם המתנות לאביונים עד אחר קריאת המגילה מהטעמים הנ"ל.

אמנם בוודאי שאין לדחות את העניים עד אחר שישמע המגילה וברכותיה, וכדי לצאת את שיטת ה'כף החיים' יכול לכוון בזה שלא לצאת ידי חובת 'מתנות לאביונים'. ובעניין מתנות לאביונים, ראוי להזכיר מה שכתב הרמב"ם בפרק ב' מהלכות מגילה: "מוטב להרבות במתנות לאביונים מלהרבות בסעודתו ובשלוח מנות לרעיו, שאין שמחה גדולה ומפוארה אלא לשמח לב עניים, יתומים ואלמנות, ודומה לשכינה שנאמר להחיות רוח שפלים ולהשיב לב נדכאים".

שיעור 'מתנות לאביונים'

הריטב"א במגילה ז' ע"ב כותב שמספיק שווה פרוטה, ובמהרש"א כותב שצריך לתת מתנה חשובה. ההוראה המקובלת למעשה לתת סכום שאפשר לקנות עם זה מנה לאכילה בסעודת פורים. יש שאומרים שזה עשרה שקלים יש אומרים שזה עשרים שקלים, הדל לא ימעיט והעשיר ירבה גם ירבה...

נשים וילדים חייבים ב'מתנות לאביונים'?

ה'ערוך השולחן' כותב, שהיות שאשתו כגופו, הנותן שתי מתנות לשני אביונים - מתכוון להוציא גם את אשתו, והוא אפילו לא צריך לתת שתי מתנות מיוחדות בשמה, אלא היא יוצאת במתנות שהוא עצמו נותן כדי להוציא עצמו ידי חובה.

קצש"ע חולק עליו, וכותב שלא יסמכו הנשים על נתינת בעליהן ויתנו הן לבד, והמשנ"ב מביא בזה מחלוקת וכותב "ומ"מ יש להחמיר". אומנם לא ברורה כוונת דבריו של המשנה ברורה, אם כוונתו שיש להחמיר בנתינת הנשים לבדן ולא יסמכו על בעליהן, או שכוונתו שהבעל צריך לתת מתנות מיוחדות גם בשמן ודי בכך.

כמובן שגם ילדים צריכים לתת מתנות לאביונים, ומצווה זו מוטלת על האב לתת להם מעות כדי לחנכם למצווה גדולה זו, וכך כותב ה'פרי מגדים'. כל שכן שצריך להקפיד שהילדים הגדולים, שכבר הגיעו למצוות, ייתנו מתנות לאביונים, ויש לתת להם מעות כדי שיקיימו את המצווה כהלכתה.

משלוח מנות בשני מיני משקה

משלוח 'מנות', מיעוט רבים שניים, וצריך ששתי המנות יהיו ראויות לאכילה, ומספיק לתת משלוח אחד לאדם אחד. כמו כן אפשר לצאת ידי חובה בשני מיני מאכל, או לחילופין בשני מיני משקין, אבל מנהג העולם שנותנים מין אחד מאכל ומין אחד משקה.

ובטעם מצווה זו כתב ה'תרומת הדשן' שהיא כדי שיהיה לכולם לאכול ולשמוח בסעודת הפורים. רבי שלמה אלקבץ כתב שהטעם הוא להרבות אהבה, אחווה ורעות.

מה השיעור של 'מנה'?

הבוטשאטשער כותב ב'אשל אברהם', שמשלוח המנות צריך להיות מנה שראוי להתכבד בה. ב'חסד לאברהם' כותב שכל מנה תהיה בשיעור כזית, ובמשנ"ב מביא ב'ביאור הלכה' שאם מישהו מביא לאדם עשיר מנה שאינה לפי כבודו של העשיר, לא יוצא ידי חובה, וכותב שכך מוכיח ה'חיי אדם' מן הירושלמי, ומסיים שנכון להיזהר בזה לכתחילה.

לעסוק בתורה בין מגילה דלילה למגילה דיום

ברמ"א כתב: "טוב לעסוק בתורה קודם שיתחיל בסעודה, וסמך לדבר 'ליהודים היתה אורה' וכו'".

החת"ס בדרשות מביא בשם קדמון, שהעוסק בתורה בין מגילה דלילה למגילה דיום, מובטח לו שהוא בן עולם הבא. וב'יסוד ושורש העבודה' כתב שלא לעזוב את בית המדרש לאחר תפילת שחרית, אלא קודם ילמד מעט, כי אח"כ יהיה טרוד במצוות היום.

שאלה מעניינת מאוד לגבי דיני תענית אסתר, היא: האם מותר לשמוע מוזיקה ולשמוח בליל תענית אסתר, או שמא יש גם בליל התענית דינים של 'תענית ציבור' שצריך להימנע מדברים המשמחים?

וידוע המעשה עם אביו של רבינו ה'אבני נזר' זצוק"ל, שזכה לבנו הגדול הזה משום שהתייגע בתורה ביום הפורים.

זמן הסעודה, אימתי?

בסימן תרצ"ה כתב הרמ"א שרוב הסעודה צריכה להיות ביום הפורים עצמו, ולא כמו שנוהגים להתחיל סמוך לערב ועיקר הסעודה הוא בליל ט"ו, וכשחל פורים ביום שישי יעשו הסעודה בשחרית משום כבוד שבת.

אומנם, במשנה ברורה ביאר כוונת דבריו שכתב לאכול בשחרית, היינו קודם חצות היום, וב'יד אפרים' מביא בשם המהרי"ל שאפשר גם להתחיל בסעודה עד שעה עשירית, כמו שאנחנו יודעים שכל ערב שבת אפשר לאכול עד שעה עשירית.

פורס פת ומקדש, כיצד?

מי שלא הספיק בפורים שחל להיות בערב שבת, לאכול סעודתו ולסיימה מבעוד יום, בזמן השקיעה צריך להפסיק סעודתו, ומביא שתי חלות שלמות ללחם משנה, ופורס עליהן מפה, ומקדש על היין אך אינו מברך 'בורא פרי הגפן', כי כבר יצא בברכת הגפן שבירך בתחילת הסעודה או לפניה, ואף אינו נוטל ידיו ומברך 'המוציא' כי הוא באמצע סעודה על הפת.

ובאמת, יש שהעדיפו להימנע מכך ולסיים סעודתם מבעוד יום, אך ידוע שה'אמרי אמת' מגור היה מהדר דווקא להגיע ל'פורס פת ומקדש', וכן שמעתי ממו"ר כ"ק מרן אדמור מלעלוב שליט"א שכך היה נוהג גם סבו רבינו בעל ה'ברכת משה' מלעלוב.

ושמעתי ממו"ר הגאון רבי מאיר סירוטה שליט"א, שבירושלים נהגו בני קהילות ה'פרושים' לברך ברכת המזון לפני השקיעה, ואילו בקהילות החסידים בירושלים נהגו רבים לכתחילה לפרוס פת ולקדש.

יוצאים בסעודה זו גם ידי חובת סעודה בשבת

הפורס פת ומקדש, וממשיך בסעודתו אל תוך הלילה, יוצא בסעודה זו גם ידי חובת סעודה בשבת, ואינו צריך ליטול ידיו בשנית לסעודת ליל שבת. ויאכל בשר ודגים גם אחר השקיעה כדי לכבד את השבת.

ובאמת, יש מצווה לאכול בשר גם בסעודת הפורים, והזכירו המשנה ברורה בסי' תקכ"ט ס"ק כ' שמביא בשם 'בית יעקב': "ואפילו הוא מסגף את עצמו מפני תשובה בכל ימות השנה, שלא לאכול בשר ושלא לשתות יין, בשבתות ויום טוב, וחנוכה ופורים חייב לאכול ולשתות". וכן כתב הרמב"ם שחובה לאכול בשר בסעודת פורים, וב'לקט יושר' הדגיש שהחיוב הוא לאכול בשר בהמה, אמנם כתבו האחרונים, שמי שקשה לו לאכול בשר בקר, יכול לצאת ידי חובתו גם בבשר עוף.

המשך בעמוד 18 >>>

הפועל הערבי חומד הממון, ניסה להוסיף אפס בסכום השיק, בניסיון להעלות את סכום השיק ל-200,000 שקלים. אלא שהוא כנראה חלש בזיופים, ועובדי הבנק עלו עד מהרה על התרמית

איך אפשר לזרז הליכים במקומות הנכונים ו'לסגור תיקים'?

הרה"ג אשר קובלסקי שליט"א

"וְעָשִׂיתָ בִגְדֵי קֹדֶשׁ לְאַהֲרֹן" (שמות כ"ח, ב')

בחיי היום יום, יש סביבנו קבוצות רבות של אנשים, מכל מיני סוגים. יש את המצליחנים, יש את הנכשלים, יש את הזריזים ויש גם עצלים. יש מוערכים יותר ומוערכים פחות, ויש גם אנשים מקושרים, בנים של אישים חשובים או עסקני ציבור נודעים, שיכולים 'לסדר' כמעט כל דבר, במינימום זמן ובמינימום מאמץ... זה זן מיוחד של אנשים, שהכל מסתדר להם כמעט מעצמו: הם מוצאים עבודה בקלות, יש להם חברים בכל מקום משפיע, הם מסודרים במוסדות החינוך, וגם בבית הכנסת מתקבלים בכבוד. הדובדבן שבקצפת הוא, כשהם צריכים להסדיר משהו במשרד ממשלתי, או לפתור איזו בעיה בעירייה, אז הם זוכים להקלות, נהנים מזירוז הליכים, וגם מקבלים הטבות למיניהן...

בשמים אין דברים כאלה. הכל שווים, נידונים לפי מעשיהם וזוכים לפי זכויותיהם. אבל דווקא יש קבוצה אחת, 'קבוצת עילית' מיוחדת, שחבריה זוכים להקלות והטבות גם בשמים. מקילים עליהם מאוד, מקצרים להם הליכים, נותנים להם סיוע לסגור תיקים, מעבירים הלאה את חטאיהם. הם זכאים אוטומטית להקלות של ממש, אבל בשמים - במקום בו הכי כדאי לזכות בהקלות והטבות...

איך נכנסים לקבוצה הזו? זה אפשרי לכל שם משפחה, מכל ארץ מוצא, ובכל מצב כלכלי. הזכאים להקלות בשמים, אלה שנהנים מזירוז הליכים במקום הכדאי ביותר, הם הוותרנים. אלה שמבליגים, שמוותרים, שלא עומדים על שלהם, שיודעים לוותר על הזכויות המגיעות להם... הסכיתו ושמעו לגילוי חז"ל: "המעביר על מידותיו" - אדם המוותר על המגיע לו ומעביר הלאה פגיעות שנעשו כנגדו, "מעבירין לו על כל פשעיו" - מסייעים לו משמים לשוב בתשובה שלימה, מעניקים לתשובתו זכות קדימה, נותנים לו הקלות והטבות בדרכו למחיקת חובותיו וחטאיו, ועוברים לדון בזכויותיו...

רגע, זה יתכן? הרי בשמים לא מפספסים אף ראיה או דיבור שלנו, ועוקבים בדריכות אחרי מעשינו כי "על כל אלה יביאך האלוקים במשפט"? - נכון! אם גם אנחנו כאלה שעומדים על שורת הדין, ומדקדקים במה שנעשה כנגדנו. אבל אם אנחנו וותרנים הנוהגים לפנים משורת הדין - גם בשמים נוהגים כך כלפינו, ומעניקים לנו זכויות-יתר, שיסייעו בעדנו 'להחליק' את חטאינו הלאה...

בפרשת השבוע אנו עוסקים בבגדי הכהונה, אותם לבשו אהרן ובניו. אהרן הכהן היה במהותו 'אוהב שלום ורודף שלום', איש שהקרין סביבו שלום, ניסה להשכין שלום, פעל בכל דרך להגברת השלום והאחווה. אחד הכלים היעילים ביותר להרבות בשלום ובאחווה, הוא לאמץ את הגישה הוותרנית, לקבוע בלבנו כי אנחנו בורחים מכל מחלוקת, ומעדיפים עליה את השלום, גם אם נצטרך לוותר...

בפעם הבאה שמישהו יעקוף אותנו בתור, ינצל אותנו שלא כדין, יחסום לנו את האור או האוויר, או אפילו יתמקם לנו בחניה - נוכל לעמוד עליו בכל חומר הדין ולהיות צודקים, אבל הרבה יותר כדאי להיות חכמים: לוותר, להבליג, לעבור הלאה. אולי לרגע נראה חלשים בעיני הסביבה, אך ברגע הבא ייפתחו למעלה כל ספרי חובותינו, ויסייעו לנו למחוק עמודים שלמים בלי הינד עפעף, יעניקו לנו הטבות והקלות, שיגרמו לכך שתשובתנו תתקבל ברצון ובקלות. אז אולי ההוא יתמקם שוב בחניה, ונכון לגמרי שהוא פגע בי כל כך עד כדי שברור שלא אסייע לו, ואולי החדר שהשכן יוסיף יסתיר לי את האור - אבל הרבה יותר כדאי מכל אלה, לזכות בשמים בהנחות מפליגות!

יש זכאים להקלות בתב"ע, ומקבלים מרפסת נוספת. יש זכאים להטבות בתנאי המשכנתא, וזוכים בהנחה של כמה מאות שקלים בשנה. יש מי שזכאים לזירוז הליכים בביטוח הלאומי, ויקבלו את הזכויות שלהם חודש קודם... אבל הרבה יותר כדאי לזכות בהטבות והנחות בשמים, הרבה יותר כדאי לוותר ולקבל הטבות במקום בו מוכרעים החיים!

להאשים או לתמוך?

האיש היה סוחר מוכר היטב בקרב סוחרי ורשה, ושמעו יצא למרחוק גם בקרב הסוחרים בערים הסמוכות. הוא נחשב אדם ישר וירא שמים, ששלח ידו במסחר במגוון תחומים, וגם הצליח לעשות חיל ולהרוויח יפה. אנשים השקיעו אצל הסוחר את כספם, ביודעם כי הוא ישר ונאמן, מצליח ומרוויח, ובוודאי כספם ירוויח יפה, אם לא יוכפל או אף ישולש. עוד בהיותו צעיר לימים, קיבל זקני, רבי בנימין קובלסקי ז"ל, מאביו רבי משה, סכום כסף נכבד, במטרה שישמש לנישואיו בבוא העת. היה זה סכום כסף גבוה מאוד, הון עתק של ממש, שהספיק לחתונה הדורה ולנדוניה ביד רחבה, לרכישת בית ולתחילת החיים בלי דאגות כלכלה.

כמודע לחשיבות הכסף לעתידו, ביקש רבי בנימין להשקיע את כספו בידי אותו סוחר נודע. כך, היה קרוב לוודאי, הכסף ישמור על ערכו ואף יוסיף עליו. רבי בנימין נועד עמו, והחליט להפקיד את ההון הרב בידיו האמונות, להשקיע את כספו בידי הסוחר דנן...

שנים חלפו, הסוחר עשה חיל במסחרו וגם רבי בנימין היה רגוע ושליו, ביודעו כי כספו נמצא בידיים טובות, וממתין לעת הראויה ביום שמחתו. אלא שלפתע החל גל שמועות שקט, אך מחריש אוזניים ומעורר רעדה... השמועות דיברו כי עסקיו של הסוחר האמיד מידרדרים מדחי אל דחי, והוא כבר לא משיב חובות בזמן. אנשים החלו למשוך ממנו את כספי השקעתם, הראשונים שבהם הצליחו להציל מעט, למי שבאו בעקבותיהם כבר לא נותר מה להציל... הסוחר העשיר והישר של פעם, הוכרז כפושט רגל. הון עתק ירד לטמיון!

אין לתאר את שברון הלב הרב, שחש כל מי שהיה מעורב בעסקים עם הסוחר פושט הרגל. כספי חסכונות ונדוניות, ירושות ופנסיות, סכומי כסף אדירים התאדו כלא היו. מטבע הדברים, הופנתה אצבע מאשימה כלפי הסוחר, שכנראה עשה לא מעט טעויות בדרך... הסוחר העשיר הפך לעני ואביון. בעוד עניים רגילים זוכים לרחמים, זכה הסוחר לכתף קרה ולאצבע מאשימה. המשקיעים אצלו היו תמימי דעים כי בו תלוי הקולר, ותקפו אותו במילים בוטות. הוא הפסיק לצאת לרחוב, לבו לא עמד בבושה האיומה. לא פעם היו מי שהקניטו אותו, היו מי שמבטיהם בלבד שיפדו אותו לגמרי, צורבים את לבבו במכוות אש. סוחר שנודע כמוצלח ביותר, ולפתע איבד את כל ההון שהושקע בידיו האמונות - מי סולח לו? מי מסוגל לוותר לו? אך

המשך בעמוד הבא >>>

>>> המשך מעמוד קודם

הבושות היו החלק הקל, יחסית. החלק הקשה יותר היה הרעב, הדלות והדוחק החונק שהסוחר לא הורגל בהם מעודו. איש לא סייע לו, איש לא השגיח בצרתו, ובמידת מה של צדק - הן הוא זה שהמיט עליהם אסון, אליו יש לבוא בטענות והוא האשם בהפסד הכספי הנורא...

לעומתם, סבי רבי בנימין נהג בצורה הפוכה לגמרי. אף שגם הוא איבד אצל הסוחר את כל הונו, ואף שהיה מדובר בסכום כסף גדול מאוד, ואף שהיה מדובר בסכום הכסף שנועד לנישואיו, רבי בנימין לא התמקד בהפסד הכואב, אלא ביהודי האומלל שנאנק גם הוא... כאילו שכח רבי בנימין שהסוחר הוא האשם, כביכול לא זכר כמה כסף הפסיד אצלו. ביום בהיר התייצב רבי בנימין בביתו של הסוחר והציע לו את עזרתו. "אני יכול לספק לך מוצרי מזון בסיסיים, אני יכול לסייע לך להתחיל להשתקם. רק תגיד לי מה אוכל לעשות עבורך...".

מאותו יום, החל רבי בנימין לסייע לו בלאט. ארגן עבורו הלוואות, סייע לו בכלכלת ביתו, נטע בו את הכוחות, האמונה והיכולת לשוב לעסקים ולהצליח בהם. רבי בנימין התמסר למענו בכל מאודו, ואף הצליח בסופו של דבר לשקם את הסוחר ולאפשר לו לשוב, להרוויח ולהצליח!

השנים חלפו, רבי בנימין עלה לארץ ישראל והקים משפחה ברוכה, וגם עסק קטן וכולל אברכים אותו החזיק בידי עמל. הסוחר נותר מאחור בפולין, ודבר הוויתור האצילי וההקרבה למען הסוחר פושט הרגל, צללו בתהומות ההיסטוריה השכוחה, עד לרגע בו הסיפור הזה הביא למהפך דרמטי...

קרונות וצרורות מול סיפור אחד קטן...

את ההמשך המטלטל של הסיפור, שמעתי מדודי, הרה"ג רבי משה קובלסקי שליט"א, שהעיד עליו מכלי ראשון, כפי ששמעו מאביו, הגה"צ רבי שמואל צבי זצ"ל, שבליל היארצייט הראשון לפטירתו של אביו - רבי בנימין, בי' בסיוון תשמ"ט, זכה בחוויה מסתורית ונדירה. באותו לילה, אחרי שעלה על יצועו בשעה מאוחרת, והנה נגלה אליו אביו רבי בנימין בחלום הלילה... לרגע נבהל רבי שמואל צבי לפגוש את אביו בחלום, אך מיד התעשת, כשאביו פנה אליו ברוך: "בני היקר, הבה ואספר לך את מהלך הדין בבית דין של מעלה, מה עבר עליי בשנה החולפת בכבשנו של עולם...".

ואז החל רבי בנימין לספר בפרוטרוט, תיאר בצבעים חיים את כל מהלך הדין. הוא תיאר כיצד הובאו לאולם הדין קרונות של זכויות, שיעורי תורה ושעות לימוד, תפילות בכוונה ומילים טובות שנאמרו. אף פרט לא נעלם, וכל מהלך חייו עובר לפניו כבסרט נע... הוא מתבונן בזכויות העולות על השולחן, היטב הוא מזהה את שעת הלימוד ההיא כשראשו דאב עליו, את התפילה ההיא שהתאמץ למענה גם כשהיה לחוץ עד אין קץ... אחר כך, הגיעו הצרורות האחרים, השחורים. גם כאן לא נפקד דבר, "אין שכחה לפני כסא כבודך, ואין נסתר מנגד עיניך". הכל גלוי וידוע... "אין צדיק אשר יעשה טוב ולא יחטא" - בבין אדם לחברו ובבין אדם למקום, כך שהצטברו להם צרורות מוכתמים ולא נעימים, גבעה לא קטנה ומאיימת במיוחד...

ואז, כמלאך מושיע מן הצד, התייצב גיסו, הוא הגאון בעל ה'ראשית ביכורים' זצ"ל, אשר המליץ עליו דברי שבח וזכות, וביקש את רחמי הדיינים למענו. כף הזכויות כבדה עוד קצת, אך עדיין היתה רחוקה מלהכריע... ואז, הגיעו זכויות נוספות שנעשו אחרי פטירתו לשמו ולזכרו ולעילוי נשמתו. רבי בנימין ציין את הזכויות שקיבל עבור שתי המשניות שלמד כ"ק האדמו"ר בעל ה'באר יעקב' מנדבורנה זי"ע לעילוי נשמתו, וגם ביקש בחלום להודות לנכדו רבי משה בריקמן שליט"א, אשר הקפיד ללמוד משניות לזכותו. למרות כל הזכויות והעדויות ומליצי היושר - המתח עדיין בשיאו, המאזניים נטולי הכרעה...

ואז, הגיע מלאך וסיפר את הסיפור האמור. כי הנפטר הנידון, קיבל מאביו סכום כסף גדול לצורכי נישואיו, והפקידו אצל סוחר מוכר, עד שלימים התברר כי הסוחר פשט את הרגל. ולמרות זאת, רבי בנימין לא רדף אותו ולא הקניט אותו, לא בייש אותו ולא הרע לו, אלא ניסה להיטיב לו, השתדל כל כך למענו למרות שהסוחר הפסיד לו את כל כספו... אך סיים המלאך להעיד על דבר המעשה, וכף הזכויות היטלטלה בעוצמה, הכבידה מאוד, הכריעה בבת אחת את המאזניים לצד החיובי אופן ברור ונחרץ. רק אז הבין רבי בנימין שאותו ויתור אצילי, הוא שהכריע את הכף לזכותו, לחיי העולם הבא בגן עדן...

רגע לפני שנעלם בחזרה לתוך האפילה, הוסיף רבי בנימין משפט אחד: "דע לך בני, כי מכל מליצי היושר, המעשה הזה הוא שהכריע את דיני לכף זכות. העובדה שותרתי לסוחר וסייעתי לו למרות הנזק שגרם לי - היא שהביאה אותי בשערי גן עדן!"

כי יש לויתור כח על-טבעי, חזק ולא מוכר. ולעולם לא נדע, איזה ויתור ואיזו הבלגה הם שיעמדו לנו לקץ הימים, והם אלו שיכריעו את הכף לזכותנו. יתכן אמנם שזה נורא קשה הפעם, ובדיוק עכשיו אני חייב לעמוד על שלי - כי אם לא מה אני שווה, ובכלל הגיע הזמן להעמיד את החוצפן שכנגדי במקום - אבל אולי עכשיו זהו הרגע הקובע, עכשיו הוא הויתור שיכול להכריע את גורלנו לשבט או לחסד!

יש בחיים שלנו משהו שיכול לשנות את כל המצב ברגע אחד. כי גם כשכבר חזרנו בתשובה, גם אם ניסינו להתחזק ועשינו הכל כדי להיטיב את המצב - עדיין זקוקים אנו לרחמי שמים שיקבלו את התשובה, שיעניקו לנו את המחילה והסליחה בלי מאמץ יוצא דופן... הבשורה היא שיש את המשהו הזה, שלוקח את תשובתנו ומזכה אותנו בהקלות והטבות כאלה, שבזכותן ברגע אחד הכל יימחק, העבר יתנקה, הכתמים יחוטאו ונישאר נקיים ובוהקים. למשהו הזה קוראים ויתור.

כשאדם מוותר ולא עומד על שלו, כשאדם בוחר להתעלם מהפגיעות המוקדמות ומהמחשבות הקשות, כשאדם מחליט להבליג כשפגעו בו או להניח לפלוני על אף שהוא נוהג בו שלא כדין, הוא זוכה בהקלות יוצאות דופן, הוא מקבל זירוז הליכים מהיר ברגע אחד של ויתור. זה כדאי. בטח הרבה יותר כדאי מלריב... אדם שמוותר חי בתוך אי של שלווה, חייו הופכים למאירים. אין לו ויכוחים, אין לו צורך בהם... אין לו דיונים, הוא מוותר עליהם מראש, בוחר לחיות חיים של רוגע ושלווה, בלי מחלוקות, בלי מדנים, בלי מתיחויות ובלי מריבות. פשוט חיים שקטים ורגועים!

הבה נבחר בדרך הכדאית, הבה נאמץ דרך חיים של וותרנות, של הבלגה, של יכולת איפוק. זה כל כך כדאי, בזה ובבא!

איך מרויחים 20,000 שקל?

את הסיפור הבא שמעתי מהרה"ג רבי אליעזר טורק שליט"א, רב 'קהל פרושים' במודיעין עילית. הסיפור מוכר לו מכלי ראשון, בהיות ושלושת הצדדים שבו הינם תושבי השכונה ומוכרים היטב. וזה דבר המעשה:

על גג בנין בשכונה, עמדו בשעת בוקר שטופת שמש שני שכנים, והתווכחו בעוז ובכל תוקף. קול הצעקות שביניהם הגיע לאוזני מטיילי הבוקר ברחוב, שלא הבינו על מה המהומה. רק כשאחד השכנים עלה, גם הוא על הגג להבין בשל מה הסער הגדול הזה, התבררה התמונה לאשורה... ארבעה שכנים בנו בצוותא את הגג המשותף. הארבעה שכרו קבלן מפורסם, אשר סיים את מלאכתו לאשורה כדת וכדין. אמש הגיע הקבלן לבקש את כספו, תוך שהוא מבקש חמשת אלפים שקלים בגין בניית קיר נוסף...

שני השכנים, התווכחו בכל תוקף. קול הצעקות שביניהם הגיע לאוזני מטיילי הבוקר ברחוב, שלא הבינו על מה המהומה. רק כשאחד השכנים עלה, גם הוא על הגג להבין בשל מה הסער הגדול הזה, התבררה התמונה לאשורה...

השכנים הביטו זה בזה, במבט נבוך ולא מבין. ראובן טוען כי שמעון הזמין את הקיר, ושמעון טוען כי אין לו כל עניין בקיר, ובהכרח כי דווקא ראובן הוא שהזמין את הקיר. שני הצדדים הסכימו כי ידעו שהקיר ייבנה - הוי אומר מישהו הזמין את בניית הקיר, אך מי הזמין את בניית הקיר?

הוויכוח הלך והתלהט, לא נראה ששני הצדדים עשויים להגיע להסכמה. הטונים הלכו ועלו, התווספו טענות ישנות על עגלות בחדר המדרגות, טרוניות על רעש בזמן הבניה, צל שנלקח ואור שאיננו... הוויכוח גלש כבר לפסים אישיים, אש המחלוקת כבר ליחכה בשולי הבנין... ואז, יצא מביתו שכן שלישי, שותף גם הוא לפרויקט הבניה, אך היה ברור כי אין לו קשר לקיר המריבה, שכן הקיר נבנה רחוק ממנו. עם זאת, ביקש השכן להקשיב לטענות הצדדים, שנשמעו בלהט רב ובטונים עצבניים במיוחד...

השכן האצילי הקשיב בתשומת לב, ובהבזק של רגע פסק את פסוקו: "אל נא אחיי תרעו, כי אנשים אחים אנחנו, ושמרנו על האחדות בבנין שלנו בהקפדה יתירה. לא נאה ולא יאה שאחרי שסיימנו פרויקט בניה משותף,

המשך בעמוד הבא >>>

>>> המשך מעמוד קודם | הרה"ג אשר קובלסקי שליט"א

נתחיל להתווכח ולריב, הן המחלוקת הורסת כל חלקה טובה... הרי נותרתי חייב לקבלן 15,000 ש"ח בגין העבודה שלי, אעגל לו את הסכום כלפי מעלה ל-20,000 שקל, ואספוג את עלות הקיר, ובא לציון גואל ולבנין שלנו ישובו השלום והשלווה".

השכנים האזינו לדבריו, ונפרדו ממנו בתחושות הערכה עמוקות. השכן לא עשה עסק גדול מדי מהסיפור, אלא רשם שיק בסך 20,000 שקלים והגישו לקבלן. "הנה, 15,000 שקלים בגין העבודה שלי, ועוד 5,000 שקלים עבור בניית הקיר", אמר בפשטות, הקבלן הודה לו בחום, אסף את פועליו וכליו ועזב את הזירה...

שבוע ועוד שבוע חולף, אך השיק לא נמשך מחשבון הבנק. גם חודש וחודשיים חלפו, ואחרי יותר מחודשיים התקשר מיודענו השכן לקבלן, ושאל מדוע לא הופקד השיק. "אינני יודע", משך הקבלן בכתפיו, "אני העברתי את השיק לפועל הערבי שעבד עמי באותה עת בגין חובי אליו, ומבחינתי החוב נפרע. מדוע הפועל הערבי לא משך את השיק? אין לי מושג, האמת שהוא כבר לא עובד אתי מאז...".

אחרי מספר ימים נקלע השכן לסניף הבנק שלו, ושם גילה את דבר התעלומה: התברר, כי הפועל הערבי חומד הממון, ניסה להוסיף אפס בסכום השיק, בניסיון להעלות את סכום השיק ל-200,000 שקלים. אלא שהוא כנראה חלש בזיופים, ועובדי הבנק עלו עד מהרה על התרמית. כשראה הפועל הערבי כי כלתה אליו הרעה, קרע את השיק לנוכח עיני הפקיד הנדהם, והותיר את קרעיו על דלפק הבנק...

לא רק שהוא לא שילם את חמשת אלפי השקלים, אותו שכן זכה גם במתנה בסך 15,000 שקלים. אך יותר מכל זה, הוא זכה בזכות נצחית להשכין שלום בבנין מגוריו, לוותר מעצמו ולהקדיש מממונו כדי למנוע מחלוקת!

(מתוך הספר 'פניני פרשת השבוע' הרב קובלסקי)

>>> המשך מעמוד 7 | הגאון הגדול רבי שלום בן ציון פלמן זצוק"ל

ובהוצאה השניה של הספר כתב בראש העמוד 'הסכמות הגאונים', ובהקדמה כתב שכאשר הביא את הספר מההוצאה הראשונה אל מרן החזון אי"ש זצ"ל, העיר החזון אי"ש שבזה שכתב בכותרת של העמוד רק את המילה 'הסכמות', והביא את ההסכמות של הרבנים בלא להקדים ולכתוב עליהם שום תואר של כבוד. והרב כשכותב את הסכמתו בדרך כלל לא כותב על עצמו תארי כבוד, וממילא כאשר קוראים את ההסכמה רק עם שם הרב בעצמו, בלא שום תואר של כבוד, יש בזה חשש של קורא לרבו בשמו. ולכן כשכותב את ההסכמות ראוי לכתוב בראש העמוד 'הסכמות הגאונים', שאז כבר אינו קורא לרבו בשמו, ואין בזה זלזול בכבוד הרב, שהרי מזכיר בתחילה תואר של כבוד.

פוסק הדור

מרן החזון איש זצ"ל סיפר, שכאשר המלבי"ם התחיל לעסוק בחיבורו על ביאור התנ"ך, באה אליו משלחת של גדולי הדור ושאלוהו מדוע הוא מחבר ספרים על התנ"ך, הרי לפי גדלותו הוא יכול להיות 'פוסק הדור', ולענות שאלות בהלכה בנושאים הקשים והמורכבים ביותר, ועתה שהוא משקיע בביאורי התנ"ך, אין לו פנאי לברר את כל השאלות הללו, וטענו לו שהדור זקוק לפוסקים ומשיבים בהלכה, ועדיף יותר שישקיע בהלכה מאשר לחבר חיבורים על התנ"ך.

ענה להם המלבי"ם, שכל הסיבה שהוא כותב חיבור על התנ"ך, היא כדי להראות שכל דברי חז"ל הם אמת לאמיתה, ולבאר את התנ"ך על פי דברי חז"ל, בכדי שהמון העם לא יגררו אחרי טענות ההבל של המשכילים, שמסלפים את הפסוקים ודברי חז"ל על פי דעותיהם הכפרניות, וזוהי הדרך היחידה שבה אפשר לעצור את רוח ההשכלה שלא תכנס לתוכי בתי ישראל.

"וממילא" - אמר המלבי"ם - "אם אחד מכם יקח את העבודה הזו על כתפיו, הנני מסכים לקבל על עצמי לענות על כל השאלות הקשות שבהלכה לכל דורש". אלא שבכדי לחבר חיבור של המלבי"ם על התנ"ך, צריך להיות המלבי"ם בעצמו, ומשום כן, אף רב לא היה מסוגל לקבל על עצמו את המלאכה הגדולה הזו...

ובאמת אפשר לראות את גאונותו של המלבי"ם בהלכה מספרו 'ארצות החיים' על הסימנים הראשונים של שו"ע או"ח, שבהקדמה כותב המלבי"ם, שחיבר את הספר הזה בהיותו בגיל חמש עשרה שנה, ובמשנה ברורה מביא את דבריו להלכה כמעט בכל סעיף וסעיף.

(מתוך 'שלמים בציון' תשע"ז)

>>> המשך מעמוד 11 | הגאון רבי אליעזר טורק שליט"א

בהזדמנות מסויימת דברתי עם מורי ורבי, מרן הגאון רבי דוד פוברסקי זצ"ל, ראש ישיבת פוניבז', על ימי הבחרות. בין הדברים שאלתי אותו מה אמור לעשות בן תורה שקם בבוקר במצב רוח בלתי שפיר, 'על צד שמאל' כפי שמכנים זאת בעולמם של בני הישיבות. כיצד יצלח את המצב שהוא נתון בו, כדי להמשיך הלאה בעלייתו? רבי דוד השיב לי בשאלה מיניה וביה: "ומה אתה חושב שצריך לעשות?"

מתוך חשש כיצד יגיב על תשובתי, השבתי בהסנות: "הייתי מציע לו להיכנס למיטה עד יעבור זעם...". להפתעתי, רבי דוד הגיב בחיוב: "אמת! זו אכן עצה טובה. אולם אני הייתי מוסיף לייעץ לו שילך קודם לבית המדרש ללמוד חצי שעה, ורק אחר כך יפנה למיטה לישון!"...

הוא נמק את דבריו כך: ברוב פעמים אם הבחור יתחיל ללמוד, זה ישפיע עליו להשאר בבית המדרש עד סוף הסדר, כי התורה משמחת לב ונפש ומרוממת את רוחו של האדם, ורק קודם הלמוד מצטייר הדבר בעיניו כקשה. אך גם אם לאחר חצי שעה, עדין לא השתנה מצב רוחו לטובה ועדין יחפוץ לישון, אין זה נורא, לכל הפחות הוא הרוויח למוד של חצי שעה.

זו הגישה שצריכים להתנהל עמה באופן תמידי מול היצר הרע!

היצר הרע רוצה להשתלט על האדם בעיקר בזמני חולשה ורפיון, ובעתים אלו יש לנהוג עמו סחור סחור. כאשר הוא משכנע עד כמה קשה יהיה ללמוד כעת, האדם יקבל על עצמו ללמד רק דקות ספורות, ובדרך כלל ההרגשות יעלמו מאליהן, וכך בכל מצוה ומצוה שאנו מתמודדים עם קושי לקיימה.

• • •

בהזדמנות מסויימת התלוויתי לאבי מורי שליט"א, בלכתו לבורסת היהלומים ברמת-גן, היה זה כשהוצרך לקנות טבעת יהלום לאחת מכלותיו. נכנסנו למשרדו של אחד היהלומנים הנכבדים, חסיד ויז'ניץ נלהב, צדיק וירא אלקים, הרה"ח רבי ברוך גרינברגר זצ"ל, שתרם מהונו רבות למטרות צדקה וחסד ולהחזקת תורה.

רבי ברוך הראה לנו שני יהלומים שנוצרו מאותו חומר גלם ונראים במראיהם זהים ממש, אולם בשווי שלהם ישנו חילוק עצום. האחד מחירו עומד על כחמש מאות שקלים, ואלו השני שוויו עומד על כחמשת אלפים שקלים, פי עשר ממחירו של הראשון. הוא נתן לאבי להתבונן בהם מקרוב, כדי למצוא את ההבדל ביניהם, אך הוא לא מצא בהם שום הבדל. רבי ברוך נטל את שניהם, הניחם ב'מיקרוסקופ', ובקש מאבי שיביט היטב דרך המכשיר על שני היהלומים, ואז ייווכח בהבדל שביניהם. בעזרת המכשיר הצליח אבי להבחין בשריטה קלה שישנה בצד אחד היהלומים...

"אכן", השיב היהלומן, "זהו בדיוק החלוק ביניהם. אמנם שניהם בגודל זהה ומאותו מקור, אלא שהשריטה הקטנה שבצד אחד מהם, מורידה את ערכו ושוויו בעשרות אחוזים... כך זה ביהלומים", הפטיר רבי ברוך, "כל שריטה היא משמעותית! גם שריטה שלא ניכרת לעין, משנה את שווי היהלום באופן משמעותי...".

אבי מורי שליט"א עורר באמצעות מקרה זה מוסר השכל נוקב: כשמתעסקים עם יהלומים, כל שריטה היא משמעותית. הוא נקט דוגמה בשני אנשים, היושבים בבית המדרש זה לצד זה, ולומדים בהתמדה את אותה תורה מקודשת. אך הבדל גדול ישנו ביניהם; זה לומד ברציפות, בלי הפסקות וביטולים, בלי שריטות וחריצים. אזי למודו שווה עשרת מונים מהשני הלומד קרעים-קרעים. גם השני אמנם יש לו עסק עם יהלומים - התורה הקדושה יקרה היא מפנינים. אך חסרון גדול יש בלימודו, אליה וקוץ בה, חסר הרצף! למודו נדמה ליהלום שנשרט באחד מצדיו, והרי ביהלום כל שריטה משמעותית, שוויו פוחת בצורה משמעותית...

פלאי פלאים!

(מתוך סדרת הספרים הנפלאה 'אוצרותיהם אמלא')

"ספור את שינייי" ביקש ממני החפץ חיים פעם ופעמיים, ולא הותיר לי זמן להסס, ספרתי ומצאתי שלושים ושתיים שיניים, וכולן שלמות, מתוקנות ובריאות, שן אחת לא חסרה ולא נפגמה!

האורח שחידש לחפץ חיים הלכה בהל' לשון הרע

הרב ישראל ליוש

"וְעָשִׂיתָ אֶת מְעִיל הָאֵפוֹד... וְהָיָה פִי רֹאשׁוֹ בְּתוֹכוֹ שָׂפָה יִהְיֶה לְפִיו סָבִיב..." (שמות כ"ח, ל"א-ל"ב)

פסוקים אלו - אומר ה'כלי יקר' - רומזים על חובת שמירת הלשון והזהירות מאיסור לשון הרע, שהרי המעיל מכפר על לשון הרע, וע"כ המעיל היה כולו תכלת, כי התכלת יזכיר לאדם את הים, וכשם שהים אינו פורץ גבולו, כך צריך האדם לשמור על הגבולות שהציב הקב"ה על הלשון, ה"ה השיניים והשפתיים, ולברור כל מילה היוצאת מפיו, לבלתי תהיה פורצת מהגבולות המותרים לה.

גם התכלת שבמצוות ציצית, מציב לאדם תמרור אזהרה לשמירה על כל מצוות ה', כמו שנאמר: "וראיתם אותו וזכרתם את כל מצוות ה'", כי התכלת יזכיר לו את הים, והים מזכיר את הרקיע, וכשם שהם אינם משנים את מידותיהם ואינם פורצים את גבולותיהם, ועומדים איתנים בגזירת בוראם, כך האדם המתבונן בהם ישכיל לקיים את גזירות בוראו, ע"י שישמור על גבולות המותר והאסור במלואם.

ציור וקסברגר

שתי מחיצות הלשון - השיניים והשפתיים, מרומזות אף הן בפסוק - מוסיף ה'כלי יקר': "והיה פי ראשו בתוכו שפה יהיה לפיו"- רומז על חומת העצם - השיניים, הסמוכה ללשון ומגינה עליה מפני הוצאתה לרעה, וכנגד החומה של בשר, דהיינו השפתיים, אמר הכתוב: "שפה יהיה לפיו לא יקרע".

גם את הפעמונים והרימונים שעל שפת המעיל, ממשיל ה'כלי יקר' לאיסור לשון הרע, כי הזג שבתוך הפעמון דומה הוא ללשון שבתוך הפה, והרימון הסגור והתחום מכל צדדיו, מדמה את השתיקה הנצרכת במקום צלצולי הפעמון.

על דרך זה מבאר האלשיך, שע"כ מדגישה התורה שעל הפעמונים להיות בתוך הרימונים, פעמון בתוך שני רימונים, כי השתיקה צריכה להיות כפליים מן הדיבור, סייג לחכמה - שתיקה.

• • •

כאשר אנו עוסקים בענייני זהירות הלשון, אך נדרש הוא כי נספר על מרא דשמעתתא, ה"ה מרנא ה'חפץ חיים' זיע"א שכל דיבורו נמדד בפלס ההלכה, ומחסומי פיו ידעו היטב לברור כל תיבה היוצאת ממנו, אך יחד עם זאת לא מילא פיו מים, והרבה לדבר דיבורים של קדושה, מוסר ויראת שמיים.

א' מתלמידי ה'חפץ חיים' סיפר, שפעם אחת לעת זקנותו שכב החפץ חיים במיטתו בחולשה גדולה, כאשר נכנסתי לבקרו - מספר התלמיד - הורה לי החפץ חיים שאפתח את פיו. בתחילה היססתי, אך הוא הפציר בי פעם שניה ושלישית לעשות כן, לא נותרה לי ברירה, וכשפתחתי את פיו הקדוש נגלו לפני שתי שורות שיניים שלמות ומסודרות להפליא, כאילו היה בעליהן ילד צעיר. "ספור את שינייי", ביקש ממני ה'חפץ חיים' פעם ופעמיים, ולא הותיר לי זמן להסס, ספרתי ומצאתי שלושים ושתיים שיניים, וכולן שלמות, מתוקנות ובריאות, שן אחת לא חסרה ולא נפגמה! לאחר שסיימתי את המשימה הקשה, לקח ה'חפץ חיים' את ידי, ואמר בחיוך שלא יישכח ממני לעולם: "אני שמרתי על הפה שהקב"ה נתן לי, והקב"ה שמר על הפה שלי".

• • •

עז היה חפצו של א' מעשירי היהודים, לחזות בפניו הקדושות של מרן החפץ חיים, ולשם כך שם פעמיו אל וורשה - מקום אכסנייתו של ה'חפץ חיים' בימי אלול. אך למרבה אכזבתו כאשר הגיע לשם, עזב כבר ה'חפץ חיים' את המקום וחזר לראדין. האיש לא התעצל והחליט לנסוע אף הוא אחריו לראדין כדי לזכות לראות באור פני הכהן הגדול.

לאחר נסיעה ארוכה וטלטולי דרך מייגעים, הגיע לראדין והחל לחפש את ביתו של ה'חפץ חיים'. לפניו צעד לאיטו יהודי קשיש נמוך קומה תפוש בהרהורים, "התוכל להראות לי היכן ביתו של החפץ חיים?" שאל אותו האורח, "מדוע אתה מתעניין היכן ביתו?", השיב לו הזקן בשאלה, "דרך ארוכה עשיתי כדי לראות את פניו הקדושות ולזכות לקבל ממנו ברכה, כבר מבוגר אנוכי, ואינני יודע אם תהיה לי הזדמנות נוספת לזכות לכך", השיב לו האורח. חייך הזקן ואמר לו: "לדעתי לחינם טרחת, וכי מי הוא ומה הוא ה'חפץ חיים', הרי יהודי פשוט הוא ככל היהודים". נחרד האורח לשמע זלזולו של הזקן בקדוש ישראל ה'חפץ חיים', וזעק עליו בכעס גדול: "זקן אשמאי שכמותך! כיצד תדבר כך ותעיז פניך על צדיק גדול כל כך, הלא כל גדולי ישראל משחרים לפתחו ומצייתים בקפידה לכל הגה שיוצא מפיו?!".

"צר לי שגרמתי לך לכעוס" - השיב לו הזקן בנחת - "הכעס היא מידה מגונה, ולא ארצה להכשיל אותך בה, אני רק אמרתי את האמת, שה'חפץ חיים' הינו יהודי ככל היהודים, והלוואי שלא היה גרוע מהם".

הבין האורח כי מכאן לא תבוא הישועה, ופנה לאנשים אחרים כדי לדרוש היכן מקום משכנו של ה'חפץ חיים'. כאשר הגיע אל הבית, פתחה לו המשרתת, ולבקשתו לפגוש את ה'חפץ חיים', ענתה לו כי אינו בבית והוא אמור להגיע בכל עת, תוך כדי הדברים הנה מופיעה דמותו של ה'חפץ חיים' והמשרתת מראה לו כי הנה הוא בא בעל הבית. ולפליאתו הנה הוא רואה כי הזקן שכה זלזל ב'חפץ חיים', אינו אלא ה'חפץ חיים' בעצמו.

האורח נחרד עד מאוד, הלא נכשלתי והטחתי דברים קשים בקדוש ישראל, ובמקום לבקש ממנו ברכה המטתי על עצמי קללה, "מחל נא לי, סלח ליז!"- זעק האורח לעומת ה'חפץ חיים' - "הרי כה פגעתי בכבוד הרב...!". "לא פגעתי כלל בכבודי" - הרגיעו החפץ חיים - "אדרבה, הרי קנאת לכבודי, ובזכותך נתחדשה לי הלכה שנעלמה ממני ולא כתבתי אותה בספר 'חפץ חיים', שאסור לאדם לדבר לשון הרע אפי' על עצמו, עתה, כיון שבאת מדרך רחוקה, בוודאי עייף ורעב אתה מעמל הדרך, שב וסעד את לבך, נוח מעט ואחר אשמע את מבוקשך".

זרם החשמל נפסק והשתרר חושך מוחלט. אבנים גדולות ורגבי עפר נשרו מכל צד. רבינו זעק אל האנשים, כי הדלת ליציאה החוצה נמצאת בצד צפון בפינה השמאלית, והוא עצמו זחל על ארבע...

שעשה נסים לאבותינו בימים ההם בזמן הזה

הרב אהרן כהן

מגילת אסתר: ג'-י"ג "להשמיד להרג ולאבד את כל היהודים"...

חוויות קשות עברו על הרה"ג רבי יחזקאל אברמסקי זצוק"ל בתקופת השואה, אך תמיד תלה בטחונו בקב"ה ולא ידע אפ' שמץ פחד, כשהוא מעוטף בטלית קטן שאותו לא הסיר מגופו אף לרגע. על מקצת מן ההרפתקאות והתלאות שעברו עליו בימי המלחמה, סיפרו בני המשפחה את הפרטים הבאים בספרו "מלך ביופיו", סמוך לביתו במזרח העיר לונדון, היה ממוקם בית הדין הגדול, בנין רם ומפואר בן שלש קומות.

באחד מימי ה"בליטץ קריג", יום סגריר, כאשר השמים נתכסו בחרשת עננים קודרים, ישב רבינו בהיכל זה ב"מותב תלתא" וטיפל בענינם של בני זוג שבאו להתגרש. רעיתו הרבנית רייזל ע"ה ובנם הבכור ר' משה ע"ה שהו אותה שעה בדירתם, והבן הצעיר ר' מנחם עזרא היה במקום לימודו בישיבת "עץ חיים".

לפתע פתאום נשמע קול התפוצצות אדירה מפרקת הרים ומשברת סלעים. הפיצוץ ארע בלא שום התרעה מוקדמת. התלמידים מן הישיבה התחילו לרוץ אל המקלטים הציבוריים הסמוכים ורק אז שמעו את קול צפירת האזעקה. התברר, שמטוסי האויב ניצלו את מסך העננים, ובחסותו הצליחו לחמוק מ"עיני" ההגנה האנטי- אוירית של האנגלים, והטילו את פצצותיהם. רק כעבור שעה ארוכה, לאחר שנשמעה צפירת הארגעה, פנה הבן הצעיר הביתה ושם נודע לו מה שקרה והתרחש בינתיים.

מיד בהישמע קול הפיצוץ, הכריז הבן הבכור משה כי הוא פונה בריצה לעבר בית הדין, מהלך כעשר דקות מן הבית, כדי לברר מה שלום אבא. כל שידולי אמו הרבנית לבל יעז לצאת החוצה בשעה כזאת, וכי בודאי האב ירד למקלט בנין הרבנות, לא הועילו. הוא מיהר ורץ לשם בכל כוחו. בדרכו פגש ברחוב את רבינו ומראהו כ"פועל בנין" - טיט וחול מפוזרים על פניו, זקנו, בגדיו, ובידו אחת הוא אוחז בזרועו של אחד הרבנים ומוליכו. מראהו של רב זה היה כאיש אחוז הלם.

הוא מילמל בפיו כי נפגע בעמוד השדרה. אולם רבינו ניסה להרגיעו, באמרו, שאלמלי קרהו כזאת לא היה מסוגל ללכת ברגליו כלל - ואמנם התאושש האיש תוך זמן קצר ויצא בשלום מן ה"טראומה" ללא - פגע.

רבינו סיפר אח"כ לבנו את השתלשלות המאורע מתחילה ועד סוף באותה שעה שישב בבית הדין והתעסק בסידור גט פטורין מאיש לאשתו כדת משה וישראל. יחד עמו ישבו: הדיין רבי ישי גרינפלד זצ"ל, והר"מ סוויפט זצ"ל, אשר נזדמן אותו יום באקראי לביה"ד (ורבינו כיבד אותו לשבת אצל הדיינים, אם כי הוא לא היה עדיין חבר ביה"ד). מולם מעבר לשולחן ניצבו חמשה בני אדם, הבעל והאשה, סופר הגיטין, ושני העדים. על הספסל ביציע ישבו עוד מספר אנשים קרובי האשה. ברגע מסוים כשפנה ושאל את העדים, אם אכן שמעו כשציוה הבעל לכתוב את הגט לשמה, נשמע פתאום קול פיצוץ מרעיד והבית כולו הזדעזע מיסודותיו. האולם שישבו בו נתמלא עשן. זרם החשמל נפסק והשתרר חושך מוחלט. אבנים גדולות ורגבי עפר נשרו מכל צד. רבינו זעק אל האנשים, כי הדלת ליציאה החוצה נמצאת בצד צפון בפינה השמאלית, והוא עצמו זחל על ארבע כדי למצוא את הפתח, כשהר"מ סוויפט אוחז בבגדו וזוחל אחריו.

תוך דקות ספורות הגיעו אנשי ההגנה האזרחית לחלצם. עני האבק והערפל התחילו להתפוגג. כהרף -עין התברר, לא עלינו, שהאשה אינה זקוקה יותר לגט פטורין: בעלה איננו יותר בין החיים, ויש לה דין אלמנה! אחד העדים שכב שרוע על הריצפה ורגלו קטועה. הדיין רבי ישי גרינפלד נשם בכבדות (ועד יומו האחרון סבל, אכן, ממחושים בריאותיו כתוצאה מאותו מאורע). עוד אנשים אחדים נפצעו קלות. רבינו יחזקאל גופו היה צולע במקצת ואמר שרגלו כואבת.

כשהגיע לביתו כעבור שעה קלה, התברר פתאום שאין מים בדירה, מכיוון שהפיצוצים גרמו להפסקה באספקת המים. בלית ברירה, הזמינה הרבנית עבורו חדר במלון "סטראנד", כדי שיוכל לרחוץ שם מרגבי הבוץ והטיט שדבקו בו, ולהחליף בגדיו. אחר כך ליוה במכונית את הר"מ סוויפט אל מעונו ושב הביתה. כעבור יומיים של מנוחה נעלמו הכאבים שברגלו לגמרי. הוא כינס "מנין" יהודים והלך עמהם אל חורבת בית הדין, ובירך שמה בנוכחותם את הברכה "שעשה לי נס במקום הזה" בשם ומלכות.

באותו מעמד גילו להם אנשי הג"א, כי על המקום בו ישב רבינו צנחה אבן במשקל כחצי טון, ולפי הערכתם הוא נפל מכסאו - כתוצאה מן ההדף של הפיצוץ - שניה אחת לפני שהאבן ירדה על הכסא. כה ניצל. בעקבות דבריהם סיפר אף הוא לבניו, כי בעת נפילתו הציל האולר שהחזיק בכיסו הימני את רגלו ממעיכה מוחלטת. ידית האולר, העשויה משן פיל , נסדקה סדק עמוק מעוצמת המכה, ואילו ברגלו נותרה רק רשימא בעלמא (היה זה אולר יפה שבניו רכשו אי פעם עבורו, והשתמש בו לפרקים לצורך בדיקה "שאלה" בעוף, או לגרידה בכתבי תורתו כשנזקק למחוק תיבה מסוימת). לימים כשהזכיר רבינו את המאורע והנס, ותוך כדי דיבורו ליטף בחביבות את ה"ארבע כנפות" שלבש, הוסיף והתבטא: "אני כשלעצמי לא הרגשתי אז שום פחד. מעודי כאשר אני מתעטף בציצית ואומר את הפסוקים "מה יקר חסדך אלקים ובני אדם בצל כנפיך יחסיון", ארגיש בבירור שאני נכנס עכשיו לחסות בצל כנפיו של הקב"ה, ושום רע לא יאונה לי. גם באותו מאורע התעטפתי בטלית לפני סידור הג"פ כמנהגי תמיד. חסיתי בצל כנפיו של רבונו של עולם - ואיך אפחד?!"

"יתכן, שזכות זו עמדה לי להינצל מן הפיצוץ" הפטיר.

>>> המשך מעמוד 13 | ילקוט הליכות והלכות לימי הפורים

עם זאת, פסק הגר"מ סירוטה שליט"א, שהחיוב הוא לאכול את הבשר בסעודת הפורים, ולאו דווקא ביום הפורים עצמו, ועל כן מי שממשיך סעודתו אל תוך הלילה שאחר הפורים, אינו צריך להקפיד לאכול את הבשר דווקא לפני שקיעת החמה.

להתפלל לפני שמשתכרים

כתב המשנה ברורה בסי' תרצ"ה, שיש להתפלל ערבית לפני שיגיע לכלל שכרות, ומאידך יש שאלה גדולה אם אחרי תפילת ערבית של ט"ו לפרזים ושל ט"ז למוקפין, אפשר לומר 'על הניסים' בברכת המזון, ולכן הוא מכריע שיברכו ברכת המזון, יתפללו ערבית ולאחר מכן ישובו לסעודה ולשתיית היין, שמצוה להרבות בסעודה ובשמחה גם בט"ו.

גם ב'מאירי' כתב ששכרות ביום הפורים היא בגדר חיוב, אבל מי שיודע בעצמו שיבטל אחת מהמצוות - יימנע משכרות וכל מעשיו יהיו לשם שמים.

מו"ר הגר"מ סירוטה שליט"א, פוסק שאפשר להמשיך את הסעודה ואף להגיע לכלל שכרות, ובלבד שיקרא קודם קריאת שמע, וכשיודע בעצמו שיוכל להשכים קום לפני עלות השחר ולהתפלל ערבית בזמנה (אמנם, במשנה ברורה בסימן ק"ח כתב: "עד חצות הוא זמן הראוי לערבית לכתחילה").

ולגבי השאלה אם יודע שכשיקום קודם עלות השחר, לא יהיה לו מניין ויצטרך להתפלל ביחידות, לא מצינו שבגלל זה עליו להימנע משכרות, ונראה שאינו בכלל ביטול מצוה שעליו כתבו הראשונים שיימנע משכרות מחשש זה.

מהו הדו שיח שהתקיים בין רבי חיים מבריסק לאמרי אמת בועידת אגודת ישראל?

"וְאַתָּה תְּצַוֶּה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל..." (שמות כ"ז, כ')

במדרש תנחומא (תצוה אות ג') מובא: "א"ר חנינא סגן הכהנים אני הייתי משמש בבית המקדש ומעשה ניסים היה במנורה, משהיו מדליקין אותה מראש השנה לא היתה מתכבה עד שנה אחרת".

ובשו"ת אמרי יושר (לרבי מאיר אריק זצ"ל ח"ב סי' קצה) הביא מדרש זה וכ' והוא פלאי, הרי יש מצוה להדליק את המנורה בכל יום, ואיך קיימו מצוה זו אם היתה דולקת בכל השנה בנס? והשי"ת יאיר עיננו בתוה"ק.

ו'בחומת אנך' (לחיד"א) גם הקשה כן, וכ' ליישב בשם רבי וידאל הצרפתי, שאולי בכל יום היה מחליף פתילה חדשה והדליק אותה מהפתילה הישנה.

ובקובץ 'הבאר' (שנה ח' סי' כה, וכן מובא במקראי קודש חנוכה להגרצ"פ סי' ז), מובא שבועידה הראשונה של אגודת ישראל, שהתקיימה בקטוביץ, התקיים דו שיח בנידון זה בין הרבי מגור ה'אמרי אמת', לבין הגאון רבי חיים סולוביציק מבריסק, ששאל הרבי מגור את השאלה הנ"ל כיצד קיימו את המצוה היומית של הדלקת המנורה? וענה לו רבי חיים שהגמ' אומרת (ביצה כב. וכן פסק הרמב"ם שבת יב,ב), שמי שמוסיף בשבת טיפת שמן לנר שדולק, חייב משום מבעיר, ולפי"ז אפשר לומר שבבית המקדש הוסיפו קצת שמן במנורה בכל יום, וכך קיימו את המצוה של הדלקת המנורה.

האם היה לאהרן בנים נוספים חוץ מ"נדב ואביהוא אלעזר ואיתמר"?

"וְאַתָּה הַקְרֵב אֵלֶיךָ אֶת אַהֲרֹן אָחִיךָ וְאֶת בָּנָיו אִתּוֹ" (שמות כ"ח, א')

וקשה, מדוע צריך לחזור ולפרט את בני אהרן, הרי כבר כתוב לעיל (ו', כ"ג): "ויקח אהרן את אלישבע בת עמינדב אחות נחשון לו לאשה ותלד לו את נדב ואת אביהוא את אלעזר ואת איתמר".

וכ' האבן עזרא כאן, "ופירש את שמות בני אהרן, אולי בנים אחרים היו לו חוץ מאלה", לכן היה ה' צריך לומר למשה שרק את הד' בנים האלה הקרב.

כמה פרשות יש בתורה, 'חמישים ושלוש' או 'חמישים וארבע'?

"וְאַתָּה תְּצַוֶּה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל..." (שמות כ"ז, כ')

בחז"ל לא מופיע סדר הפרשיות בשלמותן רק פרשיות אחדות, אולם סיכום מספר פרשיות התורה מובא בחז"ל בזוהר (ויקהל דף רו:) ובתיקוני זוהר (תיקון יט דף לח.) שיש בתורה נ"ג פרשיות, ועל זה נאמר (שיר השירים ד',י"ב): "גן נעול אחותי כלה", והחיד"א (דבש לפי מערכת פ' אות ג) הביא בשם ס' קדמון מכת"י שסימנך (שמות ל"א, י"ח) לוחות 'אבן' גימטריא 'גן'.

ובראשונים פירטו את סדר הפרשיות בשלימותן, ראה רמב"ם (סוף אהבה בסדר התפילות לכל השנה ד"ה המפטיר בנביא) ובאבודרהם (סדר הפרשיות וההפטרות), ובאשכול (סי' כא) ובמחזור ויטרי (ח"ב הל' ספר תורה סי' תקכ"ב)

וידועה הקושיא איך חז"ל נקטו שיש נ"ג פרשיות, הרי לפנינו יש נ"ד פרשיות? ונאמרו בזה כמה תירוצים, והחיד"א (דבש לפי מערכת פ' אות ג) כתב שפרשת "ואתה תצוה" נחשבת פרשה אחת יחד עם פרשת תרומה.

והטעם שנחשבות לאחת, משום שאחז"ל (זוהר פ' פנחס דף רפו ומובא בבעל הטורים כאן) שאמר משה לה' לאחר חטא העגל (להלן ל"ב, ל"ב) "ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת", ולכן מתוך כל הפרשיות של חומש שמות, הפרשה היחידה שלא מוזכר משה רבינו היא פרשת 'תצוה', וכדי שלא יבלוט שיש פרשה שלמה מתוך החומש, שמשה לא מוזכר בה, שאין זה מכובד, לכן התחילו את הפרשה באות 'ו' "ואתה תצוה", לרמז לנו שבאמת ב' פרשיות אלו פרשה אחת הן, ובחלק של פר' תרומה הוא מוזכר בתחילת הפרשה.

והנה צ"ע מדוע דווקא במקום זה נשמט שמו של משה, ולא בחלק של פרשת תרומה בתחילת הציווי על המשכן? ועוד יש לעיין שהרי דבריו של משה שאמר "מחני נא מספרך" היו אחר חטא העגל, ובסדר פרשיות התורה, פרשיות תרומה תצוה הן לפני חטא העגל, וצ"ע.

השאלות בפרשת השבוע

- **מפני מה ציותה התורה שבגדי הכהונה יהיו "לכבוד ולתפארת" ?**
- **מה הקשר בין הדלקת המנורה להקטרת הקטורת?**
- **מדוע נקרא המשכן על שמו של משה?**
- **מדוע נכפלה פרשת הדלקת הנרות בתורה?**

כל התשובות בספר 'דרש דוד על התורה והמועדים' לרכישה התקשרו 02-5609000

אחינו כל בית ישראל

אחינו

המרכז לסיוע והכוונת תלמידים

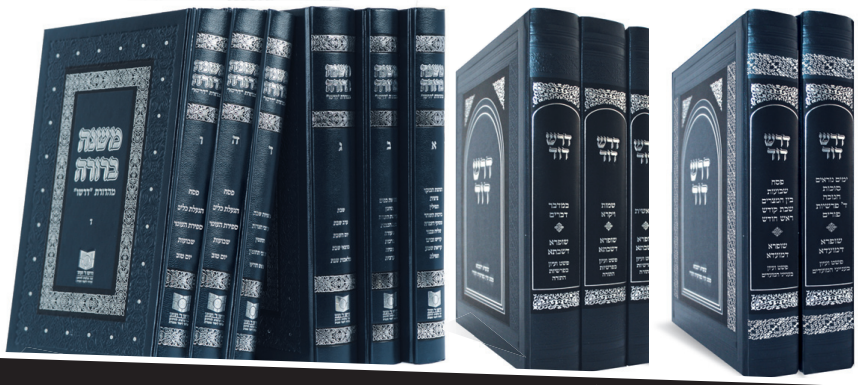

בחר לך מתנה

ארגון 'אחינו' ו'דרשו' מזמינים אותך להיות שותף בזיכוי הרבים, **ולזכות מיידית** במתנות יקרות ערך:

מגוון רחב של כלי כסף, וכל ספרי 'דרשו' עד לשווי של 1.052 ש"ח

ובנוסף קבל כרטיסי הגרלה להגרלה הגדולה בשווי 50.000 ש"ח.

מתנה בשווי 320 ש"ח

מסלול מס' 1

בתרומה ע"ס 20 ש"ח לחודש 12X חודשים

סה"כ 240 ש"ח

מקבלים:

סט '**משנה ברורה**' מהודר בהוצאת 'דרשו'

כרטיס להגרלה הגדולה **50.000 ש"ח**

להלן חלק ממגוון האפשרויות:

מתנה בשווי 320 ש"ח

להשתתפות וקבלת המתנות מוקד

משמרת

מסלול מס' 3
מתנה בשווי 514 ש"ח

בתרומה ע"ס 20 ש"ח לחודש 18X חודשים

סה"כ 360 ש"ח

מקבלים:

סט **'משנה ברורה'** מהודר

ספר **'חפץ חיים'**

'דרש דוד מועדים' 2 כרכים

סכין לחלות מְכֻסֶּף

2 כרטיסים להגרלה הגדולה **50.000 ש"ח**

מתנה בשווי 514 ש"ח

מסלול מס' 5
מתנה בשווי 594 ש"ח

בתרומה ע"ס 25 ש"ח לחודש 18X חודשים

סה"כ 450 ש"ח

מקבלים:

'חמשה חומשי תורה' בכרך אחד 'דרשו'

גביע יוקרתי מְכֻסֶּף

כף הגשה לעוגה מְכֻסֶּף

סכין לחלות מְכֻסֶּף

5 כרטיסים להגרלה הגדולה **50.000 ש"ח**

מתנה בשווי 594 ש"ח

מסלול מס' 7
מתנה בשווי 1.052 ש"ח

בתרומה ע"ס 35 ש"ח לחודש 20X חודשים

סה"כ 700 ש"ח

מקבלים:

סט **'משנה ברורה'** מהודר

'חמשה חומשי תורה' בכרך אחד 'דרשו'

ספר **'חפץ חיים'**

הספר החדש **'מועד לדוד'**

גביע יוקרתי מְכֻסֶּף

כף הגשה לעוגה מְכֻסֶּף

סכין לחלות מְכֻסֶּף

7 כרטיסים להגרלה הגדולה **50.000 ש"ח**

מתנה בשווי 1.052 ש"ח

'אחינו' ו'דרשו': 02-5609000

יו"ל ע"י 'דרשו' - קרן עולמית לחיזוק ועידוד לימוד התורה | 02-560-9000 | info@dirshu.co.il

פעם אחת שאל ההגמון מרגנשבורג את רבי יהודה החסיד: "למה אתם דופקים על הכתלים כשאתם מזכירים את המן?". אמר לו: "כל דפיקות שאנו דופקים, כך השדים דופקים לו בגיהנום"

הלכות וטעמים במנהג התחפושות והכאת המן. וגם: מדוע במגילה לא נזכר שם ה'

מנהגי יום הפורים

נוהגים להתחפש בתחפושות בפורים (שו"ע תרצו ח), ואינו חיוב אלא מנהג ישראל ומכוון שמנהג ישראל דינא - אין לבטל מנהג זה.

רמז לתחפושת מהתורה: דאמרינן בגמרא (חולין קלט, ב): "אסתר מן התורה מנין, שנאמר (דברים ל"א, י"ח): 'ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא'", מכאן רמז להסתרת הפנים בפורים (טעמי המנהגים תתצב, בשם בני יששכר).

טעמים למנהג זה

א. לפי שהנס היה מלובש בדרך הטבע, ע"כ מכסים את הפנים שלא יראו בגלוי, כלומר שהמאורעות שמסופר במגילה היו י"ב שנים, והיו נראים כדרך הטבע, ורק בסיומם התברר שהיתה יד ה' שכיוונה את כל המהלך.

ב. זכר למרדכי שיצא מלפני המלך בלבוש מלכות תכלת וחור (כנה"ג, הובא בא"ר תרצו טו).

ג. זכר למפלת ושתי, שהייתה על ידי תחפושת - שבא גבריאל ועשה לה זנב (א"ר תרצו טו).

ד. לזכר פחד היהודים אשר נפל עליהם ורבים מהם היו מתיהדים [נעשו יהודים] (שפת אמת לקוטים מגילת אסתר)

ה. יש שכתבו טעם לדבר ע"פ דברי התוס' (ר"ה ג, א ד"ה וישמע הכנעני), שהביא את המדרש שמסופר שעמלק התחפש כשבא להילחם עם ישראל במדבר, וכן עשו העמלקים במלחמה עם יהושפט (דברי הימים כ, א), זכר לזה אנו מכסים את הפנים (הוספת קצות השולחן ח"ג).

ו. לפי שיש עניים שמתביישים לבקש צדקה בגלוי, וכאשר יתחפשו ולא יכירום - יוכלו לבקש ולקבל צדקה (פורים וחודש אדר לר"צ כהן עמוד צז, גינת ביתן, אוצר המנהגים).

ז. לפי שתחפושת מוסיפה שמחה גדולה (אוצר המנהגים).

ח. לפי ששנאת עמלק שהוא מצאצאי עשיו, נובעת מזה שיעקב לקח את הבכורה מאחיו במרמה, על ידי שהתחפש לעשיו, ובפורים אנו מתחפשים ומראים להם, שהברכות היו ראויות ליעקב ולא גנבם ממנו (ספר התודעה פרק עשירי).

ט. מתחפשים בבגדי גויים, על דרך שאמרו חז"ל "עד דלא ידע", כמו כן בין המתחפשים אין לדעת מיהו זה, האם גוי הוא או יהודי (ספר תודעה פרק עשירי).

י. לפי שחלק מהאישים הנזכרים במגילה, פרושה על פניהם כעין מסכה המכסה את פרצופם האמתי, אליהו התחפש לחרבונא (כמבואר בפרקי דר"א פרק נ ובילקוט ס' תתרנט), כמו כן כשקם המלך בחמתו ממשתה היין (אסתר ח, ו), באו מלאכי השרת ונדמו כאנשים והחלו לקצץ את האילנות, והסבירו למלך שהדבר נעשה בפקודת המן (כנסת יחזקאל).

יא. יש שביארו על פי מה שאמרו חז"ל (מגילה יב, א): "הם לא עשו אלא לפנים", שהשתחוו לפסל בימי נבוכדנאצר, "אף הקב"ה לא עשה אלא לפנים", ע"כ בזמן השמחה בפורים, מתחפשים במלבושים שונים ולא ניכר הפנים של מי הוא (ליקוטי מהרי"ח בשם בני יששכר חודש אדר מאמר ט ס' י, שמביא בשם מהר"ם חגיז).

הכאת המן

בשעת קריאת המגילה כשמזכירים את המן נוהגים ל'הכותו' ע"י הקשה בשולחן, או לרקוע ברגלים (שו"ע תרצ יז, משנ"ב שם ס"ק נט).

כתב ב'מדרש אליהו', כשאומרים 'ארור המן' או מזכירים שמו ושם אשתו ומכין, עושה הקב"ה שירגישו ההכאות, כדי שיקבלו צער גדול, יען שכל הבאים לעולם כאילו בימיהם נעשה הנס, לפי שאם נעשתה עצתו - לא היו באים לעולם, לכן כל הבאים לעולם צריכים לצערו, ולכן עושה הקב"ה שירגיש ההכאות בהזכרת שמו (מדרש אליהו מבעל שבט מוסר מגילת אסתר עמוד פא).

כעין זה נכתב בספר אסופות כת"י (ב'התורה והחיים' גודמן עמוד 121): "פעם אחת שאל ההגמון מרגנשבורג את רבי יהודה החסיד: 'למה אתם דופקים על הכתלים כשאתם מזכירים את המן?'. אמר לו: 'כל דפיקות שאנו דופקים כך השדים דופקים לו בגיהנום'. אמר לו :'מנא לך?'. אמר לו: 'בא וראה!'. הלך עמו והראהו בפתח גיהנום, וראהו שהכוהו, פתח ההגמון ואמר: 'אילו הייתי אצלכם הייתי מסייע לכם להכותו!'".

טעם אחר: דכתיב (שמות י"ז, י"ד): "מחה תמחה את זכר עמלק", וכן כתוב (במדבר כ"ד, י'): "תמחה את זכר עמלק", ו'מחה' מלשון הכאה, ועל ידי שמכים אנו מוחים את המן, שהוא מזרע עמלק (שו"ע שם יז).

טעם אחר: מכים בשביל התינוקות שלא יודעים לומר 'שם רשעים ירקב', כי חייבים אנו לומר כן כשמזכירים רשע, כדאיתא בירושלמי (פ"ד דמגילה): "כי הוי מטי להמן בפורים אמר ארור המן וארורים בניו, לקיים מה שנאמר (משלי י, ז') 'שם רשעים ירקב'" (ספר המנהגים לרבינו איזיק טירנא בהגה"ת המנהגים פורים אות נה).

טעם אחר: כתב החת"ס: "ונראה לי הטעם להרעיש ולבלבל אוזן השומעים, שלא ישמעו שם זה המחוי האגגי". ובשו"ת מילי דאבות (ח"ג סימן יג) הוסיף לבאר מרבו החת"ס, דהקשה שמעולם לא זכה עמלק שיזכר שמו כ"כ פעמים רק ע"י קריאת המגילה... וא"כ לא נמחה שמו וכו', ולכן אנו מרעישים ומקשקשים לומר, 'אני איני רוצה לשמוע שם זה כלל, אבל מה נעשה ההכרח עלי. והכל הוא להראות שאין אנחנו רוצים לשמוע שם זה (החת"ס בהג' על השו"ע סי' תרצ כ)'.

טעם אחר: דכתיב במגילה נ"ד פעמים 'המן', ובא רמוז "מחה תמחה" שנ"ד פעמים תמחה אותו כמנין 'תמחה' עם הכולל (אגרת הלכות).

טעם אחר: לפי שראו חכמים אורך הגלות, וחששו שמא יקום מלך מאומות העולם וירצה לגזור גזרות רעות כגזירת המן, לכן הנהיגו זה הפרסום בשמחה ובהפלגה [ברחובות ובשווקים], למען ישמעו הגויים קול רעש גדול ודברים משונים, וישאלו על מה ראו ככה ומה הגיע אליהם, ויגידו להם ענין המן וייקחו מוסר (מחזיק ברכה לחיד"א קונ"א לסימן תרצ).

הטעם שבקריאת המגילה לא נזכר שם השם

לפי שכל נס פורים לא היה נס גלוי, כמו יציאת מצרים שנשתנו טבעי בראשית, אלא הכל היה בדרך הטבע, כל מעשה המגילה נמשך י"ב שנים, וכל מעשה בפני עצמו היה נראה כטבעי לגמרי, ורק בסיום הי"ב שנים ראו שהיתה יד שכיוונה את הכל, ורק הקב"ה סיבב הדבר שיצא הנס, לכן שמו מוסתר, (תשובות הגאונים שערי תשובה סימן כא ספר האשכול ח"ב עמוד כ).

טעם אחר: לפי שהדת ניתנה להיכתב גם בספרי מדי ופרס, ובזיון שיכתב שמו של הקב"ה בסיפרם (מרדכי שבת סימן שצו הובא בט"ז שלד א). יש שכתבו שהוסיפו שחששו שיתכוונו לאלילים שלהם.

המשך בעמוד 22 >>>

האם סומכים על פיקוח ממשלתי שאסור לערב חלב טמא?

והאם ניתן להשגיח ע"י מצלמות אבטחה?

מבואר במשנה (דף לה:) שחלב שנחלב על ידי גוי ואין ישראל רואהו, נאסר באכילה, מחשש שמא עירב בו הגוי חלב טמא, ולהלן (דף לט:) מבואר, שאם ישראל רואהו מותר באכילה, ואפילו אם יהודי יושב ליד העדר של הגוי, ויש בעדר של הגוי מינים טמאים, מותר לשתות את החלב שהביא הגוי, אף שבמצב ישיבה אינו רואה, כיון שכשיעמוד יכול לראות, הגוי מפחד לערב מינים טמאים.

והנה בזמנינו החליבה מתבצעת ברוב המקומות על ידי פועלים גויים, ולכן צריך השגחת ישראל על החלב.

חליבת גוי כשאין בהמה טמאה, או בפקוח החוק או מצלמות:

דנו הפוסקים האם כשאין בעדר חלב טמא, ושומר יהודי בחוץ שלא יכניסו חלב טמא, מועיל להתיר את החלב של הגוי, ומה הדין כשאין באזור בכלל חלב טמא?

עוד דנו האחרונים, האם כשע"פ חוק אסור לערב חומרים זרים בחלב, ואם יתפסו בפקוח שערבו חלב טמא ישללו להם את הרשיון לשווק, האם זה נחשב פקוח שמחמת כן פוחדים לערב חלב טמא? וכן בזמננו עם פיתוח הטכנולוגיה - יש אפשרות להתקין מצלמות ברפתות ובמקומות החליבה.

ובכן, נחלקו פוסקי זמננו האם יש לראות זאת כ"ישראל רואהו" ובכך להתיר חלב גוי או לא? ובעיקר הנושא לגבי חליבה בשבת במשקים של נכרים, או יהודים שאינם שומרי תורה, וקשה להעמיד משגיח משך השבת, לכן יש שרוצים לסמוך על המצלמות כמו "ישראל רואהו", ועכ"פ שיהיה פחד לערב מין טמא, שמא יתפסו אותו, וכמו שמועיל בישראל שיכול לראותו גם כשאינו רואהו בפועל. בכל זה האריך מו"ר הגרש"מ קליין שליט"א בספרו 'שאלת משה' חלב עכו"ם, ונבאר את יסודות הדין בתמצית:

חליבת גוי בבהמת ישראל, האם נחשב חלב עכו"ם:

א. תחלה יש לבאר, שנחלקו הקדמונים האם גזירת חז"ל בחלב גוי, זה רק בבהמת גוי אבל בבהמת ישראל לא גזרו חכמים, רק כשיש חשש שהגוי החליף יש לאסור, אבל אם אין סבה שיחליף כשאין לו רווח מזה לא נאסר? או שגם חליבת גוי בבהמת ישראל בכלל תקנת חז"ל לאסור חלב גוי? - דעת ה'אסור והיתר' שגם בבהמת ישראל יש את התקנה לאסור, ואלו ה'תרומת הדשן' בהגהות 'שערי דורא' מחלק בין חליבת גוי בבהמת ישראל לחליבת גוי בבהמת גוי, ודעת הרמ"א ביו"ד קט"ו והט"ז דאין להקל רק אם ראו לפחות מקצת החליבה, והש"ך מקל בדיעבד גם כשלא ראו את החליבה, אם יש סבירות שלא החליף הגוי.

ב. כשאין בהמה טמאה בעדר: מבואר בפוסקים סי' קט"ו, דגם כשאין בהמה טמאה בעדר, צריך שמירת ישראל שלא יכניסו חלב טמא, וע"י ט"ז וש"ך מה שנחלקו בצורת השמירה כשאין דבר טמא.

ג. כשאין חלב טמא בעיר: ה'פרי חדש' מחדש דבעיר שאין בה בכלל חלב טמא, או שהחלב הטמא יותר ביוקר, שאין סבה לגוי לערבו, מותר לשתות חלב גוים, וה'בית מאיר' נחלק עליו, והוכיח מדברי הרשב"א שתקנו חכמים בצורה קבועה לאסור חלב עכו"ם, וגם כשאין סבירות שערב חלב טמא יש לאסור, וכן דעת החת"ס שיש בזה איסור גמור מדרבנן, וגם כשאין חשש שעירבו דבר טמא, וה'חכמת אדם' כתב דאף שלא נאסר החלב באיסור גמור, רק מחשש שעירבו חלב טמא, מ"מ גם כשאין חלב טמא בעיר - יש לאסור, כיון שיש מציאות, אפילו רחוקה, שיביא הגוי חלב טמא ממקום אחר - גזרו חכמים לאסור.

עוד האריך מו"ר בספרו 'שאלת משה' שיעור כ"ב - כ"ז מגדולי הפוסקים, שמתקופת הפר"ח שכולם הסכימו לאסור חלב עכו"ם, גם כשאין חשש שעירבו חלב טמא, המהר"ש אבוהב ב'ספר הזכרונות', ובספר 'תשובות הגאונים' ו'מעשה רב', מעיד שהחכם צבי מינה משגיחי כשרות שיראו את החליבה, וכן האריך ה'ברכי יוסף' שנהגו להחמיר בזה וכן האריך ה'פתח הדביר'.

עוד כתב מו"ר שליט"א (בסוף שיעור כ"ט), שיתכן שבזמנינו גם להפר"ח יש לאסור, כיון שיש אפשרות להביא חלב טמא מרחוק ע"י קירור.

ד. פקוח ממשלתי - החזו"א (סי' מ"א סק"ד) כתב, דכשיש פקוח ממשלתי יש מקום לומר שמותר כדין יושב שיכול לראות, שהגוי מפחד לערב, כיון שצפויים לעונש על הזיוף. ותמך יסודו ע"פ הפר"ח שהתיר כשאין טמאה בעיר, ודחה דברי החת"ס שאוסר. ולמה שנתבאר ה'חכמת אדם' הכריע לאסור בחשש רחוק נגד הפר"ח, ורבו האוסרים, ובספר 'דברי ישראל' (סי' ט"ז), העיד בשם החזו"א שלא התיר רק לקטנים וליולדות הזקוקות לכך. וכ"כ בספר 'קרינא דאיגרתא' (ח"ב סי' קכ"ג) שהחזו"א התיר רק בזמן המלחמה, שלא היה מצוי חלב, והתיר לחלושים להשתמש באבקת חלב מטעם פקוח ממשלתי, אבל בלא זה אסור.

ה'אגרות משה' (יו"ד ח"א סי' מ"ז) כתב שמעיקר הדין אפשר להקל בפקוח ממשלתי, אבל לבעלי נפש ראוי להחמיר וכן נוהג לעצמו. וידוע שפעם הביאו לו לחלוב ע"פ הוראתו, ולאחר ששתה נודע לו שלא היתה השגחה בחליבה, ומיד עמד והקיא את החלב שלא להיגעל במאכלות אסורות.

וכבר נתבאר דעת רוב הפוסקים דלא כהפר"ח.

מעשה נורא בענין זה: הביא מו"ר שליט"א (בשיעור ל'), מעשה ממהרי"ץ הלוי דינר שהיה שולח בכל יום שני בחורים לראות את החליבה. יום אחד אחרו והגיעו לאחר החליבה, ומ"מ לקחו שני בקבוקים עבור הקטנים הזקוקים לחלב. כשבאו וספרו זאת למהרי"ץ זצ"ל אמר להם שיחזירו את הבקבוקים, כדי שידע בעל המחלבה שאינם משתמשים בכזה חלב. בעל המחלבה כעס עליהם, וכשבא אליו המהרי"ץ בעצמו, החל לצעוק שלא ייתן לו יותר חלב. הסביר לו הגאון זצ"ל בנעימה שאין להם חשד כלפיו, רק שבימים קדמונים היו גויים שערבו חלב טמא. אז לקח אותו הגוי הצידה ואמר לו, שחכמים של עם ישראל צדקו, שהוא מערב חלב טמא, וכשבודקים את החלב בפקוח בודקים לפי אחוזי שומן, לכן מערב חלב חזיר ומוסיף מים כפי אחוז השומן, וע"י זה לא מועיל בבדיקה...

ה. מצלמות - בענין מצלמות נחלקו פוסקי זמנינו. והנה להפר"ח, כשיש סבירות שלא ערבו - מותר, א"כ ודאי יועיל. אך לדעת רוב הפוסקים שחלקו עליו, יש לדון במצלמות האם נחשב כמו שראה בעצמו או שזו רק הוכחה, וגם יש חלוק בין אם מסתכלים במצלמה בשעת החליבה או רק אח"כ. ודעת מו"ר שליט"א להחמיר בזה, כיון שיש אפשרות זיוף במצלמות, וגם יש לחוש שלא יביטו בשעת החליבה, ויש שהקלו בזה. וכל אחד יעשה כדעת רבותיו.

מטרנה חלב ישראל - עוד יש לעורר, שברוך השם בימינו יש מטרנה לתינוקות בהכשר מהודר חלב ישראל, וחשוב להקפיד על כך, וכמו שעורר מו"ר שליט"א בהקדמתו שחשוב להאכיל את התינוקות מזון כשר, כדי לשמור על קדושתם. וראוי לבקש בבתי יולדות שיתנו מטרנה חלב ישראל.

סיכום שבועי בדרך היומי בהלכה

שרוליק 052-7181253

האם מותר ללבוש חליפה על הכתפיים ברשות הרבים?
האם יש איסור 'הוצאה' בהֶתקנים ליישור שיניים?
והאם מותר לחלל שבת כדי לשלוח בקשה לצדיק שיתפלל על חולה?

מהלכות 'הוצאה' הנוגעות לביגוד

- הלבישת בגד בשבת ברשות הרבים, מותרת רק כדרך לבישה. ולכן, לדוגמה, אסור ללכת ברשות הרבים כאשר הראש עטוף בטלית, ושאר הטלית אסופה על כתפיו.
- אסור לאסוף את שולי הטלית כלפי מעלה ברשות הרבים, ולהחזיקם על הכתפיים או בידיים, כאשר הדבר אינו נעשה לשם יופי הלבישה, מייפה את לבישתה.
- אולם, בגד שיש בו שרוולים, כגון חליפה - מותר לאסוף את חלקו התחתון ולהחזיקו בידיים, וכדומה, אף כאשר הדבר נעשה במטרה שהבגד לא יתלכלך, ואינו מייפה את הלבישה.
- לבישת חליפה על הכתפיים, ללא הכנסת הידיים לשרוולים, בשבת ברשות הרבים - מותרת במידה וכך נהוג במקום.
- צעיף - על אף שאינו מכסה את רוב הגוף, ואין מכניסים בו שרוולים וכדומה - מותר להתעטף בו ברשות הרבים בכריכה סביב הצוואר בלבד, כיון שזוהי דרך הלבישה המקובלת.
- חפץ שאין בו חשיבות המונח בתוך בגד, דהיינו לא בתוך כיס רגיל, אלא בתוך חלל התפור בביטנת הבגד וכדומה - אין בו איסור 'הוצאה', כיון שהוא טפל לבגד, ומותר לצאת עם הבגד לרשות הרבים.
- דבר המחובר לבגד, אך אין דרכו להיות מחובר לבגד ואין בו תועלת ללבישת הבגד, אסור לצאת עמו בשבת לרשות הרבים. אולם, דבר שדרכו להיות מחובר לבגד, מותר לצאת עמו, כשמחובר היטב.
- טלית גדול וטלית קטן - חוטי הציצית שבהן נחשבים כנוי לבגד, ולכן מותר ללובשן ברשות הרבים; ואף בלילה, שהוא זמן פטור מציצית.
- תווית של שֵם יצרן או של הוראות כביסה התפורה לבגד, וכן תווית של אישור מעבדה לבדיקת שעטנז המוצמדת היטב לבגד, אשר אין בדעתו להסירן - מותר לצאת עמהן בשבת לרשות הרבים.

איסור 'הוצאה' בפריטים שונים

- יציאה בשבת לרשות הרבים עם הֶתקנים ליישור שיניים - 'רסן' או 'פלטה' - נחלקו הפוסקים אם מותרת. והֶתקן המורכב מ'קוביות' מתכת הדבוקות לשיניים - לכל הדעות מותר לצאת עמו.
- בעבר היתה רווחת רפואה סגולית של נשיאת 'קָמֵעַ'. הצלחת הריפוי בעזרת הקמֵע היתה נזקפת לזכות כותב הקמֵע, ולחילופין, לזכות הקמֵע, כאשר לאחר שלוש הצלחות מסויימות, היה נחשב כותב הקמֵע, או הקמֵע עצמו ל'מומחה'. המשמעות ההלכתית של 'מומחיות' זו היא, שנשיאת הקמֵע בשבת ברשות הרבים, מותרת.

'דרכי האמורי'

- חלק מ'חוקות הגויים' האסורים, מוגדרים כ'דרכי האמורי', והם - מעשי הבל ומנהגי שטות, שאין בהם הגיון, ולא הסבר טבעי כיצד הם פועלים.
- דבר מדרכי האמורי שיש בו משום רפואה, אין איסור לעשותו - הן ברפואה טבעית, והן ברפואה סגולית, כגון 'לחש'; כאשר מדובר בדבר שניכר כי נעשה לשם רפואה.
- הפוסקים דנים בנוגע לחילול שבת כדי לשלוח בקשה לצדיק שיתפלל על חולה מסוכן: דעת רוב הפוסקים לאסור, ויש שהתיר 'אמירה לגוי' לשֵם כך.

העלון מופץ לזיכוי הרבים, אנא הימנעו מקריאה בשעת התפילה וקריאת התורה

דרשו | רח' הקבלן 45 ירושלים | 02-5609000 | לשאלות ופניות בכל נושא: dirshu@dirshu.co.il

בעזהשי"ת

סיפורי צדיקים

גליון רצ"ז
שנה ז' תשע"ח

יו"ל לע"נ הרה"ת ר' הלל ז"ל בן ר' פינחס נחום המבורגר שיבלט"א

פרשת השבוע

וכפר אהרן על קרנותיו אחת בשנה וגו' קודש קדשים הוא לה'

מסופר: ר' שמעון אליהו פדהייצר ז"ל שבנעוריו שימש את הגה"ק המלבי"ם זיע"א ועלה לירושלים, נהג לספר באזני הגה"ק מהרי"ל דיסקין זיע"א סיפורים ועובדות מחיי המלבי"ם שבעצמו היה עד ראיה ושמיעה להם, והיה רבי יהושע לייב מקשיב לסיפוריו בהשתוקקות רבה. פעם סיפר ר' שמעון אליהו: נוהג היה המלבי"ם, בעירנו בוקרשם ללמוד בכל ליל שבת את פרשת השבוע ברבים בנוכחות קהל רב שמנה כשלוש מאות בעלי בתים. מאזיניו שאבו קורת רוח ועונג רוחני מרעיונותיו וחידושיו, שהיה משמיע דרך העברה בפרשת השבוע. אך הנה קרה פעם בשבת פרשת תצוה כשהגיע לפסוק האחרון שבפרשה, פירש המלבי"ם את הפסוק פירוש מקורי משלו, פירוש חדש לחלוטין שנתן עילה למשכילים להיתפס בו ולדבר בגנותו, כאילו ח"ו גילה פנים בתורה שלא כהלכה. בפסוק נאמר "וכפר אהרן על קרנותיו אחת בשנה וגו' קודש קדשים הוא לה" ורש"י הקדוש מבאר, "קודש קדשים הוא המזבח". המלבי"ם פירש שקודש קדשים הכוונה לאהרן הכהן שהוא הוא קודש הקדשים. פירוש זה קומם כנגדו את המשכילים שניסו לעשות מזה מטעמים, הרב נוטה מפירוש רש"י, ובכלל ממתי שמענו שהתורה תהלל בן תמותה בתואר קודש קדשים, הם התלוצצו בלי גבול על חשבונו, ומוקירי המלבי"ם השתתקו באין מענה בפיהם להסביר את פשר הטעות, עם זאת לא הרהיב איש להעמיד את המלבי"ם על טעותו. רק אנכי המשיר ר' שמעון אליהו אזרתי עוז, וביני לביני שאלתי את פיו, וכי לא טעה מר בפירושו שכוונת התורה בקודש קדשים היא לאהרן הכהן? הרי בזה נתן רבינו מקום למשכילים לקנטרו. (בנקודה זו נראו על פני מהרי"ל דיסקין סימני פליאה ואכזבה, וכי עלתה על דעתו ר' שמעון אליהו שרבי מאיר ליבוש יטעה?) אולם, המלבי"ם ללא שמץ התרגשות השיב על דברי, נו למי איכפת ליצנותם של המשכילים? אבל הרי זה אינו הפירוש הנכון. נו אז מה? השיב המלבי"ם, הרי כבר אמרתי את שאמרתי ומה יכולני עכשיו לעשות, בליל שבת הקרוב אחזור לפסוק זה. והנה אתא ליל שבת פרשת כי תשא, הקהל כולו היה דרוך לקראת השיעור בציפיה לראות כיצד יצליח המלבי"ם להסביר את טעותו, אפס לתדהמתם פתח המלבי"ם את שיעורו באמירה כזאת: בטרם אנו מתחילים בכי תשא נשוב לרגע אל הפסוק האחרון מפרשת תצוה, "קודש קדשים הוא אהרן הכהן". ותוך כדי דיבור עבר מיד לסדר כי תשא כדרכו. הקהל נשאר משתומם. למחרת פנה אליו שוב ר' שמעון אליהו: רבי הלא חזר שנית על טעותו, הירגע נא ענהו המלבי"ם, אין כאן שום טעות, מקרא מלא הוא בדברי הימים (א' כ"ג י' ג') "ויבדל אהרן להקדישו קודש קדשים הוא ובניו עד עולם" התפלא ר' שמעון אליהו ואמר, מדוע לא הקהה רבינו את שיניהם של המשכילים אשר בכל התרברבותם הרי אינם יודעים אפילו במקרא? ענהו המלבי"ם הרי כתוב מפורש "אל תען כסיל".

סיפורי חז"ל

וכל בנייך לימודי ה

רבי בון הלך יום אחד בדרך, פגש אותו ילד אחד ואמר לו: רבי וכי רוצה אתה שאלך עמך בדרך ואשמש לפניך? אמר לו "לך", הלך אחריו, בדרך פגש את רבי חייא ורבי אבא ורבי יהודה ברבי יוסי, אמרו לו וכי אתה לבדך ואין לך מי שישא משאך אחריך? אמר להם ילד אחד כאן שהולך אחרי, אמר רבי חייא ראוי היית להתחייב בעצמך, לפי שאין עמך עם מי שתדבר בדברי תורה, וישבו בשדה תחת אילן אחד, פתח רבי יהודה ואמר: בקריאת שמע יש רמ"ח תיבות, מאתים ארבעים ושמונה מילים כמניין רמ"ח איברים של אדם. בתוך כך הגיע אותו הילד עייף מהדרך וישב לפניהם ושמע אותם הדברים, וקם על רגליו ואמר: הלא בקריאת שמע אין שם אלא רמ"ה מאתים ארבעים וחמש מילים תיבות, אמר לו רבי חייא שב בני שב, שמעת בזה דבר מהו? אמר לו כך שמעתי מאבי, שבקריאת שמע יש רמ"ח תיבות חסר שלוש למניין האיברים של אדם, כידוע ישנם רמ"ח מצוות עשה כנגד רמ"ח איבריו של אדם, ושס"ה שלוש מאות ששים וחמש לא תעשה כנגד שס"ה גידים שיש באדם, ומה תקנתו? תקנו החכמים שהשליח ציבור חוזר ואומר את שלוש המילים האחרונות "ה' א-לוהיכם אמת" ובזה משלים רמ"ח מילים. באו החכמים ונשקוהו וקראו עליו "וכל בנייך לימודי ה" (ישעיה נ"ד י"ג)

(זוהר חדש רות)

זמני השבת

זמני כניסת שבת
ירושלים: 4:56 ת"א: 5:11

פרשת תצוה – זכור

זמני יציאת שבת
ירושלים: 6:10 ת"א: 6:11 ר"ת: 6:50

לקט סיפורים על החיד"א הקדוש זיע"א

(יומא דהילולא י"א אדר)

ענוותנותו של החיד"א

מסופר על הגה"ק החיד"א זיע"א, שהיה רגיל להריח טבק, בכל עת ובכל זמן קופסת אבק הטבק לא זזה מידו כל היום. וגם בלילה היה ננער משנתו משעה לשעה, נוטל את ידיו ומריח מן הטבק וחוזר לישון. פעם בהיותו בדרך מסעיו כשד"ר שליח דרבנן מארץ הקודש בצרפת, שבת שבתו בביתו של אחד הגבירים, ולן אצל גביר שני כי כך היה המנהג, שהיו קונים בתרומה גדולה לטובת ארץ ישראל את הזכות שהשליח השד"ר יסעד או ילון אצל מישהו, ושנים זכו בו, אותה שבת אחד לסעודה ואחד ללינה. הימים ימות החורף היו, שלגים ורוחות עזים השתוללו וסערו בחוץ. וכשניעור הרב כדרכו באמצע הלילה לשאוף טבק, חיפש וחיפש ולא מצא את קופסתו. בתוך כך נזכר כי שכח והשאיר קופסתו במקום הסעודה בבית הגביר השני. מיד התלבש בזריזות והלך למקום שסעד שם ודפק בשער. ירדו בני הבית לראות מי הדופק ונתחלחלו חיל ורעדה בראותם כי מרן החיד"א בכבודו ובעצמו בא באמצע הלילה ובמזג אויר כזה. הרב הרגיעם באמרו שרק שכח משהו באולם הסעודה, נכנס ונטל את קופסת הטבק, ומיהר וחזר לבית מלונו. משהגיע לאכסניה שלו ושכב על משכבו נתן לעצמו דין וחשבון, מה עשה, בשביל קופסת טבק העיר משנתם את בני ביתו של הגביר, ואף את משרתי הבית שבודאי היו עייפים ויגעים מעבודתם במשך היום, ומתוקה שנת העובד. מיד נתמלא כל לבו חרטה וצער גדול על המעשה אשר עשה, הניח את קופסת הטבק הצדה ושוב לא נגע בה והדיר עצמו מן הריח, וכל הלילה נדדה שנתו מעיניו בשל רגשי נוחם ומוסר כליות. למחרת בשבת בבוקר ציוה הרב להכריז בעיר שידרוש בבית הכנסת הגדול אחרי קריאת התורה וכל בני העיר יתאספו לשם. כשסיימו קריאת התורה, עלה הרב על הבימה ובקול ספוג דמעות סיפר לקהל כל אותו מעשה שהיה לו עם קופסת הטבק. והמשיך ואמר: רבותי, גם מקודם ידעתי גם ידעתי מיעוט ערכי הדל אדם מועט לעולם, אך מתוך מכשול הטבק שקרה לי נוכחתי כי חדל אישים הנני, שלא יכולתי למשול בעצמי ולשלוט על רצוני אפילו שעה קלה. רבותי במטותא מכם אם יש את נפשכם לחלק כבוד לארץ הקודש, אינני רשאי למנוע, אבל לי לשמי עיניכם הרואות כי אינני כדאי וראוי לכבוד, הריני מבקש סליחה ומחילה, סיים מרן החיד"א מכל העובדים בבתי שני הגבירים ומבעלי הבתים, שהעזתי בהם פנים להפריע מנוחתם. ולשם תשובת המשקל הנני נודר בזה נדר גדול לאלקי ישראל, על דעת המקום ברוך הוא ועל דעת הקהל הקדוש הזה, שמהיום והלאה לא אוסיף לשאוף טבק כל עיקר מעתה ועד עולם, וה' הטוב יכפר בעדי. בשמעם את הדברים האלה, געו כל העם בבכיה גדולה. אמרו, מעולם לא נשמעה דרשה שתעורר להרהורי תשובה בכל הלבבות כדרשה זו שדרש מרן החיד"א באותה השבת.

פקחותו של החיד"א

מסופר על הגה"ק רבי חיים יוסף דוד אזולאי זיע"א "החיד"א", שבאחד ממסעותיו לאיטליה הפליג עמו סוחר יהודי שהוביל למדינה זו מלאי גדול של גבינה לא כשרה, השתדל הסוחר להשיג מן החיד"א "הכשר" לסחורתו, כדי שיקל עליו למכור אותה בקהילות ערי איטליה. אולם החיד"א ידע שאין הגבינה כשרה ודחה בתוקף הצעות מפתות שונות מצד הסוחר, כיון שכך החליט האיש לכפות על החיד"א הוצאת "הכשר" בכח הזרוע, הוא שכר כמה ממלחי האניה ואלה התנפלו על החיד"א באמצע הלילה, ואיימו להשליכו לתוך הים אם לא יתן לסוחר את מבוקשו, בלית ברירה נאות החיד"א להוציא כתב "הכשר" לסחורתו של האיש הרשע, וכתב לאמור הגבינה של פלוני כשרה למהדרין יאכלו ענוים וישבעו וכו', ובסיום הוסיף: הכותב וחותם ביום ג' לסדר "וככה תאכלו אותו מתניכם חגורים" וגו' בספר שמו"ת שנת תקי"ג. כשהגיע הסוחר לאיטליה, פירסם ברבים שבידו גבינה מארץ הקודש הכשרה למהדרין מן המהדרין, בהכשר הגאון המפורסם בכל תפוצות ישראל החכם חיד"א. כנהוג בישראל הוזמן הסוחר להציג את ה"הכשר" שבידו בפני רב המקום, הרב קרא בעיון רב את נוסח ה"הכשר" שהוגש לו, וכשהגיע למשפט המסיים, תמה על שום מה הוסיף החיד"א את המלים "בספר שמו"ת" לאחר הזכרת הכתוב "וככה תאכלו אותו מתניכם חגורים", הרי כל אדם יודע שפסוק זה נמצא בפרשת "החודש הזה לכם" בשמות י"ב, הרהר הרב שעה ארוכה עד שנתחוור לו כי במלה "שמו"ת" התכוון החיד"א לראשי התיבות "שנים מקרא ואחד תרגום", עיין הרב בתרגום אונקלוס על אותו פסוק ומצא שם "מתניכם חגורים" "חרציכון יהון אסירין", עמד ופירש לעצמו את דברי התרגום חריצי הגבינה יהיו אסורים, מיד ציוה הרב לאסור את הסוחר בבית המאסר שברשות הקהילה, ולאחר חקירה בענין הודה הסוחר שהוציא את ה"הכשר" מידי החיד"א בדרכי כפייה ואלימות. קם הרב ממקומו בהתרגשות ובירך "ברוך שחלק מחכמתו ליראיו".

ליהודים הייתה אורה ושמחה וששון ויקר

מסופר על הרה"ק רבי מאיר מפרעמישלאן זיע"א ששנה אחת בחג הפורים, כטוב לבו ביין, אמר: "יום כִּפורים הוא כְּפורים, כלומר כמו פורים. ידוע שמשה רבנו קיבל בפעם השנייה את לוחות הברית ביום כיפורים, ובמסכת מגילה אמרו חז"ל כי היהודים קיבלו שוב את התורה בימי אחשוורוש". "ומשום כך יש לשניהם סגולה אחת והיא: לכפר על עוונותיהם של בני ישראל. וההבדל ביניהם הוא שבערב יום כיפורים מצווה להרבות באכילה ושתייה ואחר כך באה התענית, ואילו בפורים הסדר הפוך: בערב פורים מתענים ואחר כך בעיצומו של פורים מצווה לאכול ולשתות". "לא רק בפורים חייב אדם לבסומי עד דלא ידע, אלא שגם בערב יום כיפורים, בערב גמר הדין מחויבים לשתות הרבה. רבי אלעזר בן עזריה אומר במסכת עירובין כי הוא יכול לפטור את ישראל מן הדין, משום שהנביא ישעיה אמר עליהם 'ושכורת ולא מיין', כלומר שהם 'שיכורים ואין נתפסים על עוונם', כפי שמפרש שם רש"י". קהל השומעים שחלקם היה מבוסם עמדו מרותקיסוחיכו להמשך דבריו של רבם. אז הרים רבי מאיר את כוסו, הגביה את קולו, וקרא: "על אחת כמה וכמה, שאני מאיר יכול לפטור את ישראל מן הדין גם בפורים וגם ביום כיפורים, כאשר הם נכנסים בו כשהם מבוסמים מערב יום כיפור, מכיוון שבימים ההם הם באמת שיכורים, ודווקא מיין...". הדברים חלחלו לנפשות חסידיו, ומאז אותו פורים נהגו כל אלה שהיו כרוכים אחרי רבי מאיר לבוא אליו ביום פורים עם משלוח מנות, וביקשו ממנו כי יברך אותם ויבקש עליהם רחמים על כל צרה שלא תבוא. כעבור כמה שנים היו שני חסידים מקושרים לחצרו של רבי מאיר, שסחרו בעורות כבשים, והיה להם מלאי רב של סחורה. לפתע ירד מחיר העורות בשוק באופן ניכר והם היו צפויים לפשיטת רגל. הם כיתתו את רגליהם לעבר מקום מושבו של רבי מאיר כדי לתנות את צרתם בפניו, כאשר הם מכוונים את מועד הגיעם ליום פורים המכפר עוון אצל רבי מאיר.

הם החלו לפרוק את לבם, והצדיק ציווה להשקותם ביין עד שהחלו לשיר ולרקוד, וממש שכחו לגמרי מהצרה הצפויה להם במסחרם. כאשר התבסמו כדבעי אמר להם רבי מאיר: "היו בטוחים כי שוב יעלה המחיר של עורות הכבשים, ובעזרת השם עוד תרוויחו כסף רב במסחרכם. שכן מפרש מאיר ביום פורים את מה שקראנו היום במגילת אסתר: 'ליהודים הייתה אורה ושמחה וששון ויקר' – ליהודים היו עורות (אורות) והיה לבם מלא דאגה ועיצבון כי חששו להפסד מרובה, אבל 'ושמחה וששון', מכיוון שהטיבו את לבם במשתה היין ושמחו וששו, אז 'ויקר' – התייקר המחיר." בתום משתה הפורים אצל רבי מאיר הסוחרים חזרו למקומם ולמסחרם, ובתוך תקופה קצרה התייקרה סחורתם והם חזרו להצלחתם ביתר שאת.

משל ונמשל

תכלית הגלות

משל זה איתא בשם **הרה"ק רבי זאב מזיטומיר זיע"א** (יומא דהילולא ט"ו אדר)

הט למשל אזנך ושמע: מלך אחד שהיה לו בן יחיד ויקיר, ועלה בלבו של המלך לבחון אותו ולראות כיצד יתנהג בהיותו מחוץ לכותלי הארמון, כי זאת ידע שבארמון הוא מתנהג כשורה כיאות לבן מלך בארמון המלך, אולם אינו דומה התנהגותו בארמון המלך, שבו הוא רואה את כל היקר והכבוד והתפארת של המלך, ולכן הוא מתנהג כשורה, אולם אפשר שבהיותו מחוץ לארמון, בלא לראות כל אותה תפארת, ישנה אולי מדרכו בהימצאו בין אנשים פחותי ערך, וילמד מעשיהם. והיה אם יתמיד בדרכו הטובה גם לאחר שיצא את פני המלך, ויימצא בין אנשים פחותים ממנו, נדע כי בן יקיר הוא באמת, וכי הוא יודע שבן מלך הוא, אף על פי שהוא נמצא במקום נידח ואינו רואה פני אביו המלך. ומזה יהיה למלך תענוג גדול הרבה יותר מאשר בהימצאו תמיד בארמון המלך

והנמשל: זוהי התכלית שלמענה הוגלו ישראל מעל אדמתם, והורחקו מארמון המלך ומעל שולחנן. היינו כדי לבוחנם ולראות אם גם בהימצאם בין פחותי ערך רדופים וסחופים, יתנהגו כפי שהתנהגו בהיותם בארמון המלך. ואז יהיה להקב"ה תענוג גדול מזה הרבה יותר, מאשר בזמן שהיו בארמון המלך והתנהגו כשורה, כי על ידי כך ניכר כי שלמים הם וראויים להיקרא בני מלכים, בנים למלכו של עולם.

בין אדם לחברו

בלי שנאה

מסופר על מלמד עני שלימד את הרה"ק רבי יחזקאל משינאווא זיע"א בנעוריו, שחלה קשות ונזקק לסכום כסף גדול. חשב רבי יחזקאל לצאת לרחובה של עיר ולקבץ את הכסף. נכנס לאביו הרה"ק רבי חיים מצאנז זיע"א לבקש רשות. מסכים אני, נענה רבי חיים, אבל בתנאי שלא תחזור עמוס בשנאת ישראל. הא כיצד? שאל רבי יחזקאל. פשוטו כמשמעו, השיב רבי חיים, אחד כי יסרב לתת, והשני לא יתן די הצורך, יכניסו בלבך שנאה נגדם, נמצא שבמקום כסף תביא שנאת ישראל, ולזה אינני מסכים.

מיטיב עם מעליבו

מסופר: פעם הובא לפני הרה"ק רבי משה פיינשטיין זיע"א (יומא דהילולא י"ג אדר) דין תורה, בו פסק כי אחד חייב להחזיר כסף לזה אשר לטובתו פסק, פסק הדין ניתן, אבל החייב סירב למסור את הכסף. כאשר שאלו רבי משה לסיבת הסירוב? ענה האיש לא אמסור את הכסף כי הפסק חסר תוקף, נעלמה ממר הלכה ברורה הקובעת שדיני ממונות אינם נידונים בלילה? בשובה ונחת הסביר לו רבי משה כי אין טעות בפסיקתו, וכי עליו להחזיר את הכסף. חמישה חדשים לאחר מכן שב אותו אדם אל רבי משה וביקש תעודה שהוא שוחט מוסמך, רבי משה אשר הכיר את האיש, נטל מיד את עטו והחל לכתוב, הנוכחים בחדר זכרו היטב את התפרצויותיו המעליבות של האיש בעבר, וסברו כי אין הוא ראוי להיעזר ע"י רבי משה, התחילו לומר: ראש הישיבה בוודאי זוכר את התנהגותו המעליבה של האיש? השיב רבי משה בנחישות מה הקשר? יום כיפור כבר חלף ואז התפללתי "תפילה זכה", ואמרתי שאני מוחל לכל מי שחטא כלפי, אין אמירה זו משחק ילדים גרידא, נוסף לכך, האיש לבטח חזר בתשובה מאז. והמשיך לכתוב את האישור המבוקש.

אהבת ישראל ברוחניות

פעם אמר הרה"ק ה"אוהב ישראל" מאפטא זיע"א, אם ישאלונו בפמליא של מעלה, אם אהבתי את בניו של הקב"ה? אשיב בחיוב, והראיה, כי כל ימי, כאשר אמרתי לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתא בשם כל ישראל" כוונתי שיהיה לכל אחד מישראל, אפילו לפחות שבפחותים חלק שווה במצוה בדיוק כמוני" וזו אהבת ישראל באמת.

מי יכול לאהוב רשע גמור

אמר הרה"ק רבי פינחס מקוריץ זיע"א, כדי לאהוב רשע שאינו גמור די להיות צדיק שאינו גמור. אולם בכדי לאהוב רשע גמור, מוכרחים להיות צדיק גמור.

תילולא דצדיקא

שבת קודש ט' אדר
הרה"ק רבי יוסף יואל היילפרין אב"ד סטעפין (תלמיד הבעש"ט – ב"ר יעקב אהרן)
הרה"ק רבי שמואל שמעלקא קליין אב"ד סעליש (צרור החיים – תרל"ה)

יום ראשון י' אדר
הרה"ק רבי יוסף ברוך מניישטאט ב"ר קלונימוס קלמן הלוי מקראקא (הגוטער יוד– תרכ"ז)

יום שני י"א אדר
הרה"ק רבי חיים יוסף דוד אזולאי ב"ר יצחק זרחיה (חיד"א – תקס"ו)
הרה"ק רבי אברהם מסאכטשוב ב"ר זאב נחום (אבני נזר – תקפ"ג)

יום שלישי י"ב אדר
הרה"ק רבי מנחם מענדל ב"ר יצחק אייזיק מזידיטשוב
הרה"ק רבי שלמה מסאסוב ב"ר חנוך העניך מאלעסק (תרע"ט)
הרה"ק רבי אהרן הורויץ אב"ד בייטש ב"ר מאיר מדזיקוב (תרפ"ז)

יום רביעי י"ג אדר
רבינו יהודה ב"ר שמואל החסיד (ספר חסידים – ד"א תתקע"ה)
הרה"ק רבי בצלאל מרגליות אב"ד אוסטראה ב"ר מאיר (בעל מאיר נתיבים – תקפ"א)
הגאון רבי משה פיינשטיין ב"ר דוד (תשמ"ו)

יום שישי ט"ו אדר
הגה"ק רבי אברהם אבלי ב"ר חיים הלוי (מגן אברהם – תמ"ג)
הגה"ק רבי צבי הירש ב"ר אהרן שמואל (קו הישר – תע"ב)
הרה"ק רבי זאב וואלף מזיטומיר (תק"ס)

זכותם תגן עלינו ועל כל ישראל אמן

עונה הלכות

מאת הרה"ג גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א
מח"ס "גם אני אודך" ו"פרדס יוסף החדש" על המועדים.

לעבור בפני המתפלל (א')

א) אסור ליישב בתוך ארבע אמות של המתפלל, בין מלפניו, בין מן הצדדין, ובין מלאחריו. (שו"ע או"ח סימן ק"ב, סעיף א')

ב) הטעמים שאין לעבור בפני המתפלל:

1) משום ביטול כוונת המתפלל. (מגן אברהם, שם, ס"ק ו')

2) משום שהמקום אשר המתפלל עומד עליו, אדמת קודש הוא, הואיל ושכינה כנגדו, וצריך לנהוג כבוד במקום זה. (ט"ז שם, ס"ק ג')

3) שנראה כאילו חבירו מקבל עליו עול מלכות שמים, והוא אינו מקבל. (טור שם, סעיף א')

בחסות רשת חנויות
גל פז

קרית קרעטשניף רחובות
טל': 052-7144471 מייל: sipureitzadikim@gmail.com

נדבת הר"ר דוד משה שטרנקוקר הי"ו
לזכות בנו חתן הבר מצוה אליעזר דוד נ"י
ב"ר יחיאל מאיר אקשטיין ז"ל
יזכו לרוות נחת מכל יוצ"ח, אמן

פָּרָשַׁת תְּצַוֶּה | תשע"ח

אָסוּר לִקְרֹא בְּשָׁעַת הַתְּפִלָּה | נָא לִשְׁמֹר עַל קְדוּשַׁת הַגִּלָּיוֹן

פניני עין חמד

יוצא לאור ע"י בית הכנסת שכונת "עין חמד" - אבשרת ציון

לרפואת כל חולי ע"י ובכללם ציון בן צ'חלה ולרפואת והצלחת יוסף ליאור בן דליה אפרת וב"ב

פָּרָשַׁת תְּצַוֶּה - הַתּוֹרָה נִמְשָׁלָה לְשֶׁמֶן זַיִת

"וְיִקְחוּ אֵלֶיךָ שֶׁמֶן זַיִת זָךְ כָּתִית לַמָּאוֹר" (שמות כז, כ)

כתב רבינו חיים בן-עטר זצ"ל ('אור החיים' הקדוש): "וְיִקְחוּ אֵלֶיךָ שֶׁמֶן זַיִת זָךְ" ירמוז אל התורה שנמשלה **לְשֶׁמֶן, מה הַשֶּׁמֶן מאיר לעולם - כך התורה**".

הזית הוא, כידוע, מאכל מר. אין מאכל מר יותר מזית, ואדם הטועם אפילו מעט ממנו, זמן רב יעבור, עד שיפוג מפיו הטעם המר.

ולכאורה, תמוה מאוד כיצד רבינו אור חיים הקדוש אומר, שהתורה הטובה והמתוקה נמשלה דווקא לשמן **זית, שהוא המאכל המר ביותר?**

אם כותשים את הזית, ולוחצים עליו באמצעות מכבש כבד, ומוציאים ממנו את השמן שבתוכו - **מקבלים את הַשֶּׁמֶן הטוב והטעים ביותר.**

כך מסביר 'אור החיים' בעניין התורה הקדושה. כאשר אדם מתחיל ללמוד תורה, הקושי הוא עצום, מר כלענה!

אולם, לאחר שזכה להתמיד בלימוד התורה הקדושה, הרי שזוכה לטעום ולהרגיש את מתיקות ועריבות התורה, ומסוגל לשבת וללמוד שעות ארוכות ולא רוצה להתנתק ממנה.

'אור החיים' הקדוש מסביר את המשך הפסוק: מהו לשון "**זך**"? שצריכים לעסוק בתורה לשמה, ללא שמרים, ללא נגיעות כלשהן, לשם קבלת כבוד וכדומה.

כלומר: כמו שהשמן זית צריך להיות "זך", ללא שמרים, וכך התורה הקדושה, שאדם לומד, צריכה להיות תורה לשמה, ללא כל מטרה של תועלת אישית ופניות אישיות.

מה הכוונה "כתית"? שצריכים לעסוק בתורה, אף אם עבור כך יש לְכַתֵּת את הגוף ולהשקיע כוחות, כמו שנאמר "אָדָם כִּי יָמוּת (במדבר יט, יד)".

וכן ביאר הרב 'הרי בשמים' את דברי רש"י "כתית למאור ולא כתית למנחות"- בענייני רוחניות, **ככל שהאדם כוֹתֵת את עצמו ומשתדל יותר בתורתו - הוא יצליח ב"ה להשיג עוד ועוד מעלות עליונות.**

אולם בענייני העולם הזה, אין הדבר מחייב כלל ועיקר, יתכן **שהאדם יעמול קשה מאוד במשך כל ימי חייו, ולמרות זאת לא תהיה פרנסתו מצויה ברווח.**

כמו שפירש ה'חפץ חיים' את דברי הגמרא (ברכות כח): "אנו עמלים והם עמלים, אנו עמלים ומקבלים שכר והם עמלים ואינם מקבלים שכר"- **אנחנו זכינו לקבל שכר גם על העמל**, ואילו בעמל העולם הזה, אין אדם מקבל שכר כלשהו על העמל שלו, **ורק אם השיג תוצאה כלשהי, יכול הוא לתבוע את המגיע לו.**

לדוגמא הסנדלר, אינו מקבל שכר על השעות שעמל בניסיון לתקן את הנעליים, אלא אך ורק כשיצליח לתקן את הנעליים, יוכל לתבוע את התשלום המגיע לו.

בברכת שבת שלום
הרב אליהו חיים פנחסי שליט"א
חבר הרבנות המקומית מבשרת ציון

העלון מוקדש להצלחת

יצחק אריאל בן טובה חגי חיים וב"ב
שמואל אימן בן אסתר זרי שגית בת רותי
משפ' שטרית דביר בן גלי רחל
מאיר ישראל בן רחל ברכה- יראת שמים
ליאור יהושע סומך וב"ב גלית בת מסודי
יהודה אריה בן רחל ברכה ארז בן שושנה
רונן אברהם וב"מ קסירר אפרים וב"ב
רחל ברכה בת פדילה דליה ארז מזרחי וב"ב
נעם יצחק בן רחל ברכה חי הפקות ואירועים
יוסף ליאור בן דליה אפרת הצלחה בכל העניינים
שלמה ודנה דוד וב"ב אריה ושרה לוי וב"ב
י.מ.י.ש כדורי אקבלי יוסף חיים בן נסכה
שולמית ומרדכי חיים דויטש וב"ב

זיווג הגון וכשר במהרה

אורן בן אסתר רונית בת סימי
תרצה בתיה בת ימנה נינט סיון בת אסתר
עמית בת טובה יוסף בן רוחמה
נתנאל בן ג'ינה אילן בן ג'וליאט
אסף בן סופיה דוד עומרי בן יהודית
מיטל בת מלכה מאיר בן שרית ואליהו
טליה עדן אסתר בת שולמית יפית בת ג'ינה
שירי ימנה בת שולמית שמעון בן שולמית
אנאל חביבה בת שולמית אורן בן נעמי
שושנה שירה בת סיליביה

זרע קודש בר קיימא

גלית בת מסודי אליהו נזרי בן ימנה
אילנה בת רוחמה שמואל אימן בן אסתר זרי
סיון בת אסתר רחל מרים בת יהודית
נועה בת מזל טוב משה מנחם בן רחל
דניאל בן שרה ואושרית בת שושנה

רפואה שלמה

מאיר ישראל בן רחל ברכה יצחק בן עזרא
ימנה ניזרי בת סטה- בריאות ואריכות ימים
מרדכי ניזרי בן פרחה- בריאות ואריכות ימים
מאיה בת עדי דליה אפרת בת נעימה
סימי בת סוליקה שלו בן מזל פחימה
אורן בן אסתר דינה בת מזל
יהודית אסתר פראדל בת חיה- בריאות ואריכות ימים
נעם יצחק בן רחל ברכה נעמי בת רחל
שירה שילת בת אורלי אפרים בן שרה
תמר פורטונה בת מיסה אסתר בת סוליקה
מוריה בת רחל ברכה נחום בן כיריה
יהודה אריה בן רחל ברכה טובה בת אורה
יפה בת שרה-הצלחה ורפואה רחל בת זוהרה
מישא אסתר בת זהרה שאול בן סיליביה
עינת בת רחל ברכה בנימין בן יקוט
רינת רחל בת עפרה יצחק בן פנינה
רחל ברכה בת פדילה דליה יצחק בן רבקה
רונית בת סבריה קסנט בת דגטו
יצחק בן חנון רפאל אבידן בן תקווה
ר' אליעזר בן עטיה

ט' אדר תשע"ח	24/02/2018

פרשת תצווה
הפטרה: "ויאמר שמואל"- שמואל א,ט"ו

	כניסה	יציאה	ר"ת
י"ם	16:57	18:10	18:48
ת"א	17:14	18:07	18:44
חיפה	17:15	18:08	18:45
ב"ש	17:17	18:09	18:47

זש"ק, פרנסה טובה ובריאות איתנה
לאליהו ניזרי בן ימנה
וגלית בת מסודי

רפואה שלמה
לאיידה חיה בת אסתר
ולילד אלחנן רפאל בן איריס
ולילד אורי חיים בן שלי

העלון מוקדש לעילוי נשמת
מרים בת שרה ע"ה

העלון מוקדש לעילוי נשמת
משה בן גורג'יה

שׁוֹאֵל וּמֵשִׁיב בַּהֲלָכָה — אִסּוּר וְהֶתֵּר- חֵלֶק ג'

ההלכות מוקדשות לעילוי נשמת משה בן גורג'יה ז"ל

שאלה: **אדם שברשותו תנור אחד האם מותר להשתמש בו לחלבי ובשרי?**

תשובה: להלן **סיכום ההלכה** מפי ר' אליהו חיים פנחסי, מתוך ספרו **'הכשרות למעשה'**:

מי שיש לו רק תנור אחד עם תא אחד בלבד, העצה היא, שיקפיד להשאיר את התנור בחזקת פרווה, וכשירצה לאפות מאפה בשרי או חלבי, יכסנו היטב, ואז יישאר התנור לעולם בחזקת פרווה. אסור לבשל או לאפות בתוך תנור אפייה סגור, מאכלי בשר ומאכלי חלב **יחד** באותו תא שבתנור, אף אם המאכלים נמצאים בתבניות נפרדות, היות והאדים היוצאים מהם מתערבבים ומטריפים את האוכל וגם את התנור. **מקורות:** שו"ע (יו"ד סימן קח ס"א) והרמ"א שם.

תנור, שצלו בו בשר או עוף, יש להתיר ולאפות עוגת גבינה באותו תנור - ובאותו תא על ידי **תבניות נפרדות**, ובלבד: שיעבור זמן של עשרים וארבע שעות מסיום צליית הבשר. ושידליק את חום התנור על חום גבוה לפחות עשרים דקות לפני הכנסת המאפה החלבי. **הערה:** באופן שאם נשארה איזו זיעה בדופני התנור תישרף כליל על ידי ההיסק, וכיוון דהיתרא בלע לדעת השו"ע (סימן תקט ס"ה), די בליבון קל. וכמו שביאר המג"א (שם סק"י) ובביאור הגר"א. ובשו"ת מנחת יצחק ח"ג (סימן סו אות ג, וח"ד סימן יב אות א) כתב, שדי בחימום התנור באותה דרגת חום שבה בלע את האיסור, ואין צריך להסיקו עד שיתלבן. וכ"כ הגרש"ז אויערבך בשו"ת מנחת שלמה (מהדו"ת סימן נא). **ויש מי שמתיר לכתחילה ללא המתנה של עשרים וארבע שעות, ובתנאי שיפעיל את חום התנור כשליש שעה בחום של 250 מעלות.** **מקורות:** שו"ת קול אליהו- טופיק ח"א (חאו"ח יו"ד סימן ב) כתב להתיר לכתחילה, כיוון דהיתרא בלע די בליבון קל, ואין הבדל בין אוכל למשקה. ע"ש. אולם לדעת ה'אגרות משה' (ח"א יו"ד סימן ס) גם דבר שנבלע על ידי האור, באופן שאין ניצוצות ניתזין הימנו, צריך להכשירו בליבון חמור אשר ניצוצות ניתזין הימנו.

עֲשִׂיַּת חֶסֶד בִּשְׁלֵמוּת

עד כמה רבותינו קיימו את מצוות החסד- זאת לא ניתן לתאר ולשער. גדלותם הרבה בלטה בעובדה, שאף שקיימו את אותה מצווה, הצליחו להסתירה מעיני אותו אדם שאיתו גמלו חסד כך שלא ירגיש חלילה בדבר. אצל הצדיק רבי יוסף מאזוז זצ"ל בלטה מדת החסד והעזרה לזולת, שלא על מנת לקבל פרס. בנו ר' יהונתן מאזוז הי"ו מצפת, סיפר סיפור המעיד על אהבת-ישראל ואהבת החכמים המיוחדת שאפיינו את דמותו של אביו:

"בערב של יום שני אחד, נכנס אבי אל הבית ופניו קורנות באור יקרות. זה עתה שב מן השוק, לשם הלך לצורך מסחר. בידו אחז חבילה גדולה, וניכר היה כי דבר-מה בפיו. לבי אמר לי לברר עניין זה... לאחר שנח קצת, פניתי אליו ושאלתי: 'ספר נא לי אבא מה עבר עליך בשעות האחרונות?'. אבי הסכים לשתפני, וכך סיפר, כשהתרגשות מעורבת בשמחה מבצבצות בקולו: פסעתי בסמטאות השוק ההומה, מוקדם בבוקר, מנסה למצוא סחורה המתאימה לי. והנה, למול עיניי מתקרב הגאון רבי מכלוף עידאן זצ"ל" (רב הקהילה ב'חארה צגירה' בג'רבא וראש הישיבה שם).

"עדינותו ואצילותו לא תאמו כלל את האווירה של השוק, ומיד הבנתי, כי לא לשם טיול או קניות גרידא הגיע הנה. 'רבי', מיהרתי לקראתו ונשקתי את ידיו ביראת כבוד, 'האוכל לעזור בדבר מה?'- **'באתי לשוק, כדי לבדוק, אם יש מי שמעוניין בקניית סט ספרי זוהר?!'** השיב ומבוכה קלה ניכרה על פניו. הבנתי מיד, כי כנראה זקוק הרב באופן דחוף לסכום כסף, וללא היסוס עניתי: 'אכן, מצא כבודו בדיוק את האדם הנכון. **זקוק אני לספרי הזוהר. מה מחירם?**", **ומיד שלפתי מכיסי את כל הכסף, שבו הייתי אמור לקנות סחורה, וקניתי מצווה נדירה שלא תסולא בפז...".**

בַּקָּשַׁת סְלִיחָה

בשכונת 'שערי חסד' בירושלים התאלמן תלמיד חכם אחד. כעבור תקופה התחילו שדכניות השכונה לחפש עבורו כלה מתאימה כזיווג שני. בשכונה התגוררה אלמנה פטפטנית, כזאת שפיה סגור ולו לרגע אחד... והנה זה פלא, כאשר שדכנית אחת הרהיבה עוז והציעה את האלמנה הטרחנית לאלמן הצדיק, הוא הסכים להצעה מיד.

ילדיו ההמומים ניסו להבין, מדוע מחפש הוא לעצמו צרות בדמות אישה זו, והוא הסביר להם: "לפני תריסר שנים באה אותה אשה לביתנו, כדי לשוחח עם אמכם, עליה השלום. האשה פטפטה בקול רעש גדול, ואני, שכבר לא הייתי מסוגל לשמוע אותה, ביקשתי שתנמיך מעט את הקול, כדי שאוכל ללמוד תורה כראוי. **דיברתי איתה בתקיפות יתר והאישה נעלבה מאוד. מיד ביקשתי ממנה סליחה, אך היא סירבה לסלוח. ניסיתי לבקש את סליחתה שוב ושוב, אך האשה לא מסכימה לסלוח לי, על החטא הנורא של העלבתה. כעת חושבני, שאם אשאנה לאישה, בוודאי היא תסלח לי על אותו מקרה עגום**". סיפור זה סיפר הגר"ש שבדרון זצ"ל, שהתגורר בעצמו ב'שערי חסד' והכיר את האנשים שעליהם הסיפור. **אי אפשר להאמין כמעט, שבן תמותה מסוגל לחיות עם אשה טרחנית, רק כדי שיזכה לסליחתה, על שפגע בה לפני שתים-עשרה שנים.**

לִשְׁאֵלוֹת בַּהֲלָכָה	הַקְדָּשַׁת הָעָלוֹן	מְנוּיִים
לשאלות נָא לִפְנוֹת לְרַב אֵלִיָּהוּ חַיִּים פִּנְחָסִי בְּטֶל' 052-6329144	נִתָּן לְהַקְדִּישׁ אֶת הָעָלוֹן לְעִלּוּי נִשְׁמַת, לִרְפוּאָה שְׁלֵמָה, לְהַצְלָחָה, זִוּוּג הָגוּן, חֲזָרָה בִּתְשׁוּבָה וכו"- נָא לִפְנוֹת לְלִיאוֹר בטל" 052-7652084 כְּתֹבֶת הַמַּעֲרֶכֶת: עֲבוּר לִיאוֹר עַצְמוֹן, רח' הַבּשֶׂם 26א ת.ד. 83375 מְבַשֶּׂרֶת צִיּוֹן. מִקוּד 9076926	לְקַבֶּלֶת הָעָלוֹן בְּ-email מִידֵי שָׁבוּעַ, שְׁלַח אֶת כְּתוֹבְתְּךָ אֶל: PnineEH@gmail.com

אִם רִאשׁוֹנִים כְּמַלְאָכִים- האדמו"ר הָרַב נַפְתָּלִי צְבִי הָלְבֶּרשְׁטֶאם זצ"ל

האדמו"ר הרב נפתלי צבי הלברשטאם זצ"ל מבאבוב- נולד בשנת ה'תר"צ (1930) לפני שפרצה השואה האיומה. עם פרוץ מלחמת העולם השניה והתחלת ימי השואה, נרצח האדמו"ר בעל ה'קדושת ציון' מבאבוב, ובנו ונכדו (האדמ"ר ר' שלמה השני ורבינו) נמלטו אל בוכניה, לגטו שהקימו שם הנאצים. מאותו הזמן ועד סוף המלחמה הקשה והאיומה, חיו השניים חיים של מסירות נפש, כאשר בכל רגע היו מוכנים למסור את נפשם בעבור יהדותם. ואכן, היו פעמים, שהאב והבן נתפסו, וברחמי שמים עליהם, ניצלו.

פעמים רבות שמו את נפשם בכפם כדי להציל יהודים, ורבינו עמד פעמים רבות על סף המוות ונשאר איתן ברוחו, כשכל ימיו עמל לעשות למען זולתו ברוחניות ובגשמיות. דומה, כי הצלה זו הייתה כדי להקים מחדש את פארה של חסידות באבוב, שרובה ככולה עלתה בכבשן האש ואביו למעשה הקים מחדש וביסס את חסידות באבוב לאחר השואה. בדרך לא דרך ניצל רבינו, ועלה על אניית מפרש ישנה, שהפליגה מרומניה לתורכיה.

לאחר תלאות רבות הגיע לתורכיה ומשם לארץ. שם למד בישיבות 'תורה ויראה' ו'בית אברהם סלונים'. מאוחר יותר נפגש שוב עם אביו בארה"ב, לאחר שגם הוא ניצל בנסים מופלאים. במשך כל השנים עמד לימין אביו בבניית החסידות והקמת מוסדות התורה והחינוך באבוב בארה"ב ובעולם כולו. לאחר פטירת אביו הוכתר למלא את מקום אביו. נפטר ב-י"ב באדר ב' תשס"ה (2005). חי כ-75 שנים.

<u>סבא (מצד אביו):</u> האדמו"ר ר' בן ציון הי"ד. **<u>סבא (מצד אמו):</u>** ר' חיים יעקב טייטלבוים מלימנוב. **<u>אביו:</u>** האדמו"ר ר' שלמה (השני) מבאבוב. **<u>אמו:</u>** מרת בלומא רחל. **<u>אשתו:</u>** מרת העסא (בת ר' יוסף פנט מדעעש). **<u>חתניו:</u>** ר' מרדכי דוד אונגר (הוכתר על ידי חלק מהחסידים כאדמו"ר מבאבוב), ר' יהושע רובין (בן ר' מרדכי דוד מסאסרגן) המכהן כאב"ד בחצרו של גיסו.

מסופר על רבינו שלפני שעלה על כס האדמורו"ת, נכנס פעם אחת לבית מרקחת וראה שם את אחד משכניו. מיד פנה אליו רבינו ואמר: "אתה בעל משפחה גדולה ומטופל בילדים רכים, ואני כבר זכיתי להשיא את כל ילדיי, ובכן, הגד לי איזה תרופה אתה צריך, ואני כבר אקנה לך ואביא את התרופה לביתך, כי חבל על כל דקה שלך, ואתה צריך לעזור בבית", וכך היה, היהודי הלך לדרכו, והרבי קנה את התרופה עבורו והביא אותה לביתו...

פעם נכנס אצל רבינו אדם אחד, ואמר, שזוגתו רוצה לנסוע בימות הקיץ לקאנטרי, והוא טען, שלא צריכים לנסוע לשם, כי זה רק מותרות, והיא רוצה לעשות כך רק מפני שהיא רואה אחרים שעושים כך, והוא אומר, שיש לעמוד בתוקף שלא לנסוע שם, אך אשתו משיבה לעומתו בתוקף, שכן צריכים לנסוע, והוא אינו יודע מה לעשות. אמר לו רבינו, שהוא רוצה לשמוע את דעת אשתו בנידון, ומבקש, שהיא תתקשר אליו.

ואכן האישה התקשרה לרבי, והתלוננה, שהיא עובדת קשה מאוד כל היום בבית, ומסדרת את הבית כל היום, וכבר הרבה זמן שהיא רואה רק את הקירות של הבית- כל היום והלילה- והיא מרגישה, שהיא באפיסת כוחות. היא צריכה לצאת להתרעננות, מה גם שרוב חברותיה נוסעות לשם. מדוע עליה להיות שונה מהן, ובפרט שהיא מרגישה שהיא כבר לא יכולה להמשיך כך, רק שבעלה אינו רוצה, כי אין לו כסף. לדבריה - **זה מצב של פיקוח נפש.**

רבינו הקשיב לכל דבריה בתשומת לב דקות ארוכות, ובסופו של דבר הצדיק את בקשתה, "ובנוגע למצב הכספי של הבעל", אמר הרבי, "אכן אין לבעלך כסף", **ברם הוא יפתור את הבעיה, ו...הוציא מכיסו את כל הסכום ונתן עבורה שתיסע לקאנטרי לחיים ולשלום...**

בבורו-פארק יש אולם, שאם אין משלמים קודם החתונה את כל הסכום של האולם, מבטלים את ההזמנה של האולם, והיה אדם אחד, שלא היה לו כסף, וביקש מבעל האולם שימתין עבורו עד יום החתונה, ואז ישלם לו את מלוא הסכום של האולם, ואכן בעל האולם נענה לבקשתו, והסכים להמתין עד יום החתונה בתקווה, שאז יפרע הלה את כל הסכום של האולם. בליל החתונה – לאחר החתונה – הגיע בעל האולם למחותן וביקש את הכסף, והלה אמר לו בצער **רב, שאין לו, ואין לו מה לעשות.**

כששמע בעל האולם את דבריו, התרגז מאוד ואמר, שתיכף יראה מה שיעשה לו. הוא מיהר לנעול את דלתות האולם, ונכנס למשרד שלו והם - המחותנים החתן והכלה **- נשארו סגורים בתוך האולם בשעה מאוחרת בלילה ללא אפשרות לצאת, ולא ידעו מה לעשות.** לפתע נצנץ רעיון בלב המחותן, הוא מיהר להרים טלפון לרבינו, וסיפר לו את כל הסיפור וביקש ממנו, שיטלפן לבעל האולם שיפתח את הדלת.

לאחר מספר דקות, פתאום שומעים רעש - אדם שנוקש בחוזקה על דלת האולם באישון לילה, וכאשר פתח בעל האולם את הדלת, התפלא מאוד לראות את רבינו עומד בחוץ. כמובן, מיד הכניסו אותו, והוא שאל את בעל האולם באיזה סכום מדובר. כששמע הצדיק את הסכום, שילם מיד את כל החוב, והורה לבעל האולם לשחרר מיד את כולם מהאולם לשביעות רצון שני הצדדים...

הסיפורים מתוך 'נועם שיח' - שיחות הגה"צ רבי שלמה זלמן פרידמן שליט"א אבד"ק סאנטוב לייקווד

יְשׁוּעָה מֵפְלָאָה

בארץ רומניה בעיר הבירה בוקרשט, היה רב קדוש ושמו הרב אהרן סוקולובסקי, שהיה לו רוח הקודש. במרחק שעתיים נסיעה ברכבת מבוקרשט, היה כפר גדול של נוצרים, שבו התגוררו שלוש משפחות של יהודים. יהודי אחד מהם היה מוכר משקאות בבקבוקים סגורים.

ליהודי היה שכן כומר, שהיה שונא אותו והיה מחפש תחבולה כיצד להפילו בפח, היהודי לא הרגיש מאומה בגלל שהכומר היה מראה לו פנים שוחקות. יום אחד הגיע הכומר ליהודי ואמר, שהיום יש לו יום הולדת וברצונו לקנות מספר בקבוקי שיכר, אבל בתנאי שאם יישארו לו בקבוקים, שלא שתו מהם המוזמנים. הוא יחזיר אותם ויקבל עבורם את כספו בחזרה.

היהודי הסכים לתנאי. בלילה הכומר הריק שני בקבוקים ומלא בהם סם, סגר את הבקבוקים, באופן שלא ניכר לעין ובבוקר הביא הכומר חזרה מספר בקבוקים ובתוכם שני בקבוקים אלו, ואמר שבקבוקים אלו נשארו לו, והוא מחזירם.

חלפו דקות אחדות, והנה נכנס נוצרי אחד וקנה את אחד הבקבוקים המורעלים. הקונה שב לביתו, שתה מעט מן הבקבוק, ותיכף ומיד נפח את נשמתו.

בדיקה קצרה הוכיחה, שבבקבוק היה סם. תיכף, ומיד הלכו השוטרים לחנות של היהודי ומצאו שם את הבקבוק השני, שגם הוא מלא סם. הם תיכף קשרו את היהודי בשלשלאות של ברזל והשליכו אותו לכלא. ההמון הפרוע שרף את החנות ואת ביתו על כל תכולתו. אשתו התחילה להכות על פניה בבכי מר.

באו אליה שכניה היהודים ואמרו: "איזה תועלת תצמח מן הבכיות והצעקות? יותר טוב שתסעי לעיר אל הרב הקדוש, אולי הוא ייתן לך להציל אתם מהמוות". הם קנו לה כרטיס נסיעה.

הנסיעה ארכה שעות מספר. לפני שהספיקה לדרוך על מפתן הדלת של הצדיק, הרב יצא החוצה ואמר לה: "מהר, תסעי חזרה לכפר ותעלי בקרונות של הדרגה השלישית". הרב חזר לחדרו ואת הדלת סגר אחריו. חסידיו של הרבי ראו, כי אין בידה מאומה, והם קנו לה את הכרטיס.

האישה ישבה בקרן זווית והחלה לבכות מרוב צער. באותם הזמנים היו שלוש דרגות בקרונות- בדרגה ראשונה היו נוסעים המון העם, ובקרון דרגה שניה היו נוסעים סוחרים רמי המעלה, ובקרון דרגה שלישית היו נוסעים קצינים גנרלים וקפיטנים ושרי המלכות.

באותו קרון שנסעה האישה נסע גם השופט הגדול. השופט היה חשוב ונכבד וללא חתימתו, אי אפשר היה להרוג שום אדם שהתחייב מיתה למלכות. והנה הוא רואה לידו אישה יהודיה ענייה בוכה, והבגדים שלה ישנים. ותהה ושאל. הוא תהה לעצמו, מהיכן היה בידה לשלם סכום גבוה מאוד כדי לנסוע בקרון מדרגה שלישית.

השופט פנה אליה ושאלה: "**מדוע הנך בוכה?**". היא סיפרה כשעיניה זולגות דמעות ללא הרף את כל מה שעשה הכומר. הוא שאל: "מהיכן היה לך לשלם סכום גבוה לנסוע בקרון מדרגה שלישית?". היא סיפרה לו מה שאמר לה הרב, והשופט הבין, כי מדובר באיש קדוש.

השופט ביקש את שמו וכתובתו של הכומר, והאישה לא הבינה מדוע, כיוון שהשופט לא הזדהה בפניה. כאשר הגיע השופט לעיר, הביאו לפניו את כתב האשמה ופסק הדין, שהיהודי התחייב מיתה, כדי שיחתום לתלותו. ציווה השופט להביא לפניו את היהודי, אשר היה עור ועצמות. צעק השופט על השוטרים ואמר: "קחו את היהודי והכניסוהו בחזרה לבית הסוהר אבל הכניסוהו לחדר טוב ושיאכל טוב, כי אני רוצה לתלות אדם חי ולא אדם מת. לעת עתה אני דוחה את פסק הדין בחודש ימים". השוטרים תיכף ומיד עשו מה שציווה.

השופט קרא לשוטר סמוי והלבישו כאחד הלורדים וסידר לו פספורט ושם בו את תמונתו- וכתב שם, שהוא בן של כומר אחד גדול מרוסיה, וציווה עליו לרגל בבית הכומר. השוטר הגיע לבית הכומר והראה לו את הפספורט. כאשר הכומר ראה בפספורט שהוא בנו של הכומר הגדול מרוסיה, כיבדו מאוד. השוטר אמר לכומר: "באתי לעיר זו למטרת נישואין ולכן אני מבקש ממך, שאם אתה מכיר בחורה בת טובים, תסדר אותה עבורי".

הכומר בו במקום הציע את אחת מבנותיו והוא הסכים. כמובן, השוטר פיזר ממון רב כדי להיראות אדם עשיר, והיה לוקח את הבת למסעדות ולמקומות אירוח, וכל מראהו היה כאדם מכובד ועשיר. ביום השלישי אמר להם: "אני צריך ללכת לאבי כדי להודיע לו על אירוסיי. בעוד חודש אחזור עם הוריי כדי לקיים את החתונה ברוב פאר והדר. ומכיוון שמחר אני נוסע, אני מבקש ממך לעשות הלילה נשף ולהזמין אורחים רבים - וכל ההוצאות עליי".

רבים השתתפו בנשף עד השעות המאוחרות של הלילה. בסוף נשארו השוטר והכומר בלבד. אז פנה השוטר וביקש ממנו עצה. הוא סיפר, שבעיר שלהם יש יהודי מוכר משקאות, והוא סוחט מהם את כל כספם, ובמשך הזמן קנה שדות וכרמים, בתים וקרקעות והתעשר עושר גדול.

השוטר סיפר, שאינו יכול לסבול עוד את היהודי ורוצה ששמחת החתונה תהיה שלמה. הכומר מחמת שכרותו פתח את פיו ואמר לחתנו לעתיד: "**תעשה, כפי שאני עשיתי!**". וסיפר לו על מעלליו. בבוקר השוטר עשה את עצמו, כאילו הוא נוסע לרוסיה, אבל תיכף הלך לשופט וסיפר לו את כל המעשה.

מיד פקד השופט לערוך את המשפט של היהודי באותו יום ולהכין את עמוד התלייה. כמובן, נוצרים רבים באו לראות כיצד מענישים את היהודי. השופט ציווה להביא את היהודי לפניו ושאל אותו: "כיצד החזקת בחנותך סם ממית וגם נהרגו נפשות על ידי זה?". בהתחלה היהודי לא ענה, אבל לאחר שהשופט חזר שנית על שאלתו, היהודי השיב שהוא חף מפשע, והכומר הוא שהעליל עליו. הוא סיפר את שהתרחש.

השופט פקד להביא לפניו את הכומר. כשהגיע לשם, עולמו חשך בעדו, כיוון שראה את השוטר הסמוי, והלה סיפר את כל מה ששמע מהכומר. אז אמר השופט: "**מכיוון שהכומר עשה זאת, אז צריך לתלותו**". **לאחר מותו של הכומר העבירו את כל רכושו לידי היהודי כפי החוק, שהיה באותו הזמן. כן יאבדו כל אויבך ה'.**

לע"נ

תנצב"ה

הרב עובדיה יוסף בן גורג'יה זצ"ל
הרב מרדכי צמח בן מזל אליהו זצ"ל
אסתר בת בלה ע"ה
נעמי בת כתון ע"ה
מרים בת בלה ע"ה
צדיק חכם בן חזלה ז"ל
שני בת אסתר ע"ה
מסודי בת חביבה ע"ה
יונה בן סעדה ז"ל
ברכה בת מרדכי ע"ה
יפה בת רבקה ע"ה
שרה בת מורברי רחל ע"ה
אלון בן סעדה ז"ל

הרב שמואל בן שמחה דרזי זצ"ל
הרב יעקב בן מרגלית זצ"ל
שמואל בן רבקה ז"ל
משה בן רוזה ז"ל
אביחי בן אסתר ז"ל
נעימה בת גורג'יה ע"ה
דוד בר חסיבה ז"ל
רפאל בן אסתר ז"ל
שמעון בן שמחה ז"ל
ר' דב בן בנימין אלתר ז"ל
אורה בת נעימה ע"ה
שמעון בן חנה ז"ל
גורג'יה בת נעימה ע"ה

הרב יצחק בן תפאחה כדורי זצ"ל
סעידה בת תופחה ע"ה
אביבה בת איירין ע"ה
אברהם בן יונה ז"ל
יצחק בן חביבה ז"ל
אהרון (אורי) בן רבקה ז"ל
חי זיזי בן קלרה ז"ל
יוסף בן סעדה ז"ל
אסתר בת נעמי ע"ה
יעקב בן סלימה ז"ל
ספירנס תקווה בת נעימה ע"ה
מישא אסתר בת זהרה ע"ה
אברהם בן דינה ז"ל

הרב שבתי בן אסתריא אטון זצ"ל
מאיר מורד בן שושנה ז"ל
גאולה בת טובה ע"ה
עמירם בן דבורה ז"ל
ר' עוליאל ישועה בן סטה מקנין זצ"ל
דרור יהושע בן ארץ מיוחס ז"ל
דב בן יצחק ז"ל
סוליקה בת עישה ע"ה
סלים בן פרחה ז"ל
לטיף בן פרחה ז"ל
דניאל רפאל בן חגית ז"ל
יהודה בן סעידה ז"ל
עפאת בת השמת ע"ה

ולד יחיא בן יוסף ז"ל
יצחק בן ברקו דב ז"ל
שרה בת נרקיס ע"ה
אביגדור בן ג'ולי ז"ל
מסעוד בן יקוט ז"ל
מזל בת שמעון ע"ה
יוסף בן מרים נוסרת ז"ל
רחל רפאת בת השמת ע"ה
יעקב בן אסתר ז"ל
מאיר בן נעמי ז"ל
זילפה בת רנדה ע"ה
אביבה לושי ע"ה
כל נשמות עם ישראל

גליון

באר הרשה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של

מורינו הגה"צ רבי **אברהם אלימלך בידרמן** שליט"א

תצוה-פורים

מכון באר האמונה

תוכן הענינים

פרשת תצוה - זכור - פורים

מזונותיו של אדם קצובין – ושטות היא להתייגע לריק ..... א

אשר קרך – הכל בהשגחה ואין 'מקרה' בעולם ..... ג

מגילת אסתר – לגלות הנהגת ה' מתחת ההסתר ..... ה

עשה המלך - נפלאות השגחה פרטית במעשה המגילה..... ח

ונהפוך הוא - מתוך הצרה המציא פדות ורווחה ..... י

כי הוא אמר ויהי – כל הנעשה בעולם בציווי ה' הוא ..... י

יאוש שלא מדעת – ממעשה המגילה נלמד שאין יאוש בעולם כלל ..... יא

להעלות נר תמיד - דרכי התשובה פתוחים אף לרחוקים ביותר..... יג

אתא מלי קומצא – בעבודת ה' ישנה חשיבות לכל דבר קטן ..... יד

נפשי בשאלתי – ממעשה דפורים תראה שהתפילה מתקבלת תמיד ..... טו

אורה ושמחה – מעלת וסגולת השמחה ..... יט

מרבין בשמחה – שמחה לשעתה ולכל השנה ..... כא

אשר הכין - כפי הכנתו יקבל השפע ויגש לימים בהשגות גבוהות ..... כג

תענית אסתר – סגולת היום לקבלת התפילות ..... כד

ונתנה תוקף - רוממות יום הפורים..... כה

בקשתך עוד ותעש – ביום הזה ימלא הקב"ה 'כל' משאלותינו..... כט

מקרא מגילה - חסדים מגולים ורחמים ע"י קריאת המגילה ..... לב

הדר קבלוה - קבלות טובות בעת קריאת המגילה ..... לה

אורה זו תורה - חשיבות לימוד התורה בפורים וביותר בין מגילה של לילה לשל יום..... לה

במשתה היין מה שאלתך וינתן לך – כי אז נפתחים כל שערי שמים ..... לו

לא יבושו ולא יכלמו - אף כשהוא 'לא ידע' לא יבייש את חברו..... מ

עימוד שוואַרץ: דוא"ל: E-Mail: schwartz16@bezeqint.net

תצוה - זכור - פורים

מזונותיו של אדם קצובין – ושטות היא להתייגע לריק

בפרשתן (כז ב), 'ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך כתית למאור'[א], וברש"י, 'כתית למאור ולא כתית למנחות' (מנחות פו.). וביאר הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (תו"מ ד"ה כתית) דהנה אמרו בגמ' (מגילה ו:) 'ואמר ר' יצחק אם יאמר לך אדם יגעתי ולא מצאתי אל תאמן, לא יגעתי ומצאתי אל תאמן, יגעתי ומצאתי תאמן, הני מילי בדברי תורה אבל במשא ומתן סייעתא הוא מן שמיא', והיינו שמציאת והשגת התורה והיראה תלויה ביגיעתו ועבודתו של האדם, משא"כ בעסק הפרנסה אין ה'מציאה' תלויה ועומדת ביגיעתו כלל וכלל, אלא הכל יבוא לידו לפי קצבתו מן השמים – המרבה לא העדיף והממעיט לא החסיר[ב]. והנה, רבים מהפכים הדברים – להשגת פרנסתם יכתתו עצמם וישברו גופם

א. מענין לענין, בשנים שהיה הרה"ק רבי שלומ'קה מזוויעהיל זי"ע דר בעיה"ק ירושלים היה נוהג ללכת כל יום לכותל המערבי, פעם בדרך חזרתו פנה רבי שלומ'קה ללכת דרך 'שער שכם' – כי שם היה המקום ריק מראיות אסורות, אך משמשו ר' אליהו ראטה זצ"ל אמר שעדיף ללכת דרך 'שער האשפות', כי בשער שכם היה קצת סכנה להלך, למעשה עשו כדברי הרבי, בעברם ב'שער שכם' פגע בהם ערבי רשע ובאגרופו הכה את הרבי מכה חזקה מאד, פנה הגבאי ואמר 'ראה נא מה היה לנו', כמרמז שהיה מן הראוי לעשות כדבריו וללכת דרך 'שער יפו' מפני הסכנה, נענה רבי שלומ'קה והשיב 'מקובלני מאבותי, שכאשר יהודי מסיים תפילתו והוא מקבל איזו מכה, הרי זה סימן לדבר שעלתה תפילתו לרצון לפני אדון כל', סיים רבי שלומק'ע – 'עדיף לקבל במכה בגוף (מהערבי) ולא מכה בנפש חלילה' (משמירת עיניים). ובזה פירש את הפסוק בפרשתן 'שמן זית זך - כתית', אם אחר התפילה מקבל המתפלל מכה, הרי זה סימן 'למאור' שתפילתו נתקבלה, ויאר ה' פניו אליו.

כיוצא בו אמר רבי שלומ'קה, שכאשר האדם מבקש ומתפלל מהקב"ה על ענין מסוים, וזמן קצר אחר תפילתו אירע לו איפכא ממה שביקש, כגון המבקש לרפואת החולה ובתום תפילתו נודע לו שהחמיר מצבו של החולה ידע נאמנה שתפילתו התקבלה, ואילו אם רואה תיכף את הישועה אינו מוכרח שיהיה לזה קיום, ואף זאת נרמז באותו הפסוק 'ויקחו אליך שמן זית זך', שאם האדם זכה והצליח להתפלל בכוונה כמרומז **בשמן זית זך**, ואח"כ מרגיש **כתית** - שאירע לו איפכא ממה שביקש, ידע נאמנה שכל זה אינו אלא **למאור**, סימן מובהק יש לו שתפלתו התקבלה והגיעה עד לכסא הכבוד וישועתו קרובה לבוא.

ב. אם אתה עושה כן, אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא. כי באמונה זו יתקיימו נכסיו וקנייניו בידיו, כמו שפירש הרה"ק ה'בני יששכר' זי"ע (אדר א ח) בדבריהם (ביצה טו:) '**הרוצה שיתקיימו נכסיו, יטע בהן אדר,** שנאמר (תהלים צג ד) 'אדיר במרום ה'". שר"ל שיתבונן בזה הענין ש'אדיר במרום ה'" – הוא הבורא והוא המנהיג, וכל טבע ומקרי העולם לא ייעשו אלא בחשבון וסיבה מן שמיא, וז"ל. **וממילא כל עסקי העולם וכל עניניו שקונה האדם עושר ונכסים הכל הוא בהשגחת המשגיח, ואי אפשר לאדם להוסיף ולא לגרוע ברוב השתדלות וחריצות**, ולא יאמר האדם כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה, רק ידע עם לבבו שכח הש"י המשגיח וכל יכול **הוא הנותן לו כוח לעשות חיל – והגם שהוא משתדל כטבע העולם - במסחר ובמשא ומתן, השגחתו יתברך היא בעניני הטבע לתת לו כח ואומץ להשתכר ההון והעושר כענין שנראה בעליל בנס דחודש אדר, אף שהיה בטבע**, עם כל זאת הכירו וידעו כל באי עולם שהוא בהשגחה נפלאה, **ורק על ידי אמונה זו 'יתקיימו נכסיו'.**

ועל ידי האמונה יזכה לקנות בעצמו מידת השמחה שהזמן גרמא וכמו שאמרו (תענית כט.) 'משנכנס אדר מרבין בשמחה', כי לכאורה כיצד חייבו חז"ל את האדם להיות בשמחה והרי נשבר לבו בכל עת ממאורעותיו הבאים עליו, אלא כתב הרה"ק ה'דברי ישראל' זי"ע (כללי אורייתא אות צ) כי אין לו עצה אלא להרבות באמונה, ובזה יתבאר הפסוק (תהילים יט ט) 'פיקודי ה' ישרים משמחי לב', פיקודי הוא מלשון 'חיסרון' כי המבין **שחסרון** פרנסתו או **חסרון** הבריאות וכיו"ב באים **מה'** שהוא והנהגתו **ישרים** המה, ומקבל את הנהגת ה' עמו באהבה - 'צורי ולא עוולתה בו', הרי מחשבות הללו **משמחי לב** המה, ותמיד יהיה בשמחה. כי מה לו לכאוב ולהצטער על העובר עליו, וכי ראית מימך אדם המצטער על 'טובתו'.

ו'השמחה' היא האות והמבחן למידת האמונה והבטחון שבקרבו, שהנה נאמר בקרא (ירמיהו יז ז) 'ברוך הגבר אשר יבטח בה' והיה ה' מבטחו', ורבים הקשו מהו כפל הלשון - יבטח בה' ושוב והיה ה' מבטחו. ומבאר הרה"ק ה'דברי ישראל' זי"ע (דבר"י הנדמ"ח ח"ב ליקוטים עמ' תח), **כי פעמים שהאדם בוטח בה' – לא מחמת כי בטחונו אכן עז בה', אלא מאחר שכבר נתייאש ממצבו**, ורואה כי ממילא אפסה תקוותו, מה איכפת לו לסמוך ולבטוח בה' – הרי אם לא יועיל לא יזיק... ומה סימן היכר יש למי שבוטח בה' באמת, מתוך ידיעה שאין עוד מלבדו והוא יעמידנו על דרך טוב ויושיעו מכל מצוקותיו – **אם הוא שמח וטוב לב, כי זה הבוטח בה' רק מתוך ייאוש שאבדה תקוותו הרי הוא מר וזועף, כי אין כוח בביטחון כזה לשמח האדם ולהסיר כל עצב ודאגה מלבו. רק הבוטח בשמו הגדול באמת מלא שמחה.** לזה חזר לומר '**והיה** ה' מבטחו' - במה יוודע אם הוא בוטח באמת, **והיה ה' מבטחו** - אין 'והיה' אלא לשון שמחה (בר"ר מב ג), והיינו אם הוא שמח אף בתוך מצבו כעת.

בספר 'אמרי שאול' להרה"ק רבי שאול ידידיה ממאדז'יץ זי"ע מביא (עניני זמרה ושמחה אות יב) וז"ל. כאשר נס ונמלט בעת הפצצת פולין (בימי המלחמה) ובא לווילנא, שאלהו אחד, למה אין דאגה יתירה ניכרת על פניו (כי תמיד, היה חוט של שמחה משוך על פניו, כידוע), ענה ואמר, גם אני 'דואג', ודאגות רבות סבבוני. אלא, שאת כל דאגותי ארזתי בתיבה אחת, ופעם אחת ביום הנני פותח אותה, ומוציא מתוכה את 'צרור דאגותי' ודואג כשעה קלה, ולאחמ"כ אני מחזירן, מכניסן וגונזן היטב כאילו אינם קיימות בעולם כלל. אם כן, מדוע אשקע בדאגותי כל היום (כאומר, הרי הן ארוזות ושמורות היטב)...

לעומת זאת מי שאינו בוטח בה' אזי שרוי הוא בעצבות הרוח, וכמו שפירש הרה"ק מרוז'ין זי"ע את הפסוק (תהלים טז ד) 'ירבו עצבותם אחר מהרו' כי יש בני אדם שאף אם יש להם די פרנסתם דואגים על העתיד ומזה יש להם עצבות וזה **ירבו עצבותם - מחמת 'אחר מהרו' שדואגים מה יהיה אחר כך** (עטרת ישראל בשמו).

פעם ישב הרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע ב'עריכת שולחנו' ובדברי הקודש ביאר פסוק הנ"ל... לאחר ה'שולחן' קרא לג' מתלמידיו ושאלם מה היה ביאורו בזה הפסוק, וכל אחד מהם ענה באופן אחר, הראשון חזר על דברי הרבי 'ירבו עצבותם' – כיצד מתרבה בקרבם ה'עצבות' כי 'אחר מהרו' – שדוחקים את השעה **וממהרים** להביא את האמור להיות להם **לאחר** זמן. השני פירש 'ירבו עצבותם' – מי שמרבה בקרבו את מידת העצבות 'אחר מהרו' – ממהר להביא עליו עוד עצבות אחרת, כי **עצבות גוררת עצבות**, והשלישי פירש 'ירבו עצבותם' – המרבה בעצבות, 'אחר מהרו' – מלשון מוהר ומתנה, שנותן בעצבותו מתנה 'לסיטרא **אחרא**', ה"י מהם ומהמונם... נענה הרה"ק כי כל ג' הביאורים אמת יש בהם (דברי אהרן).

וישמור עצמו שלא יכנסו הדברים באזניו גרידא בלבד, אלא ישיבם היטב לתוככי לבבו, לחיות באמונה זאת, וכמשלו של המגיד מדובנא זי"ע, ממלמד דרדקי שהילך עם תלמידיו במעבה היער, בהיכנסו הורה להם, אם יבוא אליכם כלב רע לא תתפחדו מעמו כלל, אלא תעמדו כנגדו ותאמרו בקול, 'ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשונו', ובלחש זה יסתלק הכלב מכם ולא יזיקכם חלילה... ואכן, עברו כמה רגעים וכמה כלבים גבוהים ורמים רצו לנגדם, המלמד נתמלא בחיל וברעדה, והחל נס על נפשו בבהלה מפני הכלבים, תמהו התלמידים ואמרו לו, וכי לא לימדתנו רבינו לומר את הפסוק, מדוע ברח מע"כ כל עוד נפשו בכפו, ולא אמר את הפסוק... ענה להם המלמד ואמר, כששמעתי את קול הכלבים תקפני פחד ומורא ופרח מזיכרוני כל הפסוק, לכן הוכרחתי לברוח... אף אנו, עלינו להשריש את דברי ה' בלבנו פנימה, כי אם לאו הרי ברגע שיבוא לידינו איזה קושי, יפרח הכל מזכרוננו ח"ו...

עוד אספרה, על אב ובנו שהילכו ברחובותיה של ירושלים של מעלה, בדרכם עברו לצד ישמעאלי שמכר פירות אבטיח, והיה אותו ערבי מצעק ומכריז בקול **אבטיח... אבטיח אדום ומתוק... אבטיח בלא גרעינים... אבטיח על הסכין...** ברצותו למשוך קונים. המשיך האב עם בנו בהליכתם והנה שומע האב את בנו קורא את צעקתו של הישמעאלי מילה במילה, ואף הילד מצעק לעצמו, **אבטיח... אבטיח אדום ומתוק... אבטיח בלא גרעינים... אבטיח על הסכין...** מיהר האב ונכנס אצל אחד מגדולי קרתא דשופריא באותם הימים, ותינה לפניו את צערו, שנראה לו שיש לבנו חלילה פגם בנשמתו, והסביר, הנה בכל יום ויום הנני לומד עמו ביגיעה רבה פרקי משניות, ואינו זוכר בע"פ אפילו תיבה אחת, כי באמרו תיבת 'קורין' כבר שכח את תיבת 'מאימתי' (הקודמת לה), ואילו היום שמע רק פעם אחת את הישמעאלי מכריז ואומר על האבטיחים, וכבר נחרטו הדברים במוחו וחזר אחריו מילה במילה... הסביר לו ה'גדול', לא מיניה ולא מקצתיה, אלא 'הכרזתו' של הערבי באה מקירות לבו שהרי הוא נצרך למכור ולהרוויח כמה פרוטות

ונפשם להביא טרף לביתם (מלשון כתיתה וכתישה). וגם יכתתו רגליהם מעיר לעיר וממקום למקום ביגיעה יתירה (יתר על גדרי ה'השתדלות'...) ואילו בנוגע להשגת תורה ויראת שמים יסמכו על ה' 'העושה לי כל צרכי'... ולזה כיוונו חז"ל בדרשתם, כתית – היגיעה שהאדם מייגע ומכתת עצמו תהא רק למאור, כלומר לדברי תורה ויראת ה' (שהרי המנורה רומזת לתורה), ולא כתית למנחות - בענייני פרנסה (הנשפעים מכח השולחן והמנחות) לא יתייגע ולא יכתת עצמו כ"כ, שהרי לא תועיל לו יגיעתו ולא כלום להוסיף לעצמו מאומה יותר ממה שנקצב לו, ומה בצע שיטרח לחינם וללא תועלת[ג].

על 'היפוך יוצרות' זה כבר רמז הרה"ק רבי העניך מאלכסנדר זי"ע ('חשבה לטובה' ליקוטים אבות) בדברי המשנה (אבות ה י) 'שלי שלך שלך שלי עם הארץ', פירוש שהעם הארץ אומר על 'שלי' דהיינו יראת שמים שהיא שלו – שהרי עליו מוטל להשיגה (ש'הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים', ברכות לג:) יבוא ויאמר לבורא עולם - 'שלך' היא, הנני סומך עליך אבי שבשמים שבוודאי תעזרני ותסייעיני להיות בכלל ה'יראים', ואילו ב'שלך' היינו בעניני גשמיות שהכל תלוי בידי שמים וכבר מזונותיו קצובין לו, אומר 'שלי' הוא, בידי הדבר, ולכן יעבוד מבוקר ועד ערב, יהפוך עולם ומלואו להשיג פרנסתו, ומדוע ייגע לריק ולא יסמוך על ה' שהוא הממציא לו הפרנסה[ד].

אשר קרך – הכל בהשגחה ואין 'מקרה' בעולם

אמרו במדרש (אסת"ר ח ה) על הפסוק (ד ז) 'ויגד לו מרדכי את כל אשר קרהו' אמר להתך, לך אמור לה, בן בנו של קרהו בא עליכם, הדא הוא דכתיב (דברים כה יח) 'אשר קרך'. וביאור הדברים הוא, שכל כוחו של עמלק לקרר את בני ישראל, שיחשבו על כל דבר כי אך במקרה קרהו[ה] ולא בהשגחה מיוחדת בחשבון נפלא מאת אבינו רועינו[ו]. ולכן כינם מרדכי את כל היהודים כדי לחזק אמונתם בבורא כל עולמים,

---

לפרנסת ביתו, והרי 'דברים היוצאים מן הלב נכנסים ללב' ומטעם זה בידו לחזור אחריו אות באות... וכן ב'לימודים', אם לא היית לומד עם בנך מן השפה ולחוץ, אלא היית בוער בדברי המשנה, דבריהם של התנאים הקדושים, היו הדברים נחרטים על לב בנך עד שהיה זוכרם בלי כל קושי, על כן לא פגם נשמה יש בו חלילה, אלא בך הפגם שאינך מוסר לו את הדברים בתבערה... אף אנו, אם נצעק בכל לבב את צעקת האמונה, כל אחד ואחד בלבבו, ובפרט בחינוך צעירי הצאן, שעלינו להלהיבם בחמימות האמונה, להחזיקם באחיזה איתנה בצור כל העולמים.

ג. הרה"ק 'קדושת לוי' זי"ע עיכב פעם יהודי אחד בלכתו ברחובה של עיר, והחל לעוררו בענייני מוסר ויראת שמים, הלה שמיהר לעסקיו אמר לרבי אבקשכם רבי קדוש, עזבוני כעת לנפשי כי ממהר אנכי לעסקי הרבים, אמר לו הרבי לא מחכמה שאלת על זאת, כי כל העסקים ורווחיהם הלא כתובים הם בספר מראש השנה, ולא תפסיד מאומה מהנקצב לך אף אם תתמהמה עמי, ואילו מה שמדבר אנכי עמך בענייני 'יראת שמים' הרי השגתם תלויה בידך, כי 'הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים' (ב"ק קז:), ואם לא תעבוד להשיגם לא יהיה לך 'יראת שמים'.

ד. כתב הגה"ק ה'חזון איש' זי"ע מכתב בקשה מאחד שיפעל בעבורו איזה טובה, וכתב בסופו 'ולא מצאתי להרבות עליו בבקשות, כי סמכתי על מה שהיה מרגלא בפומיה ד'החפץ חיים' זלה"ה **דמבן אדם אין מרבין לבקש - רק מה'**. כי מה כח יש באדם, הלא 'לך ה' הגדולה והגבורה... ובידך לגדל ולחזק לכל' ורק בידו להיות לנו לעזר ואחיסמך (ארחות איש פ"א כ').

ה. ברם, אנו מאמינים בני מאמינים שהכל מאתו יתברך, וכבר אמרו קמאי, דתיבת **מקרה** שווה לאותיות **רק מה'**.

ו. מצינו ביאור בדברי המהר"ל (אור חדש ד"ה ומאמר אסתר קיים), כי כל ישועתו של אדם באה בשעה שמכיר שמצד עצמו אין לו כלום ורק הקב"ה יכול להושיעו ולסמכו. ולכן 'מיחייב איניש לבסומי עד דלא ידע', **כי במצב שכרות מאבד האדם את כל יכולתו ומרגיש עצמו כ'חסר ישע', שא"א לו בשום אופן להושיע את עצמו, אז תהא ישועתו שלימה.**

בספר דבר אברהם (לר' אברהם הורביץ תלמיד החזו"א, בהקדמה) כתב 'מרגלא בפומיה (דה'חזון איש') תשועת השי"ת באה ברגע שהאדם כבר לא רואה בדרך הטבע מקום להוושע'.

יש שביארו מדוע חייבו חז"ל לבסומי בפוריא, **כי כלל ידוע שה'שיכור' אסור לנהוג ברכב** (רק היושב לצד המנהיג מותר לשתות אפילו עד שכרות), **לכן אנו שותים בפורים להראות שאיננו 'נוהגים' אלא 'מונהגים' בידי שמים**, כל הווייתנו ומהותנו בידי ה' נמצאים, ולא לנו הנהגת העולם אפילו בכהוא זה.

ולהורות להם שקליפת עמלק האומרת שכל הנעשה בעולם אך ב'מקרה' הוא בשקר יסודה'. אלא כל אשר יארע בעולם יש בו סיבה וטעם עליון[ח], ובאמונה זו ימחה זכרו של עמלק.

ובזה יבואר היטב מה שכתב רבינו שמשון משאנץ (בפירושו לתורת כהנים בחוקותי ג) '**זכור את עשה לך עמלק – שתהא שונה בפיך הלכות מגילה**'. וכן הביא בספר שיח שרפי קודש (ח"ג אות ל) שהרה"ק מסאכטשוב זי"ע אמר שחסידי ווארקע נהגו ללמוד כל השנה ממסכת מגילה בכדי למחות את עמלק[ט]. שכן כל כולה של המגילה חטיבה אחת של השגחה פרטית, וכמו שאמרו משמיה דהגר"א שהרוצה חיזוק באמונה בכל השנה יעיין במגילת אסתר.

ז. כל כוחו של עמלק לדמות לאדם כאילו יש איזו 'מציאות' מלבד הנהגת הבורא (וכן ייאמר בכל העניינים שהיצר מעמיד את האדם בפני נסיון, בירא"ש ובכל ענין) והוא **עומד ומדמה לעצמו כי פלוני הזיקו, פלוני משיג גבולו, פלוני לקח מעמו והפסידו, אין לנו אלא עצה אחת – לעמוד בכוח 'נקודת אמת' של אמונה אמיתית ובזה ינתץ וישבר כל בניני דמיונותיו**, וכך אמרו לרמז, דכתיב במגילה כראות המן שמרדכי איננו כורע ומשתחווה לו – נענה ואמר (ה יג) 'וכל זה איננו שווה לי', והפליאה ידועה, אכן, המן זה שוטה רשע וגס רוח היה, אך מהי פשר הכרזה זו, וכי באמת 'כל זה' – שגידלו המלך ורוב עושרו עם רוב בניו, איננו שווה בעיניו מחמת שמרדכי אינו משתחווה לכבודו, וביותר יקשה לפי מה שדרשו חז"ל (מגילה טו:) 'מלמד שכל גנזיו של אותו רשע חקוקין על לבו ובשעה שרואה את מרדכי יושב בשער המלך אמר כל זה איננו שוה לי', והיינו שהצביע באותה שעה שראה את מרדכי על אוצרותיו שהיו חקוקים על ליבו ואמר ש'כל זה' אינו שווה בעיניו... אלא ביאורו במשל ל'לץ' (ליצן) המשחק לעיני כל הקהל ב'בלון' הנפוח, ומראה לכל העומדים סביבותיו כל מיני שחוק ומשחק בצורות נפלאות שהוא בונה מהבלון, היודעים אתם ממי מפחד הלה חרדה עזה ועצומה – מאדם אחד שיבוא עם מחט קטנה וידקור את ה'בלון', אז יתפוצץ הבלון ויתגלה קלונו ברבים שלא שיחק אלא ב'אויר' ריק שאין בו ממש.

כך המן – זה היצר לדידן, אינו 'מוכר' אלא דמיונות 'נאדות נפוחים' - משאות שווא ומדוחים, ולכן אמר 'וכל זה איננו שווה לי' – כי בעמידת מרדכי **לא יכרע ולא ישתחווה הוא כמחט בלבו של ה'בלון' המגלה שאינו אלא אוויר ודמיון שווא.** זוהי עבודתנו בימים הללו מחיית עמלק – לתחוב המחט ולנפץ ה'בלון' של היצר.

וכך מבאר המהר"ל (אור חדש עמו' רז) בדברי הגמרא (מגילה טז:) 'אמר רב אדא דמן יפו עשרת בני המן ועשרת צריך לממרינהו בנשימה אחת', והטעם כי כל העשרה מתו ברגע אחד. ולכאורה צ"ב, מדוע באמת מתו בנשימה אחת, מה טעם לנס זה, ועוד, מה חשיבות יש בדבר זה, עד שצריך לעשות לו זכר לדורות בקריאת המגילה בנשימה אחת. אלא עומק הענין, שעשרת בני המן אלו בני עמלק הנלחמים כנגד **אחדות** הבורא יתברך, לעומתם נענשו 'מידה כנגד מידה' – שמתו כאחד ונתלו **כאחד...** ומכאן יצא לנו, שכשמתגלה אחדותו ית' בעולם ממילא מתפוגגים ונעלמים כל הני כלבין דחציפין כלא היו, ולדורות עולם ייאמר, כשיתחזק האדם באמונה שלימה בו ית' ממילא כל הקליפות והיצרים המקיפים אותו ייעלמו כאבק פורח וכחלום יעוף.

אמרו קמאי שמאד מאד יש לנו להתרחק מה'ערבוביא' ובלבול הדעת, כי הם הם גרמו לחטא העגל, כדברי רש"י (לב א) 'בט"ז [תמוז] בא השטן **וערבב** את העולם, והראה דמות חושך ואפילה **וערבוביא** לומר, ודאי מת משה, לכך בא **ערבוביא** לעולם'. היינו ששורש החטא בא מערבוביא ובלבול הדעת, ועבודת האדם היא להישאר בישוב הדעת ללכת בתום אחר ה' אלוקיו אז יצליח ה' דרכו.

ח. יש שאמרו שלכן נפסק לגבי פורים ש'פרוז בן יומו קרוי פרוז' (מגילה יט.), ואילו בשאר יו"ט של גלויות נוהג ה'אורח' הבא מארץ ישראל לחו"ל ולהיפך כמקומו (או"ח תצו ג, ועיי' שועה"ר שם ז יא), כי בפורים הוא הזמן הראוי להשריש שהכל בחשבון, וגם שהותו של אדם במקום ה'פרזים' אף ליום אחד אינו במקרה ועראי – וכלשון בני אדם 'פלוני נפל בטעות הנה', אלא ליום זה נשלח מן השמים להיות כאן, **וכאן מקומו בזו העת** לכל דבר וענין. וכמו שאמר הרה"ק האדמו"ז מסאדיגורה זי"ע שצריך כל אחד להאמין בכל מקום שהוא נמצא ששם היא חיותו, ואילו היה בזה הזמן במקום אחר בטלה חיותו (ב'אורות ישראל' הובא כן בשם הרה"ק מרוז'ין זי"ע).

ט. ואגב אורחא, הרה"ק מקאצק זי"ע אמר לחתנו האבני נזר שלימוד נדרים עם ר"ן מיישר את השכל, עפי"ז אמרו שגם זה הוא בבחי' מחיית עמלק המבלבל את המח בריבוי ה'ספקות'.

וכבר פירשו בלישנא דגמ' (מגילה ד:) עניהם של עניים נשואות במקרא מגילה, אין עני אלא בדעת, והוא מבולבל ואין אור האמונה מתיישב בקרבו – שעיניהם 'נשואות' מלשון נישאות ומתרוממות בקריאת המגילה, שעל ידי קריאת המגילה נשפע עליו בהירות האמונה.

וכמה וכמה הילכתא גברתא מיסודות האמונה יש ללמוד מתוך מגילת אסתר וכל אותה הפרשה. האמונה בהשגחה פרטית ובשעת ההסתר, וכן חיזוק האמונה שאין רע יורד מן השמים אלא הצרה עצמה היא המפתח והדרך להביא את הישועה, גם למדנו על תוקף ההשגחה הפרטית בשעה שצרה מתרגשת ובאה על האדם שאזי הקב"ה קרוב אליו ביותר, עוד יבואר שאין אדם יכול להרע לשני בלתי אם נגזר עליו מלעילא וכי ה' אמר לו קלל, ואף גם זאת ראינו מתוך הכתובים שכל העובר על האדם בחשבון קצוב הוא ולא יתווסף לו אפילו קורטוב של צער אם אינו בחשבון, וכדלהלן.

מגילת אסתר – לגלות הנהגת ה' מתחת ההסתר

בימי הפורים האלה הזמן גרמא להתחזק באמונה בה' כי הוא הבורא והוא המנהיג את כל אשר נעשה, בכל פרט ופרט ממקרי וטבע העולם, ובזה נשתנה הנס של פורים משאר הניסים שנעשו לישראל, כגון יציאת מצרים, ונס דחנוכה וכיו"ב, שהם היו מחוץ לדרך הטבע, אך ההצלה בימי הפורים היתה על ידי סיבות שונות וצירופי מקרים בתוך הנהגת הטבע, ובמאורעות הללו לא ראו מתחילה כל טובה וחסד, ורק לאחר זמן נגלה לעיני כל שישועתן של ישראל נטמנה בהם.

וזה לימוד לדורות כשאדם 'מצפה לישועתו', לא ישאל 'מה נשתנה' – מדוע גרוע מצבי בפרנסה, בבריאות, בנחת, בזיווגים בזש"ק וכיו"ב, אלא יתחזק ויזכור מעשה דמגילת אסתר איך שניהל הקב"ה את עולמו בחסד וברחמים, והכין מבעוד מועד את הרפואה למכה, וצירף מקרים ממקרים שונים בדרך הטבע להחיש פדות והצלה, וכעין חיבור וצירוף חלקי ה'פאזל' שאחר צירופם נראית תמונת הוד ברוב פאר והדר'. וכך הוא לדורות עולם, שכל אשר יארע עמו בימי חלדו בחשבון נפלא, ומה שסבל לפני כחודש ימים שייך וקשור למה שעבר עליו לפני שבוע, וכולם מקשה אחת מזוקק שבעתיים, וממילא יקבל את הכל באהבה ובשמחה, ובזכות האמונה יזכה לגלות האור שבתוך ההסתר בטבע העולם, ואדרבה בזה הזמן הוא עת מוכשר להתחזק באמונה זו (יותר מניסן שאז היו ניסים מגולים). כי עיקר קנין האמונה והבטחון אינו אלא מתוך ההסתר, כי האמונה הבאה מתוך 'ראיית

י. ה'חידושי הרי"ם' זי"ע היה אומר (ליקוטי הרי"ם מגילת אסתר), וז"ל. כאשר הרגו את ושתי נכנס אחד לבית המדרש וסיפר לפני הלומדים שהרג המלך את ושתי, היו מי שגערו בו 'האק מיר נישט אין קאפ אריין מיט דיינע שטותים' (אל תבלבל את ראשי עם שטויותיך) וכן כאשר נלקחה אסתר לבית המלך בוודאי היו מיושבי ביהמ"ד שלא הסכימו לשמוע מדברים אלו, כמו כן לא מצאו שום ענין במעשה דבגתן ותרש באומרם מה לנו ולשטותים (שטויות) הללו, אולם 'בלילה ההוא כאשר נדדה שנת המלך' החל להתברר להם כל צירופי המקרים, שהקב"ה ברוב רחמיו הקדים רפואה למכה בנס המלובש בדרך הטבע, וכבר בשנת שלש למלכו הרעישו המלאכים בשמי מרום שושתי תהרג (כמבואר במגילה יב:), כדי שתבוא אסתר במקומה להציל את בני ישראל מכליה, וגם נסתבב שמרדכי יציל את חיי המלך בלא שיקבל תשלום שכר, ורק בספר הזכרונות כתבוהו וממילא לא הספיק המן 'לאמר למלך' לתלות את מרדכי על העץ, כי מיד שאלו המלך 'מה לעשות באיש אשר המלך חפץ ביקרו' ומשם 'תקפו של נס'.

ולא עוד אלא שכל המאורעות שאירעו כל חד וחד בזמנו היה נראה כמי ששורת הדין נותנת שכך יהא, דמה שהרגו את ושתי על אשר הטיחה דברים קשים כגידין ב'מלך' אחשוורוש הרי כן הוא משפט המלכים - שהמורד במלכות אחת דתו להמית, וכן מה שהציל מרדכי את אחשוורוש מבגתן ותרש אין בו כלל חידוש, וכן מה שגידל אחשוורוש את מרדכי – הרי עשה זאת עבור שהציל את חייו מבגתן ותרש סריסי המלך. כללא דמילתא, שכל הנס היה מלובש בטבע, ורק לבסוף ראו איך שהכל היה בחשבון נפלא משמים ממעל.

ומוסיף (שם) החידושי הרי"ם וז"ל. כמו שאז בימי מרדכי ואסתר הייתה תמיהה גדולה שנלקחה אסתר צדקת כזו לבין ערלים, וכל התמיהות, ולמה נתגדל המן כל כך שהכל ישתחוו לו, ולמה לא הלך מרדכי ברחוב אחר שלא יזדמן נגדו (נגד המן), **ואחר כך נתיישב הכל - שהיה בהשגחה רבה מן השמים. כן יתיישבו כל התמיהות מעתה.** עכ"ל.

האור' - כאשר האדם רואה בעיניו את השגחת ה' וניסיו אינה נחשבת כ'אמונה'[יא].

ובדרך זה איתא ב'דרשות חתם סופר' (ח"א קסב:) לבאר מה שאמרו חז"ל (תענית כט.) **משנכנס אדר מרבין בשמחה**', ופירש"י 'ימי ניסים לישראל – **פורים ופסח**'. ומבאר החת"ם כי הפרש גדול יש בין ניסן לאדר, כי בניסן היה הנס שלא כדרך הטבע – ביציאת מצרים, וקריעת ים סוף. ונס כזה פרסומו גדול יותר **לפי שעה**, (מכאן לשון החת"ם) ומכל מקום **אינו מפורסם השגחת ה' בתמידיות על כל פסיעה ופסיעה. אבל בניסי אדר, לא נשתנה דבר מטבעו ולא היה שום פעולת אדם ביניהם, והמתבונן בדברים מתחילת סעודת אחשוורוש עד סוף מעשה המגילה יראה בהשגחה נפלאה ובהנהגת סדרי העולם**[יב].

יא. ובזה ביאר בספר 'ברית כהונת עולם' (מאמר 'הסתר אסתיר' פ"ז) **את דברי הגמרא** (מגילה יד.) **ויסר המלך את טבעתו**

אמר רבי אבא בר כהנא גדולה הסרת טבעת יותר ממ"ח נביאים ושבע נביאות שנתנבאו להן לישראל שכולן לא החזירום למוטב ואילו הסרת טבעת החזירתן למוטב, וז"ל. **גדולה הסרת הטבעת בהיות הנס מתלבש בעולם הטבע, ואפילו הכי יוסר כיסוי הטבע ויתראה מה שלפנים ממנו, וזה 'מחזיר למוטב' ודאי יותר מבחינת מ"ח נביאים ושבע נביאות שהיתה בחינות הנבואה** (שלהם) **ממה שלמעלה מן הטבע לגמרי, ע"כ.** כי עיקר ה'גדולה' במי שמוצא את הקב"ה בתוככי הטבע ומגלהו בתוך ההעלם שבעולם זה נחשב כמי ש'חזר למוטב'.

יב. עוד מצינו במשנתו של הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (תו"מ בתחילת דבריו על מגילת אסתר), **ועיקר הנס הוא** שהקדים הקב"ה וברא את הרפואה באותה שעה שחטאו ישראל, **כי לא היה עיקר הנס מה ששמע ה' בקול שוועת עמו בני ישראל בשעה שקראו אליו**, שהרי 'אפילו תשובת נינוה קיבל, ולמה לא יקבל צעקת ישראל', וגם הנס של 'ונהפוך הוא' לא היה כל כך חוץ לדרך הטבע שהרי המלך אוהב את המלכה, וגם (מגילה טו:) אחשוורוש הפכפך היה, ועל כן אפשר שיאהב היום את המן ולמחר יצווה לתלותו על העץ.

ועיקר הנס הוא שהרג את ושתי כנגד דרך הטבע, שהרי קפ"ו יום עשה משתה כרצון איש ואיש ולא נשתגע, וביום האחרון נשתגע בשיגעון. וגם ושתי המלכה היתה משוגעת שהפריזה בדברים כנגדו... ולא עוד אלא שעל אותה שעה נגזרה הגזירה - על שנהנו מסעודתו של אותו רשע (מגילה יב.), ואעפ"כ ריחם עליהם הקב"ה והקדים וברא את הרפואה **באמצע** הסעודה והרגו את ושתי, ועי"ז לבשה אסתר מלכות והיה בידה להציל את ישראל מגזירת המן, נמצא שתחילת הישועה היתה כאשר היו ישראל בדיוטא התחתונה ועסוקים בחטא רח"ל, **ללמד ש'בנים משחיתים' – אפילו בשעה שמשחיתים בנים חביבים הם לה'**.

וללמדנו, שניתן 'להתהפך' ברגעא חדא ולהתקרב אל השי"ת מתוך המצב השפל ששקוע בו, ואו אז יראה כיצד היתה מוכנה ישועתו גם כשהיה בדיוטא התחתונה. ובכך יש לפרש בלשון הכתוב (ד טז) 'ובכן אבוא אל המלך אשר לא כדת', שאם 'אבוא אל המלך' יתברר תוקף הנס אשר היה מוכן ומזומן בשעה שהיתה ההנהגה 'אשר לא כדת'.

איידי דאיירינן מענין הגזירה על 'שנהנו מסעודתו של אותו רשע', מקשים העולם, מה היה חטאם של ישראל באותה סעודה הרי דרשו חז"ל (מגילה יב.) 'לעשות כרצון איש ואיש (אסתר א ח) - אמר רבא, לעשות כרצון מרדכי והמן', ואם כן הרי היו כל המאכלים ושאר עניני הסעודה ב'הכשר' של מרדכי הצדיק ומה עוון יש בזה, וביארו על פי מה מעשה ש(לא) היה, פעם נסעו ישראל וגוי יחדיו בדרך, אחר שהילכו כברת דרך הוציא היהודי מצקלונו מאכלו אשר הביא עמו מביתו, בירך על המזון ופטר את הפרפרת אכל ושתה, ואילו הגוי הוציא 'בשר שמן' וניגש לאכלו, וב'נדיבות לב' הציע ליהודי להצטרף עמו בסעודתו, אך היהודי התנצל ואמר שאסור לו לאכול מבשר גוים, בגמר סעודתו שתה הגוי מיינו, גם בזה סירב היהודי לשתות מכוסו ואמר לו ש'סתם יינם' אסור על איש ישראל. הגוי שלא נתברך ב'בינה ודעת' לא הבין את דברי היהודי והוכרח היהודי להסביר לו ב'רחל בתך הקטנה', שהתורה אוסרת לאכול בשר ויין של גוי זולתי במצב של סכנה ופיקוח נפש, ואף הוסיף והסביר לו 'פיקוח נפש' מהו, ויהי כשמעו כי כן - הוציא הגוי סכין גדול וכמעט שהניפה על ראש היהודי והזהירו שאם לא יאכל וישתה מבשרו ויינו יהרגהו על אתר, בלית ברירה עשה כפי שהצטווה אכל ושתה והתענג מסעודתו של הגוי, לפתע חזר בו הגוי, והחל לפייס את היהודי בבקשת סליחה מחילה וכפרה על מעשיו, נענה היהודי ואמר לו בתוקף - אינני סולח ומוחל לך, ולשאלת הגוי מדוע לא יסלח לו השיב 'אינני מוחל לך על שלא נתת לי לסיים את הסעודה...', והיינו שאותו איש שמח עם הסיבה של פיקוח נפש שאיקלע לידו כדי שיוכל לאכול וליהנות מן הסעודה.

וממשיך החת"ם, שינה הקב"ה מערכת השמים כאשר כן הוא פעולתו עמנו בכל יום ויום, אלא שאין בעל הנס מכיר בניסו... על כן מרבים בו בשמחה – שניכר בו יותר השגחת הבורא הפרטית עלינו. והיינו 'וימי הפורים לא יעברו מתוך היהודים וזכרם לא יסוף מזרעם' (אסתר ט כח) בב' בחינות – **א.** שיתעורר כל אדם בפורים ויכיר עי"ז נפלאות תמים דעים והשגחתו. והשני' בפועל ממש, לא יעברו מתוך היהודים שבכל דור ודור עדיין כן הוא, כי גם זה אינו מעשה שהיה כבר היה, אלא - 'לא יעברו מתוך היהודים' - שעד היום כל הנעשה בעולם ונראה כטבע גרידא, באמת יש בו חשבון נפלא לטובתן של ישראל, וזהו עיקר אמונתנו, כמו"ש הרמב"ן (סוף פר' בא) מי שאינו מאמין בזה אין לו חלק בתורת ה'יי'. ולכן 'מרבין בשמחה' בזה החודש, כי

וזהו אומרם 'לפי **שנהנו** מסעודתו של אותו רשע', כי הגם שהיה מקום לומר שאולי היו מוכרחים להשתתף בסעודה מפני השלום ולתת כבוד למלכות, וכמו כן לא היה איסור באכילתם שהרי סידרו את הכשרות על צד היותר טוב, מכל מקום לא היה להם ללכת לשם מרצון ולהתענג מחבורתם של גוים טמאים פוחזים וריקים, והיו צריכים ללכת כמי שכפאם שד ומחמת ההכרח ולא ליהנות מן ההליכה וההשתתפות.

ובזה ביארו דברי הגמרא בכפתור ופרח, שכך אמרו שם, 'שאלו תלמידיו את רבי שמעון בן יוחאי, מפני מה נתחייבו שונאיהן של ישראל שבאותו הדור כליה, אמר להם, אמרו אתם, אמרו לו מפני שנהנו מסעודתו של אותו רשע, [אך רשב"י דחה טעם זה, כי] א"כ שבשושן יהרגו שבכל העולם כולו אל יהרגו, אמרו לו אמור אתה, אמר להם, מפני שהשתחוו לצלם, אמרו לו וכי משוא פנים יש בדבר, אמר להם הם לא עשו אלא לפנים אף הקב"ה לא עשה עמהן אלא לפנים', והלא ידוע שגם ההוה אמינא שבש"ס אמת היא, ואכן תרי עבירות אלו חדא נינהו, ובאה זו ומגלה על זו, דאף שנאנסו להשתחוות לצלם לפנים, **מיהו לשמחה זו מה היא עושה, והיה להם להצטער על שנקלעו למצב של אונס כזה.**

באופן אחר משלו ענין זה בילד פרא אדם שהמלמד לא הצליח לחנך אותו, לסוף השנה חקק המלמד את כל התנהגות הילד עלי 'תעודה' - שלא למד כהוגן, ואף לא התפלל כראוי, ובהתנהגותו הפריע לכל התלמידים, וכיוצא בדברים אלו, זולת כאשר הוצרך המלמד לכתוב על עניני השירה, שם הודה על האמת שבשיעורים אלו התנהג כהוגן, כי אהב לשיר ולזמר. ויהי כאשר הגיע הילד לביתו והראה לאביו את ה'תעודה' החל האב לקרוא הנכתב בה, ויהי כראותו שלימודו לא היה כהוגן שתק ולא אמר מאומה כי הבין שבנו לא ניחן בכשרונות, וגם כאשר המשיך לקרוא שתפילתו לא היתה טובה וכן התנהגותו לא היתה כראוי לא אמר לו ולא כלום, כי דן אותו לכף זכות שמא קשה לו לקבל מרות מן המלמד, וכך המשיך לקרוא בשתיקה את הדברים הקשים שכתב המלמד, אבל כאשר ראה שב'זמרה' הצטיין לשבח, או אז סטר לו האב על לחיו, תמה הבן ושאל, הניחא אילו היית מכה אותי בקריאתך את התעודה עד עתה ניחא, כי אכן לא למדתי ולא התנהגתי כדבעי, אבל מדוע מעניש הנך אותי דיקא בדבר שהצטיינתי לשבח, השיב לו האב והסביר 'אדרבה, את עצם הנהגתך עוד אפשר להצדיק ולומר שהיית בבחינת אונס דרחמנא פטריה, אך איך שייך לשיר ולשמוח במצב כזה, ועל כך מגיע לך עונש...' והן הן הדברים, שלכה"פ היו צריכים להצטער במה שנאלצו להשתתף בסעודתו של אותו רשע, ואילו הם נהנו מן האיסור.

וכך כתב ה'חתם סופר' (תו"מ מגילת אסתר ד"ה איתא במגילה) דאע"פ שהיו אנוסים ומוכרחים להשתתף בסעודה, היה עליהם להשביע את נפשם עם מאכלים כשרים בטרם בואם לסעודה בבית אחשוורוש, וממילא היו אוכלים שם 'אכילה גסה' ולא לתיאבון.

יג. איתא בריש מסכת מגילה (דף ב.) 'מגילה נקראת בי"א בי"ב בי"ג בי"ד בט"ו, לא פחות ולא יותר', והקשה ה'טורי אבן' (שם) למה הוצרך להוסיף 'לא פחות ולא יותר', הלא כבר מנה את כל הימים שבהם קורין את המגילה, ומכלל הן אתה שומע לאו, שבשאר הימים אין קורין. ובדרך רמז מבאר ב'ברית כהונת עולם' (מאמר הסתר אסתיר פ"א) דהנה ידוע ששם הוי"ה ב"ה העולה בגמטריא כ"ו (26) מורה על רחמים וחסדים מגולים, ואילו השם א-ד-נ-י מורה על הנהגת דין, והוא עולה למניין ס"ה (65). ובאמת אף 'דינים' אלו הינם חסדים ולטובה הם באים, אלא שהם בהסתר.

והנה הגימטריא של י"א י"ב י"ג י"ד ט"ו יחדיו עולים כמנין שם א-ד-נ-י (-65), ואילו שני הימים (יום שלפניהם - י' לחודש, וט"ז לחודש שלאחריהם) עולים יחדיו למנין כ"ו כמספרו של שם הוי"ה. ובא ללמדנו, שסוד קריאת המגילה היא הנהגת העולם בדרך הטבע הנרמזת בשם א-ד-נ-י, ולכן 'לא פחות ולא יותר' - זה השם הוי"ה (וכמו שנתבאר, שי' וט"ז

כשאדם מאמין שהקב"ה עמו (במרוצת ימי חייו) **בכל עת ורגע להיטיב עמו, ובכל צעד ושעל אביו רחומו משגיח עליו להיטיב לו, ימלא לבו שמחה וצהלה בגיל ורנן לה'.**

וכמה צדיקים התנבאו בסגנון אחד לפרש לשון המשנה (מגילה יז.) 'הקורא את המגילה למפרע לא יצא', כי הלומד את המגילה מסופה לתחילתה, כלומר, **אחר שכבר ראה את גודל הנס**, והרי הוא מתפעל מן המאורעות שהיו בעבר, 'לא יצא' - כי תכלית האמונה שידע גם בזמן ההסתר שהכל לטובה. וזה נרמז בקריאת המגילה על הסדר דייקא, שעוד **בטרם** שנראים לעיניו ניסי השי"ת יאמין שהכל לטובה"י.

וכך ביאר הרה"ק מבארדיטשוב זי"ע ב'קדושת לוי' (קדושה ראשונה) שמטעם זה לא נזכר שם שמים במגילה, כי כל הנהגת הבורא היתה מוסתרת ומכוסה, אמנם כאשר יתבונן בכל צירופי (התיבות – והיינו צירופי) המקרים יראה מִבֵּין השיטין שיש מנהיג לבירה, והוא לבדו עשה ועושה ויעשה לכל המעשים בהשגחה פרטית.

ותתיישב בזה הקושיא הידועה, מדוע נקרא שם היום טוב 'פורים' על שם הפור זה הגורל שהפיל המן בעת צרה ולא על נס ההצלה, והלא כל המועדות נקראים על שם הנס, כגון חג הפסח שנאמר (שמות יב כז) 'ואמרתם זבח פסח הוא לה', אשר פסח על בתי בני ישראל במצרים', וכן חג הסוכות - 'כי בסוכות הושבתי את בני ישראל' (ויקרא כג ג), וכיוצא בו בחנוכה על שחנו מן המלחמה בכ"ה בכסלו, ומה נשתנה בפורים שנקרא על שם הפור, והרבה תירוצים נאמרו בזה. ועל פי האמור יש לומר, **שתכלית ומטרת יום הפורים הוא להשריש את האמונה בהשגחה עליונה גם בעת הסתרה כשעדיין חשיכה אופפת אותו**, ועל זה מורה ענין ה'גורל' - שמבטל דעתו ומוציא לגמרי את מחשבתו וחשבונותיו, ומשליך יהבו רק על השי"ת, ולכן נקרא היום 'פורים' - לפרסם ולגלות כי זהו עיצומו של יום ותכליתו, להאמין אף בעת ההסתר שהכל מתנהל בהשגחה עליונה בחשבון מדוקדק.

וכך פירש הרה"ק הבית אהרן (סז: ד"ה בסעודה של פורים) מה שאמרו (חגיגה ה.) 'כל שאינו בהסתר פנים אינו מהם', שכל שאינו מוצא בשעת ההסתר את הפנים של הקב"ה, שאינו מאמין ש'הסתר' זה אינו הסתר אלא מדרכי ההשגחה עליו הרי אינו מכלל ישראל. כי כל עניינו של יהודי לזכור תמיד הן בשעת הטובה והן להיפך ח"ו שהכל הוא מיד ה'.

וכבר אמרו (עיי' ספר קדמון 'יוסף לקח' א א) שהנה שם הוי"ה מרומז ב' פעמים במגילה, י'בוא ה'מלך ו'המן ה'יום (ה ד) ר"ת הוי"ה, וכן יוצא צירוף השם מסופי התיבות של כ'י כלת'ה אלי'ו הרע'ה (ז ז), לרמז שהן כשנמצא ברום המעלה שרק הוא מוזמן לבוא אל המלך והן כשנמצא בבירא עמיקתא כי כלתה אליו הרעה, תמיד אין זה מכוחו ומחמתו אלא הכל הוא מיד ה' המשגיח עליו בכל עת ובכל שעה.

עשה המלך - נפלאות השגחה פרטית במעשה המגילה

הנה כתיב בראשית המגילה (א ב-ג) 'כשבת המלך אחשוורוש על כסא מלכותו אשר בשושן הבירה, בשנת שלוש למלכו עשה משתה', ומביא הגר"א מווילנא זי"ע (בפירושו על המגילה פ"א ב) את דברי ה'תרגום שני', ששלמה המלך ע"ה היה לו כסא מלכות מעין כסא של מעלה, וכאשר ישבו עליו פרעה ונבוכדנצר ניזוקו ונענשו [ומשום הכי נקרא 'פרעה נכה', כי בעלותו על הכסא הכישו צורת האריה שהיה חרוט על הכסא, ומזה נעשה צולע ברגלו], ובעלות אחשוורוש על כס הממלכה התאווה לישב על כסא כזה, אלא שפחד אחזו לישב על אותו הכסא שהוזקו בו קודמיו, מה עשה, חיפש 'אומנים' שיבנו לו כסא אחר

עולים כ"ו), כלומר כי בכל המגילה לא נמצא שם זה המורה על ניסים גלויים, ללמדנו, כי אף בשעה שההנהגה מוסתרת מעין רואים יאמין שהקב"ה מציץ מן החרכים ומשגיח על כל יהודי בחיבה יתירה, ואף אם בשעת מעשה אינו ניכר שהקב"ה בורא ומקדים את הרפואה למכה, מ"מ כן הוא האמת.

יד. הוסיף ע"ז הרה"ק מאוסטרובצא זי"ע ('בית מאיר' פורים ה) ביתר שאת, דאמונה לאחר הנס מצויה גם אצל הנכרים בני אומות העולם, וכמו שכתוב (ח יז) 'ורבים מעמי הארץ מתיהדים', **ומעלתם של בני ישראל שהם מתחזקים באמונה בחי החיים גם בשעה שהחושך מכסה ארץ וההשגחה נסתרת**, ומאמינים שיש אור גדול תחת ההסתר, בשכר האמונה יזכו לישועת ה' כהרף עין.

כמוהו ורק בעיר שושן נמצאו אומנים ראויים למלאכה קשה כזו, ואכן הללו בנו את הכסא הנכסף במשך שלש שנים, בגמר עבודתם כשבאו להעבירו להיכל המלך נתברר שא"א להעבירו ממקומו, והוכרחו להשאירו בשושן, וקבע שם המלך את מקום מושבו, ומאז נהפכה שושן להיות הבירה (שהרי המלך יושב ב'עיר הבירה'), והיינו דכתיב 'כשבת המלך אחשוורוש על כסא מלכותו אשר בשושן הבירה בשנת שלוש למלכו', שאז נעשתה שושן ל'עיר הבירה', ותכלית כל זה, כי 'איש יהודי היה בשושן הבירה ושמו מרדכי', ומכיוון שרצו להגדילו בבית המלך – לישב בשער המלך, על כן עברה כל המלוכה לעירו של מרדכי.

המתבונן במעשה זה ישתומם כשעה חדא, וכי מה כל הרעש, ואי משום הכי היה מרדכי יכול לעבור ולהעתיק משכנו אל בירת המדינה, ושם היה 'יושב בשער המלך', אלא ביאורו, שאף את הטירחה הזאת רצה הקב"ה למנוע ממרדכי, לכן סיבב שיתאווה אחשוורוש לבנות לעצמו כסא מלכות כשל שלמה המלך, ולא ימצאו מומחים לכך אלא בעיר שושן, ויוכרח לבנות שם את הכסא, באופן שלבסוף יתגלה שא"א להעביר כסא גדול כזה ממקום למקום, וממילא תיהפך 'שושן' להיות 'שושן הבירה'. וכל זה כדי שלא יצטרך יהודי אחד לנדוד מעיר לעיר ולהיטלטל בדרכים, ומכאן נלמד שכל העולם הזה נברא עבור כלל ישראל, וכל הנהגת העולם היא בחשבון מפורט ומדוקדק להפליא, והכל כדי להיטיב לבני ישראל באחריתם, מכאן ילמד כל איש שהוכרח לנדוד ממקום למקום, לא יזעף לבו כי בוודאי 'חשבון' גדול יש בזה בשמים, בוא וראה כמה סיבב הקב"ה למנוע מנדידת הדרך של מרדכי...[טו]

עוד מצינו ענין 'השגחה פרטית', כתיב בפרק ו', 'בלילה ההוא נדדה שנת המלך, ויאמר להביא את ספר הזכרונות... ויאמר המלך מה נעשה יקר וגדולה למרדכי על זה... ויאמר המלך מי בחצר', **ובאותו רגע** – והמן **בא** לחצר בית המלך, ויאמר המלך יבוא - ויבוא המן, ויאמר לו המלך 'מה לעשות באיש אשר המלך חפץ ביקרו', והשיב מה שהשיב, ומכאן תוקפו של נס ואתחלתא דגאולה. ועתה נחזה - שאם היה המן מקדים **לבוא אפילו בכמה רגעים** קודם לכן, היה שומע מבעד לחלון את שאלת המלך 'מה נעשה יקר וגדולה למרדכי על זה', ופשיטא שלא היה עונה למלך – 'יביאו לבוש מלכות וכו'', שהרי היה מבין שכוונת אחשוורוש היא לייקר ולכבד את מרדכי שונאו. לאידך, אם היה המן **מאחר לבוא אפי' בכמה רגעים** [ובפרט שממידת דרך ארץ אין לבוא אל המלך באישון לילה, אלא ששנאתו את מרדכי קלקלה את השורה], לא היה עומד בחצר בשעה ששאל אחשוורוש 'מי בחצר', אזי מסתברא שהיו קוראים לאחד העבדים שהיו שם באותה השעה, והיה המלך שואלו 'מה לעשות באיש וכו'', והיה עבד זה עונה לפי השגותיו - להעניק לו שדה במתנה וכיוצא בו, ואף את"ל שהיה משיב כעצת המן, מכל מקום לא היה בזה כלל השפלה להמן, אבל, מסבב כל הסיבות סיבב שהמן יגיע לחצר המלך 'בעתו ובזמנו' ממש, ומשם יפול מאיגרא רמא לבירא עמיקתא, ומאז התחילה קרן ישראל להתרומם.

מוסיף בה ה'מלבי"ם' (ב כג עיי"ש) שהרי מדרך המלכות לשלם מיד שכר טוב 'כיד המלך' למי שיציל את המלך ממיתה לחיים, ואילו כאן 'לא נעשה עמו דבר' (ורק נכתב בספר הזכרונות), ואיך יתכן כדבר הזה, וכאן ב'השגחה פרטית' נשתמר שכרו לעת צרה להציל אותו ואת כל בני ישראל - ריווח והצלה ליהודים[טז], ואילו היה משלם לו

טו. איתא בגמ' (מגילה טו:) מה ראתה אסתר שזימנה את המן וכו', רבי שמעון בן מנסיא אומר אולי ירגיש המקום ויעשה לנו נס, ופירש רש"י, **ירגיש שאני צריכה להחניף רשע זה ולזלזל בכבודי**. ולכאורה תימה רבתי היא, שלא מצאה זכות לעורר רחמים לביטול הגזירה ולעשות נס אלא ב'טענה' זו שהיא צריכה להחניף לרשע ולזלזל בכבודה, ואם אכן אין שום זכות ח"ו מה יתן ומה יוסיף הדבר הקטן הלזה. אלא כי הקב"ה 'א-ל אמונה הוא ואין עול כי כל דרכיו משפט', **ואין נותנים לאדם צער אלא לפי חשבון מדוקדק כחוט השערה, וכפי מה שנקצב עליו**, על כן אמרה אסתר, שמא צער זה שאני זקוקה להחניף להמן ולזלזל בכבודי אינו בחשבון הגזירה, וממילא לא תוכל הגזירה להתקיים, ואף אם שורת הדין ח"ו להשמיד להרוג ולאבד, אך כן הוא הנהגת המקום ב"ה **שלא להוסיף אפילו קורטוב של צער יותר מכפי הנגזר מלעילא**.

טז. כמימרא. **ומכאן לימוד נפלא לכל בר ישראל**, שלא יתאונן לאמר, כבר שפכתי כ"כ הרבה תפילות על ענין פלוני,

כגמולו בשעת מעשה, לא היה עוזר לו בעת צרה".

ונהפוך הוא - מתוך הצרה המציא פדות ורווחה

כתב הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (דרשות, ח"א דף לב. ד"ה כתיב) דהנה אמרו חז"ל (נדה לא.) 'אין בעל הנס מכיר בניסו', והיינו כי פעמים רבות יקרה איזה מקרה לכלל או לפרט ואינו מכיר שתחת אלו הדברים נטמן איזה ישועה והצלה, וכן נראה בדברי האגרת הזאת - מגילת אסתר, כי בראשית המגילה אנו מוצאים שממוכן זה המן הרשע ייעץ למלך להרוג את ושתי 'ומלכותה יתן המלך לרעותה הטובה ממנה' (א יט), כשהתכוון שבתו תבוא למלוך תחת ושתי (תרגום אסתר ה א), אך בפועל הפך הקב"ה את עצתו ולא די שלא נהנה מהריגת ושתי, אלא דייקא עי"ז עלתה אסתר לגדולה והיא היא שגרמה לו להתלות על העץ. והמבין יבין כי הריגת ושתי היה (נס) כעין 'קריעת ים סוף' אלא שאין בעל הנס מכיר בניסו. וכן בגתנא ותרש ביקשו לשלוח יד במלך אחשוורוש אך הקב"ה הפך את רצונם ותלו אותם על העץ, וכל זה כדי שיכתב בספר הזכרונות שמרדכי הציל את המלך ובבוא העת יבוא על שכרו יחד עם השפלת המן, כמו כן 'בלילה ההוא' בהגיע המן הרשע לדבר עם המלך בענין העץ אשר הכין למרדכי הצדיק, ורצה להבזות את מרדכי בעיני המלך ולשלוח יד בו, דייקא בעת ההיא פעל א-ל להרים קרנות צדיק ולגדוע קרני רשעים - שהוכרח המן להרכיב את מרדכי ברחוב העיר, ולא עוד אלא דייקא בשעה שגאוותו של המן עלתה לשחקים והתפאר לאמר 'וגם למחר אני קרוי עם המלך' (ו יב) לישב עמו בסעודתו, אז נהפך הכל, ומשם הלך אל מיתתו. כך גם גזירתו הרעה שבכל מדינה ומדינה ובכל עיר ועיר תינתן דת להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים נתבטלה ונהפוך הוא אשר ישלטו היהודים המה בשונאיהם (אסתר ט א).

כי הוא אמר ויהי – כל הנעשה בעולם בציווי ה' הוא

לעולם ידע אדם שאין דבר הנעשה בידי בשר ודם – **אף אם נראה כי פלוני עשאו ופלוני הרע לו, באמת מיד ה' הוא כי הוא עשה עושה ויעשה לכל המעשים.** וכך כתב המהר"ל (אור חדש אסתר) על דרשת חז"ל (מגילה יא.) 'הוא אחשוורוש – הוא ברשעותו מתחילתו ועד סופו'. ולכאורה צריך ביאור, הרי מצינו שהרבה טובות עשה אחשוורוש לאסתר ומרדכי ולישראל, ונראה כאילו רק מתחילה היה רע אבל לבסוף נעשה טוב, ומדוע אמרו 'ברשעותו' מתחילה ועד סוף. אלא ביאורו, כי אכן, מצד עצמו היה רשע מתחילה ועד סוף, וכל מעשיו – הן הרעים מתחילה והן הטובים שלבסוף, מאת ה' היו – הקב"ה גזר את הגזירה והוא עצמו ביטלה, ולא מצד אחשוורוש כלל, (ומסיים בזה"ל) ודבר זה בא להזכיר בתחילת המגילה" – להודיע, כי כל הנעשה

כ"כ הרבה מעשים טובים הרבתי - ועדיין לא נראית קצה ישועתי לבוא, כיצד ייתכן שאינני רואה כל תוצאה טובה מהתפילות והסגולות וכיו"ב, **תשובתו, אדרבה הקב"ה סופרן ומצניען לעת וזמן הנכון, יבוא יום ותראה כמה נתרבית הטובה הבאה עליך בעד המתנה זו...**

יז. מעשה באחד מגדולי תלמידי מרן הבעש"ט הק' זי"ע שעקצו פרעוש באמצע שנתו, וכאשר הרגיש בצער העקיצה קפץ בבהלה ממיטתו והקערה שהכין סמוך למיטתו לנטילת ידים נהפכה על פיה, ורוב המים נשפכו על הארץ, מיד נטל ידיו עם שארית המים שנשארו בתוך הכד, ויצא ממיטתו לבדוק מה קרה, והבחין שהיו גחלים לוחשות סמוך לבגדיו, ואלמלא היו המים נשפכים ומכבים את הגחלים היתה האש אוחזת בהם ומכלה את כל הבית, ובלבו הודה להקב"ה על הנס שעשה עמו, ויהי כאשר חזר למיטתו הבחין שקורות הבית שעל גבי מיטתו נפלו ונס גדול הוא שהייתה המיטה ריקה. עתה הודה להקב"ה על שני הניסים שגמל עמו הקב"ה בזה אחר זה. למחר סיפר לרבו הבעש"ט על שני הניסים שאירעו עמו, נענה הבעש"ט ואמר 'זכית לכך בגלל האמונה, כי מי שחי באמונה בהקב"ה, ויודע שאין שום דבר המתרחש מאליו, ואף כל הטבע בהשגחה פרטית הוא, אזי זוכה שמראים לו שכל המעשים המתרחשים עמו הם ניסים מן השמים', ולדידן ייאמר, אף מתוך השינה – כשאין מצבו שפיר עליו, ואינו רואה כי אם פרעוש (או 'אדם' הדומה לו) שעוקצו, מים שנשפכו וקורות ביתו שנפלו, יתחזק להאמין בהשגחת הבורא שהכל בחשבון מדוקדק, ויבטח בהשי"ת שרק הוא יתברך מסבב כל הסיבות, ויש טעם מיוחד וחשבון מפורט לכל דבר ומקרה המתרחשים בעולם.

יח. וזהו שאמרו (או"ח תרצ"א ס"א) 'מגילה צריכה שרטוט', כלומר, לשרטט ולהעמיק בלב את ה'נקודה' העיקרית שהכל בידי שמים, וכבר דרשו דורשי רשומות כי 'נקודה' ר"ת 'ווייל נאר דו קענסט העלפן' (כי רק אתה יכול לעזור)...

במגילה מכאן ואילך היה מן השי"ת.

ובזה ביאר המהר"ל (אור חדש בהקדמה), מה שאמרו חז"ל (מגילה טו:) ש'המלך' **האמור במגילה הכוונה ל'מלכו של עולם'** (ותמוה מדוע רמזו שם 'מלכו של עולם' ברשע כמותו ולא במרדכי. אלא, כי אדרבה בא לומר) **שלא תטעה לומר שלפי פשוטו מדבר 'המלך' באחשוורוש, ורק ב'רמז' קאי על 'מלכו של עולם'. אלא אדרבה, פשוטו של 'המלך' היינו מלכו של עולם, הוא עשה את כל הנכתב במגילה – שאחשוורוש פעל מה שנגזר עליו ממלכו של עולם – שהיה נראה כמי שעושה איזה דבר ובאמת אף 'מעשיו' של אחשוורוש בדבר ה' נעשו.**

יאוש שלא מדעת – ממעשה המגילה נלמד שאין יאוש בעולם כלל

איתא בגמרא (מגילה ז.) 'שלחה להם אסתר לחכמים, כתבוני לדורות'. ולכאורה צריך ביאור, וכי חיפשה אותה צדקת להוסיף לעצמה כבוד ויקר - שישאר ממנה שם ושארית לדורות, ובדרך אפשר יש לומר, **כי אסתר היתה בשפל המצב בהיותה יתומה מאב ומאם**, ובדרך הטבע היה נראה שתמיד תישאר בשפלות, ולבסוף הצליח ה' דרכה, שנעשית מלכת מדי ופרס, והצילה את כלל ישראל ממות לחיים, וזאת רצתה להודיע לבני ישראל לדורותיהם לבל יתייאשו לעולם, ויתחזקו בכל מצב שהוא. כי אדרבה ע"י הקושי יתעלה ויגיע לראש ההר[יא].

יט. ובזה מבארים את ענין שינוי המלבושים בפורים – שנראה לו זה האיש כראובן ובאמת אינו אלא שמעון, להורות כי כל הנעשה בעולם **נראה** לו שנעשה על ידי פלוני, ובסיבה פלונית, אך באמת הכל מאת נורא עלילות, שהקב"ה מסבב הכל כרצונו להביא לידי התכלית הנרצית לפניו.

וזהו ענין 'לבסומי עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי', שבכל השנה נדמה לאדם שיש לו שונא המציק לו, והוא 'ארור המן' הפרטי, לאידך גיסא פלוני המיטיב לו הוא 'ברוך מרדכי' שלו. ובפורים צריך להגיע למצב **שלא ידע** בין ארור המן לברוך מרדכי - שלו, **כי אין כאן לא שונא ולא אוהב**, אלא בין הטובות ובין הרעות כולם מאת הבורא ית"ש **המסתתר תחת זה ה'המן' וה'מרדכי' להרע או להיטיב לו.**

מכאן תבין את דבר המעשה, להרה"ק השרף רבי יחיאל מאיר מגאסטינין זי"ע היה מאן דהו שהיה רודפו עד חרמה, ומיצר ומיציק לו במאד מאד, לימים חלה היהודי ונפל למשכב, מיד החל השרף לשפוך תפילות בעושר לרפואת ההוא גברא, ואף התענה תעניות לזכותו, ויראו כל העם ויתמהו מאד, בשלמא מה שהרבי שומע חרפתו ואינו משיב ניחא, אבל מדוע יקרע שערי שמים בעדו, ענה להם, לא זה האיש 'רודף' אותי – אלא הוא שליח מן השמים העושה שליחותו, אם ימות זה יעמוד אחר במקומו, ומי יודע מי יהא הרודף החדש ומה יהיו מעשיו, ניחא לי שיישאר זה רודפי אחר שכבר מכירו אני ואת תחבולותיו...

כ. אמונה זו קיומם של בני ישראל היא, כדברי המהר"ל (עיי' אור חדש ד"ה ובשנים עשר חודש) **כי כל דבר שיש לו 'ראשית' יש לו גם 'אחרית' וסוף**, וכבר הגיע זמן ה'סוף' של בני ישראל בגמר חודש י"ב – חודש אדר, **אמנם סופם שהם מתבטלים אל הקב"ה, וע"י שהם מבטלים את עצמיותם,** (בידיעה שאין בהם ממש אלא הכל תלוי ומונהג על ידי הקב"ה) **שוב אין להם 'ראשית' וממילא גם אין להם 'אחרית' וסוף**, ורק 'עמלק' שכל כולו 'ראשית' וגאוה, כמו"ש (במדבר כד כ) 'ראשית גוים עמלק' ממילא מתקיים בו סיפא דקרא 'אחריתו עדי אובד'.

וכך מבאר המהר"ל (שם ד"ה הפיל פור) הא דאיתא בגמ' (יג:) 'תנא כיון שנפל פור בחודש אדר שמח שמחה גדולה אמר נפל לי פור בירח שמת בו משה ולא היה יודע שבשבעה באדר מת ובשבעה באדר נולד'. כי 'משה' מרמז על כלל ישראל, ו'מת משה' היינו שעתה הגיע הזמן שעתידים להכלות, ואכן נחתמה הגזירה, אלא שאותו רשע לא ידע שהיהודים בעת צרתם שבים להדבק ביותר בחי העולמים שהוא נצחי וקיים לעד, ואדרבה בז' אדר, בתחתית שפל המצב 'נולד משה' והתחדש כלל ישראל בבחי' לידה מחודשת. ובזה מיישב דקדוק הלשון שהקדימו מיתה ללידה - 'ולא היה יודע שבשבעה באדר **מת** ובשבעה באדר **נולד**' והרי הלידה קודמת למיתה, אלא כי אכן, דייקא ע"י המיתה הגיעו להיות **נולד** מחדש שחזרו להתדבק בו ית'.

כא. וכך פירשו חז"ל (מגילה יב.) את הפסוק (א ח) 'לעשות כרצון איש ואיש - אמר רבא, לעשות כרצון מרדכי והמן, מרדכי דכתיב איש יהודי, המן איש צר ואויב', ואינו מובן מנא להו ד'איש' היינו מרדכי, ואילו 'ואיש' היינו המן, אולי נאמר איפכא, ואמרו לרמז, כי 'ואיש' היא אותיות 'יאוש', והיאוש שייך לרשעי אומות העולם ע"כ אמרו שהמן נרמז בתיבה זו. כי כל רצונו ושאיפתו של המן מזרע עמלק להפיל יהודי לעצבות ויאוש. ומאידך 'איש' ר"ת א'ין כ'אן

איתא במדרש (אסת"ר ו ז) אמר להם הקב"ה לישראל אתם בכיתם ואמרתם (איכה ה ג) 'יתומים היינו ואין אב', חייכם אף הגואל שאני עתיד להעמיד לכם במדי לא יהיה לו אב ואם, הדא הוא דכתיב (אסתר ב ז) 'כי אין לה אב ואם'. וביאר המהר"ל (אור חדש) וז"ל (בשינוי). ולבטל כוחו של עמלק צריך להתעלות אל המעלה העליונה מאוד, **ולא יגיע אל המדרגה הזאת רק יתום ומי שנמצא בשפל המצב**, כדכתיב (ישעי' נז טו) 'אני מרום וקדוש אשכון את דכא ושפל רוח'. והשי"ת מגביה שפלים, ומפני כך הגביה את אסתר שהיתה יתומה מבלי אב ואם למעלה ממדרגת המן, ולפיכך כאשר אמרו (בנ"י) יתומים היינו ואין אב, אמר להם הקב"ה, אדרבה, אין הקב"ה עוזב השפלים המדוכאים, ולכך חייכם - הגואל אשר אעמיד לכם במדי יהיה יתום, מפני שהשי"ת מגביה אותו מעלה מעלה, להיות גובר על המן[כג].

הנה כל מהותו של עמלק - **לייאש את בני ישראל**, ובפרט למי שכבר נכשל ונפל, וכדכתיב בתורה, שדייקא באלו בא עמלק להלחם, כדכתיב (דברים כה יח) 'אשר קרך בדרך ויזנב בך כל הנחשלים אחריך', וברש"י, 'כל הנחשלים אחריך - חסרי כח מחמת חטאם, שהיה הענן פולטן', וכלומר, שלאלו נטפל עמלק לאמר, אין תקווה לאחריתך, ודייקא על זה אמרה תורה 'זכור את אשר עשה לך עמלק... מחה תמחה את זכר עמלק, ימחו אלו האומרים כי אין תקווה אפילו לאחד מבני ישראל, וז"ל הרה"ק ה'ישמח ישראל' זי"ע (פרשת זכור אות ג) ...היינו שאמר להם שעל שפגמו... אין להם תקנה ח"ו, וז"ש ויזנב בך כל הנחשלים אחריך... וכמבואר בפרקי דר"א (פמ"ח) שכל מי שהי' טעון טבילה הי' הענן פולטו, **ולאנשים נכאי רוח כאלה נקל הדבר להביאם לידי עצבות ולהשפילם עד לארץ עד שיאמרו לנפשם נואש חלילה**... כי דימו בנפשם שכבר אין להם תקנה - שגם חלק האלוקי היא חיות האלקית אשר בנפשם כבר אין להם... ואז היו צריכים ישראל התחזקות - להשיב לעמלק, כי ניצוץ אחד הוא חלק אלקי יחיד ומיוחד חי וקיים השוכן בקרבם לעולם לא יכבה... ומבאר שם דזהו עבודת איש הישראלי במחיית עמלק – להשריש בקרבו כי לעולם לא ימוט, והקב"ה פושט ידו לקבל כל יחיד ויחיד מבני ישראל, יהיה מי שיהיה לקבלו בשתי ידיים, לקרבו אליו כלא היה.

ידוע שמרומז שם הוי"ה כסדרו במגילה בלשון הכתוב (אסתר ה ד) 'יבוא המלך והמן היום אל המשתה

י'אוש, ומשום כך 'איש' זה מרדכי, שלא התייאש מן הרחמים אפילו כשנכתב ונחתם בטבעת המלך.

ואכן זה החילוק וההבדל בין ישראל לעמים, כי 'זרש' אמרה (אסתר ו יג) 'אשר החילות לנפול, לא תוכל לו כי נפול תפול לפניו', וזוהי 'שפת הגויים כזרש וסייעתה'... להתייאש לאלתר, כאשר לא הכל מתנהג כרוחם, וזה גופא גורם למפלתם בשאול תחתית, אבל **'איש יהודי' מתחזק בכל מצב**, ואף אם מחמת איזו סיבה או אונס נפל אין זה אלא תקלה לשעה בלבד, והוא מתחזק מעתה לעלות בדרך המלך, **זה גופא** יגרום לו לעלות מעלה מעלה.

ובפירוש איתא ב'באר מים חיים' (פר' נח ח א) וז"ל. **שע"י השפלות שהקב"ה משפיל עמו ישראל הוא זוכר אותם להעלותם למעלה למעלה**, וכמאמר חז"ל (שמו"ר א) כל זמן שישראל בירידה תחתונה הם עולין... וכמו שאמר דוד, **כי שחה לעפר נפשנו דבקה לארץ בטננו** – באותה שעה דייקא **קומה עזרתה לנו** (תהלים מד כו-כז). וכמאמר הכתוב 'שבע יפול צדיק וקם' – **כלומר כל שבע הנפילות ייחשבו לקימה**. והוא כדמיון אדם הרוצה לזרוק דבר למעלה שמתחילה ישפיל עצמו למטה, ועי"ז תהא הזריקה ביותר כח, ותעלה יותר למעלה או יותר למרחוק. ובזה מפרש ה'באר מים חיים' את מאמר חז"ל המובא ברש"י (אסתר ו יג) על הפסוק 'אם מזרע היהודים מרדכי אשר החלות לנפול' – אמרה, אומה זו נמשלו לכוכבים ולעפר, **כשהם יורדים עד לעפר וכשהם עולים עולים עד לרקיע ועד הכוכבים** – כי דווקא מתוך נפילתן עד לעפר, **משם** יעלו עד לרקיע ולכוכבים.

כן פירש הרה"ק ה'תפארת שלמה' (רמזי פורים ד"ה אם מזרע) בפסוק 'אם **מזרע** היהודים מרדכי', ותיבת **מזרע** נראית כשפת יתר, דהיתה יכולה לומר בקוצר אמרים 'אם מהיהודים מרדכי', אלא באורו בדרך רמז, שבני ישראל דומים לזרעים בשדה, ואף כאשר הם נרקבים וכלים כזרע הזה אינם מתייאשים לעולם, **ואדרבה, רקבון ושפלות זו גורמים להם לצמוח ולגדול כאילנות הללו שתחילת בריאתם מדבר שזרעו כלה**. וזהו מחיית עמלק להתחזק מהמצב השפל ביותר.

כב. ולכן אמרו בגמ' (שבת פח.) אמר רבא הדור קבלוה **בימי אחשוורוש** דכתיב 'קיימו וקבלו היהודים' קיימו מה שקיבלו כבר, ודקדקו חז"ל בלשונם ולא אמרו בימי **מרדכי** (אף שהנס נעשה על ידו) אלא בימי **אחשוורוש**, להורות על חשיבות ההתחזקות בזמן הצרה והקושי.

אשר עשיתי', והטעם שנרמז דייקא בפסוק זה שם הוי"ה כסידרו המורה על רחמים פשוטים ונגלים. כי כשאמרה אסתר 'יבוא המלך והמן היום' נבהלו בני ישראל מה ראתה אסתר לעשות כן, והרי המן הוא צורר היהודים אשר גזר להשמיד להרוג ולאבד ומדוע היא מקרבת אותו. אולם סוף דבר נתברר שאדרבה ישועתם של ישראל התגלגלה דרך אותו המשתה. וללמדנו **שאם נראה לאדם כי יש לו מפריעים ומשטינים אזי עליו להאמין כי בזה גנוז שם הוי"ה – שם הרחמים כסדרו, שהקב"ה עושה עלילות לבני אדם שמצמיח לו את הישועה על ידי המפריעים עצמן כאחשוורוש והמן.**

להעלות נר תמיד - דרכי התשובה פתוחים אף לרחוקים ביותר

בפרשתן (כז כ) **ויקחו אליך שמן זית זך כתית למאור, להעלות נר תמיד, ואיתא במדרש** (רבה לו סא) כי טבע השמן שלעולם אינו מתערב במשקה אלא הוא צף למעלה, כך בני ישראל אינם מתערבים באומות העולם. יש שרמזו בזה דרך לתשובה – לכל בר ישראל באשר הוא, **אף אם נתרחק עד מאד ומרגיש שירד מטה מטה, הרי מיד כששם על לב אפשר לו לצוף למעלה,** כי נשמת ישראל אינה מתערבת בטומאה, ותמיד יש לאל ידו לשוב בתשובה מעליא. ואף אם הוא כתית שהוא מוכה ומדוכה בעוונות ובנפילות, מכל מקום יתחזק שברגע אחד קט בידו לשוב ויחזור להיות **למאור** להאיר לארץ ולדרים עליה.

הכי הוה מרגלא בפומיה דהרה"ק ה'בית ישראל' זי"ע, שעל כן כתובה פרשת הביכורים בסוף התורה - בפרשת כי תבוא, ללמדנו שאף מי שמרגיש שכבר עומד בסוף התורה, ועוד מעט קט יתנתק לגמרי מן התורה, עדיין דרך התשובה פתוחה בפניו. ויקבל על עצמו להתחדש, וזוהי מצות ביכורים להתחיל מחדש בפירות המבכרים, ולהסיח דעת מכל מה שאירע עמו בעבר[כג].

ולא עוד, אלא אף אם הקב"ה בכבודו ובעצמו אומר לאדם שלא יוכל לשוב עוד, עדיין יש לו תקווה לשוב. וכדאיתא בשו"ת מהרימ"ט (או"ח סי' ח), שאף ש'יצאה בת קול ואמרה שובו בנים שובבים חוץ מאחר' (חגיגה טו.) מכל מקום אם היה 'אחר' בא לשוב היו מקבלים אותו (מהרש"א ח"א ד"ה יצתה, וכן ביאר השל"ה הק'; והובא באגרא דפרקא אות א') ד'אין לך דבר העומד בפני התשובה'. וכן נרמז בגמרא (פסחים פו:) 'כל מה שיאמר לך בעל הבית עשה חוץ מצא', רומז על הקב"ה שהוא 'בעל הבית' על העולם כולו, ועלינו לשמוע בקולו, חוץ מבשעה שדוחה את האדם מלשוב בתשובה ואומר צא ממחיצתי, **כי זה חשקו של בעה"ב, אלא שמטעה אותך** [ל' 'ראשית חכמה' שער הקדושה אות כ"א].

אדרבה ואדרבה, זה כל רצונו של מקום שהאיש היהודי יזעק אליו ויאמר, אבי אבי, אף שאמרת שאין אני יכול לשוב אליך, אעפ"כ שוב אשוב בעל כרחו כביכול, איני מרפה עצמי ממך... ובזה יש שביארו את דברי הגמ' (ברכות לב.) על הפסוק (לב י) 'ועתה הניחה לי'

כג. עוד היה הרה"ק ה'בית ישראל' זי"ע אומר ברוח דברים אלו, שמלחמת עמלק צריכה להיות בתדירות בלא הפסקה, ואף אם נכשל ונפל במלחמה יתחזק מיד ויחזור לעמוד על משמרתו כבתחילה, וזה מרומז בשם 'עמלק' שהוא נוטריקון 'אמאל לייגט ער מיר אראפ, און אמאל איך עהם אראפ' (לפעמים היצה"ר מנצח ומפיל את האדם, ולפעמים האדם מנצחו), אך העיקר הוא שלא יפול ברוחו מנפילותיו, וימשיך בכח וגבורה למלחמה הבאה.

והעיקר שיהיה מלא 'חיות' דקדושה בשמחה גדולה על כל מצווה שהוא זוכה לקיים. מסופר על אחד שאתא ובא אצל הרה"ק רבי אברהם מטשעכנוב זי"ע ואמר לו, הנה אני בן גילו של מע"כ ועמו למדתי בשנות הנעורים, אף אני כמוהו עובד את ה' בכל יכולתי ואף אני יודע בלימוד כמוהו, א"כ מדוע מע"כ נתעלה להיות רבי ומנהיג עדת הקודש, ואילו אני איני אלא אדם מן השורה. החזיר לו הרה"ק בשאלה, מה היא השמחה הגדולה שאתה זוכר מימי חייך שמחה שאין למעלה הימנה. סיפר לו היהודי שלפני עידן ועידנים זכה בגורל בסכום עצום של עשרת אלפים רובל ואז רבתה שמחתו שאינו זוכר כמוה עוד בחייו. שקע הרה"ק בשרעפיו ואמר וכפל 'אה... לא היה לך עוד שמחה כזאת מימיך... לא היה לך עוד שמחה כזאת מימיך...' דע לך, כי בכל יום ויום בשעה שפושט אני את זרועי בכדי להניח את התפילין הקדושים, לבי מתרונן משמחה כל כך, אלף פעמים ככה מאותה השמחה שהרגשת כששמך עלה בפיס... משששמע אותו יהודי כך נענה ואמר 'אכן, אתה הוא רבי, אתה רבי...'.

אגב אורחא, ידוע שהרה"ק רבי שלומ'קה מזוויעהיל היה אומר שהכיר יהודי בעיירה זוויעהיל ששמחתו והנאתו

וכו' אמר רב אבהו אלמלא מקרא כתוב אי אפשר לאמרו, מלמד שתפסו משה להקב"ה כאדם שתופס את חברו בבגדו, ואמר לפניו ריבונו של עולם אין אני מניחך עד שתמחול להם'. והיינו, כי משה רבינו שמע מאת הקב"ה שאינו רוצה למחול לבניו על חטא העגל, וברצונו לכלותם ח"ו, ולעשות את משה לגוי גדול. משששמע משה רבינו כן העיז פניו כלפי שמיא ותפסו כביכול כאדם שתופס את חברו בבגדו ואמר לפניו ריבונו של עולם אין אני מניחך עד שתמחול להם, ותקבלם לשוב לחסות תחת כנפי השכינה... באותה שעה אמר לו הקב"ה, סלחתי כדבריך, כי אכן זה היה כל רצוני שתתלה עצמך לפני בתחנוני התשובה ועתה מוחל אני לבני על זה החטא.

אתא מלי קומצא – בעבודת ה' ישנה חשיבות לכל דבר קטן

איתא בגמ' (מגילה טז.) שכשבא המן להרכיב את מרדכי על הסוס, ראהו יושב ומלמד לתלמידיו הלכות קמיצה, אמר להם 'אתא מלי קומצי קמחא דידכו ודחי עשרה אלפי ככרי כספא דידי' (בא 'קומץ' קטן שלכם ודחה 'עשרת אלפי ככר כסף' שלי). **וביארו דקליפת המן היא - להסית את האדם שאין ערך כי אם לפעולות גדולות דוגמת עשרת אלפים כיכר כסף**[כד], לעומתו לימד מרדכי שאף פעולה קטנה כ'קומץ מנחה' נחשבת כקרבן לפני הקב"ה, כי כל התאמצות חביבה ויקרה עד מאד אצל השי"ת, ובזה גופא נוכח המן לראות כי אבדה תקוותו לפתות את האדם שרק מתנה מרובה חשובה. ועל זה אמר יבוא מלוא 'קומץ' חיטים דידכו וידחה 'עשרת אלפי כיכר כסף' דידי[כה].

נפלאים דברי ה'מנות הלוי' (לרבי שלמה אלקבץ בעל ה'לכה דודי') על הפסוק במגילת אסתר (ד יז) ויעבור מרדכי, וז"ל. בגמרא (מגילה טו:) אמר רב שהעביר יום ראשון של פסח בתענית, ושמואל אמר דעבר ערקומא דמיא, פירש רש"י... 'דעבר עורקמא דמיא – לאסוף היהודים שבעבר השני (של המים)' ואני אומר דבר גדול השמיענו שמואל שאפילו דבר קטן לשם מצוה כתוב בספר... כי לא היה אותו הנהר גדול (שעבר אותו לאסוף היהודים) רק ערקומא דמיא – והוא שלולית של מים מכונסין כמו שפירש"י בגמרא (מגילה כח:). **ואעפי"כ נכתב בספר** (במגילה) 'ויעבור מרדכי' כאילו היה דבר גדול - להורות כי הכל בא לידי חשבון, עכ"ל. ודבר שפתיים אך למותר.

וכך איתא מהרה"ק ה'שם משמואל' זי"ע (פורים תר"פ) דאמרו חז"ל (גיטין נז:) 'מבני בניו של המן למדו תורה בבני ברק', והיא פליאה עצומה, איך זכה אותו רשע צורר היהודים לשכר גדול כזה שיצאו מצאצאיו תנאים ואמוראים העוסקים בתורת ה' בקדושה ובטהרה[כו], ומבאר עפ"י דברי המדרש (אסת"ר י ה) 'בשעה שהעביר המן את מרדכי רכוב על סוס המלך ברחוב העיר, אותו רשע מה

בעת הנחת התפילין הייתה יותר מהנאתם של הרשעים בעת מילוי תאוותם השפילות (ידוע שכשהיה הרה"ק אומר שהכיר יהודי בזוויעהיל... הייתה כוונתו על עצמו).

כד. כתב הגאון רבי יהונתן אייבישיץ זצ"ל ב'יערות דבש' (ח"ב דרוש טו) שכאשר סירב אחשוורוש ליטול את עשרת אלפים ככר כסף מידי המן ואמר לו (ג יא) 'הכסף נתון לך, והעם לעשות בו כטוב בעיניך', חילק המן כסף זה לעניים ואביונים. ומוסיף, שבשכר זה זכה לשכר גדול שבני בניו של המן למדו תורה בבני ברק (גיטין נז:), ומכל מקום לא הגינה עליו זכות המצוה מפני שהיה עבדו של מרדכי (כמבואר במגילה טז.), וקיימא לן (פסחים פח:) 'מה שקנה עבד קנה רבו', וא"כ לא יהיב מדיליה מידי, אך כיון דסוף סוף נהנו העניים זכה לשכר טוב באחרית הימים.

כה. בביהמ"ד של הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע אירעה שריפה, ושלח הרה"ק לברר ממה אירעה השריפה, והייתה התשובה שסגרי' שהושלכה על הארץ גרמה כל זאת. נענה הרבי ואמר אם סגרי' אחת קטנה גרמה להיזק כל כך גדול. מידה טובה מרובה כמה תועיל פעולה אחת קטנה בטובה...

כאשר הלך משה רבינו אל בית פרעה השליך את המטה על הארץ 'ויהי לנחש... ויאמר ה' אל משה שלח ידך ואחוז בזנבו, וישלח ידו ויחזק בו ויהי למטה בכפו' (שמות ד ג-ד), והנה ידוע שהתורה נאמרה לדורות, ויש לבאר מה בא 'אות' זו ללמדנו, ואמרו צדיקים זי"ע, כי הנחש מורה על הטומאה והסט"א, והראה הקב"ה למשה, שאף אם תהיה נפש מישראל בשפל המצב רח"ל, אם רק יתחזק אף בדבר קטן אחד (דומיא דזנב שהוא בקצה הגוף) יתהפך מנחש ל'מטה אלוקים', כי אין לך אדם מישראל שאין לו תקנה.

כו. בגמרא (תענית כט.) **אמר רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב 'כשם שמשנכנס אב ממעטין**

היה אומר 'ואני אמרתי בשלוי בל אמוט לעולם, ה' ברצונך העמדת להררי עוז הסתרת פניך הייתי נבהל' (תהלים ל ז-ח), היינו שבאותה שעה נפלה בלבו מחשבה טובה שיש מנהיג לבירה והודה שהכל מהשי"ת, ובזה נתעוררו בו חלקי הטוב שהיו טמונים בקרבו, ונתפרד הרע מעצמותיו, ועל כן עברה הזוהמא מצאצאיו אחר גלגול אחד ויצאו ממנו מרביצי תורה וצדיקים.

ומזה לימוד לכל אדם, אף כשהוא במצב רע נורא מאד רח"ל, אל יקטן בעיניו שום הגה ודיבור ואפילו מחשבה טובה, אף שאין בכוחו להישאר על דרך טוב, מכל מקום יתחזק עוד היום, ויהיה לו לתועלת עצומה מאד, שאין הפה יכול לדבר והלב לחשוב עד כמה מגיעים הדברים, עכ"ל[כא]. והיינו שאין לך אדם מישראל שגרוע יותר מהמן, וראה כמה הועילה לו מחשבה טובה אחת, לכן נאמר לכל יהודי באשר הוא שלא יתייאש אף בעת חושך והסתר, וכגון בשעה שאין לו חשק להגות בתורה יתחזק וילמד פרק אחד או הלכה אחת, וכך בכל ענין וענין, כי גם זה חשוב עד מאד בעיני השי"ת, ושכרו הרבה מאד, 'שאין הפה יכול לדבר והלב לחשוב עד כמה מגיעים הדברים'.

נפשי בשאלתי – ממעשה דפורים תראה שהתפילה מתקבלת תמיד

עיקר גדול יש ב'קריאת המגילה' - ללמד לבני ישראל שהם קרובים אל ה' והוא שומע תפילתם באהבה, וכמו שכתב הרמב"ם בהקדמה לספרו יד החזקה (בסוף מנין המצוות) 'וצונו לקרות המגילה בעונתה, כדי להזכיר שבחיו של הקב"ה ותשועות שעשה לנו והיה קרוב לשועתנו, כדי לברכו ולהללו, וכדי להודיע לדורות הבאים, שאמת מה שהבטיחנו בתורה (דברים ד ז) **ומי גוי גדול אשר לו אלוקים קרובים אליו**'[כב].

וכך איתא במדרש (אסת"ר ז יג) וז"ל. באותה שעה (שנגזרה הגזירה בימי המן הרשע להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים), רע"ן אליהו זכור לטוב בבהלה אצל אבות העולם, ואצל משה בן עמרם, ואמר להם, עד מתי אבות העולם

בשמחה, כך משנכנס אדר מרבין בשמחה', והנה 'בעל המימרא' הוא בעצמו מבני בניו של המן שלמדו תורה בבני ברק, שהרי בסנהדרין (צו: לגירסת ה'עיון יעקב' שם) למדנו 'מבני בניו של המן למדו תורה בבני ברק - ומנו רב שמואל בר שילת', ומכאן שהיו מהם תנאים שדבריהם נשנו בברייתות ואף בדיני חג זה גופא.

כז. והעיקר שלא יתייאש לעולם, וכה מבארים בשם הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע מדוע כתיב 'ומרדכי לא יכרע ולא ישתחווה', ולכאורה היה לו לומר 'לא כרע ולא השתחווה' בלשון עבר ולא בלשון עתיד. אלא ללמדנו, שאף אם נפל, כרע והשתחווה, יתחזק מיד להתייצב על מעמדו להכריז **שמעתה לא יכרע ולא ישתחווה**. עד"ז יש לומר עוד, שלכאורה צ"ב, אם 'לא יכרע' כל שכן ש'לא ישתחווה' [שהרי כריעה היא על הברכיים והשתחוואה היא בפישוט ידים ורגליים כדאיתא בגמ' (ברכות לד:)] ומדוע הוצרך עוד להוסיף שלא השתחווה, אלא שאפילו כבר נפל והחל ב'כריעה' לא ימשיך בייאושו כי רב, ליפול וגם להשתחוות, אלא מיד יתחזק דמאי דהוה הוה ושוב לא השתחווה.

וכן מבארים אומרם 'פרוז בן יומו מיקרי פרוז', שלא מצינו דין זה בשאר חגי ומועדי השנה, כי קליפת עמלק לייאש את האדם במחשבות - מה עשה אמש ומה יעשה לעתיד, אך היהודי מעמיד לנגד עיניו רק את היום הזה 'בן יומו' ותו לא, ואינו מתבונן מאין בא ומהיכן מקומו כשגורם הדבר לייאוש, לכן דינו כאותו מקום שנמצא בו.

וזאת היא תורת העבודה, לעמוד איתן על משמרתו כגיבור ואיש מלחמה, ולומר למשחית 'לא' - אף אם נפלתי מטה מטה מעתה הנני מתחזק ועולה מעלה מעלה, וזו מצות 'עד **דלא** ידע' - **לדעת** לענות ליצרו וגונדא דיליה **לא**, אינני מתייאש לרגע אחד.

בילדותו לימדו את הרה"ק רבי יחיאל מאיר מגאסטינין זי"ע את כללי משחק ה'שח-מט', בין הכללים אמרו לו, שכל פסיעה שהולכים אין אפשרות לחזור בו, כשמעו כן נענה מיד, משחק זה אסור ליהודי ללמוד, **שכן כלל ראשון לבני ישראל, שכל פסיעה שנעשתה יהיה להיכן שתהיה, יש בידו לחזור בו מדרכו...**

כח. לפי דברי הרמב"ם ביאר הגרי"ז מבריסק זצ"ל (פניני הגרי"ז עמו' פג) מה שאומרים בפיוט 'שושנת יעקב' אחר קריאת המגילה 'להודיע שכל קוויך לא יבושו ולא יכלמו לנצח כל החוסים בך' [ובפשטות אינו מובן ענינו להכא, אמנם להאמור יובן], שזו תכלית מצות קריאתה, לדעת שהקב"ה עונה לעמו ישראל בעת שוועם אליו, וכל הקווים והחוסים בהשי"ת לא יבושו ולא יכלמו, וכפירוש רש"י בתהלים (לד כג) 'ולא יאשמו כל החוסים בך - לא יתחרטו לאמר אשמנו שחסינו בך', פירוש שאף אחד לא יתחרט על מה שבטח והשליך את יהבו על הקב"ה.

רדומים בשינה, ואי אתם משגיחים על הצרה שבניכם שרויין בה, כי מלאכי השרת וחמה ולבנה וכוכבים ומזלות ושמים וארץ וכל צבא המרום בוכים במרר, ואתם עומדים מנגד ואינכם משגיחים, אמרו לו, מפני מה, אמר להם מפני שנהנו ישראל מסעודתו של אחשוורוש, ובעבור זאת נגזרה עליהם גזירה לכלותם מן העולם ולאבד את זכרם, אמרו לו אברהם יצחק ויעקב, אם הם עברו על דת הקב"ה ונחתמה גזירתם, מה אנו יכולים לעשות, חזר אליהו ואמר לו למשה, אי רועה נאמן, כמה פעמים עמדת על הפרץ לישראל ובטלת גזירתם לבלתי השחית וכו', אמר לו משה, כלום יש אדם כשר באותו הדור, אמר לו יש ושמו מרדכי, אמר לו לך והודיעו, **כדי שיעמוד הוא משם בתפלה ואני מכאן ונבקש רחמים עליהם לפני הקב"ה**, אמר לו רועה נאמן, כבר נכתבה אגרת כלייה על ישראל, אמר לו משה אם בטיט היא חתומה תפלתנו נשמעת, ואם בדם נחתמה מה שהיה הוא שיהיה[כט], אמר לו בטיט היא חתומה, אמר לו משה רבינו לך והודיע למרדכי, מיד הלך והודיע למרדכי, הדא הוא דכתיב (ד א) 'ומרדכי ידע את כל אשר נעשה, ויקרע מרדכי את בגדיו'. והאריך ה'קדושת לוי' (פורים, קדושה שלישית) ללמוד מכאן בגודל כח תפילתם של ישראל שאף גזירה שנכתבה ונחתמה בטבעת המלך אפשר לקורעה ולבטלה ע"י צעקה וזעקה אמיתית מעומק הלב.

אגב אורחא למדנו, שרק **על ידי תפלה בעולם הזה בטלו הגזרות**, דהא כל השבעה רועים **לא הצליחו** להמתיקה כי אם בכוחו של **מרדכי שהתפלל עליהם בעולם הזה**, וכן לא הועילו מה שהתורה חגרה שק [כאמור בתחילת המדרש שם] והאבות הרבו והפצירו בתפלה בעולם העליון, כי רק על ידי תפילת כלל ישראל בעולם הזה אפשר לפעול ישועות ולבטל גזירות רעות[ל].

ולא יסמוך עצמו על שום מקור עזרה וישועה בלתי על ה' לבדו, כדברי המהרש"א על דברי הגמרא (מגילה טו:) שכאשר הגיעה אסתר לחצר בית המלך הפנימית נסתלקה ממנה שכינה, 'אמרה 'א-לי א-לי למה עזבתני' (תהלים כב ב), שמא אתה דן על שוגג כמזיד ועל אונס כרצון או שמא על שקראתיו 'כלב', שנאמר (שם פסוק כא) 'הצילה מחרב נפשי מיד כלב יחידתי', חזרה וקראתו 'אריה', שנאמר (שם כב) 'הושיעני מפי אריה', והדברים סתומים ואומרים דרשני, מה לי איך כינתה את אחשוורוש בתפילתה, וכי משום שקראה את אחשוורוש כלב נסתלקה ממנה שכינה, מה ענין זה לזה [ובפשטות הכוונה, מפני שהיתה צריכה לחלוק כבוד למלכות], ומבאר המהרש"א (מגילה טו: ד"ה ואמרה) עומקה של אגדה זו, דאינו דומה הבורח מן הכלב לבורח מן האריה, כי בראות האדם כלב לפניו יבדוק תחילה במהותו של כלב – מה גודלו ומה חזקו ולפי"ז יחליט על דרכי פעולה והצלה, אבל

כט. בדרך רמז אמרו (עיי' ספר 'הגר"א מוילנא' מועדים) בפסוק (ד ז) 'ואת פרשת הכסף אשר אמר המן לשקול על גנזי המלך ביהודים לאבדם', דתיבת 'לאבדם' נוטריקון 'לא בדם', היינו ששלח מרדכי לומר לאסתר, דאכתי לא נחתמה הגזירה בחותם של דם, ועל כן עדיין אפשר לבטל את הגזירה על ידי תפילה ותחנונים.

ב'יערות דבש' (ח"א ג) ביאר מה ההבדל בין חותם של טיט לחותם של דם, כי הטיט בא מעפר המורה על תאוות הגוף לתיאבון, שהרי האדם נוצר מן האדמה, ככתוב (בראשית ב ז) 'וייצר ה' אלקים את האדם עפר מן האדמה', ולכן נמשך מצד טבעו אחר החומריות והגשמיות, ואילו הדם מורה על חולי הנפש שהושרש בחטא רח"ל, וכמו שנאמר (דברים יב כג) 'כי הדם הוא הנפש', וזו הייתה שאלת משה רבינו, שאם לא חטאו ישראל בדמם כי אם מחמת תאוה בעלמא, אפשר בקל לבטל את הגזירה, אבל אם ח"ו מושרשים הם בחטא אז 'מה שהיה הוא שיהיה', ואכן נתברר שהיה רק בחותם של טיט, **כי בני ישראל חפצים לעשות רצון ה', ומי מעכב שאור שבעיסה ושיעבוד מלכויות.**

ל. איתא מהרה"ק משינאווא זי"ע (דבר"י פורים ד"ה ואתם כתבו) וז"ל. ואתם כתבו על היהודים כטוב בעיניכם בשם המלך וחתמו בטבעת המלך כי כתב אשר נכתב בשם המלך ונחתום בטבעת המלך אין להשיב (אסתר ח ח), דהנה **לסמוך על הנס אסור** כמאמרם (פסחים נ:) לאו בכל יומא מתרחיש ניסא, וגם לומר **שהעולם מתנהג אך בדרך הטבע יכולין לבא מזה לאפיקורסות ח"ו** אלא צריך לידע **שהעולם מתנהג בדרך הטבע והנס יכול לבא ע"י תפילות.** וז"ש 'כתבו על היהודים כטוב בעיניכם בשם המלך' - זו תפלה כמ"ש (בראשית כא לג) 'ויקרא שם בשם ה' א-ל עולם', וחתמו בטבעת המלך - היינו שילכו בדרך הטבע, (אבל) 'כתב אשר נכתב בשם המלך' - היינו ע"י תפלה, 'ונחתום בטבעת המלך' - עם הטבע ג"כ 'אין להשיב', על זה (התפילה) אין יכול להיות קטרוג ח"ו ויכול להוושע.

בפגיעתו באריה מיד יזעק ל'הצלה' מבלי כל נפק"מ מה גודלו וחזקו... כיו"ב, המתפלל על ההצלה מהכלב אינו מתפלל כל כך מקירות הלב – מתוך מחשבה שיש בידו להנצל לבדו, ואילו בתפילתו על ההצלה מן האריה יזעק בחזקה אל ה', וירעיש עולמות שיזכה להינצל מלהיות טרף לשיניו רח"ל, וזה עומק כוונת דברי חז"ל, שבתחילה קראה אסתר את אחשוורוש 'כלב', היינו שהיה נדמה בעיניה שהצרה היא בבחינת 'כלב', ויש כמה עצות ותחבולות להינצל ממנה, וזה גרם לה שהרגישה בעת התפילה שבידה להינצל מן הצרה בכוחות עצמה, ולכן נסתלקה ממנה שכינה, ומשום הכי 'חזרה וקראתו אריה' - שהשכילה לדעת שאין לה על מי להישען אלא על אבינו שבשמים, והשליכה כל יהבה על ה', ועל כן נענתה מיד, וזכתה באותה סעודה לבטל את הגזירה, 'ונהפוך הוא אשר ישלטו היהודים המה בשונאיהם', להודיעך שמבלעדיו אין אלוקים ואין בלתו מלהושיע[יא].

וגם כאשר 'רואה' שנגעלו בפניו כל השערים, ולא מיבעיא ש'שערי ההצלחה' סגורים וחתומים אלא אפילו שערי התפילה, שעומד ומתחנן פעמים רבות ולא נענה, אל יפול רוחו בקרבו אלא יחזור ויתפלל, ובודאי ישמע א-ל ויענהו. וכך יש ללמוד ממה שדרשו חז"ל (מגילה יב:) את הפסוק (אסתר ב ה) 'איש יהודי היה בשושן הבירה ושמו מרדכי בן יאיר בן שמעי בן קיש' – שהקיש על שערי רחמים ונפתחו לו, ולכאורה עיקר מעלתו של מרדכי ש'נפתחו' לו שערי רחמים, ואם כן היה צריך לומר 'בן יפתח', ומדוע נקטו 'בן קיש', אלא ללמדנו על גדולתו של מרדכי שלא התייאש לנוכח הגזירה, **ואף שידע כל אשר נעשה מכל מקום עמד והקיש שערי רחמים, מתוך האמונה בכוחה של תפילה**, והיא שעמדה לבטל את הגזירה, והיא היא גדולתו.

והתפילה מתקבלת ביותר כשהיא בוקעת ועולה ממעמקי הלב, וכמו שמבאר המלבי"ם (ו יג) מה שאמרה זרש 'אם מזרע היהודים מרדכי אשר החלות לנפול לפניו לא תוכל לו כי נפול תפול לפניו', ולכאורה מן התימה שכך תאמר זרש לבעלה המן דברי ייאוש המשברים רוחו במקום לעודד אותו, לחזקו ולייעץ לו עצה טובה. אלא מבאר המלבי"ם, כי זרש אמרה להמן הנה עיניך הרואות כי החלות לנפול לפניו, והיינו משום שמרדכי עסוק בשקו ובתעניתו ומתפלל וזועק לאלוקיו שיושיעו, אם כן אין לך עצה אלא לגרום לו להפסיק להתפלל, 'רק באופן הזה תוכל בו **אם תפול ותכניע עצמך לפניו עד שתתגאה דעתו ויפסיק מתפילתו ותשובתו אז תגבר ידך לעשות חיל**, אבל כל עוד שתלחם בו כן ירים ידו בתפילה', והיינו שעל ידי שהמן יכנע ויפול בפניו שוב לא תהא תפילתו של מרדכי שלימה, שהרי יראה שמתחיל לזרוח שוב השמש וכבר אינו שרוי בחשיכה גדולה כ"כ, ותפילה כזו לא תועיל כ"כ וממילא יוכל המן לגבור עליו.

ועיקר העיקרים, שידע כל איש ישראל שאף תפילתו בכלל כל זה, ומפורשים הדברים בתנא דבי אליהו (זוטא, פ"ו) אמר לו הקב"ה למשה, כשאני רואה בני אדם **אע"פ שאין בהם תהלה ושבח של תורה ומעשים טובים, לא במעשה ידיהן ולא במעשה אבותיהן, אלא** רק בשביל שהן עומדין ומודין ומברכין ומשבחין ומרבין תחנונים **לפני, אני** נזקק להם וכופל להם מזונותיהם, עכ"ל. הרי שאף למי שנמצא בשפל המצב ובתחתית המדרגות עונים מן השמים בתפילתו, כי כדאי היא התפלה גרידא שבשכרה יזכה שיתמלאו משאלותיו לטובה.

כדברים הללו פירש הרה"ק ה'דברי שמואל' זי"ע בדרך רמז בהאמור בפרשתן (כז כ) ואתה תצוה את בני ישראל, כי הנה תיבת 'תצוה' נוטריקון צ'עקת ה'דל ת'קשיב ו'תושיע. ואמרו חז"ל (כתובות עז: אבות דר"נ פ"ט מ"ב) 'כ"ד מיני מוכי שחין הן, ונפשו של משה נמוכה מכולן', כלומר, אף לגודל מדרגתו של משה הרגיש עצמו נמוך מכל אלו מוכי השחין, כי 'האיש משה עניו מאד מכל אדם אשר על פני האדמה'. מכל מקום, **לא נמנע משה**

לא. פעם אמר הרה"ק משינאווא זי"ע לתלמידיו, הנה מדרך העולם, כשזקוק אדם לסכום כסף קטן אינו טרוד כלל, ובשלוות נפשו הוא סמוך ובטוח שהמעות יבואו לידיו, ואילו בשעה שנצרך לסכום גדול הריהו כולו עסוק ב'כסף מנלן', ודואג מניין ישיג את הממון הרב. אך האמת דאיפכא מסתברא, כי הזקוק לממון רב ויודע היטב שאי אפשר לו להשיגם בכוחות עצמו, ובעל כרחו משים הוא את שברו על ה' אלוקיו, איש הלזה בוודאי ישיג המעות בבטחונו הגדול בה'. אך לעומתו, הנצרך לסכום קטן, ונראה בעיניו שאפשר לו להשיגם בכוחות עצמו, ואינו נשען לגמרי על בורא כל העולמים, זה האיש עליו לדאוג ביותר, כי מתרחק הוא מהבטחון בה' אם כן 'מאין יבוא עזרו'.

רבינו מלהתפלל אל ה' מחמת הרגשת שפלותו. אלא כל אימת שהוצרכו לתפילתו היה מתחזק לעמוד בתפילה אל בוראו, עד שביקש אחר חטא העגל (לג לב) 'ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת'. ולא רק בתפילה שהיא לצרכי רבים, אלא אף לצורך היחיד, אצל מרים אחותו, נעמד משה רבינו והתפלל 'קל נא רפא נא לה'.

וזהו אומרו, ואתה תצוה את בני ישראל, כל איש מבני ישראל, ידע שאף מתוך שפלות מצבו, אביו שבשמים חפץ לשמוע בקול תפילתו, ולא יאמר, דל אנכי מן המצוות, כי **ואתה תצו"ה - צעקת הדל תקשיב ותושיע**[לב].

בענין התפילה כתב ה'מסילת ישרים' (פי"ט) 'צריך האדם לחשוב בעודו מתפלל... כי לפני מלך מלכי המלכים הוא מתפלל... והוא מה שהזהיר התנא (ברכות

לב. בימים עברו כשהמציאו את הרכבת הנוסעת על מסילות הברזל מבלי סוסים המובילים אותה, אמרו גדולי ישראל שמן השמים שלחו ללמדנו לימוד בעבודת השם, שנדע להחשיב כל רגע ורגע, כי המאחר לשעה היעודה ברכבת, אף ב'רגע אחד' איחר את הכל, וממנה נלמד חשיבות של כל רגע ורגע.

משהמציאו את כלי הטעלעגראם (שליחת מברקים), והחלו לשלוח הודעות חשובות ממקום למקום במחיר רב, ועל כל אות ואות שנכתב בו היו משלמים סכום הגון - אמרו, שנמצינו למדים בחשיבות כל אות ואות בדיבור פיו.

לאחמ"כ המציאו את כלי הטלפון שעמו החלו לדבר למרחק מרחקים, אף מעבר לים, אמר הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע, שבזה למדנו, שאפשר לאדם לדבר כאן וישמעוהו למרחוק, אף אתה אל תתמה על כוחה של תפילה שמדבר בעולם הזה ודבריו נשמעים בכל העולמות..

והנה בדורנו אנו הגדילו עשות והמציאו את הפלאפון (סעל'), ומעתה כבר אין כל צורך ב'חוט המקשר', ללמדנו שאף מי שמרגיש עצמו כ'מנותק' ו'קרוע' ח"ו מה' ומתורתו – עדיין כוח התפילה בידו, שהרי הכל מדברים איש עם רעהו בלא כל חוט המחברם... ואף חיזוק יש בזה לאדם העומד בבית הכנסת ובית המדרש, והוא מרגיש שאיננו 'מחובר' כלל למקום זה, כי מוחו וליבו משוטטים בכל רחבי תבל בפעם אחת. מכל מקום ירים כשופר קולו, יבקש רחמים, וה' יהא בעזרו.

ואדרבה, אם רואה אדם שיש מסביבו מניעות ומפריעים לעבודתו יתב"ש ידע שאין זה מראה על 'ריחוקו' מהשי"ת, אלא דייקא על קירבה עצומה לבורא עולם. כמשלו הידוע שהמשיל מרן הבעש"ט הק' זי"ע לאב ששלח את בנו לדרך רחוקה לארמון המלך לחזות בנועם זיו פניו. יצא הבן לדרכו והלך ימים ארוכים ועדיין לא ראה כל פתחון של אור, כי לא מצא שום סימנים מארמון המלוכה, והתחיל לחשוב לתת ראש ולשוב לביתו, אך אז התחזק שאם כבר הלך כל כך הרבה, וודאי שהוא כבר קרוב מאד אל מחוז חפצו, והמשיך ללכת עוד ועוד, לפתע ראה המולה גדולה ואלפי חיילים עומדים שם וחרבותיהם שלופים בידם, מיד נפל עליו אימתה ופחד, ובבהלה גדולה חזר במרוצה אל בית אביו כשכולו רועד, ובקול בוכים סיפר לפניו על כל התלאות שעברו עליו, וכל יגיעותיו היו לריק כי לא היה שם שום אות מן המלך, נענה האב ואמר לו בצער 'אם כבר עברת את כל הקשיים, הרי כבר הגעת למקום אשר שם יושב המלך ממש, מדוע חזרת', ומה שראית שומרים רבים, אין זה אלא סימן **ששם נמצא המלך...** כי הם שומרים עליו. והנמשל מובן, דדייקא כשהוא נתקל בנסיונות, והוא מתקשה להמשיך בעבודתו, יתחזק ויתגבר על עצמו כי **שם נמצא המלך.**

אחרים המשילו ענין זה, לגוי ערל שהשתוקק להשתתף בליל הסדר בבתי בני ישראל, בשמעו שהם יושבים מסובים כבני מלכים ואוכלים ברבורים ושליו ודגים ושותים יין אשר נשפך כמים, מה עשה, התחפש ולבש בגדי יהודים ובליל פסח נכנס לבית המדרש וקיווה שבסיום התפילה יזמין אותו אחד הבעה"ב לביתו, וכך הוה, אחד המתפללים הזמינו לביתו, בהתרגשות גדולה הלך אחרי מיטיבו ונכנס עמו לביתו, ויהי בכניסתו אורו עיניו מאור הנרות שהאירו בכל הבית, והתענג מריח המאכלים הערֵבים שעלו בנחיריו, כשהוא בטוח שבעוד זמן קצר יגישו לפניו סעודת שלמה בשעתו, אך הבעה"ב לא התחיל כלל את הסעודה רק ניגש ברחימו ודחילו לעשות קידוש על הכוס, ושתה את הכוס הראשון של הארבע כוסות, באותה שעה היה האורח בטוח שבודאי זה היין שלפני המזון ותיכף יתחילו את הסעודה, אך מה רבה היתה אכזבתו כאשר נטלו ידים ונתנו לכל אחד כרפס פחות מכזית טבול במים מלוחים, ואז במשך שעה האריכו באמירת הגדה מהא לחמא עניא עד גאל ישראל, כאשר בכל אותו זמן חשב הגוי שנפשו יצאה בדברם (בפרט שלא הבין מאומה מדבריהם), אך בכל זאת התאפק והמתין עד שיסיימו את אמירת ההגדה, בסוף הכריז בעה"ב שהולכים

כח, ב) וכשאתה מתפלל דע לפני מי אתה מתפלל... שהוא עומד ממש לפני הבורא ית"ש, ונושא ונותן עמו"ג, אע"פ שאין עינו של אדם רואהו'... אמנם מי שהוא בעל שכל נכון, במעט התבוננות ושימת לב, יוכל לקבוע בלבו אמיתת הדבר, איך הוא בא ונושא ונותן ממש עמו יתברך, ולפניו הוא מתחנן ומאתו הוא מבקש, והוא יתברך שמו מאזין לו מקשיב לדבריו, כאשר ידבר איש אל רעהו ורעהו מקשיב שומע אליו.

אורה ושמחה – מעלת וסגולת השמחה

הנה כשנשאלה אסתר במשתה היין 'מה שאלתך וינתן לך' (אסתר ה ו), **השיבה** (פסוק ח) 'יבוא המלך... ומחר אעשה כדבר המלך', ולכאורה יפלא מדוע דחתה למחר ולא התחננה מיד על נפשה אחר שאמר לה מה שאלתך וינתן לך, ועוד צ"ב, על מה סמכה בדעתה שלמחר יהא בידה לפעול יותר מאשר תוכל לעשות בו ביום, וביארו צדיקים כי בעת ההיא היה המן הרשע שרוי בשמחה וכדכתיב (פסוק ט) 'ויצא המן ביום ההוא שמח וטוב לב', וידעה אסתר שבעת 'שמחה' כזאת לא תוכל להפילו ולנצחו, **כי לא יאונה כל רע לאיש השרוי במדת השמחה**"ד, ע"כ התחכמה והזמינה אותו לבוא למחר אחר ששמחתו תפוג מעט, ואז תצליח להפילו בנקל.

ולימוד גדול הוא לבני ישראל, שאם לאותו רשע הועילה מדת השמחה שלא יוכלו להזיק לו, כ"ש שתועיל מידה זו לבני ישראל עם קודש לבטל מעליהם את כל הצרות והיסורים, וכמו שאמרו צדיקים (הגמ"א בליקוטים, ועוד הרבה מהצדיקים) לרמז בפסוק (ישעיה נה יב) **'כי בשמחה תצאו', שעל ידי השמחה אפשר להינצל מכל הצרות, ולצאת מאפילה לאור גדול**"ה.

וכביאור הגר"א זי"ע (למשלי) על הכתוב (משלי יח יד) 'רוח איש יכלכל מחלהו ורוח נכאה מי ישאנה', וז"ל. השמחה באה על ידי הרוח. וזהו רוח איש כשהאיש תמיד בשמחה, הוא יכלכל מחלהו, אף שתבוא עליו מחלה חס ושלום, יכלכל מחלהו בשמחתו ויבטלנה, עכ"ל, ואם כי דבריו לענין חולי, מ"מ נלמד מכך לכל צרה וצוקה הן ברוחניות"ה הן בגשמיות ש'בשמחתו

ליטול ידים לסעודה, אולם במקום לחלק לכל אחד חלה גדולה קיבלו לחם עוני ושברי מצה, בלית ברירה התאזר בגוי בסבלנות והמתין עד שיגישו את הבשר והדגים, אולם במקום כל אותם מטעמים נתנו לו מרור וכורך, ויהי כראותו כי כן קם בחמתו ממקומו וברח מן הבית, כשהוא כועס על היהודים המרמים את העולם ומשקרים שהם אוכלים סעודה דשינה בליל הסדר. והנה דבר פשוט שאם היה הגוי מתחזק לעוד רגע כמימרא היו מגישים לפניו כל המעדנים והמטעמים על שלחן מלכים, כי רק אחרי המרור והזמנים הקשים זוכים לקבל אור עליון.

לג. מספרים על יהודי שאינו שומר תורה ומצוות רח"ל, שנכנס ובא לישיבת 'כפר חסידים' בימים ההם, בשעה שעמדו תלמידי הישיבה בתפילה. משיצא שאלוהו מה ראה בתוככי הישיבה. ענה ואמר, עמדתי וראיתי בחורים המתנענעים הלוך ושוב, ועושים תנועות בגופם. אך הבטתי וראיתי את הזקן העומד בכותל המזרח (המשגיח הגה"צ רבי אליהו לופיאן זצוק"ל) שהיה נראה כמו שמדבר עם מישהו. כי כך צריך להיראות פני התפלה.

לד. וכך אומרים בשם הרה"ק מקארלין זי"ע שאם יהודי מתהלך בשמחה מעצם הדבר שהוא יהודי, **ערב אני לו שלא יאונה לו שום רע לא בגשמיות ולא ברוחניות** (מאמר מרדכי).

כן כתב החזו"א זיע"א באיגרת לצורב צעיר (קו"א ח"ב ט) 'התחזק בלימודך **והט ליבך תמיד אל השמחה, אשר מתוך השמחה שורה שפע חכמה ממעל**'.

לה. ובשל"ה הק' (תו"א שער הגדול ה') מביא מדרש נפלא בענין זה, וז"ל, ובמדרש אמר לו הקב"ה למשה לך אמור להם לישראל כי שמי 'אהיה אשר אהיה' - כשם שאתה הווה עמי כך אני הווה עמך, וכן אמר דוד - ה' צלך, מה צלך **אם אתה משחק לו הוא משחק לך** ואם אתה **בוכה לו הוא בוכה כנגדך**, ואם אתה מראה לו פנים זעומות או מסוברות אף הוא נותן לך כך, אף הקב"ה צלך - כשם שאתה הווה עמו כך הוא הווה עמך ע"כ.

לו. אמר הרה"ק רבי משה לייב מסאסוב זי"ע, הנה כל אבר ואבר נברא עם הדבר השומר ומגן עליו, וכגון העיניים יש להם עפעפיים שכל ייעודם הוא לכסות ולהסתיר את העיניים לבל ייכנס בהם דבר המזיקם, **והשמירה על ה'מחשבה' היא השמחה.**

וכה אמר הרה"ק ה'בית ישראל' זי"ע לרמז בשיגרא דלישנא, שכן בשפת האידיש יש לתיבת 'אויף-געראמט' שני

יבטלנה'". וכך איתא ברש"י (משלי שם) 'רוח איש' - רוח גבר שהוא איש גיבור, **ואינו נותן דאגה בלבו ומקבל כל הבא עליו בשמחה ובחיבה**, 'יכלכל מחלהו' - אין כחו סר מעליו.

וכן פירש ה'תפארת שלמה' (רמזי פורים ד"ה ותשלח) **בפסוק** (אסתר ד ד) 'ותשלח בגדים להלביש את מרדכי ולהסיר שקו מעליו, ולא קיבל', וצ"ב, וכי מחוסר בגדים היה מרדכי שחשבה אסתר שצריך לשלוח לו בגדים – הרי ראתה שבכוונה תחילה התלבש בשק ואפר מה שלא עשה מעולם, וא"כ לא היה לה כי אם לשאלו 'מאי האי' ולא לשלוח בגדים.

ומבאר ה'תפארת שלמה', שאסתר הבינה שמרדכי שמע איזו בשורה קשה ומרה, ולכן קיבל ע"ע תענית וצום לקרוע רוע גזר דינו, אלא שהיא הייתה סבורה שלא זו הדרך, כי אף בעת צרה וצוקה יש להתחזק במדת השמחה, ורק **על ידי השמחה אפשר לצאת מכל המצרים**. ומרדכי לא קיבל דבריה, וסבר דבעת כזאת צריך להתפלל אל ה' בשברון לב ומתוך מרירות, ונחלקו שניהם

פירושים, **א.** שהאדם שרוי במצב מרומם ובשמחה. **ב.** שהמקום נקי מכל לכלוך וזוהמא, **לומר לך כי זה תלוי בזה, השרוי בשמחה מוחו נקי מכל מחשבות אוון ושטות...**

לז. סיפר הרב זיכערמאן שליט"א רב דקרית ספר שבשנים קודמות שימש כרב בביה"ח מעייני הישועה בב"ב, באחד הימים ביקר הגאון בעל ה'שבט הלוי' זצ"ל בביה"ח – לכבודו נאספו כל עובדי בית החולים יחד עם החולים ומשפחותיהם... בהיותו שם אמר לו הרב זיכערמאן היום נשאלתי שאלה מחולה נואש כבן חמשים שאין בכוחו להזיז אפילו אבר אחד מבלי עזרה מצוות הרופאים – האם יש לו לברך ברכת 'שעשה לי כל צרכי' כי לפי הנראה אין בידו כל צרכו כלל. הרב וואזנער הבין את אשר לפניו ועלה מיד לבקרו בקומה העליונה, בהיכנסו ניסה החולה לעשות תנועה כמי שקם מלפני הדרת כבוד פוסק הדור והיה גונח ושוחק, שוב גנח ושחק... א"ל הרב בהנהגתך הזכרתני מעשה שהייתי עד לה לפני כשמונים שנה כשלקחני מו"ר רבי מאיר שפירא זצ"ל לבקר עמו את החולה שהיה מצבו קשה עד מאד, משנכנס ר"מ החל החולה מאיר פנים ומעמיד פנים שוחקות בכל כוחו שעמד לרשותו, שאלו ר"מ 'לשמחה מה זו עושה', נענה החולה ואמר – מן הדין היה עלי לקום לכבודו של הרב ולכבדו בכל מיני כבוד ויקר, להגיש 'משקה' על השולחן וכיו"ב, אבל הקב"ה מנע בעדי מחמת חוליי שאין בידי להזיז אפילו אבר קל, על כן אעשה ככל שיש בידי עשות והוא השמייכעל (חיוך) - זאת אעשה באופן הכי נעלה שאוכל, **כי אם רק זאת יש בידי עשות הרי זה שליחותי ותפקידי בזו העת – לכבד בזה לבדו את הרב...** ואם עשיתי כן השלמתי כראוי את שליחותי שנשלחתי מן השמים לתקופה זאת. אף אתה אמר לו הרב וואזנער, שמועה שמעתי כי מע"כ שאל אודות ברכת 'שעשה לי כל צרכי', דע לך, אם תעשה ככל שיש בידך עשות בזו התקופה נחשבים מעשיך יותר מהבריא שכוחו במתניו ועשה פי כמה וכמה, **כי בוודאי קיימת שליחותך... וזהו 'כל צרכי' שלך...** הלה שמע את דברי הרב, ונכנסה בו רוח חדשה עד שבתוך כמה ימים החל מהלך על רגליו...

ולדידן ייאמר, כי לאו דווקא לחולה אנוש, אלא בכל ענין וענין רוחני או גשמי, שרצה לעשות כך וכך בתורה או בתפילה ו'נתקע' באיזה מקום, או רצה להצטרף לעושי מצווה ולא עלתה בידו, הרי ב'שמייעכל' שלו במקום זה קיים בשלימות את שליחותו בזמן זה.

כעי"ז אמר הרה"ק הרר"ב מפשיסחא זי"ע שיותר יכולים לפעול בתפלה בשמחה ממה שיכולים לפעול בבכיה, ומעשה שהיה בעת שהיה בדאנציג, שראה שנפל אחד להים, וכמעט שנטבע שם, אמר לו הרב הנ"ל בלשון אשכנז **גריס מיר דעם לויתן** (דרוש בשמי בשלום הלוויתן), ואח"כ עזר לו ה' שאחז בדף אחד וניצול, וביאר הרה"ק פשר מעשיו, כי בחור זה לרוב חרדתו ופחדו נתייאש לגמרי מעצמו ולא היה בידו מוח לחשוב מחשבות היאך ובמה להינצל, ורק ע"י המילתא דבדיחותא נתרחב לבו במעט שמחה, וכבר העלה בראשו כמה עצות האיך להינצל (אור ישרים הערה לט, נפלאות חדשות - ליקוטים).

וכבר איתא ב'מאירי' (שבת ל:) וז"ל, 'אע"פ שראוי לאדם לעמוד נכנע ושפל רוח, ראוי לו **להעמיד עצמו בשמחה** לקיים מצוותיו ולמה שיגיעהו מן השלימות, שאין השכינה שורה מתוך עצבות **שהעיצבון מטמטם את הלב וסותם שבילי ההכנה**, ולא מתוך עצלות - שקידה והתבוננות, אלא מתוך שמחת הלב ליושר המזגים, ואף דרך החכמים היה בישיבתם לפתוח במילי דבדיחותא'.

במעשה אשר יעשון, אמנם הקב"ה הכריע שהצדק עם אסתר המלכה, וכך סיבבה ההשגחה שיבוא מרדכי לידי מידת השמחה על ידי שהמן ילבישנו בבגדי מלכות ויכריז לפניו 'ככה יעשה לאיש אשר המלך חפץ ביקרו', **ועי"ז נחלשה המרירות ובא לידי שמחה באתחלתא דגאולה, ובזה קרבה הישועה כהרף עין, ללמדנו שרק על ידי השמחה אפשר להינצל מן הכל**[לח].

כדברים האלה כתב ה'בן יהוידע' על הגמרא במגילה (טז. ד"ה ורכיב האי) שכאשר הגיע המן להביא את הלבוש ואת הסוס למרדכי, נעמד מרדכי להתפלל, והמן המתין לו עד שיסיים את תפילתו, ולכאורה יפלא על רשע מרושע זה, וכי חשש להפריע לו באמצע תפילתו לקיים 'גזירת מלך' תיכף ומיד. אלא, שבדווקא המתין ולא בישר לו בשורה טובה זו בשעת התפלה, כי ידע שהתפלה מתוך עצבון אינה מתקבלת וחשב שוודאי מתפלל כעת בעצבון, לזה אמר, מוטב לא אפסיקנו, **כי אם אפסיקנו וודאי יחזור להתפלל שנית מתוך שמחה, ותפילה מתוך שמחה בוקעת רקיעים ואין שום מחיצה ומבדיל שיעכב בעדה מלהגיע עד לכסא הכבוד.**

נוראות מצינו ב'חרדים' (פס"ו אות ח) כי לכל עבירה יש אבק, וכגון אבק לה"ר, אבק ריבית, ואף לעוון הכעס החמור יש 'אבק', ומהו – העצבות (עיי"ש).

ובבוא היום לעתיד לבוא נראה את מעלת השמחה כי רבה היא, דכתיב (תהלים קכו ב-ג) 'אז יאמרו בגוים הגדיל ה' לעשות עם אלה, הגדיל ה' לעשות עמנו היינו שמחים', ופירש הרה"ק רבי אלעזר מנדל מלעלוב זי"ע, שלעתיד לבוא כאשר ייגאלו עם בני ישראל ויגדיל הקב"ה את חסדו עמם, יבואו הגוים וישאלו מדוע 'הגדיל ה' לעשות עם אלה', וכי צדיקים גמורים היו בכל שנות הגלות, ומדוע יקבלו שכר רב כל כך, על זה יענו להם בני ישראל ויאמרו – 'הגדיל ה' לעשות עמנו' על כי 'היינו שמחים', היינו על אף רוב הסבל והצרות הרבות שסבלנו בשנות הגלות לא מָשָׁה השמחה מלבנו לעולם, ותמיד התחזקנו בבורא כל עולמים בשמחה של מצוה, ועל כן בדין הוא שניטול 'שכר טוב'.

מרבין בשמחה – שמחה לשעתה ולכל השנה

איתא בגמ' (תענית כט.) 'משנכנס אדר מרבין בשמחה', וגילו לנו צדיקי הדורות כי ימים אלו מסוגלים לאגור שמחה לכל ימות השנה, וכן איתא בשם הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע (שש"ק ח"א פורים יד), **שהכתוב** (תהלים ל יב) 'פתחת שקי ותאזרני שמחה' קאי על פורים, כי בכל ימות השנה מטעה היצה"ר את האדם לשֶׁקֶר וכביכול 'עוטף' הוא את האדם ב'שק', ובפורים **פותח את** השק על ידי מחיית עמלק, ובזה **ותאזרני שמחה** - לכל השנה, שיהיה בשמחה תמיד.

ואכן השמחה היא מהמצוות תמידיות[לט], וכ"כ הרמ"א (סוף הל' פורים סימן תרצ"ז) 'וטוב לב משתה תמיד', שלעולם יהיה בשמחה ולאו דוקא בפורים. וכן מתאמרא משם הרה"ק מרוז'ין זי"ע שלכן אמרו 'משנכנס אדר

לח. וישמח ב'שמחה' באמת, ולא יחיה עם 'עול כבד' שהוא **מחויב** לשמוח בימים אלו..., וכמו שמספרים בהלצה, על איש עני ואביון שהיה נאנח תמיד על מצבו הדחוק ועל **החובות** הרבים התלויים בצווארו, פעם הוכיחו צדיק אחד מדוע אינו בשמחה תמיד, והלא צריך האדם לעבוד את ה' בשמחה, ויהי כשמוע כן העני נאנח שוב כדרכו ואמר **אוי, נתחייבתי בעוד 'חוב' עכשיו...** וכי לא די לי ב'חובות' שיש לי עד היום... פשיטא שלא זו היא ה'שמחה' האמורה בתורה.

כתב בנו של הגה"ק משמלויא זי"ע, וז"ל (ב'תולדות רבינו' בהקדמה ל'אבן שלמה') זכורני שאמר לי לפני חתונתי, שמע בני מיום עמדי על דעתי לא הי' לי אף יום מנוחה אחד, **והלא אתה יודע מה שעבר עלי בימי חלדי, ואעפ"כ האם ראיתני פעם ח"ו בעצבות, לא,** כי תמיד הייתי בשמחה, **זכור בני ואל תשכח דבריי אלו.**

לט. וזה לשון ה'יסוד ושורש העבודה' (עמ' קצט במהד' הישנה) '**ועיקר עבודת האדם** להשם יתעלה היא **שמחת הלב באלקותו ית"ש** וזכרו לעד ובעבודתו. ועבודה תמה זו יכול האדם לקיים בכל עת ובכל רגע ואינו מכיר בזה רק יוצרו ובוראו **והיא עיקר העבודה להשי"ת**'.

ולעומת זאת הוכיח הרה"ק ממונקאטש זי"ע בב' הוכחות **שאין עבירה גדולה כחסרון ה'שמחה'**, א' מהא דאמרה תורה ב'תוכחה' (דברים כח מז) 'תחת אשר לא עבדת את ה"א בשמחה', ב' שבני ישראל שבים תמיד בתשובה להתרצות לקונם, ואילו על חסרון השמחה אינם שבים, והיינו כי כל כך גדולה היא השמחה שהיצר משקיע כל כוחו בהאי ענינא שלא ישובו עליו בתשובה.

מרבים בשמחה', ולא אמרו 'צריך להיות בשמחה', כי אז היה מקום לטעות ולומר, שבחודש זה צריך לחדש דבר שאין נוהג בכל השנה, והיינו השמחה, ובאמת זה אינו, כי השמחה נוהגת בכל השנה, לפיכך לא אמרו אלא שבחודש זה **מוסיפים** ו'**מרבים**' **בשמחה** על השמחה שיש לנו זה מכבר כל השנה[מ].

והנה, רש"י פירש בפסוק (ב'ווידוי ביכורים') 'שמעתי בקול ה' אלוקי, עשיתי ככל אשר ציוויתני' – 'שמחתי ושימחתי בו' (דברים כו יד). ולכאורה צ"ב מה ענין 'שמחתי ושימחתי' לדברי הפסוק, אלא שבאמת קשה בדברי הקרא, האיך יכול בשר ודם להעיד על עצמו – 'עשיתי ככל אשר צויתני', והלא כמה שיעשה לא יצא ידי חובתו לקל גדול ונורא, ומכאן הבין רש"י לומר - שמחתי ושימחתי בו, ובזה יש בידו לומר **עשיתי ככל אשר ציוויתני**, כי זה תכלית ושלימות כל המצות, לשמוח ולשמח אחרים[מא], להיות אהוב למעלה ונחמד למטה.

כתב הגה"ק מקאז'יגלוב זי"ע (ארץ צבי, פר' שקלים תרפ"ו) בשם הרה"ק השרף מקאצק זי"ע עה"כ במגילה (ה יד) '**ובוא עם המלך אל המשתה שמח**', שאף שדברים אלו של זרש המרשעת הם, מ"מ נכתב פסוק זה במגילה ללמדנו דרך בעבודת ה'. שאף אם עוברים על האדם כל מיני הרפתקאות וצרות, מכל מקום מגדרי כבוד המלכות הוא שבבואו לפני המלך אין מראים כל סימני עצבות. על כן אמרינן **ובוא אל המלך** – כשהאדם ניצב לפני הקב"ה מלכו של עולם, יסיח דעתו מכל מצבו, **ויבוא** אליו **שמח וטוב לב**, ומסיים, וז"ל. **על כן כשמגיע ר"ח אדר – שמתקרבים לפני הוד מלכותו יתב"ש, צריכים**

מעשה ששמעתי מ'מוהל' שמל תינוק שכל משפחתו רחוקה משמירת התורה והמצווה, כל המשתתפים היו 'עמי הארצות' גמורים ומושלמים, לבד מאחד מ'זקני' התינוק שידע פסוק אחד מכל דברי התורה, והוא 'תחת אשר לא עבדת את ה"א בשמחה ובטוב לבב מרוב כל, ועבדת את אויבך', ולפליאת המוהל מנין יודע זאת, ענהו ה'זקן' שבשנות ה'מלחמה' שהה איזה זמן ב'מחנה' יחד עם הרה"ק ה'שפע חיים' זי"ע, ופסוק זה היה תמיד שגור על לשונו של הרבי 'תחת אשר לא עבדת את ה"א בשמחה' – לכן 'ועבדת את אויבך'.

מ. פעם ביקש הרה"ק רבי יחיאל מיכל מזלאטשוב זי"ע מהרה"ק רבי צבי הירש מזידיטשוב זי"ע שיוכיח מעט את בנו הרה"ק רבי זאב מזבאריז זי"ע שחסרה לו ממידת השמחה, קיים המהרצ"ה את אשר נתבקש, ובתוך הדברים אמר לפרש את הפסוק (תהלים ק ב) 'עבדו את ה'' - ובמה – 'בשמחה' כי השמחה היא עבודה בפני עצמה. באותה שעה עבר שם המגיד מזלאטשוב, כשמעו את דבריו אמר 'אכן, כך מפרשים בשמים מקרא זה' (תורת המגיד מזלאטשוב ערך שמחה - עבודת ה').

מצינו שחז"ל מכנים (ב"מ פג:) 'חומץ בן יין' ל'רשע בן צדיק' (שהבנים הם כחומץ ואביהם דומה ליין משובח), **וביאר** הרה"ק רבי יקותיאל יהודה מצאנז-קלויזנבורג זי"ע את קשר הענינים, שהרשעים הם תמיד בעצבות, דומיא דחומץ שטעמו חמוץ ומר, ואילו הצדיקים שמחים תמיד כיין המשמח לב אנשים, ואכן, זוהי עבודת האדם בעולמו - להסיח דעתו מכל צרותיו ויסוריו, ולא לאבד מחמתם את מדת השמחה ח"ו.

מא. כבר אמרו חז"ל (עירובין נד, א) **האי עלמא כבי הילולא דמיא**, ויש שביארו, כי אם יכנס אדם אל שמחת הנישואין כשפניו נפולות וקולו נישא ברמה בבכי ודמעותיו נושרות מעיניו טיפין טיפין, וכך יגש אל בעל השמחה לברכו בקול נהי ויללה בברכת מזל טוב, וודאי שימהרו להרחיקו מן המקום... כמו כן ייסד הקב"ה את **האי עלמא** באופן של **כבי הילולא דמיא**, שזה העולם הוא בית הנישואין, והמהלך בפנים נפולות אומרים לו... בהאי עלמא יש לנהוג במידת השמחה בכל עת ובכל זמן.

אגב אורחא, יש שביארו, כי פעמים רבות טרוד ה'מחותן' קודם הנישואין ולווה כספים מהכא ומהתם, ואף לאחר הנישואין מוקף בשאלה מהיכן מחזירים כ"כ הרבה מעות, אולם בעת הנישואין מסיח דעתו, ואינו מחשב אלא מהנישואין עצמן, כיו"ב, על האדם להסיח דעתו 'כבי הילולא' ולחשוב אך ורק מהמטרה והתכלית שלשמה בא לעולם.

כך ביאר הרה"ק מקאצק זי"ע, שאף אם יוציא האדם כל הון שבעולם לצורך הנישואין, אך אם המקדש יחסיר תיבת 'לי', שיאמר הרי את מקודשת בלא תיבת 'לי', הרי לא עלה בידו ולא כלום ולא חלו הקידושין כלל. כיו"ב העובד את קונו בכל מיני עבודות, אלא שהוא מחסר את ה'לי' שאינו עושה את עבודתו באמונה לשם ה', הרי העיקר חסר מן הספר.

להעביר כל הדאגות ולהרבות בשמחה, ע"ד ובוא עם המלך שמח[מב].

אשר הכין - כפי הכנתו יקבל השפע ויגש לימים בהשגות גבוהות

כתיב במגילה (א כא) 'ויעש המלך כדבר ממוכן', איתא מהרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע (ב"א סט. ד"ה ויעש המלך) ע"פ מה שידוע דכל מקום שנזכר במגילה המלך הכוונה הפנימית היא למלך מלכי המלכים הקב"ה, וזהו פירוש 'ויעש המלך' שהקב"ה נותן לאדם ליהנות ולקבל מן היו"ט (וכן מכל מצווה) **'כדבר ממוכן', היינו כפי מה שהוא מכין את עצמו בטרם יבוא היום טוב[מג].**

צא ולמד מדברי הרה"ק רבי יצחק מווארקא זי"ע (בית יצחק לפורים), **על דברי המשנה** (מגילה ב.) 'מגילה נקראת בי"א בי"ב בי"ג' **והם שלשה ימים שקודם הפורים, והיינו כי בפורים היה 'מתן תורה' שהרי קבלו בני ישראל את התורה מאהבה,** (כמו שדרשו חז"ל בשבת פח.) **וכשם שבמתן תורה ניתנו להם שלשת ימי הגבלה להכין עצמם לקראת קבלת התורה, כך קבעו שלשה ימים לפני פורים כג' ימי הגבלה - שבהם יוכל האדם להתכונן כראוי כדי שיהא מוכן ומזומן ליום הנשגב והגדול הזה[מד].**

ויש שלמדו מהגמרא (מגילה ל.) 'כי היכי דלא תיקדום עשיה לזכירה', עשיה זה פורים וזכירה זו קריאת

מב. דרש הרה"ק מפיאסצנע זי"ע בעיצומם של ימי המלחמה הנוראה אודות חיוב השמחה בפורים (ואח"כ העלה אותם ע"ג הכתב ונדפסו בספר אש קודש), וזל"ק, 'איתא בתיקוני זוהר הק' (נז:) שפורים כיום הכיפורים, אפשר מרמז גם לזה שכמו יוה"כ, התענית והתשובה ביום זה לא אם רוצה אותם האדם לעשות עושה, רק בין אם רוצה ובין לא, מקיימם מפני גזירת הקב"ה, כן גם שמחת פורים **לא רק אם האדם מעצמו בשמחה או על כל פנים במצב שיכול לשמח את עצמו צריך הוא לשמוח, רק גם אם הוא בשפלות ובשבירת הלב, המח וכל רוחו נרמס, חוק הוא שצריך עכ"פ איזה ניצוץ של שמחה להכניס אל ליבו'.**

מג. וכבר אמר הגר"א זי"ע לפרש הפסוק (ישעיה ו ב) 'יחיינו מיומיים ביום השלישי יקימנו ונחיה לפניו', דהנה פירשו חז"ל (בר"ר נו ג) מדוע נקראת סכין של העקידה 'מאכלת - על שם שישראל אוכלים מתן שכרה', וקשה, הרי 'שכר מצוה בהאי עלמא ליכא' (קידושין לט:), אלא ודאי אין בני ישראל אוכלים מפירותיה של עקידת יצחק עצמה, רק מכל יגיעתו ועבודתו **שטרח אברהם אבינו סביב המצווה – בהילוכו שלושת ימים עד ראותו את הר המוריה ובעצם העלאת בנו יחידו ע"ג המזבח**, כי על ההכנה והטירחה אודות המצווה יש שכר גם בהאי עלמא, **ולכן סיפרה לנו התורה את כל ההכנות והזריזות שעשה לקיים מצות עקידה, השכים בבוקר וחבש בעצמו את חמורו, ובקע עצי עולה, להודיענו כי מכל זאת אנחנו אוכלים בעולם הזה.** וזהו אומרו 'יחיינו מיומיים' כי בשכר אותם שני ימים שהלכו עד לעקידה יאכלו בני ישראל אף בעולם הזה, ואילו 'ביום השלישי' - זה מעשה העקידה גופא, 'יקימנו ונחיה (רק) **לפניו'** דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא ('קול אליהו' וירא אות טז).

הרה"ק רבי חנוך העניך הכהן מאלכסנדר זי"ע היה אומר בשם המגיד מזלאטשוב זי"ע, דהנה דרשו חז"ל (מגילה טז.) מאי דכתיב (אסתר ו ד) 'והמן בא לחצר בית המלך החיצונה לאמר למלך לתלות את מרדכי על העץ אשר הכין לו - תנא, לו הכין', שהכין את העץ לתלות את עצמו עליו, ושאל הרה"ק מדוע הוציאה הגמ' את המקרא מידי פשוטו שהכין את העץ למרדכי, אלא, **כי הכנה לא שייך אלא לדבר מצוה, והרי לתלות את מרדכי עוון גדול הוא, אלא על כרחך לדרוש ש'לו הכין' – לתלות את המן, וזה אכן מצוה גדולה** (הובא ב'חשבה לטובה' לפורים).

אמנם, אם כבר אתא ובא היום הגדול ולא הכין עצמו, יתחזק בדברי הרה"ק רבי נפתלי מראפשיץ זי"ע (פורים, ד"ה חייב אדם לבסומי) בדיוק לשון הכתוב (אסתר ט כח) 'והימים האלה נזכרים ונעשים', שלא כתיב 'להזכיר ולעשות' בלשון עתיד, אלא 'נזכרים ונעשים' - שמשמע שנזכרים ונעשים מאיליהם ואפילו בלא הכנה.

מד. ולא יתייאש מתוך מחשבה כי רחוק ממנו הדבר, **כי סיוע גדול יש בימים גבוהים הללו, אין לו אלא להכנס בכלל המקבלים עול מלכות וה' יגמור בעדו.** משל נאה המשיל לזה הרה"ק מסאטמאר זי"ע, למדרגות הגדולות הנוסעות מאליהם בכח העלעקטריק (מדרגות נעות) ופעמים ששני אנשים יעשו כברת דרך עד המדרגות הללו זה יעלה ויבוא עד למעלה למעלה, ורעהו ישאר עמוד למטה. והנפקא מינה ביניהם, שזה הראשון פסע עוד 'פסיעה קטנה' אחת והעמיד עצמו על המדרגה הראשונה, וממילא הובילוהו המדרגות מאליו למעלה, אך זה השני החסיר פסיעה זו ונשאר למטה... **אף לדידן העושה פסיעה זו יעלה ויגיע לתכלית טוב, ואם לאו...**

פרשת זכור, ולא מצינו בשאר מצוות שמקדימים 'זכירה' לעשיית המצוות, ולרמז לן שרק ע"י ה'זכירה' וההכנה מתחילה יוכל לקיים 'עשיה' דפורים[מה].

תענית אסתר – סגולת היום לקבלת התפילות

חכמינו ז"ל קבעו יום י"ג אדר ל'תענית אסתר', וצריך ביאור מהו ענין תענית זו, דבשלמא 'ארבעת הצומות' שבמשך ימי השנה נקבעו על הצרות והתלאות שעברו על בני ישראל בימים ההם – בחורבן הבית, ועדיין לא נושענו שעדיין לא נבנה המקדש, אבל תענית זו שהתענו בימי מרדכי ואסתר ביציאתם למלחמה, וכבר נגמרה המלחמה – ונהפוך הוא אשר ישלטו היהודים המה בשונאיהם, א"כ תענית זו למה היא באה.

וב'משנה ברורה' (תרפו סק"ב) **הביא לבאר** [ומקורו ב'לבוש' ע"ש] 'כי בימי מרדכי ואסתר נקהלו ביום י"ג באדר להלחם ולעמוד על נפשם, והיו צריכין לבקש רחמים ותחנונים שיעזרם ה' להנקם מאויביהם, ומצינו כשהיו ביום מלחמה שהיו מתענין, שכן אמרו רז"ל (מכילתא פר' בשלח סו"פ א) שמשה רבינו ע"ה ביום שנלחם עם עמלק היה מתענה, וא"כ בודאי גם בימי מרדכי היו מתענים באותו יום, ולכן נהגו כל ישראל להתענות בי"ג באדר. ונקרא 'תענית אסתר' כדי לזכור שהשי"ת רואה ושומע כל איש בעת צרתו כאשר יתענה וישוב אל ד' בכל לבבו כמו שעשה בימים ההם', נמצינו למדין, שטעם קביעת התענית הוא להשריש את כח התפילה והתשובה בלבות בני ישראל, שיזכרו וידעו שבכל דור ודור שומע הקב"ה לתפילת כל פה עמו ישראל ברחמים בכל עת ובכל שעה אם שבים אליו ית'.

ויש עוד טעם לתענית אסתר אשר גילה ה'מגיד' למרן ה'בית יוסף', וכפי שהביא ה'קב הישר' (פצ"ז) וז"ל. 'שהשגחת הקב"ה הוא תמיד על ישראל שהן נחלתו ועדת סגולה, והוא חפץ להצדיקם כדי להנחילן שכר טוב לעוה"ב, וביום שמגיע י"ד [באדר] להיות ישראל שמחים וששים בו על תוקף הנס שעשה הקב"ה בהמן הרשע ובבניו ובשאר שונאי ישראל אז היא נקראת שמחה של מצווה, וע"כ אמרו רבותינו ז"ל 'חייב אינש לבסומי בפוריא'. והנה יש לחוש פן על ידי רבוי האכילה ושתיה ושמחה באין ישראל לידי חטא, לכן הקדים הקב"ה התענית, לפי שהתענית היא סגולה להנצל על ידי התענית מן החטא, ולא יהיה כח להשטן ולילית לקטרג עליהם, ולהביאם לידי חטא מחמת ריבוי האכילה ושתייה, וטוב לכוון כשיאמר (בסליחות לתענית אסתר) פזמון 'במתי...' כשאומרים (שם) שומע תפילה והעבר תיפלה, צריך לכוון שלא יבואו לידי חטא ועוון ח"ו ע"י ריבוי אכילה ושתיה ושמחת פורים. וע"י סליחות ותחנונים שאנו אומרים בכנופייא בזה אנו מעוררים זכות מרדכי ואסתר'.

ומוסיף שם בהמשך דבריו, 'לכן יושבי כפרים צריכין ג"כ להיות בחבורה קדישא בבית הכנסת ביום תענית אסתר, כי יום זה הוא מסוגל מאד שיקובל תפלתינו בזכות מרדכי ואסתר, וכל מי שצריך רחמים על איזה דבר שהוא צריך להתפלל יקח פנאי לעצמו ביום התענית אסתר ויאמר תחלה מזמור כ"ב בספר תהלים 'אילת השחר', ודרשו חז"ל (יומא כט.) דאסתר הייתה נקראת 'אילת השחר', ואח"כ ישפוך שיחו לפני ה', ויבקש בקשתו ויזכיר זכות מרדכי ואסתר אשר בזכותם יעתר לו הקב"ה, ויפתח לו שערי רחמים ותקובל תפלתו ברצון... על כן אוהבי ה' עדת עם קודש הנועדים לדבר ה' לשמוע קול מגילה ביום המועד הזה, שהוא פורים, אשר לעתיד כל הימים טובים יהיו בטילים וימי פורים לא נבטלים, צריכין אנו להזכיר זכותן של מרדכי ואסתר, כי יום תענית אסתר ויום פורים הם ימים של רצון ואהבה, לכן טוב להתפלל ביום תענית

מה. שני קושיות הק' הרה"ק ה'ישמח משה' זי"ע ('עסיס רימוני' על מגילת אסתר ד"ה כימים אשר נחו, נדפס ב'ישמח משה' על נ"ך), מדוע נכתב במגילה שמרדכי רצה לעשותם יו"ט בשעה שלבסוף נתבטלה כל קבלתם ליו"ט, ועוד תימה, למה רצו מרדכי ואסתר דבר שלא היה לו קיום לבסוף. ומבאר דחדא מתורצת בחברתה, דהנה איתא (ביצה טז.) 'כל מזונותיו של אדם קצובים לו מר"ה ועד יוה"כ, חוץ מהוצאת שבתות והוצאת יו"ט', ולכן מתחילה קבע מרדכי את יום הפורים ביו"ט ואיסור מלאכה **כדי שלא ינכו את הוצאות הפורים ממה שנקצב לאדם בראש השנה**, ואף שלבסוף לא נתקבל היו"ט לדורות מ"מ כיוון דכתיב (איוב כב כח) 'ותגזור אומר ויקם לך' **קיבלו בשמים את דברי מרדכי שיהא בכלל יו"ט, לענין שלא ינכו את ההוצאות בכלל מה שקצוב לאדם בתחילת השנה**, ולכן נכתב במגילה, כי בשמים נתקבל היום ליו"ט.

אסתר, ושומע תפלה יקבל ברחמים וברצון את תפלתינו אמן', עכ"ל[מו].

ונתנה תוקף - רוממות יום הפורים

איתא בתשובת הרשב"א (שו"ת הרשב"א ח"א תשו' צג) שענין הפורים אינו נמדד לפי מעשיהם של ישראל באותו הדור אלא כבימים ההם כן ממש הוא בזמן הזה. וכה ענה למי ששאלו על דברי המדרש – 'אפילו אם כל המועדים בטלים ימי הפורים לא יהיו נבטלים, שנאמר (אסתר ט כח) וימי הפורים לא יעברו מתוך היהודים וזכרם לא יסוף מזרעם', ושאל השואל, מי הוא זה שיאמר שיבטל דבר אחד מן התורה, אפילו אות אחת ואפילו קוצו של יו"ד. ורבו המפרשים הגדה זו באזני ולא נכנס בה אחד מהם הודיעני פירושה. והשיב הרשב"א, וז"ל. דברים נוספים עוד בהגדה זו, והוא שאמרו שם אמר רבי אף יום הכפורים אינו בטל לעולם, שנאמר (ויקרא טז לד) 'והיתה זאת לכם לחקת עולם', ואם כן זה קשה יותר, שהרי גם בפסחים כתב חקת עולם... על כן נראה לי פירושו, שכל המועדים לא הבטיח עליהם הבוי"ת שלא יגרום החטא ביטולם באחד מן הזמנים, וכמו שכתב (איכה ב ו) 'שכח ה' בציון מועד ושבת', אבל בימי הפורים הבטיח דכתב לא יעברו מתוך היהודים וזכרם לא יסוף מזרעם, **לא יעברו ולא יסוף - עשאום הבטחה לא אזהרה**. וכן יום הכפורים 'והיתה זאת לכם' - הבטחה שתהיה לחוקת עולם, שהיום יכפר ואפילו לא ישמרוהו. ודעת רבי כאן כדעתו בגמרא דאמר יום הכפורים מכפר בין על השבים בין על שאינן שבים, אבל חקת עולם האמור בפסח 'אזהרה' - לא הבטחה' דכתיב (שמות יב יד) חוקת עולם תחגוהו ושמרתם לדורותיכם[מז].

הנה, ידועים דברי התיקו"ז (דף נז:) שקדושת יום הכיפורים היא מעין קדושת פורים, ולכן נקרא 'יום כפורים' עם כ'ף הדמיון, דהיינו 'כְּפוּרים'[מח]. ואמרו צדיקים (הרה"ק מרוזי'ן זי"ע, ועוד) **עפ"י הכלל הידוע** (תענית ז.) מי

מו. הרה"ק ה'דברי חיים' זי"ע היה יושב ספון בחדרו במשך כל יום תענית אסתר, ואף לשאלות שהיה נשאל היה משיב במהירות. וכן נהג הרה"ק רבי לוי יצחק מבארדיטשוב זי"ע להתייחד ביום הזה עם קונו, ולא יכלו לדבר עמו מענינא דעלמא, והעידו צדיקים, שעל ידי עבודתו ביום זה הכניע את הקליפות של כל השבעים שרי מעלה [שהם שריהם של אומות העולם].

מז. בזה"ל כתוב ב'בית אברהם', סיפר בשם אביו הק' ז"ל, מהרה"ק ר' ייב"א מאוסטראה ז"ל, שהי' בעניות גדולה בפורים, ובא איש אחד לשמחו והוא היה מרדכי בעצמו. ואמר כי מרדכי הוא הבעל שמחה של פורים, **והוא בכבודו ובעצמו בא לשמח לכל איש יהודי שרוצה להיות שמח.**

ודע, כי שמחתן של ישראל בימי הפורים הוא לצנינים בעיניהם של המן וגונדא דיליה, סיפר הרה"ק רבי יעקב מפשעווארסק זי"ע בשם חותנו זצוק"ל שהיה רגיל לספר (לכאורה בשם הצ'ענובער רב זצוק"ל) שהרה"ק ר' יוסף מטאמשוב זצוק"ל אביו של הרה"ק ר' יהושע'לע מטאמשוב זצ"ל היה תלמיד הרה"ק ה'החוזה מלובלין' זי"ע והרה"ק ה'בני יששכר' זי"ע, וחותנו שהיה דר בכפר היה שוכר קרעטשמע (בית מזיגה) מהפריץ (כנהוג באותם השנים). פ"א בליל פורים ישב ר' יוסף בביתו **ולא היה אפי' מנין עמו** אז, וזימר ר יוסף 'שושנת יעקב', ובאמצע שירתו הגיע הפריץ לחותנו, ופקד עליו לאמר לחתנו שיפסיק מלזמר כי השירה טורדת את מנוחתו, והלך תיכף לחתנו ואמר לו שלא יזמר עוד. בבוקר מיהר חותנו לבית הפריץ לבקש ממנו מחילה על מה שהפריע לו אתמול בלילה, אך הפריץ ענהו שאינו יודע על מה הוא סח... אז הבינו שהפריץ שבא אתמול - **לא היה הפריץ באמת, ולא היה זה האיש אלא המן הרשע בעצמו שלבש א"ע בלבוש הפריץ, כדי שיפסיק ר' יוסף מלזמר, מכאן תראה כמה ה'שושנת יעקב' של ר' יוסף הפריע מאד להמן והוצרך לעשות פעולות כדי שיפסיק מלזמר.**

מח. הגר"א מוילנא היה מרבה במשתה בכל יום הפורים, וטעמו ונימוקו עמו, שהנה בכל יו"ט קיי"ל שחציו לה' וחציו לכם, **ופורים ויום הכיפורים יום אחד הם**, וחציו לה' מתקיים ביוה"כ שאסור באכילה ושתיה, ואילו ה'חציו לכם' מתקיים בכל יום הפורים.

איתא בשו"ע (תרצ"ה ג) שמי שהמשיך סעודת פורים לתוך הלילה אומר על הניסים (והביא דיש חולקין, והרמ"א הסכים לסברא הראשונה) **ובביאור הגר"א** האריך בהאי דינא וכ' דזה **נלמד מדינא דתפילת נעילה**, שאפשר לאומרה בלילה (ליל מוצאי יוהכ"פ) ואעפ"כ כשחל בשבת מזכירין עדיין יום השבת. ומסקנת דבריו דכל שלא הי' הפסקה מקדושת יום שעבר, כגון שלא התפלל מעריב, עדיין קיימא קדושת היום ולכן יכול להתחיל נעילה בלילה. ומכח זה חלק בפרט א' על

השו"ע שכ' שאזלינן בתר תחילת הסעודה ואיהו ס"ל דאפי' התחיל בלילה כל שלא התפלל מעריב משום דעדיין קיימא קדושת היום דפורים.

נמצינו למידים, חידוש עצום ונשגב בגדר יום הפורים, שאינו רק יום שבו קרו ניסים וממילא חלים בו הארות מזמן ההוא, עד שיש לנהוג כמה דינים והלכות. אלא שלדינא להלכה ולמעשה יש בה **קדושה** בעיצומו של יום שלא פוקעת עד שיפסיקוה בתפילת מעריב ממש, וכמו ששבת ויום הכיפורים אינם פוקעים מאליהם. וכל שלא הפסיק חייב (אפי' להתחיל) בסעודת פורים ובהזכרת **על הניסים** דפורים למרות שהיום (התאריך) כבר חלף. כי קדוש היום לאדוננו.

ואף אם לא נקטינן למעשה 'להתחיל' בלילה, עכ"פ נפק"מ רבתי לדידן המתחילים בהיתר **שכל כמה שמאריכין בסעודה** (עד תפילת מעריב) **עדיין קיימים ועומדים כל קדושות וסגולות היום במלא עוזם ותוקפם ותפארתם.**

ידוע המשל, לשניים שהיו מזייפים שטרות של כסף, ולא הצליחו אנשי השלטון לתפסם, כי תמיד התחמקו מידיהם בחכמה יתירה, וכך המשיכו במשך ימים רבים להדפיס שטרות מזויפים לאלפים ולרבבות, אלא ש'סוף גנב לתליה' וביום מן הימים נתפסו השניים באמצע 'עבודתם' והשוטרים אסרום בכבלי ברזל. ויהי בעת ה'משפט' העיד המקטרג לפני השופטים, שבדקו אחרי מעשיהם וראו שאחד מהם זייף רבבות שטרות של דאלערס (דולרים - מטבע היוצא בארה"ב] וחבירו זייף דוגמתו שטרות של שקלים (היוצא בארץ ישראל, ושויו הרבה פחות מהדולרים), לפליאתם פסק השופט על הראשון שעליו לשבת בבית האסורים למשך שנים רבות, ואילו את חברו שלח למוסד מיוחד לחולי נפש ומשוגעים. משנשאל השופט לפשר הדבר, השיב ואמר, הלא זה השני שוטה הוא וכסיל, שהרי היה בידו לזייף ולהדפיס שטרות דולרים שערכם כפול ומכופל מערך שטרות השקלים, ולמה לא זייף אותם, ומכאן שאינו אלא 'חסר דעה', אף לענייננו נאמר כן, אנו עומדים בזמנים נעלים ונשגבים, מדוע ינצל אותם רק על ה'פחותי ערך' (דברים טפלים) כשבידו להשיג דברי ערך ושויות פי כמה וכמה...

כלפי מה דברים אמורים, שבימים טובים נשפע שפע רב מעולמות העליונים, ובימים שמן השמים מחלקים 'דולרים' והרבה יותר, ישכיל האדם לנצל את הזמן ולהפציר ולהעתיר שיצליח לקלוט את הקדושה בלבו, וישאר אצלו רישומא דקדושא במשך כל השנה כולה.

כי הזמנים הטובים הם אוצר גדול המוכן לפנינו, ובידינו להוציא ולמשוך מהם השפעות גדולות ורבות בגשמיות וברוחניות, ואוי לו למי שבסכלותו מסתובב כעני בפתח ואינו הולך לפתוח את האוצר.

וכבר אמר הגה"צ רבי אליהו דסלר זצוק"ל (מכתב מאליהו אלול תשרי) כי העשיר נוסע ל'מעיינות מרפא' להתרפא, ואילו העני שאין לו די מעות ליסע לשם יכנס לבית הרוקח (בית מרקחת), יקנה בקבוק קטן ובו מים ממי המעיינות, ימשח עצמו בהם זעיר פה וזעיר שם, וידמה בנפשו כאילו נסע לשם. **כן 'העשיר ברוח' בבוא ימים וזמנים נעלים ייכנס כולו לתוככי המעיינות וירפא עצמו היטב**, מה יעשה העני ברוח, יסתפק באיזה התעוררות קטנה – ב'משיחה' קטנה פה ושם, ותו לא מידי...

וצריך להתבונן כי הזמן גרמא להלך בגדולות ובנפלאות, ובדרך רמז יבואר מה שאמרו (מגילה ז:) 'קם רבה שחטיה לרב זירא', כי שני דרכים ישנם בעבודת ה', יש המהלך בגדולות בלימוד שעות רבות רצופות ובעבודת ה' מופלגת, וזו בחי' 'רבה', ויש המהלך דרגא בתר דרגא, שמקבל עליו ללמוד כפי יכולתו ומשם עולה ומתעלה, וזו הנקראת בחי' 'זעירא' מלשון קטנות, ובפורים אין להסתפק במועט אלא 'קם רבה' – העבודה בגדולות 'ושחטיה לרבי זירא' – דהיינו הדרך בקטנות, כי קדוש היום לאדונינו לפעול בו בעצמו גדולות ונצורות ולהתחנן על נפשי בשאלתי ועמי בבקשתי.

מעשה שהיה בארה"ב, יהודי שהיה מהלך בדרכו - בסמוך לתחנת הרכבת, נפל לתוככי בור עמוק, מקום שהרכבת נוסעת על מסילות ברזל שלה, ותרב בבת יהודה תאנייה ואנייה, שכן היה זה בעת שהרכבת אמורה לעבור שם, וסכנת נפשות היא לשהות אז בבור, ולא עוד אלא שכולם חששו ופחדו להתקרב ולקפוץ לתוך הבור מחשש לחייהם, לא חלפו כמה רגעים וכמלאך מן השמים מיהר למקום הנפילה גוי 'שחור' מהעובדים העובדים שם קפץ לתוך הבור ובכוחות אדירים הוציאו מבור תחתיות לחיים ולשלום, משנשאל הגוי השחור – מה ראה על ככה להציל חיים, ובפרט חיי יהודי, וכי מחסידי אומות העולם אתה, ענה ה'שחור' בבערותו – שמע נא, 'אני עובד כאן תמורת 10 דאלער לשעה, כראותי העומד להתרחש כאן – תאונה נוראה הבנתי שעתה תושבת פעולת הרכבת למשך ארבע שעות, ועלול אני להפסיד 40 דאלער... על כן מסרתי נפשי קפצתי אל הבור והצלתי חיי היהודי'.... הנכנס למקום הקודש – אש להבת שלהבת של ימי הפורים, אנא ממך, ראה נא כמה גדולה הצלת נפשות ובפרט המציל נפש אחת מישראל, ובא

נתלה במי, הוה אומר קטן נתלה בגדול, והדברים נוראים, שקדושת הפורים גדולה יותר מיום הקדוש[מט] דכתיב גביה (יואל ב יא) 'כי גדול יום ה' ונורא מאד ומי יכילנו'[נ].

ולא עוד אלא שכל מהותו של יום הכיפורים ישתנה לעתיד לבוא להיות יום עונג כיום הפורים וכלשון הזוה"ק (שם) 'יום כפורים – דעתידין לאתענגא ביה ולשנויי ליה מעינוי לעונג'[נא].

זכר לדבר מביא הרה"ק ה'אמרי נועם' מדז'יקוב זי"ע בפסוק בסוף פרשתן, דכתיב (שמות ל י) 'וכפר אהרן על קרנותיו אחת בשנה מדם חטאת הכיפורים אחת בשנה יכפר עליו לדורותיכם', **וכפל לומר ב' פעמים 'אחת בשנה', כי יש שני ימים מיוחדים בשנה, אחד הוא יום הכיפורים שיש בו 'מדם החטאת', והשני הוא פורים, ונקרא 'אחת בשנה' גם בלא זריקת הדם, ובשניהם 'יכפר עליו לדורותיכם'** (הובא בספרו חלק המועדים, פרשת זכור ד"ה בפסוק וכפר אהרן).

הרה"ק רבי ישראל מטשורטקוב זי"ע (ישמח ישראל טשורטקוב, פורים שנת תרפ"ד) **מביא משם** זקנו הרה"ק רבי ישראל מרוז'ין זי"ע, דבזה גדולה מעלת יום הפורים מיום הכיפורים דיום הכיפורים מכפר רק לשבים (כרבנן יומא פה: וע"ע רמב"ם הל' תשובה פ"א ה"ג) **ואילו יום הפורים מכפר אף ל'שאינם שבים', ומבאר הרה"ק מטשורטקוב כי בפורים אמרו חז"ל** (מגילה ז.) 'קיימו למעלה מה שקיבלו למטה', ומכיוון ש'למטה' קבלו על עצמם להעניק ולתת לכל דורש – אף למי שאינו ראוי, שהרי

גוי זה וצמצם והכניס את כל 'הצלת הנפשות' לתוך 40 דאלער פשוטים ויבשים ה"י, **אל תתן לגוי ה'שחור' היושב על מפתחי לבך להוריד את ה'שערים', אלא גש נא לימים האלו באופן נעלה ונכון.**

בפולין היו רגילים לומר, כי מדרך הגנבים להסתובב ברחבי הנמל, מקום אשר עשירי עם מהלכים כשבאמתחותיהם כסף וזהב לרוב, הללו היו משליכים מטבע על הארץ, ובשעה שהיה העשיר מתכופף להגביהו והיה מסיח דעתו לרגע מאוצרותיו היו הגנבים בורחים עם האוצר הגדול בידיהם. ואמרו על כך ש'קונץ' זה מועיל רק למי שאינו יודע מערמימות הגנבים, כי המכיר בנכליהם נזהר ביותר שלא ללכת אחרי מחזות שוא ואינו מסיח דעת כלל ונשארים שאוצרותיו בידו. כך היצר הרע **בהגיע זמנים גבוהים הריהו משליך 'מטבע' לבלבל דעת** (להיות עסוקים בזוטות, בלבושי התחפושות ושאר ענינים צדדיים) **להסיחנו מן העיקר שלא ננצל כראוי את הזמנים ושלא נעמוד בתפילה לפניו, אין לנו אלא להכיר בנכלותיו ולהזהר ממנו עד מאד.**

מט. וכך כתב הרה"ק רבי צדוק הכהן מלובלין זי"ע (פרי צדיק שמות, פורים א ד"ה ואיתא בתיקוני), וז"ל, וכן **אומרים בשם הרבנים הקדושים זללה"ה** דפורים בחינת יום הכפורים, ונקרא יום כפורים היינו כמו פורים, ובאמת נרמז בתיקוני זוהר כנ"ל. וכמו ביום הכפורים עיצומו של יום מכפר כן ימי הפורים עיצומו של יום עושה מחיית עמלק. רק האדם **צריך שיזכור** שהיום יום הכפורים וכן **שהיום פורים.**

נ. ובזה ביארו הטעם שבאמצע הסוגיא המדברת במעשה דאחשוורוש והמן במס' מגילה (דף י:) נאמרה המימרא של רבי לוי 'דבר זה מסורת בידינו מאבותינו, מקום ארון אינו מן המדה', היינו שארון העדות בקודש הקדשים לא תפס מקום כלל ולא מיעט חללו של קודש הקדשים, ומה ענינו לשם (לפי פשוטו נאמר בדרך אגב, איידי דהביאו שם עוד מימרות דרבי לוי), ולהאמור נרמז כאן דבר גדול, **דכשם שאין לנו השגה בארון הברית, וכל עצם הענין ש'מקום ארון אינו מן המידה' אינו נתפס בשכל אנושי, כך על האדם לדעת שאין לו השגה בקדושת יום הפורים שהוא גבוה מעל גבוה.**

נא. וכתב השפת אמת (תרל"ט) בזה הלשון. מול זאת אמרו 'הדר קבלוה בימי אחשורוש' נראה שניתקן עתה בימי הפורים קלקול הנעשה. לכן הימים נזכרים ונעשים. ולכן המצוה לענג הגוף ואיתא בזוה"ק כי בפורים מתקנים ע"י עונג כמו ביוה"כ ע"י עינוי ע"ש. **וכמו ביוה"כ נגמר הכפרה ואמר סלחתי והוא ע"י תשובה במ' יום** שע"ז נתקן ימי אלול לתשובה מיראה. **וכמו כן בחדש אדר מאהבה ושמחה זוכין לתשובה וע"י שנתקן העשיה, לכן המצוה במשתה ושמחה.**

ועד היכן הדברים מגיעים יש ללמוד ממה שכתב המשנה ברורה (סי' צ ס"ק כח) וז"ל. כתב בתשובת רדב"ז תפוס שהשר נתן לו רשות יום אחד להתפלל עם הצבור במנין איזה יום שירצה יתפלל אותו היום תיכף **ולא יחמיץ המצוה להמתין על יום כיפור או פורים.** עכ"ל. ולא קאמר ליו"כ או לר"ה וכדומה, אלא רק יום כיפור ופורים...

'אין מדקדקים במעות פורים, אלא כל מי שפושט ידו ליטול נותנים לו' (תרצ"ד ג), ומשום הכי אף למעלה 'קבלו' לקיים הלכה זו, והקב"ה מוחל וסולח לעוונות כל חד וחד מבני ישראל באיזה מצב שיהיה, (ובלבד שיהא פושט יד לקבל המחילה), וכלשונו, **למטה קבלו לתת מתנות לכל דורש בלי הבדל, וכן קיימו למעלה לכפר לכל בין ראוי בי שאינו ראוי**[נב].

ורמזו לה צדיקים בפיוט (שושנת יעקב) 'וגם חרבונה זכור לטוב' מלשון חרבן, דאף מי שחלילה נחרב ונהרס מצבו הרוחני **זכור לטוב** ביום הזה (עיי' דברי שמואל פורים)[נג]. וכן פירשו 'כל הפושט יד - אפילו א **פשוטע** האנט', היינו אפילו יהודי פשוט שבפשוטים ופחות שבפחותים הפושט ידו ורוצה להתקרב אל ה', 'נותנים לו'[נד], כי אין מדקדקין במהות המבקש, אלא כל הרוצה יבוא ויטול[נה].

וכבר אמר הרה"ק רבי יחזקאל שרגא משינאווא זי"ע (דברי יחזקאל פורים ד"ה חייב אינש), **שביום הזה יש ביד כל יהודי את הכוח שיש לכהן גדול לפני ולפנים בקודש הקדשים. וכיוצא בזה כתב ה'שפת אמת'** (פורים תרנ"ז) **ויליף כן מקרא** (ויקרא טז ב) 'ואל יבא בכל עת אל הקודש' כי אם ביוהכ"פ, ואילו גבי פורים כתיב (אסתר ד טז) 'ובכן אבוא אל המלך **אשר לא כדת', שאפשר 'להיכנס' בקודש הקדשים** (כלומר, להשיג אותה הקדושה) **אף שאינו יוהכ"פ.**

וכך איתא ב'חתם סופר' (דרשות, חלק א דף קנו עמוד ב ד"ה אלא) **שכתב 'ובאמת פורים יום טוב גדול הוא, הן לענין קבלת התורה ברצון הוא חשוב מיו"ט של שבועות, דהא בחג השבועות קבלו באונס 'שכפה' עליהם הר כגיגית, ואילו בפורים - הדר קבלוהו בימי אחשוורוש**

נב. ויש שאמרו עוד, דבימים אלו נותן הקב"ה לבניו עם ישראל גם 'כלי קיבול' שיוכלו לקבל בו את השפע הנשפע בפורים, ונרמז כן בדבריהם **כל הפושט** ורוצה להיות טוב, אזי אפילו **יד** זה הבית קיבול **נותנין לו**, ואף שבכל ימות השנה אי אפשר לאדם ליהנות מן האור אלא אם יפתח בעצמו פתח כחודו של מחט תחילה, מכל מקום סגולת יום הפורים היא שאף בלא אתערותא דלתתא משפיע הקב"ה שפע רב אם יש לאדם הרצון להתקרב, ולא עוד אלא שאין מדקדקין אחרי רצון זה שיהיה בשלימות וללא פגם, וזה חסד גדול מאת אבינו אב הרחמים.

ובדרך צחות יש להוסיף, דהא נתבאר שהקב"ה מקיים מצוות היום של משלוח מנות, ומדרך העולם לתת משלוח מנות בכלים נאים ומשאירים גם את הכלי אצל המקבל [דלא כבשאר ימות השנה, שבדרך כלל יטול המקבל את המאכל, ואת הכלי יחזיר לבעליו], והכי נמי בתת הקב"ה שפע לישראל ביום הפורים - למשלוח מנות, נותן להם גם יחד את הכלים שיוכלו לקלוט ולהשריש את האורות בקרבם.

נג. סיפר לי אחד ממרביצי התורה, שבישיבתו היה בחור שהחל לרדת מטה מטה רח"ל, וכבר היו לו סימנים באותו בחור שאינו מניח תפילין, בהגיע יום הפורים נכנס הנ"ל לבית הכנסת, פתח את ארון הקודש וגעה בבכי לפני אביו שבשמים שירחם על בחור פלוני בן פלונית. ועד מהרה נתהפך לבו של הבחור מן הקצה אל הקצה והחל ללמוד בהתמדה וכבר נבחן על מסכתות שלמים, וכל צוות הישיבה מהללים אותו שהוא אחד המיוחדים בישיבה, ואין הסבר לדבר כי אם שתפילותיו ביום הפורים עשו שורש למעלה ופרי למטה.

נד. איתא בספר 'חשבה לטובה' (פורים בתחילתו), שהרה"ק הרבי ר' בונם מפרשיסחא זי"ע היה אומר שפורים הוא זמן תשובה כדכתיב 'להשיב מחשבת', ועוד, מפני שאמרו חז"ל (שבת קנב.) 'עד ארבעין שנין מיכלא מעלי מכאן ואילך משתי מעלי', ו'בן ארבעים לבינה', והרי שפורים שצריך לשתות בו הוא בבחי' בינה, וכבר נאמר (ישעיה ו י) 'ולבבו יבין ושב'.

נה. חידוש להלכה חידש ה'שפת אמת' (מגילה ז: ד"ה בגמרא רבה שדר) דאינו ראוי שישלח אדם משלוח מנות לרבו או למי שגדול ממנו בחכמה, שהרי כתיב (אסתר ט, יט) 'ומשלוח מנות איש **לרעהו**' וחציף הוא לקטן לכנות 'רעהו' למי שגדול ממנו, אך אם שלח הגדול לקטן תחילה מותר הקטן להחזיר ולשלוח לו מנות, שהרי גילה הגדול את דעתו שהוא מחשיב את הקטן בכלל 'רעהו', וממילא מותר לנו לתת לו משלוח מנות.

לפי זה שמעתי דבר נחמד מצדיק אחד, דבפורים 'חייב' הקב"ה כביכול לתת לנו משלוח מנות עם השפעות טובות תחילה, ורק אז נחזיר לו מצוות ומעשים טובים, שהרי אסור לנו לפתוח ולכנות את הקב"ה בכינוי 'רעהו', ומשום הכי מוכרח הקב"ה כביכול להשפיע כל טוב סלה, כדי שיוכלו בני ישראל לקיים מצות היום ולהחזיר לו מנות של מצוות ומעשים טובים.

'ברצון' (עי' שבת פח.), **והן לענין גאולה ממיתה לחיים הוא טפי מגאולת מצרים מעבדות לחירות', ומסיק ומסיים 'על כל פנים בהא סלקינן, דפורים עדיף וקדוש מפסח ושבועות'ני.**

הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (פורים תרנ"ב) מדייק בלשון הכתוב (אסתר ט יח) 'וְעָשֹׂה אותו יום משתה ושמחה', שלכאורה היה לו לומר 'ועשו' בלשון רבים, ומדוע נאמר בלשון יחיד, אלא מבאר וז"ל. דקאי על הקב"ה שעשה אותו יום משתה ושמחה. שהיה שמחה לפניו במרום שניצולו בני ישראל מאותה הגזירה שהיה נגזר גם בשמים, כדאיתא במדרש, ואח"כ כשנתבטלה ע"י תשובתם ונהפך לטובה עשה אותו יום משתה ושמחה, כמו שאמרו חז"ל (פסחים קיט.) 'למנצח - למי שנוצחין אותו ושמח'. ואלה הימים כמו שמתפרסם בו הנס למטה, כך למעלה בשמים נזכרים הנפלאות. וכהנים בעבודתן גם למעלה כולם באין לשמוע מקרא מגילה', עכ"ל.

בקשתך עוד ותעש – ביום הזה ימלא הקב"ה 'כל' משאלותינו

ביום הפורים ניתן ביד כל איש פשוט מישראל כח כ'צדיק הדור', ולמד כן הרה"ק ה'שם משמואל' זי"ע (פורים תרע"ז, אור לי"ד אדר, ד"ה ובבוקר אמור) מהפסוק (אסתר ה יד) 'ובבוקר **אמור** למלך ויתלו **את** מרדכי עליו', ותמוה, כיצד אמרה לו 'ובבוקר **אמור** למלך' בדרך ציווי, הרי חוצפה היא לצוות על המלך כדת מה לעשות, והיה לה לומר 'ובבוקר תבקש מהמלך' או תשאל מהמלך, וביותר תגבר התמיהה שאכן כך נהג המן בפועל - כדכתיב (ו ד) 'והמן בא אל בית המלך החיצונה **לאמור** למלך לתלות את מרדכי על העץ'.

אך האמת, שבאותו זמן היה המן גדול מאחשוורוש, וכמפורש בגמרא (מגילה טו.) 'גבה המן מאחשוורוש', וכן במדרש (ילקו"ש אסתר תתרנ"ג) 'וישם את כסאו מעל כל השרים אשר אתו (אסתר ג א) - עשה לו בימה למעלה מבימתו (של אחשוורוש), ושמו ראש מעל כל השרים אשר אתו', ואכן היה בידו להורות למלך לתלות את מרדכי, כי הוא היה שליט אף עליו.

ומשום הכי, כאשר 'ונהפוך הוא אשר ישלטו היהודים בשונאיהם', ולא עוד אלא ש'בית המן ניתן לאסתר', ניתן בידינו כח זה – וכשם שרשע זה לא היה צריך לבקש מאת המלך רק היה בידו לצוות עליו לקיים רצונו, כך ביום זה יש ביד **האדם** לומר להקב"ה כביכול מה **תעשה** ומה **תפעל**ני, דרך **אמירה** וציווי, **כענין הצדיקים גוזרים על הקב"ה והוא עושה - 'לתלות את המן' ולמחות את שמו מתוך לבו של עצמו על כל פנים'** (והכל בכלל זה, בין לבטל כח היצר הרע המעכבו מלעבוד את השי"ת,

---

נו. וידמה בנפשו שיש אוצר גדול של יהלומים ואבני חן הפזורים ברשות הרבים, וכי לא היה אוזר כגבר חלציו לעשות השתדלויות שונות כדי לקבץ ולאסוף כמה שיותר מרכוש גדול זה, והכי נמי על ידי שיכיר וידע סגולת הימים האלו יתאמץ לנצלם כדבעי.

שנה אחת הסתגר הרה"ק רבי שמעון נתן נטע מלעלוב זי"ע [בן הרה"ק רבי דוד צבי שלמה מלעלוב זי"ע] במשך שעות רבות ביום הפורים, והיה קהל גדול שהמתין בחוץ להיכנס ולהביא לפניו משלוח מנות, אך אף שנתאחרה השעה לא יצא מן החדר ולא פתח להם את הדלת, בין הממתינים היה החסיד רבי מתתיהו דייטש ז"ל ובראותו את הציבור הגדול המחכה, אזר אומץ ופתח את הדלת ונכנס אל הקודש פנימה, וכשהוא מתנצל על ההפרעה גילה לו שיש קהל גדול הממתין עליו בחוץ, נענה הרה"ק מלעלוב והשיב לו בגערה **הרי העבודה של כל ימות השנה באה מיום הפורים, האם גם זה ברצונם לבטל ממני...** ובזאת הורה לו לצאת מן החדר ולסגור את הדלת אחריו. וכן נהג אחריו הרה"ק רבי משה מרדכי מלעלוב זי"ע, שהִרבה באמירת תהלים ביום הזה, ועלינו ללמוד ממעשיהם להרבות בתפלה ותחנונים כי הזמן גורם לעורר רחמי השי"ת על בניו אהוביו.

נז. וכה כתב רבי יצחק אייזיק מקאמרנא זי"ע בספרו 'נדבת פי' (מאמר מותר שקלים, דף ח.) 'וקבלנו, **שבימי הפורים יוכל לעלות נשמה קטנה להיכל של צדיק מופלא בלי שום מעכב, וכן עולין כל התפילות ל'כתר' בלי שום מעכב'**... כל זה קבלתי בלחישה, ונעשיתי הולך רכיל [ולגלות סוד זה] מאהבת ישראל, פתחתי לך כנקב סידקת כי יש בזה רזי דרזין'.

ואולי דייק לומר 'ימי הפורים' כי י"ד וט"ו בכלל, ולא עוד, אלא שהרה"ק ה'עטרת צבי' מזידיטשוב זי"ע אמר, שבשושן פורים אפשר לפעול יותר מבפורים עצמו.

ובין הצרות והיסורים המפריעים את האדם מעבודה), **אמנם בתנאי קודם למעשה, שהאמירה צריכה להיות לא מהשפה ולחוץ, אלא בכל אות נפשו, ובאותו חשק ורצון נמרץ שהיה אז להמן לתלות את מרדכי, ואז בודאי אמירתו תעשה פירות, וזהו שאמרו חסידי קדמאי, שבפורים יכול כל איש להיוושע ולהתברך**[נח].

איתא ב'טור' (תרצג) בזה"ל, כתב רב עמרם ז"ל מנהג בשתי ישיבות ליפול על פניהם כיון שהוא יום נס ונגאלו בו צריכין אנו לבקש רחמים שיגאלנו באחרונה כבראשונה, עכ"ל. ואם כי איננו נוהגים כן (וכמו שמסיים שם הטור), אך עכ"פ עלינו לידע שהוא יום נס ונגאלו בו וניתן לעורר בו רחמים שיגאלנו באחרונה כבראשונה.

על כן, הזמן גרמא לעמוד ולהתחנן לפני ממ"ה הקב"ה, שימלא כל משאלות לבנו לטובה ולברכה, כי אכן, שערי שמים פתוחים בו ביום לקבל תפילותינו ברחמים וברצון[נט], וכלשון הרה"ק ה'אמרי נועם' מדז'יקוב זי"ע (פורים י"ג) **בימי פורים יש התגברות הרחמים והרצון עד למעלה ראש.**

וב'פלא יועץ' (הקדמון, דף קיח. ד"ה בעהי"ת) מביא, שביום זה חביבה אף תפילת היחיד לפני הקב"ה והיא

נח. ובזה יבואר נמי מאי דכתיב (ט יב) 'מה שאלתך וינתן לך, ומה בקשתך עוד ותעש', דתיבת 'עוד' אינו מובן הרי עדיין לא ביקשה מאומה, ומבאר הרה"ק ה'מראה יחזקאל' מדעעש זי"ע (הגדש"פ ד"ה כהא לחמא אופן ג), כי המתפלל אל ה' על דברים הכרחיים מוכרח היא להיענות (עי' תיו"ט ברכות ז ג, סוד"ה נברך), ולכן כאשר האדם מבקש לחם לאכול ובגד ללבוש בודאי יענהו השי"ת וימלא משאלותיו, אמנם המתפלל על עושר וגדולה שהם יותר מן ההכרח, אזי ידונו אותו אם הוא ראוי לכך אם לאו, והיינו דכתיב (ישעיה סה כד) 'והיה טרם יקראו ואני אענה, עוד הם מדברים ואני אשמע', שאם יקרא המתפלל ויבקש על עסקי 'טרם' אלו העניינים ההכרחיים שזקוק לחיי היום יום, אזי 'ואני אענה', אבל אם 'עוד - הם מדברים' שהם מבקשים 'עוד' שאין חיי הנפש תלויים בהם, אזי 'ואני אשמע' ואשקול אם ראוי הוא להיענות בכך אם לאו.

עפי"ז יש לפרש כאן במגילה 'ומה בקשתך **עוד** ותעש', כי ביום הפורים פתוחים כל השערים, ולכן גם המתפלל ומבקש 'עוד' יזכה ל'ותעש', כי אפשר לפעול גם (מותרות) ודברים הנוספים יותר מן ההכרח עד אין סוף.

ולפי"ז יש לבאר בכפתור ופרח מה שאמרו (מגילה ד.) 'חייב אדם לקרות את המגילה בלילה ולשנותה ביום, שנאמר (תהלים כב ג) 'אלוקי אקרא יומם ולא תענה, ולילה ולא דומיה לי', ולכאורה יש להעיר, מדוע למדו כן מהפסוק שנאמר בו לשון שלילה, 'ולא תענה'... והרי בפורים עת רצון היא שכל אחד נענה במשאלותיו, אך ביאור הענין נראה, כי בפורים יש ביד האדם לפעול כל כך הרבה עד שכל מה שיפעול יחשב כמקצת ומעט, ושפיר הסמיכו לכך את הכתוב של 'לא תענה', **כי כמה שיבקש ויקבל הרי הוא כאילו לא נענה, מפני שהיה יכול להשיג עוד כהנה וכהנה בתוספת מרובה מן העיקר.**

הא למה זה דומה, למהלך בשוק ורואה הר גדול של יהלומים, והבעלים אמר לו שהוא נותן לו למלאות כיסו עם היהלומים כפי שיוכל שאת, והנה הגם שמילא הלה כל כיסיו עד אפס מקום ונטל עמו הון רב, אכתי הוא מצטער על שלא היו לו עוד כיסים, שהרי נשאר שם הרבה יותר ממה שליקט, והרי זה דומה בעיניו כאילו לא נטל כלום, וכן נמי כאשר האדם מתפלל וממלא אסמיו בשפע רב, הרי הוא תמיד 'כאילו' לא תענה, כי כמה שיטול לא השיג כי אם אפס קצהו מן השפע המוכן והמיועד לכך באמת.

נט. הרה"ק רבי מרדכי מנדבורנא זי"ע ציווה לכל יוצאי חלציו לשמש באדמו"רות, ועוד אמר, שבית המדרש שאין מסיימים בו תהלים בפורים לא יקרא 'נדבורנא בית המדרש', כי בפורים הוא זמן של רחמים ועל ידי אמירת תהלים אפשר לפתוח כל השערים בשמים ממעל, ואם בכל ימות השנה כתב ה'בית אהרן' (בית אהרן מח. ד"ה עוד אמר) שעל ידי אמירת תהלים 'אפשר לצאת מכל השטותים ומכל המצרים, ומכל השינויים שיש לו לאדם', ק"ו בן בנו של ק"ו שבעת רצון ונשגב זה בודאי יכול כל אחד לצאת מאפילה לאור גדול ולשנות את מזלו מרעה לטובה, ולבקוע אפילו מחיצה של ברזל המפסיקה בינו לבין אביו שבשמים.

ומעשה שראיתי בימים מקדם, בביהמ"ד דחסידי בעלזא בבני-ברק, בליל פורים היה בית המדרש מלא בזקנים עם נערים עד אפס מקום, וכל אחד היה עסוק בדברים קדושים, זה באמירת תהלים בהשתפכות הנפש וזה בלימוד התורה

מתקבלת, והכי חזינן מדכתיב (אסתר ט כה) 'ובבואה לפני המלך אמר עם הספר ישוב מחשבתו הרעה', דאף בכהאי גוונא התקבלו דבריה[ס].

וכמו שהובא בספר 'סגולת ישראל' (מערכת פ' אות ד', הובא בהקדמה לספר 'שפתי חכמים' עמ"ס מגילה פתיחה פרק ט אות יד) 'קבלתי מגדול אחד ז"ל, **דסגולה בפורים להשכים בבוקר ולהרבות בתפלה ובבקשה לפני השי"ת על כל דבר - בני חיי ומזוני, והן על שאר דברים, ועל כל קרוביו, כי באותו יום עת רצון מאוד, וכל העולמות המה בשמחה וברצון**, וע"ז אמרו ז"ל 'כל הפושט יד נותנין לו', וכן הוא מקובל מפי גדולי הצדיקים תלמידי הבעש"ט זי"ע'[סא].

ואכן, מן הראוי להתחזק ביתר שאת וביתר עוז לנצל את הזמן בתפילות ותחנונים מעומק הלב בפני המלך, וכדברים הנלהבים שהגיד הרה"ק בעל ה'בית אברהם' זי"ע בקול חוצב להבות ב'שולחנו' שערך בפורים,

---

ביגיעה והתמדה, ב'קרן זווית' ישבה חבורת בחורים צעירים שעסקו בשיחה בטילה ובדברים של מה בכך, לפתע התעורר **ראש הקבוצה** (שהיה בחור מבוגר ממשפחה חשובה מאד שלא מצא זיווגו, לעומת אחיו שכבר נישאו למזל"ט בגילו), **והציע לחבריו** הבה נאמר יחדיו 'תהלים', ונתפלל אל השי"ת ביום נשגב זה, וכן עשו. אף בחור זה האריך בתהלים עד אחר עלות השחר, וראה זה פלא, מיד אחר פורים נשתנה הבחור ומזלו לטוב, ובא בברית האירוסין עם משפחה מיוחסת בישראל – שידוך שלא 'חלמו' עליו כלל, והקים בית בישראל לשם ולתפארת, ודורות ישירים מבורכים בליעה"ר.

ידועה ומפורסמת האי עובדא, לפני כמה שנים בעיר לעיקוואד שבארה"ב, קבוצת אברכים פרסמו מכתב בראש כל חוצות, הנה אף אנו שמענו מימי קדם, כי ביום הפורים 'כל הפושט יד' – לבקש ישועתו, 'נותנים לו' מן השמים כל אשר יבקש, והיינו מחשבים זאת כמליצה ואימרה נאה ותו לא מידי. והנה כמה מאתנו סבלו יסורים שונים, איש איש נגעו ומכאובו, לכן נאספנו יחדיו כמה ימים לפני פורים בצוותא חדא, וקבלנו על עצמנו כאיש אחד בלב אחד לעשות אגודה אחת ביום הזה ולשפוך שיח ותחנונים לפני בורא כל עולמים שיוציאנו מאפילה לאור גדול, ומבעוד מועד הוכן סדר היום מדוקדק לעת שכיבה וקימה, ומתי יתפללו ויאמרו תהלים, וגם קבענו זמן לעסוק בתורה ולשאר מצוות היום... **וכולם כאחד העידו שבתוך זמן קצר ראו בעיניהם ניסים ונפלאות בענייניהם**, והחכם ישמע ויעשה כמעשיהם, ויזכה אף הוא שימלא ה' כל משאלות לבו לטובה.

ס. כתב שם (בפלא יועץ הקדמון המובא למעלה) שג' סגולות יש ביום הפורים, א. שאפילו תפילת היחיד מתקבלת. ב. שיוכל לכוון בתפילה ויהא פיו וליבו שווים. ג. להיטהר ולהזדכך ממחשבות רעות, וכולם רמוזים במה שנאמר (אסתר ט כה) 'ובבואה לפני המלך אמר עם הספר ישוב מחשבתו הרעה', **ו'בבואה'** לשון יחיד, שאפילו יחיד הבא לפני המלך בתפילה ובתחנונים נענה ברחמים וברצון. **אמר עם הספר** – שהאמירה תהא בכוונה. **ישוב מחשבתו הרעה**, ללמד שניתן לשוב ולהיטהר מכל המחשבות הרעות.

סא. וכן רמזו גם במאמרם (מגילה ה.) 'רבי נטע נטיעה של שמחה בפורים', והנה **בדרך כלל אין הנטיעה עת שמחה**, שהרי יתכן ולא יצמחו הזרעים, ורק בעת הקצירה והאסיפה אז שמח האדם, וכמו"ש (תהלים קכו ה) 'הזורעים בדמעה ברנה יקצורו', **אבל בפורים יש שמחה אף בעת נטיעה, כי מובטח לו שיראה פירות ופירי פירות מעמלו, מפני שכל שערי רחמים פתוחים לרווחה לפני כל אחד ואחד, והחכם יבוא ויפעל רפואות וישועות בתפילתו.**

וכמו שאמרו קמאי בצחות 'יעדער שמוגער - ווערט א צדיק גוזר', פירוש שאף קל שבקלים זוכה להיות בבחינת צדיק גוזר שהקב"ה מקיים דבריו, וכל אחד ואחד מקבל כח גדול מאד – שיהא בידו להפוך ולבטל כל גזירות רעות ולפעול נשגבות בתפילתו.

וכך תראה בנוסח הפיוט (שושנת יעקב) 'ברוך מרדכי היהודי', שנשתבח מרדכי במה שהוא **יהודי** ולא בצדקותו ובגדולתו, ללמדנו שיום הפורים מיועד לכל אשר בשם ישראל יכונה, ולא לצדיקים בלבד. ולכן נמי מצינו (תענית כט:) שאם יש ליהודי דין ומשפט עם גוי, ישתדל לעשותו בחודש אדר, כי בחודש זה יש מזל טוב לישראל, ואין חילוק בין צדיק לרשע, אלא המזל טוב לכל אשר בשם ישראל יכונה, ובכל מצב שהוא בריא מזליה בימים אלו.

וכך איתא מהרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (פורים תרל"ה), וז"ל, 'תשועתם היית לנצח ותקותם בכל דור ודור' - כי התשועה בפורים היתה לדורות עולם, כמו שהגזירה היתה להשמיד כל היהודים (כלומר לבטל ולהשמיד את כל הדורות הבאים עד עולם), ממילא גם הנס היה לכל הדורות, **והרי קיום כל זרע ישראל הכל ע"י נס הזה.** ואיתא כי הגזירה היה גם בשמים

דלכן כתיב (ח, ג) 'ותבך ותתחנן לו' (ולא נאמר, ותבך ותחנן לו), כי הפכה את כל מהותה לחטיבה אחת של תפלה, זי האט 'זיך' - גיבעטען להיות 'לו', (עשתה עצמה 'חטיבה אחת' עם התפילה) להיות קרובה אליו יתב"ש, וביום הזה הזמן גרמא לכך (עבודת פנים עמו' קפו עיי"ש).

מקרא מגילה - חסדים מגולים ורחמים ע"י קריאת המגילה

ידוע ומפורסם כי שעת קריאת המגילה עידן רעוא דרעוין היא, **והקריאה מעוררת רחמים וחסדים גדולים בשמים, וכל השפע הנשפע בכל יום פורים מתגלה בעת קריאת המגילה. הנה הרמב"ם** (הל' מגילה פ"ב הי"ח) דימה מגילת אסתר לחמישה חומשי תורה (עיי"ש), ויש ללמוד מן הדברים על קדושת המגילה. יותר מכן הפליג ה'חתם סופר' (דרשות קסד.) וז"ל. 'דכיון דקבלת תורה בימי משה רבינו ע"ה היה באונס, והדר קבלוהו בימי אחשורוש (עי' שבת פח.) **באופן שאור קדוש הכלול במגילה הוא ממש יותר גדול ונכבד מתורתינו הקדושה בעצמה', עכ"ל.**

וכבר עורר על כך ב'יערות דבש' (ח"א דרוש ג) וז"ל. 'שמעו נא נבוני עם וחכמים, אשר בחר ה' בנו מכל עם, אל נא תהיה קריאת המגילה בעיניכם כדורש ספר זכרונות וספר קורות אבותינו בכל התלאות אשר מצאם, אשר אין בו אלא הגדת המעשה וסיפור דברים. וכי בשביל זה היתה אזהרה לקרותה פעמיים – (חייב אדם לקרות את המגילה בלילה ולשנותה ביום, מגילה ד.), אמנם רוב מהתועלת אשר נמשך ממנו, מלבד סודות רבות שיש בו והפליגו בעלי חן וסוד לדבר בזה המגילה, ולהכי נקראת 'מגילת אסתר' - שיש בו סתרים וסתרי מעשה בראשית למאוד... ואזניכם שמעו מה גדלו ומה עמקו דברי המגילה ההיא, אף גם יש ללמוד ממנה דברים רבים למוסר והנהגת אדם אשר יעשה וחי בהם'[סג].

כן על בנ"י. **והקב"ה עשה זה הנס בלי זכות ישראל. רק מצד שאנחנו עמו וחוסים בו תמיד. לכן עליו להושיע לנו בעת צרה.** ולכן זה היו"ט נותן כח ועוז ותקוה לבנ"י בגלות, לבטוח בו **מצד שמיוחדים אנחנו אליו** (ולאו דווקא בזכות כשרון מעשינו הטובים). ונראה שלכך תקנו לבסום עד דלא ידע כו'. להראות שאין היום טוב מצד זכות ישראל – שהרי הם במצב של 'לא ידע' ואין בהם שום מעלה, זולתי שהם 'יהודיים'... ואיתא, כי פורים כמו יום הכפורים, וביוה"כ באין למעלה מהטבע ע"י ביטול הגוף אכילה ושתיה ועניתם עי"ז באים לעלמא דחירות. ויש בו סליחת עונות. **כמו כן בפורים ע"י משתה ושמחה יכולין לבוא ג"כ לזה בעזר עליון שלא מצד מעשינו.**

לזכותן של ישראל מבאר הרה"ק ה'בני יששכר' זי"ע (אדר ד ג) דהקב"ה בחר בישראל להיות לו לעם סגולה **מחמת אהבתו אליהם, ולא מחמת מעשיהם הטובים**, ואילו היה בוחר בהם מחמת מעלתם לא היו יכולים לעמוד לפניו בדין, וכנוסח הפיוט (מוסף אדר"ה) 'א-ל אמונה בערכך דין, אם תמצה עומק הדין, מי יצדק לפניך בדין, קדוש', ולכן אמר הקב"ה להטיל גורלות על שני השעירים ביום הכיפורים, **שתוצאות הגורל בלא טעם הן**, כדי להזכיר שאף בחירת בני ישראל הייתה באופן זה, ובלא טעם בחר בנו מכל עם. כיו"ב, בנס דפורים נגזרה גזירת כלייה על ישראל וסיבב הקב"ה שיפיל המן 'גורל' כדי להזכיר לפניו יתב"ש את בחירת בני ישראל בלא טעם, וממילא יושיעם אף אם אינן ראויים ואין 'טעם' וסיבה לגאלם (כי חטאו), וזה שאנו אומרים (בפיוט 'אשר הניא') 'כִּי פוּר הָמָן נֻהְפַּךְ לְפוּרֵנוּ', מפני שגורלו של המן גרם לנו להצלה ופדות [ולפי זה נקרא היו"ט 'פורים' על שם הנס, כי הגורל גרם לעורר עלינו זכות במרומים].

סב. בסוף המגילה כתיב (י ב) 'וכל מעשה תקפו וגבורתו ופרשת גדולת מרדכי אשר גדלו המלך, הלוא הם כתובים על ספר דברי הימים למלכי מדי ופרס', ולפי פשוטו משמעו להיות 'מראה מקום' למי שרוצה לדעת פרטים נוספים על מה שהתרחש בימים ההם, והוא פלא, שהרי אין אות ותג מיותר במגילה, ומה הוראה יש בזה לדורות.

והסביר הגאון רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל בדרך משל, לשתי מדינות שהיו מריבות זו עם זו, וכל אחת רצתה לכבוש את חבירתה, וכל אחת שלחה מרגלים לגבולות השניה, מרגלים אלו מעבירים למדינתם מה ששמעו אצל צבא האויב, והנה דרכם של מרגלים אלו לנהוג במשנה זהירות כדי שלא יעלו על עקבותיהם, כי אם יתפסו אותם הרי אחת דינם להמית כנודע, ועל כן המה מתחפשים ומראיהם כאנשים פשוטים ותמימים, וכך המה נכנסים לשטחו של האויב ועוקבים בזהירות אחר פרטים חשובים שהמה רואים אצל חייליהם וצבאם, ואז עליהם להעביר את המידע לאנשי הצבא שבמדינתם כדי שיהיו מוכנים ומזומנים מבעוד מועד בכלי זיין, אולם גם מסירת המידע אינה עבודה קלה כלל ועיקר, שהרי אינם יכולים לשגר מכתב מפורט מכל מה שזנו עיניהם, דהא אז עלולים האויבים לעלות על עקבותיהם ויחרצו

כתב ה'דרכי משה' הארוך (תרצ"ג ד) 'אם חל מילה בפורים מלין התינוק ואח"כ קורין המגילה, כדי שיהיה גם כן בכלל יהודי, ולומר ליהודים היתה אורה'. היינו שכל מה שנאמר במגילה על היהודים יחולו אף על הרך הנולד, ומכאן, שבעת קריאת פסוקי המגילה כביום הזה שבים ונעשים כל מה שאירע בימים ההם, דאל"כ למה צריך למול את התינוק קודם הקריאה, הלא הפסוק 'ליהודים היתה אורה' קאי על היהודים שהיו בימי מרדכי ואסתר, אלא ודאי שהקריאה מעוררת את הזמן בפועל ממש, ו'ליהודים היתה אורה ושמחה קאי על 'היהודים' שבדור הזה, וביד כל אחד מהם לזכות כהיום לאורה ושמחה כפשוטו ממש, ולכן מלין את התינוק קודם המגילה שאף עליו יחולו כל הישועות והאורות, ואם כן יבין וישכיל כל חד וחד שלא להשאר מחוץ לכלל היהודים, אלא להכנים עצמו גם כן בכלל היהודים...

נלהבים המה דברי ה'קב הישר' (פרק צט) 'ראה בעיניך קדושת מועדים אלו, בכל מועד ומועד יש בהן קדושות וסודות נפלאים, וצריך אתה לדעת כי יש עולם חדש למעלה שהוא קדוש ונורא מאד, ואין אותו העולם מתגלה לחוץ מחמת רוב קדושתו כי אם פעם אחד בשנה, ומתחיל להתגלות בהתחלת קריאת מגילה, ומזה העולם היה שורש נשמתו של מרדכי הצדיק, וצריכין אנו לעורר רחמים שיתגלה העולם הנ"ל לחוץ, וישפיע ויאיר על רישיה דעמיה המתאספים לשמוע מקרא מגילה בלב טהור בלב של כוונה'[סג], ומבאר ה'קב הישר' שזו כוונות הברכות 'אשר קדשנו במצותיו וצונו על מקרא מגילה', מלשון הזמנה, כמו (במדבר י ב) 'למקרא העדה ולמסע את המחנות', פירוש 'שציונו השי"ת לעורר כוונה ולהוציא אותה הארה גדולה לחוץ, וזהו על מקרא מגילה, ועל זה יענה הקהל אמן בכוונה גדולה' [וכיוון ה'ישמח ישראל' (פורים סוף אות ג) לדעתיה, שאף הוא מפרש מדיליה 'מקרא מגילה' מלשון הזמנה והתאספות, שכל האורות מתאספים ומתגלים בעת קריאת המגילה].

ב'בית אהרן' (לשבת זכור סו:) הפליג וכתב 'צדיקים אומרים, שהם מסתכלים בהמגילה כל מה שיהיה בכל השנה'. ואילו הרה"ק ה'אמרי יוסף' מספינקא זי"ע אמר, שבעת קריאת המגילה נפתחים שערי גן עדן[סד].

דינם תיכף למיתה, לפיכך עליהם להתחכם להעלות על הכתב טפח ולכסות טפחיים, כדי שרק החכם ישכיל להבין מה שראו עיניהם מתוך הכתב, ומשום הכי יאריכו לכתוב דברים של מה בכך באגרתם, כגון מה מצב מזג האויר בחוץ ואיזה חתונות יש בעיר וכיוצא בדברים טפלים אלו, ובשיטה אחרונה יכתוב מילין סתימין בענין הסכנה העומדת להתרחש, ודי לחכימא ברמיזא זו, אמנם חלק זה הוא עיקר ותורף המכתב, וכל השאר אינו אלא כיסוי המסתיר את העיקר.

וזה מה שבאו מרדכי ואסתר ללמדנו בסיום המגילה, שהקורא את המגילה ונדמה בעיניו שהם 'מעשה תקפו וגבורתו, ופרשת גדלת מרדכי אשר גדלו המלך' בלבד, דהיינו סיפורי דברים בעלמא, יֵדע שטעה טעות חמורה בקריאתה, כי ההיסטוריה כתובה 'בספר דברי הימים למלכי מדי ופרס', ואילו במגילה נמצאים אך ורק סודות עמוקים מאד, והמשכיל יודע להבין דברים העומדים ברומו של עולם מתוך תיבותיה ואותיותיה.

סג. וכך ביאר הרה"ק ה'מנחת אלעזר' ממונקאטש זי"ע ('ד"ת' מהדו"ב אות עו) את לשון המשנה (מגילה יז.) 'הקורא את המגילה למפרע לא יצא', **למפרע** מלשון פרעון, כי הקורא את המגילה רק בכדי לפרוע את חובתו ולהסיר עול 'חובת הקריאה' מעל צווארו, ואינו קורא אותה בהתעוררות הלב להתבונן בחסדי ה' עם בניו בני ישראל, 'לא יצא' – והפסיד את עיקר המטרה שבקריאת המגילה להתבונן בכתוב בה, בחסד ה' שגמל עם בני ישראל עם קרובו על ידי השגחה פרטית ומדוקדקת, ורק בכך יקיים חובתו.

סד. סיפר הרה"ק ה'מנחת אלעזר' זי"ע, שפעם חבשו את הרה"ק הרמ"מ מרימנוב זי"ע בבית האסורים, ושומרי בית הסוהר נתנו רשות להכניס רק חפץ אחד, ושאלו אותו מה ברצונו לקבל, ועל אף שהימים היו ימי תקופת תמוז ביקש הרה"ק מרימנוב להביא מגילת אסתר כשרה כתובה בדיו על קלף, כשמועע תלמידו הרה"ק רבי נפתלי מראפשיץ זי"ע את תשובתו הזהיר את התלמידים לבל ימלאו בקשתו בשום פנים ואופן, כי אם יקבל לידו את המגילה יחריב את העולם לתוהו ובוהו.

הרה"ק ממונקאטש זי"ע סיפר האי עובדא, ומסיק מזה - כמה גדולה סגולת קריאת המגילה, דהא קיימא לן (מנחות עב.) 'חביבה מצוה בשעתה', ואם היה ביד הרה"ק מרימנוב לפעול נשגבות על ידי קריאתה באמצע ימות השנה, ק"ו שעל ידי הקריאה בזמנה אפשר לבנות ולשכלל עולמות ודברים נעלים.

בספר 'שארית ישראל' (שער הזמנים שער ב, פורים ד"ה אף) להרה"ק מווילעדניק זי"ע כתב, 'בקריאת המגילה יש תיקון לכל הגילוים - גילוי עריות ח"ו', והיינו כי בעת הקריאה מכפר הקב"ה על עוונות בני ישראל, ואף על עבירות החמורות ביותר, ויתכן שזה נרמז באותיות 'מגילה'. ולא רק ברוחניות הדברים אמורים כי גם בענייני גשמיות נשפע שפע רב בבני חיי ומזוני ע"י קריאת המגילה[סה].

סה. איתא במדרש (אסת"ר ט ב) דמשום הכי יעצו זרש וכל אוהביו להמן לעשות עץ גבוה לתלות עליו את מרדכי, כי ידעו שהקב"ה עשה ניסים לישראל במים, שנבקע להם ים סוף, וכן הציל את חנניה מישאל ועזריה מתוך כבשן האש, ולכן התחכמו ובחרו בדבר חדש שעדיין לא ניצלו ישראל ממנו, כדי שלא יוכל מרדכי להינצל, ע"כ דברי המדרש.

והדברים סתומים ואומרים דרשני, וכי טפשים היו שלא ידעו שאין בין נס הנעשה במים לנס הנעשה מעץ לפני הקב"ה, וביותר תגדל הקושיא לאיזה צורך גילו לנו חז"ל לדורות מחשבת זרש ושאר אוהבי המן, ופירש ה'אגרא דכלה' (פרשת עקב) **שבמשך הדורות עשה הקב"ה נסים ונפלאות בעולם הזה, וכאשר בני אדם מספרים אח"כ מנפלאותיו הרי הם מעוררים בזה שוב את הניסים שהתרחשו בימים ההם**, ולכן חששו יועציו שאם יאמר המן לאחשוורוש להטביע את מרדכי בנהר אזי ילמדו ישראל פרשת קריעת ים סוף ועי"ז ינצל מרדכי מידיהם, וכן אם יאמרו לשורפו יעסקו בתורה במעשה ד'חנניה מישאל ועזריה' בספר דניאל ותתקרר האש, לפיכך החליטו להעבירו מן העולם בדרך חדשה שעדיין לא הציל ממנה הקב"ה את ישראל, וממילא לא יוכלו לעורר את הנס על ידי קריאת הפרשה, אך הקב"ה ברוב רחמיו וחסדיו ריחם עליהם וברא להם נס חדש וניצלו מצפרניהם.

מדבריהם למדנו, שבכח הקריאה ב'דברי התורה' של הניסים לעורר את הניסים שאירעו בימים ההם, וביותר בלימוד הנס של פורים ב'קריאת המגילה', וכמו שאמר הרה"ק רבי יהושע מבעלזא זי"ע, שבכל המועדים אומרים **'זכר** ליציאת מצרים' כי עושים אותם כ'זכר' לנס שהתרחש בימים ההם, **אבל בפורים כתיב** (ט כח) **'והימים האלה נזכרים ונעשים' בפועל ממש**, ובכל שנה ושנה מתעורר הנס בזמן הזה מחדש כפי שהיה בימים ההם ממש, ואף בימינו אנו יש 'ונהפוך הוא' כפשוטו - לבטל כל גזירות קשות ואכזריות ולהמתיק הדינים ולרחמים ולרצון.

וכן כתב ה'בני יששכר' (אדר ד ו) 'נראה לי, וניצולים [מכל צרות ויסורים] **בכל שנה** על ידי קריאת המגילה וצדקה'.

איתא ממרן הבעש"ט זי"ע (בעש"ט עה"ת, אסתר אות ח, וכן הוא ב'מאור ושמש' רמזי פורים ד"ה בגמרא הקורא בשם ה'אור המאיר') על לשון המשנה (מגילה יז.) 'הקורא את המגילה למפרע לא יצא, שקורא את המגילה כדרך סיפורי מעשיות, שאז (למפרע - בעבר) נעשו נסים, **ואינו מעלה על לבו אשר השי"ת עושה לנו נסים ונפלאות בכל דור ודור בזכות הקריאה - לא יצא**', והיינו שהדברים האלה נזכרים ונעשים עכשיו בפועל ממש.

והוכיח זאת החידושי הרי"ם (ליקוטי הרי"ם) ממה שאמרו שצריך לקרוא עשרת בני המן בנשימה אחת מפני שמתו כאחד, והיינו **שעתה בזמן הזה הם 'מתים' מחדש, שמתעורר עתה כח הנס, וע"כ יש לקרוא בכל שנה בנשימה אחת.**

וכן כתב התפארת שלמה (רמזי פורים ד"ה בגמרא מגילה), וז"ל, וזה פירוש הגמרא 'מפני שעיניהם של עניים נשואות למקרא מגילה', פירוש, ע"י קריאת המגילה יורד ההשפעות **בבני חיי ומזוני** לכנסת ישראל, ומפני כן המצווה **לפשוט את המגילה כאגרת כדי שיתפשט השפעות טובות לכל העולם**, אמן.

עוד כתב שם שתיבת 'מגילה' [חסר יו"ד] עולה בגימטריא **כמנין 'מזלא'** (ע"ח), ללמדנו שבעת קריאת המגילה אפשר לפעול **שפע רב בבני חיי ומזוני**, שהרי אמרו (מו"ק כח.) **בני חיי ומזוני, לא בזכותא תליא מילתא אלא במזלא תליא מילתא**, ואם כן בעת הזאת אפשר להפוך את מזלו מרעה לטובה.

צדיקים אמרו, שבעת הקריאה יכולים חשוכי בנים להיוושע בדבר ישועה ורחמים (ובכלל זה, אלו שיש להם צער גידול בנים רח"ל, שיכולים לזכות לראות נחת דקדושה מיוצאי חלציהם), ונרמז בתחילת המגילה וסופה, שפותחת בתיבת 'ויהי' שהיא לשון צער (מגילה י:), ומסתיימת בפסוק (י ג) 'דורש טוב לעמו ודובר שלום לכל זרעו', והיינו שאפשר לזכות ל'ונהפוך הוא', ולשנות את הצער לשמחה גדולה בהולדת בנים ובני בנים עוסקים בתורה ובמצוות.

ומעשה באחד שהזכיר את עצמו בפורים לפני הרה"ק רבי אהרן מבעלזא זי"ע שיברכו בזש"ק, **נענה הרה"ק שיום הפורים מסוגל לזש"ק**, על פי מאמרו של ה'חוזה' מלובלין זי"ע שהקב"ה מקיים מצות 'משלוח מנות' על ידי שנותן 'איש' זה בנים 'לרעהו' אלו ישראל.

ולמדנו כן נמי ממה שכתבו הפוסקים (עי' סי' תרצ"ג ס"א ובמשנ"ב) לומר אחר הקריאה קדיש תתקבל - שהוא בקשה שיתקבלו התפילות, ומכאן שכל 'קריאת המגילה' בקשות ותחנונים לפני המקום, ועל זה מבקשים 'תתקבל צלותהון ובעותהון' – וקאי על התפילות הרמוזות והנסתרות בלשון המגילה[יז].

הדר קבלוה - קבלות טובות בעת קריאת המגילה

זמן קריאת המגילה הוא עת ראוי ומוכשר לקבל על עצמו עול מלכות שמים, וכדברי הרה"ק רבי לוי יצחק מבארדיטשוב זי"ע ב'קדושת לוי' (קדושה ראשונה לפורים) שכתב דברים חוצבי להבות אש בענין זה, והא לך לשון קדשו 'ומעתה יתלהב לב האדם בקראו המגילה, ויכוון בקראו ובשמעו המגילה שמעתה מקבל עול תורתו ומצותיו וכו', ויכין את עצמו - מה שחלף ועבר אין, ומעתה הוא מקבל עליו עול תורתו ומצותיו יתברך שמו'.

ומוסיף שם, שיש לזכור כי פורים הוא כיום הכיפורים, שהקב"ה סולח ומוחל לבני ישראל על כל עוונותיהם, לפיכך צריך חרטה על העבר וקבלה על העתיד, ולהחליט בהחלטה גמורה שלא ישוב לכסלה עוד, **והשעה המוכשרת לכך היא בעת קריאת המגילה שאז מטהר הקב"ה את ישראל באתערותא דלעילא**, ועל האדם לעורר לבו ולהתקרב אליו יתב"ש[יח].

אורה זו תורה - חשיבות לימוד התורה בפורים וביותר בין מגילה של לילה לשל יום

נאמר במגילה (ט כז), 'קיימו וקבלו היהודים עליהם ועל זרעם' - ששבו לקבל את התורה מאהבה, וכמו שאמרו חז"ל (שבת פח.) שבהר סיני קיבלו את התורה מיראה ואילו בפורים קיבלו את התורה מאהבה, ופירש רש"י 'מאהבת הנס', על כן הזמן גרמא להגות בתורת ה' ביום זה.

ידועים דברי ה'חתם סופר' (דרושים ואגדות, עמוד רמ"ה) שכתב 'קבלתי מרבי הרב מהו' מענדלי ליליג זצ"ל שהיה רב בביהמ"ד דק"ק פפד"מ, שקיבל מהגאון

כיו"ב, כתב בספר ארץ החיים על מגילת אסתר מהרה"ק ה'באר מים חיים' זי"ע לפרש דברי הגמרא (מגילה ז.) 'שלחה להם אסתר לחכמים קבעוני לדורות', וכתב דכידוע שסיפורי המעשיות שבתורה מה שהקב"ה עשה גדולות ונפלאות לישראל המה מסוגלים לספר כל איש בעת צרכו לישועה... וכמאמר הקרא (קהלת א ט) 'מה שהיה הוא שיהיה', פירוש, הסיפור של **מה שהיה** הוא הכנה אל **מה שיהיה** עוד ישועה. וזהו שאמרה אסתר 'קבעוני לדורות', פירוש קבעוני שיהא מעשה זו כתובה בספר כדי שתשועתי תהיה לנצח בכל דור ודור להיות ישראל נושע בה' על ידי קריאת המעשה של המגילה.

ומסיים, וז"ל, וזה פירוש 'והימים האלה **נזכרים**' - בסיפור המעשה שלהם, **ונעשים** - ונעשה עתה ישועה בארץ כמאז ומקדם בכל דור ודור, ולא דוקא כל דור ודור, אלא אף **משפחה ומשפחה ועיר ועיר** - כל אחד בעת הצורך לישועה יזכור הנס הלז וינצל.

סו. ויתכן שנרמז כן בגמרא (מגילה ד.) 'חייב אדם לקרות את המגילה בלילה ולשנותה ביום, שנאמר (תהלים כב ג) 'אלוקי אקרא יומם ולא תענה, ולילה ולא דומיה לי', ולא לחינם ילפינן כן ממקרא זה דאיירי מעניני תפילה, רק משום דאתקשי לגמרי אהדדי, וכולה חטיבה אחת היא של תפלה.

סז. סיפר הרה"ק רבי יהודה מדזיקוב זי"ע, שנה אחת כאשר קרא זקנו הרה"ק ה'אהבת ישראל' זי"ע את המגילה, עמד לצידו החסיד הנגיד רבי שמואל אליהו שטערן ז"ל וכאשר קרא הרבי את הפסוק (ג ג) **מדוע אתה עובר את מצות המלך** געה החסיד בבכי תמרורים מאין הפוגות, כי באותה שעה התעורר לחזור בתשובה על שנכשל במשך השנה לעבור על מצוות מלך מלכי המלכים, וסיים רבי יודע'לע ואמר, שבאותו מעמד לא ידע בפני מי להתבונן, אם על זקינו הקורא את המגילה בקדושה ובטהרה, או על החסיד ששופך לב כמים וחוזר בתשובה מעומק הלב.

נוראות אמר הרה"ק רבי יואל מסאטמאר זי"ע, **שכדאי לו לאדם לחיות שבעים שנה בעולם הזה ולסבול תלאות ונסיונות שונים, והכל כדי לשמוע קריאת מגילה פעם אחת בחיים.**

ואכן, אשרי האיש שזכה לשמוע את הרה"ק מסאטמאר קורא את המגילה בהשתפכות הנפש, והוציא מפה קדשו כל תיבה ותיבה כמונה מעות ובלב מלא געגועין, וביותר כאשר הגיע לפסוק (ד יא) 'ואני לא נקראתי לבוא אל המלך' היה קולו נחנק מבכי, ובקושי היו שומעים הגיית האותיות, וכן באמרו (ג ב) 'ומרדכי לא יכרע ולא ישתחווה' פרץ בבכיות עצומות.

בשם ה'שב יעקב' זצ"ל, שכל העוסק בתורה בין מגילה דלילה למגילה דיומא, מובטח לו שהוא בן עולם הבא[סח], כן קבלתי סתמא, ולא ידענא טעמא'.

וכך פסק הרמ"א (סימן תרצ"ה סעיף ג) בשם מהר"י ברונא, ללמוד תורה לפני הסעודה, דהא כתיב (אסתר ח טז) 'ליהודים היתה אורה' ודרשו חז"ל (מגילה טז:) 'אורה זו תורה', ואכן נהגו צדיקים ללמוד הלכות פסח קודם הסעודה, דהא קיימא לן (פסחים ו.) 'שואלין ודורשין בהלכות הפסח קודם הפסח שלשים יום', ופורים הוא שלושים יום קודם פסח.

וכבר אמר הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (דרשות ח"א, פורים תקצ"ו), שע"כ קבעו חז"ל פורים ב' ימים, י"ד אדר לפרזים וט"ו למוקפין, כדי שלא יבטל העולם מלימוד התורה, כי בעת שהיהודים הפרזים יהיו עסוקים במצוות היום יעסקו יושבי המוקפין בתורה, וכן איפכא[סט].

במשתה היין מה שאלתך וינתן לך – כי אז נפתחים כל שערי שמים

מצוות חכמים על כל איניש לבסומי בפוריא[ע] (מגילה ז:), והפליגו הצדיקים בסגולת מצווה זו[עא], וכפי שהמליץ הרה"ק ה'ייטב לב' זי"ע (ייטב פנים לפורים – קול

סח. בדרך צחות יש להוסיף, שמכלל הדברים גם הלומד תורה **בין מגילה דיממא דשנה זו למגילה דלילה לשנה הבאה** מובטח לו שהוא בן עולם הבא...

סט. כתב ה'בן יהוידע' (מגילה יב: ד"ה יום) על הא דאמרו (שם) על הפסוק (א י) **ביום השביעי כטוב לב המלך ביין**, אמר רבא **יום השביעי שבת היה שישראל אוכלין ושותין מתחילין בדברי תורה ובדברי תשבחות**, וז"ל. פירוש, אל תתמה איך מתוך הסעודה של אחשוורוש שיש ממנה קטגוריא על ישראל, יצא לישראל תשועה גדולה והצלחה רבה – כי הריגת ושתי היא סיבת ישועת ישראל, שעי"כ באה אסתר ולקחה מקומה ואח לצרה יולד. לכך אמר 'שישראל אוכלין ושותין מתחילין בדברי תורה', **ולכן מצד זה יצא סנגוריא על ישראל, וצמחה להם ישועה בהריגת ושתי בו ביום**, עכ"ל. ומכאן למדנו בגדולת כוחה של לימוד התורה להגן מן הצרות והייסורים.

ע. צדיקים היו ממשילים למלך בשר ודם שהיה צריך להעתיק משכנו לעיר אחרת, ובבוא משרתי המלך להעביר את כל חפצי המלך אל הארמון החדש פחדו שמא יבואו ליסטים ויגזלו מחפצי המלך ובעיקר את הכתובים מסודות המלוכה ומצבא המלכות, על כן העמידו חיילים מזוינים שישמרו על השיירה לבל יפגעו בם אויבי המלך, ואכן הצליחו לשמור עליהם מכף כל אורב וליסטים ולהעבירם אל גנזי המלך בשמירה מעולה, אולם בבואם להעביר את כתר המלכות גבר החשש ולא רצה המלך לסמוך על שומריו. מה עשו, הניחו את הכתר המפואר בעגלה פשוטה ביותר, כיסוהו בבלאי בגדים שחוקים, וכך לא עלה בדעת הליסטים שנמצא כאן אוצר גדול ויקר.

כדבר הזה נעשה ביום הפורים, וכמו שהובא בספרי קודש (עיי' מאור ושמש פורים ד"ה והנה בימות החול) שהאורות היורדים ביוהכ"פ בעת אמירת 'כתר' מתגלים בכל שעות ה'מעת לעת' של יום הפורים, ונמצא שביום גדול וקדוש זה יש ביד כל אחד לבקש מן המלך ככל אשר יחפוץ ואף לפעול שנזכה לשלימות התיקון שתהיה לעתיד לבוא, אמנם כדי שלא תהא יד הכל ממשמשת בו קבעו חז"ל את היום הזה למשתה ושמחה [ואין בו איסור מלאכה או נוסח תפלה כביום טוב, ובמוצאי פורים אין מבדילים בין קודש לחול, וזה דומיא לעגלה הפשוטה, ולא עוד אלא שחז"ל הוסיפו החיוב להשתכר בגילופין ולבטל את הדעת והשכל, שהוא ענין כיסוי הכתר בסמרטוטין], והכל בכדי שאנשים פשוטים יהיו עסוקים בדברים בטלים ולא יגעו בכתר המלכות, אבל המשכיל יבין מזה שיש אוצר גדול מתחת לכל המסכים הללו, ובידו לגלות דברים נשגבים ונעלים.

עא. בעל ה'מעשה רוקח' זצ"ל התגורר בהאלאנד (הולנד) השוכנת על אחד מאיי הים, פעם הגיע נחיל גדול של תולעים והציף את כל פני המדינה, והיה חשש של סכנת נפשות שיכלו התולעים את כל האוכל, משלא הצליח המושל לגרשם מגבולות המדינה קבע יום תענית לכל התושבים בכל עיירות מלכותו כדי שכולם יתפללו על הגזירה שתיבטל, והנה היום שבו בחר לקבוע בו התענית חל בפורים, והיהודים לא ידעו כדת מה לעשות, שהרי לא יתכן לצום בפורים, ולאידך גיסא אם ישמע המושל שהם עושים סעודות גדולות יענשם בעונש גדול, ולכן פנו אל ה'מעשה רוקח' כדי להתייעץ עמו ולשמוע חוות דעתו, הקשיב לדבריהם ופסק לבל ישביתו את יום הפורים, ובשום אופן לא יצומו, ואדרבה יאכלו וישתו כמצות היום, וציווה על כל בעלי החנויות לפתוח שעריהם לרחבה ולתת מאכל ומשתה – בשר ודגים וכל מטעמים, לכל הרוצה ליטול בחינם, והוא התחייב לשלם להם את כל ההוצאות, וכן הווה, שכל גויי

מגילה ד"ה ובבזה) **בלשון הגמרא** (מגילה ז:) 'רווחא לבסימא גדול והצלה בכל הענינים, שפע רב בפרנסה בהרחבה שכיח', שעל ידי ההתבסמות בפורים אפשר לזכות לריווח ושאר צרכי עמינו המרובים'. ורמז ליה הרה"ק ה'מנחת

הארץ התכנסו לבית תיפלתם וצמו כל אותו היום, ולהבדיל בני ישראל עם קודש ישבו משפחה ומשפחה ועיר ועיר וסעדו סעודות גדולות כיד המלך, ויהי ממחרת יום הפורים הייתה הרווחה לכל העיר, כי לפתע פתאום הלכו כל התולעים ונעלמו כלעומת שבאו.

ויהי כאשר שמע מושל העיר שהיהודים לא קיימו את דבריו להתענות ביום הזה, חרה לו הדבר מאד, וביותר כעס על הסעודות הגדולות שערכו ברבים, אך מאחר שהעריץ מאד את היהודים ובראשם ה'מעשה רוקח', ובפרט כאשר למחרתו אירע הנס שנעלמו התולעים הבין שיש דברים בגו, הלך אל ה'מעשה רוקח' כדי לברר אצלו פשר הדבר, משׁשׁטח את שאלתו לפניו השיב לו בניחותא ובטוב טעם, דהנה כולנו יודעים ומאמינים שאין פורענות באה לעולם כי אם בשביל ישראל, ולכן בעת צער ויסורים עליהם להתעורר ולחזור בתשובה, דהיינו לשוב אליו יתב"ש ולעשות רצונו, והלא בפורים נצטווינו לאכול ולשתות ולשמוח, לכן אלמלא היינו מקיימים רצון ה' לא היינו נענים בתפילה, שהרי תכלית התשובה היא להתקרב אליו יתב"ש, ואכן בגלל שקיימנו את המצוה כרצון אבינו שבשמים ניצלנו ממות לחיים (הובא ב'דברי שמואל' פורים). **עב.** וכבר הסביר הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע (הובא ב'שפתי צדיק' פורים אות נ"ג) וז"ל **בפורים יש כל כך עת רצון שכל איש ישראל יכול לפעול לאין שיעור**, אך פן ידרוש שלא כהוגן כיבדו חז"ל בכוס, ואין שום הוה אמינא שנפסיד ח"ו על ידי תקנת חז"ל. כי מן הסתם עולה יותר נחת רוח מי שמבטל חפצו לציית פקודת חז"ל, מאשר יכוון לבקש עבור עצמו טובות אף שיפעול (בפרט, שאפשר להשתדל בתפילה עד עת שתייתו).

מפורסמים דברי ה'חידושי הרי"ם' זי"ע לפרש טעם מצות שתיית היין עד דלא ידע, ע"פ מעשה שהיה אצל מרן הבעש"ט הק' זי"ע [יש הרבה נוסחאות בסיפור זה, ואנו נקטנו את השמועה המקובלת בפי העולם], שפעם היה חוטא אחד שאסף סכום כסף גדול כדי לעבור בו עבירה, ויהי בהיותו בדרך עם צרור הכסף שמע קול יללה עולה מאחד הבורות, כאשר התקרב לשם ראה משפחה שלימה מישראל הנתונים בצרה ובשביה, והם סיפרו לו שלא שילמו את דמי החכירות שהיו חייבים לפריץ, ועל כן השליך אותם אל הבור הזה, שאל אותם האיש כמה כסף עליהם לשלם כדי לפרוע חובותיהם, נקב ראש המשפחה בסכום המדויק שהיה לו בכיסו לדבר עבירה, ויהי כשמוע האיש את דבריו לא ידע מה לעשות, והתלבט מאד אם להציל את המשפחה או להמשיך בדרכו הרעה, אך בסוף התגבר ברוחו והלך אל הפריץ ופדה את המשפחה מבאר שחת.

באותה שעה נעשה רעש גדול בשמים, אלו לימדו עליו זכות שהציל משפחה שלימה מישראל, וחלקם טענו שרשע הוא וחטא כל ימיו בפשעים וזדונות... עד שפסקו לתת לו את כח הברכה לברך את כל אשר יחפוץ וכל היוצא מפיו יתקיים, אולם כדי שלא יברך לכל אחד גזרו עליו בד בבד שיהא שיכור, ולא תהא דעתו צלולה עליו, וכן הווה.

לימים הייתה גזירת עצירת גשמים בעולם, ומשכלו כל הקיצין שלחו משלחת חשובה של ראשי הקהילות אל מרן הבעש"ט הק' זי"ע כדי שיבקש עליהם רחמים, אולם הבעש"ט השיב את פניהם ריקם, באמרם שגזירה היא מלפני השי"ת ואין בידו לבטלה, ושלחם אל איש פלוני כדי שיתפלל עליהם, והוסיף ואמר להם, שאיש זה שיכור הוא המשתכר ביינו מן בוקר ועד ערב ועד בכלל, ועליכם לתפוס אותו ברגעים הספורים שאחר קומו משנתו והתפכחותו משתיה הקודמת עד השתיה הבאה, ובשעה זו של צלילות הדעת עליכם להתעקש אצלו שיתפלל שירדו גשמים, ואכן נסעו להתם ולאחר תחבולות שונות מצאו אותו ב'עת רצון' כזו - וסיפרו לו שהעולם סובל מעצירת גשמים וברצונם שיתפלל עליהם, לגלג עליהם האיש על שבאו לאיש פשוט ונבזה כמותו, והלא שיכור הוא שאין לו בעולמו יותר מטיפה מרה של יי"ש ואיך יש בידו לפעול בתפילתו, אולם הם ענו לו שבאו בשליחות הבעש"ט, והם מאמינים באמונה שלימה שעל ידי תפילתו יוושעו, בלית ברירה פרש ידיו אל ה' והתפלל עליהם שירדו גשמים, ואכן כאשר אמר 'משיב הרוח' נשב זיקא ובאמרו 'מוריד הגשם' ירדו גשמי ברכה בשפע. כאשר חזרו השליחים וסיפרו לפני הבעש"ט שאכן ירדו גשמים אחר תפילתו, גילה להם שהוא אותו שיכור שגזרו עליו מן השמים שכל ברכותיו יתקיימו.

לפי זה ביאר ה'חידושי הרי"ם' את הנאמר לעיל, כי ביום הזה אפשר לפעול ישועות נשגבות למעלה מדרך הטבע, ודוגמת אותו שיכור שכל דבריו וברכותיו התקיימו, כמרומז במגילה (ז ב) 'מה שאלתך אסתר המלכה ותנתן לך', לפיכך קבעו חז"ל דמיחייב איניש לבסומי בפוריא.

אלעזר' זי"ע ('שער יששכר' מאמר ימי ששון אות נז) בלשון הכתוב (אסתר ה ו) 'ויאמר המלך לאסתר במשתה היין מה שאלתך וינתן לך', שמשתה היין עת רצון הוא לבקש ולהתחנן לפני מלך מלכי המלכים, כי 'ינתן לך' כל משאלותיך".

יש שאמרו שעל כן נוהגים להאריך סעודת פורים לתוך הלילה (עיין רמ"א תרצ"ה ס"ב, ודרשות חת"ס פורים תקפ"ט ד"ה וצא הלחם), לרמז בזה כדי להמשיך את כל אלו הישועות מסעודת פורים אל תוך 'הלילה' כלומר כל הצרות והיסורים שהם בבחינת לילה.

מספרים, שכאשר הגיד כן ה'חידושי הרי"ם' ניגשו אליו החסידים עם פתקאות ובקשות ורצו למוסרם לו כדי שיעתיר עליהם בדבר ישועה ורחמים, נענה אליהם ואמר 'כנראה שעדיין לא התקדש עליכם חג הפורים...' שהרי צריך לשתות ולבטל הדעת ביין.

שנה אחת בטרם התחיל הרה"ק רבי יואל מסאטמאר זי"ע להתבשם ביינו כמצות היום [בקדושה ובטהרה כדרכם של צדיקים], סיפר מעשה שהיה בהרה"ק רבי נפתלי מראפשיץ זי"ע שהגיע לעיר ששהה שם גם הרה"ק רבי שלום מבעלזא זי"ע, והמהר"ש יצא לקראתו לקבל פניו, ויהי כאשר התוועדו יחדיו הני תרי צדיקי ניגש איש כפרי פשוט אל הרה"ק מראפשיץ, ובתמימותו ביקש, שיברכו הרבי ברכת הדיוט, שהרי כך אמרו (מגילה טו.) 'לעולם אל תהי ברכת הדיוט קלה בעיניך', ויהי כאשר שמעו התלמידים את בקשתו שנאמרה בתמימות מלאו פיהם שחוק, אולם הרה"ק מראפשיץ נענה לעומתם 'מדוע הנכם צוחקים, הלא כוונתו היתה לבקש בקשת הדיוט, היינו שברצונו לקבל כסף, בני חיי ומזוני, פשוטו כמשמעו, ולא מדריגות נעלות...'.

ובענינא דיומא רימז הרה"ק מסאטמאר בדרך הלצה בלשון הכתוב (בראשית ט כ) 'ויחל נח איש האדמה ויטע כרם', דהנה רש"י פירש 'ויחל - עשה עצמו חולין', ואילו 'נח' משמעו מלשון מנוחה דהיינו יו"ט, הא כיצד, האם היה יום חול או יו"ט, ובעל כרחך צריך לומר שהיה 'יום טוב אין די וואָכן' [-יו"ט בימי החול], ואיזהו, זה יום הפורים שהוא יו"ט בימות החול, ואמרה תורה שניתן לנו יום זה בשביל 'איש האדמה' אלו הבקשות ארציות של הדיוטים החפצים דברים גשמיים, והשעה מסוגלת לפעול לכך היא כאשר 'ויטע כרם', פירוש כששותים יין ומשתכרים כמצות היום, כאמור שעת רצון היא ושערי שמים פתוחים לתפילתנו.

עג. וכמו שהוכיח הרה"ק ה'אמרי נועם' זי"ע (לר"ח אדר ד"ה או יאמר בהקדם) מדברי הש"ס (מגילה ז:) ששנה אחת נתבסם רבה מיינו בסעודת פורים, 'קם רבה שחטיה לרבי זירא', למחר כאשר התפכח מן היין 'בעי רחמי ואחייה' (ביקש רחמים והחייהו), ובזה המעשה גילו לנו חז"ל כי יום הפורים מסוגל לישועות ורפואות למעלה מדרך הטבע, **ואף חולה הנצרך לרפואה בבחינת 'תחיית המתים' יכול להיוושע ולהיענות.**

ונתן רמז לדבר כי ר"ת של **ו**'נאמן **א**'תה **ל**'החיות **מ**'תים הם כר"ת של **ו**'משלוח **מ**'נות **א**'יש **ל**'רעהו, וס"ת של ונאמ'ן את'ה להחיו'ת מתי'ם הוא **מתנ"ה**, לרמז שעל ידי קיום מצוות היום - משלוח מנות ומתנות לאביונים ניתן להחיות מתים.

הרה"ק רבי אברהם אלימלך מקארלין זי"ע הי"ד פגש פעם בפורים באברך ההולך בדרך עם בתו הקטנה ושאלו לאן פניו מועדות, השיב הלה שבתו סובלת ממיחושים שונים והוא הולך לרופא פלוני כדי שיבדוק אותה, תמה הרה"ק מקארלין ושאל 'וכי בפורים הולכים לרופא, פורים איז משקה א רפואה' (ה'שתיה' היא 'הרפואה' ביום הפורים), ונתן לו משקה כדי לתת לה, ואכן נעלמו כל מכאוביה ונתרפאה.

סיפר הגה"ח רבי ישראל שמעון קאסטעלאניץ זצ"ל, שהוא היה נוכח שנה אחת אצל רבו הרה"ק ה'בית אברהם' זי"ע כאשר שהה בעיר לאדז' ביום הפורים, ובעת משתה היין היו פני הרה"ק בוערים כלפידים בקדושה עילאה, לפתע נכנס החסיד רבי יודל ריבאק ז"ל במרוצה ובהלה, וסיפר בדמעות שליש שבנו הקטן נפל מקומה גבוהה בראשו על אבן גדולה, והרופאים הזהירוהו לבל יגעו בילד כלל, כי חיי הבן תלויין לו מנגד, ויהי כשמוע ה'בית אברהם' את דבריו הורה לו לתרום שלש מאות רובל כסף לצדקה עבור עניי ארץ ישראל [כך היתה דרכו בקודש בעת שהזכירו לפניו חולים הזקוקים לישועה, וביותר בעיר לאדז' שהיתה מקום מגורם של עשירים ובעלי נכסים], מיד התחייב החסיד לתת את מלא הסכום לידי הרבי, והתנצל על שאין לו כעת כסף מזומן לשלם, לפיכך יתן טשעק [צ'יק] עם סכום זה כדי שיזכה בנו לרפואה, אולם הרבי לא קיבל את דבריו, ושאלו האם בפעם הזאת גם 'יחזור' הטשעק כבפעם הקודמת (כי בעבר נתן טשעק לרבי, ופקידי הבאנק (בנק) לא נתנו מאומה בעדו, אחר שלא היה לו שם מעות כנגדו), אך החסיד התחייב והבטיח

וכתב ב'מחזור ויטרי' (סמן תס"ה) וז"ל **פורים שכל אדם מאריך בסעודתו – ומן השמים ימלאו שאילתו, והיינו שימלאו משאלותיו בעת סעודת פורים.**

בשם הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע מתאמרא, שבמשתה היין יכול כל אדם לבוא לידי דרגת אדם הראשון קודם החטא, וזהו חייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע, כלומר שיגיע למצב ולתיקון שהיה 'קודם הידיעה' שע"י עץ הדעת, כי היין מבטל את דעתו ועצמיותו של האדם, ועי"ז יש בידו להתעלות להיות כולו רוחני ולהסיח דעתו מחלק החומרי שבו, ולשפוך נפשו ולשוב בתשובה לפני הקב"ה. וכבר אמרו (הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע ליקוטים, מגילה ז:) כי 'בסומי' ר"ת **סמר מפחדך בשרי וממשפטיך יראתי וזה רמז שאפילו בעת שכרות צריך להיות לשם שמים, עכ"ל**ייי.

וכבר רמזו כן בלשון המשנה (ביצה מ.) 'אין משקין ושוחטין את המדבריות' [הצאן הרועות במדבר, ואסור לשוחטן ביו"ט משום מוקצה], והקשו בגמרא 'למה לי למימר משקין ושוחטין', והרי עיקר החידוש הוא שהם

שבפעם הזאת יוכלו למשוך את מלא הסכום מחשבונו, ובלבד שיפעל הרבי רפואה לבנו השרוי במצב של סכנה, מיד נטל ה'בית אברהם' תפוח שהיה על השלחן וזרקו על ראשו בחזקה, וצעק לעברו שיחזור לביתו, בכה החסיד ותמה 'איך אעלה אל ביתי כאשר בני מוטל על ערש דוי ומפרפר בין חיים למות', אולם הרבי ציוה עליו שוב לחזור לביתו, בלית ברירה ליוו אותו כמה מחבריו אל עבר ביתו, ויהי כאשר הגיע הביתה פתח את הדלת וראה את בנו מסתובב כאחד האדם, ויהי לנס ולפלא.

והנה הגם שנעשה לו נס בזכות הצדקה לעניי אר"י ובכוחו הגדול של הרה"ק, מיהו הזמן גרמא לכך היה - משתה היין, ואותה שעה מסוגלת לפעול רפואות וישועות למעלה מדרך הטבע, ואף להחזיר נשמות לפגרים מתים, ועל כן מי פתי יבטל ויבזבז רגע אחד מיום נשגב וגבוה כזה.

מעשה באחד מיקירי קרתא דירושלים שבמשך שנים רבות לא זכה להיפקד בבנים, והיה מזכיר את עצמו תמיד בפני רבו הרה"ק רבי אברהם אלימלך מקארלין זי"ע, אך לעולם בירכו הרבי בשפה רפה ולפעמים אף לא השיב לו כלל, והבין החסיד שמצבו דחוק ביותר, ואעפ"כ לא נפל ברוחו והמשיך לפקוד את בית רבו תמידין כסדרן ולהזכיר את עצמו שוב ושוב לדבר ישועה ורחמים. שנה אחת ביום הפורים נכנס לבית המדרש של חסידי קארלין, ומצא שם את בני החבורה יושבים מבוסמים בצוותא חדא כמצות היום, באותה שעה נגמר להם המשקה ובטוב לבם אמרו לו כולם כאחד, שאם יביא להם משקה 'מבטיחים' הם לו שלתקופת השנה יוולד לו בן זכר, קיבל הלה את דבריהם, חיפש ומצא כמה בקבוקי יי"ש והביאם לפניהם, והם שמחו על כך מאד והמשיכו בכך את הסעודה בהתרוממות.

אחר פורים נשתכח הדבר מלבם, וכאשר עברו כמה שבועות והישועה התמהמהה מלבוא שכח גם החסיד מאותה הבטחה, אולם כאשר פקד בפעם הבאה את בית רבו הרה"ק מקארלין והגיש לפניו את ה'קוויטל' (פיתקא בבקשת רחמים) בו ביקש שוב כדרכו לזכות לבנים, הביט הרבי והסתכל היטב ב'קוויטל' ואמר לו 'הרי כבר נושעת', ושאלו אצל מי היית ומי פעל עבורך ישועה רבתי זאת, נענה החסיד ואמר שלא מיניה ולא מקצתיה, כי לא היה אצל איזה צדיק בתקופה האחרונה... עד שנזכר מ'הבטחת' החסידים בפורים, וסיפר לפני הרבי דברים כהווייתן, שהחסידים אמרו לו להביא משקה ובשכר זה יזכה לשנה הבאה לחבוק בן, ויהי כשמוע כן הרה"ק מקארלין אורו פניו, ואמר 'אויב אזוי איז פשוט [-אם כן פשיטא שנושעת], מיר האבן געקוקט האבען מיר גיזעהן אז ס'נישט שייך [הסתכלנו וראינו שלא שייך לפעול עבורך ישועה בדרך הטבע, אמנם כאשר] יודען זיצען צוזאמען, און זיי וויסען פון גארנישט קענען זיי אלץ בוקע זיין, ביז צום כסא הכבוד', [כאשר יהודים יושבים בצוותא חדא באהבה ואחוה ושלום ורעות יש בכוחם לבקוע כל המחיצות ולהגיע עד לכסא הכבוד], וממילא אין שום חידוש איך פעלו דבר ישועה ורחמים רבים.

עד. פעם היה הרה"ק רבי דוד מלעלוב זי"ע אצל הרה"ק רבי אלימלך מליזענסק זי"ע בפורים, הרר"א כיבדו בכוס יין כדי שישתה כמצות היום, אולם הרה"ק מלעלוב התנצל ואמר שהרופא אסר עליו לשתות [כי מחמת מיחושים וכאבים שונים אסרו עליו לשתות משקאות חריפים], נענה הרר"א בדרך הלצה 'הרופא ישן עכשיו...' כאומר שכעת א"צ לחשוש לדבריו ועליו לקיים מצוות היום. באותו מעמד נכח גם בנו הרה"ק רבי אלעזר מליזענסק זי"ע, ואמר שעכשיו הינו מבין את דברי הרמ"א (תרצ"ה ב) 'חייב אינש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי, הגה ויש אומרים דאין צריך להשתכר כל כך, אלא ישתה יותר מלימודו, וישן, ומתוך שישן אינו יודע בין ארור המן לברוך

מוכנים מבעוד יום ואין בהם משום מוקצה ולכן מותר לשוחטם ביו"ט, א"כ למאי נפק"מ בזה ש'משקין ביו"ט', ותירצו, שחז"ל לימדונו שישקה את בהמתו מים קודם שחיטתה, כי המים שהיא תשתה לפני השחיטה יסייעו להפריד ולהפשיט את העור מן הבשר. והדברים נראים כפלא, וכי זו תכלית כוונת רבותינו הקדושים - לתת עצה טובה לקצבים שישקו את הבהמות קודם השחיטה כדי שיוכלו להפשיט את העור בקלות. אלא ודאי, רמז רמזו בכאן **שע"י 'משתה' היין אפשר לאדם לפשוט בקל את חלק הבהמיות והחומריות החופפת עליו, כי ע"י ביטול הדעת העצמי אפשר להתרומם טפח מעל הקרקע מתוך שמחה וחדוה.**

לא יבושו ולא יכלמו - אף כשהוא 'לא ידע' לא יבייש את חברו

אמרו חז"ל 'מיחייב איניש לבסומי בפוריא, עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי', אמנם, עם כל חשיבותו ומעלתו של ה'בסומי', רבות יש ליזהר שלא תצא תקלה מתחת ידו, כי מי שאינו נזהר בזה חלילה ובשכרותו פוגע ח"ו בחרצובות לשונו אפילו רק ב'נפש אחת מישראל' וודאי עדיף לו שלא ישתה ויצא שכרו בהפסדו. כי לא אמרו אלא **עד דלא ידע** – **שע"י השתיה תבטל דעת השותה, אבל זאת לא אמרו ולא התירו שיגרום בשתייתו שגם חברו יצא מדעתו מחמתו, על ידי אונאת דברים והלבנת פנים הפוגעים באדם עד עמקי נשמתו**[יח].

והיינו דקאמר הרה"ק ה'אהבת ישראל' זי"ע, שהר"ת של ע'ד ד'לא י'דע' הוא 'ידע', כי צריך ידיעה גדולה איך לקיים מאמר זה.

נוראות כתב החיד"א ('פני דוד' פרשת אמור, וכבר איתא כן ב'ראשונים' – ספר מושב זקנים לבעלי התוס') **בשם רבי יהודה החסיד לבאר הטעם שאסרה תורה אלמנה לכהן גדול, דאיתא בגמ'** (קידושין עא.) **אמר רבי יהודה אמר רב שם בן ארבעים ושתים אותיות אין מוסרין אותו אלא למי שצנוע ועניו ועומד בחצי ימיו ואינו כועס ואינו משתכר ואינו מעמיד על מדותיו, והטעם, כי בכח 'שם' זה ניתן לשדד כל מערכות הטבע ולעשות בו כרצונו, וחששו חכמים שמא ידע בו מי שאינו הגון ויעשה בו כאוות ליבו. והנה הכהן הגדול היה מזכיר שם המפורש ביום הכיפורים כמו ששנינו** (יומא סו.) **'שהיו שומעים שם המפורש שהוא יוצא מפי כה"ג', ואיכא למיחש שמא יתן עיניו באשת חברו וכשיוציא את השם מפיו יהרהר בליבו להמית את בעלה כדי שיוכל להינשא לה, ע"כ אסרה התורה אלמנה לכה"ג, וממילא לא תעלה על ליבו מחשבת פיגול זו, שהרי לא תועיל לו מאומה** (משא"כ על כהן הדיוט לא הוצרכו לאוסרה, כי הוא אינו יודע את השם המפורש, כדאיתא בירושלמי יומא פ"ג ה"ז, שהשומעים את השם מפי הכהן גדול היו שוכחים אותו בדרך נס, ואין בידם לגרום למיתת הבעל).

המתבונן בדבריו יחרד חרדה גדולה - כי במי ומתי אנו מדברים - ביום הכיפורים שהוא יום גדול נורא ואיום, ובכהן גדול המשרת לפני ולפנים בשעה שהוא מוציא מפיו את השם המפורש, היתכן לחשוב שבאותם רגעים נעלים יפול כ"כ לדיוטא התחתונה - לחשוב מחשבות און באשה עד כדי רציחה שיבוא להרוג את בעלה... אין זאת אלא מפני שככל שהאדם גדול יותר כך יש לו יצה"ר לעבור על עבירות חמורות יותר, כמו שאמרו

מרדכי', דתרווייהו חדא קאמרי ולא פליגי, דלכו"ע בעי לשתות יין בפורים ולהתבסם, והוסיף הרמ"א דאם נראה האי מאן דחייש מלשתות מחמת פקודת הרופאים, אזי **ויש אומרים - וישן** היינו שאומרים לו שהרופא ישן, ולכן מותר לשתות כמצוותו.

עה. ואדרבה אף פגעו בו אחרים יעביר על מידותיו, וישים אל ליבו מה שאמרו בגמרא (מגילה יב:) כי מרדכי הצדיק (בן יאיר בן 'שמעי') נולד רק בזכות שדוד המלך העביר על מידותיו ונמנע מלהרוג את 'שמעי בן גירא' שקילל אותו, מתוך האמונה 'כי ה' אמר לו קלל' (שמואל ב, טז י), והרי שרק בזכות העברה על המידות והאמונה בה' נולד מרדכי ונצמחה הישועה.

והימים הללו ימי שימת אהבה ורעות ומשלוח מנות איש לרעהו להגביר הידידות. ובזה ביאר הרה"ק ה'פני מנחם' זי"ע טעם הדבר שבמשלוח מנות צריך לתת שתי מנות ואילו במתנות לאביונים סגי במתנה אחת, כי רחמי האדם מתעוררים כשרואה אביון על כן לא הצריכו לתת לו יותר ממתנה אחת, אכן במשלוח מנות הרי מטבע הבריות שלא לתת לרעהו ב'עין טובה' ומקנא במה שיש לו, על כן תקנו לתת שנים בדווקא כדי לסגל לעצמו עין טובה - לתת מתוך נדיבות לב ואהבה ואחוה.

(סוכה נב.) 'כל הגדול מחבירו יצרו גדול הימנו', והכי נמי כמה שהזמן גדול יותר כך מתגבר היצה"ר ומנסה להפיל את האדם לשאול תחתית[עז], לכן ביום הפורים שהוא גבוה מעל גבוה יש ליזהר ביותר שלא לבוא לידי מכשול חלילה, ויצא שכרו בהפסדו.

ופשיטא דבכהאי גוונא, עדיף טפי לסמוך על גדולי הפוסקים (יד אפרים הובא לקמן) דמה שאמרו 'עד דלא ידע' היינו עד ולא עד בכלל, וכן נקטו הרבה אחרונים (עי' באו"ח סימן תרצ"ה ובנו"כ שם) שהחיוב הוא לשתות יותר מלימודו ותו לא, ולכן הרוצה להדר על עצמו ולהשתכר - אסור לו לעשות כן אלא אם הוא יודע בבירור שלא יפגע ולא יצער את חבירו, אבל אם יש לו ספק ספיקא שמא לא יוכל להיזהר בכך אזי ברור שעדיף טפי שימנע בשב ואל תעשה מלהשתכר[עז].

בזכות זהירות זו יתברך ברוב הברכות כמו שהאריך ב'מטה משה' (תתרי"ב) עד כמה חיוב גדול הוא להזהר ולהשמר שלא תביא לו השתיה מצב של שכרות וזלזול ב'הלכות התורה' כנטילת ידים, ברכהמ"ז ותפילה[עח], ומסיים שם - 'וכל היוצא בעקבי הרועים לעשות את כל המעשים האלה ע"פ דרכם (דהיינו בזהירות שלא לבוא לידי מכשול ע"י השתיה), ושמחים בזכרם את כל הנסים אשר עשה ה' לאבותינו ומשבחים לשמו הגדול, כמוהם יהיו צאצאי מעיו וכל אשר חפץ ה' בידו יצליח'[עט].

וכך מפורש ב'כל בו' (סוף הל' פורים) 'חייב איניש לבסומי בפוריא[פ], אבל לא שישתכר דהשכרות איסור גמור הוא, ואין לך עבירה גדולה מזו, שהוא גורם לג"ע וש"ד וכמה עבירות זולתם, אך שישתה יותר מלימודו מעט כדי שירבה לשמוח ולשמח האביונים וינחם אותם, וידבר אל לבם, וזוהי השמחה השלימה'.

עו. וכך אמר הגאון רבי יחזקאל לעווינשטיין זצ"ל, שדברי חז"ל אלו לא קאי רק על **האיש** הגדול מחבירו שיצרו גדול הימנו, אלא גם על **השעה והזמן**, כי בזמנים גבוהים מתאמץ היצה"ר בכל כוחו לבלבל את האדם ולהביאו לידי טעות.

עז. הנני מאריך בכל זה, כי עיני ראו ולא זר, כאשר השתתפתי בשמחת שבע ברכות לחתן ביום הפורים, ובאמצע המשתה קם אחד מחבריו של החתן כטוב לבו ביין והזכיר לו 'מעשיו הראשונים' בפני קהל ועדה, ועתה מצא מקום לגבות את חובו, והגם שכלפי חוץ הראה החתן פנים שוחקות, אך ביודעי קאמינא שאחר הסעודה הסתגר החתן בחדר לפנים מחדר, ובכה בדמעות שליש מחמת הדברים הקשים כגידין שפצעו את רגשותיו כמדקרות חרב. ועתה נחזי אנן, וכי לזאת התכוונו חז"ל במצות 'עד דלא ידע', והלא לא יתכן שמצוה תביא את האדם לידי עבירה שחמורה כשפיכות דמים, על כן במקום דאיכא למיחש להכי פשיטא שלא ישתה יין כלל, ושב ואל תעשה עדיף.

עח. מקובל שבקראקא נהג אחד מתושבי המקום אחר סעודת פורים לסובב בבתי העיר ולהזכיר לכל הקהל הקדוש להתפלל תפילת מעריב, וכאשר נסתלק הרמ"א ביום ל"ג בעומר הספידו אותו בל"ב שבחים, וחיפשו אחר עוד שבח להשלים למנין ל"ג, עד שבא אחד הזכיר עוד שבח גדול שהוא היה האיש שהזכיר לכולם להתפלל תפילת ערבית במוצאי פורים, כי עשה כן בסתר ובהצנע כדי שלא יכירו במעשיו, (הובא ב'לב העברי' לרע"י שלעזינגער).

עט. יש שרמזו ענין זה במה שנהגו לומר איש לרעהו שלש פעמים 'שלום עליכם' בקידוש לבנה (עיין רמ"א או"ח תכ"ו ס"ב, ובנו"כ שם), כי כבר הפליגו חז"ל (סנהדרין מב.) ואמרו 'כל המברך על החודש בזמנו, כאילו מקבל פני שכינה', אמנם באותה שעה מזכירים לאדם, **אכן זכית לאור גדול – הקבלת פני השכינה**, אבל מעתה 'אל תעוף בשמים' ותשכח שיש עוד כמה אנשים החיים עמך בעולם הזה, **אלא זכור נא את רעך, לנהוג בו בכבוד, לדרוש ולשאול בשלום חבריך שלש פעמים בסבר פנים יפות, להטיב לו כפי שידך משגת.**

וכך פירשו נמי את לשון הברייתא (ברכות ט:) בזמן קריאת שמע של שחרית 'אחרים אומרים, משיראה את חבירו רחוק ארבע אמות ויכירנו', והרמז בזה, ד'קריאת שמע' הרי היא קבלת עול תרה ומצוות, ואף בשעה שאדם מקבל על עצמו עול תורה ועול מצוות **עליו לראות את חבירו**, ושלא ישכח מחבריו וידידיו, ואוי לו למי שקיום המצוות גורם לו לזלזל בדברים שבין אדם לחבירו, דבכהאי גוונא יצא שכרו בהפסדו.

פ. צדיקים אמרו, שעל כן דייקו חז"ל בלשונם ואמרו 'מיחייב איניש לבסומי **בפוריא** עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי', ולא אמרו 'לבסומי **ביין**', כי חובת האדם לשמוח עם יום הפורים עצמו, ולא יהא היין אלא כאמצעי לסלק את העצבות והדאגות המסובבים אותו כל ימות השנה, ותהיה השמחה בעיצומו של יום.

עוד סמך לכך, מדברי הגאון רבי אפרים זלמן מרגליות זצ"ל **מבראד** (יד אפרים על השו"ע תרצ"ה בדברי הט"ז סק"א) **בענין** 'עד דלא ידע', ובתו"ד מבאר שיעור שתיה בפורים, וז"ל. 'ולי הצעיר נתפרש בחזיון לילה, שהכוונה הוא, שעיקר החיוב של המשתה הוא שיהיה שרוי בשמחה, כדכתיב (תהלים קד טו) 'ויין ישמח לבב אנוש', ומחמת שיהיה שרוי בשמחה יהיה חדות ה' מעוזו, ויתן תודות והלל לה' על הנס מתוך הרחבת הלב וכו', לכן אין לו להשתכר יותר מדאי שיתבלבל דעתו ולא יכיר בתוקף הנס כלל, וזהו שאמרו 'חייב אדם לבסומי בפוריא עד דלא ידע - הך 'עד' הוא 'ולא עד בכלל', ורצ"ל שגדר חיוב השתיה בזה לבסומי עד גבול דלא ידע, שמן הגבול הזה והלאה הוא ביטול כוונת חכמים לבסומי - כדי שיתן הלל והודאה, דכיוון שתתבלבל דעתו כל כך פשיטא שאין בו דעת ותבונה לשבח ולפאר על תוקף הנס, ואתבונן אליו בבוקר וראיתי כי נכון הוא'.

ובזה מפרש מדוע אחר מימרא זו של 'חייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע' הסמיכו בגמרא את העובדא 'קם רבה ושחטיה לרבי זירא', והלא זה מעשה לסתור, דמהא משמע שאינו ראוי להשתכר, שהרי נגרם מזה מכשול גדול כל כך, אך להאמור כוונת הגמרא לומר שיש גבול בשתיה ואסור להשתכר יותר מדאי, דפוק חזי מה עלה להם, [ונעתיק לשונו, כי אלמלא יצאו הדברים מפי גדול בתורה כמו ה'בית אפרים' לא היה אפשר לומר כן:] 'ולפי שלא נשמרו מלעבור הגבול בא הדבר לידי סכנה, לכך יש ליזהר שלא לבסומי רק עד הגבול הזה דלא ידע, ולא יעבור'.

ומכאן שענין השתיה בפורים היא לרומם את הלב מן הגשמיות והחומריות, ועי"ז יוכל בשר ודם להודות על הניסים ועל הנפלאות מתוך חדוה ושמחה, אבל המשתכר כשכרותו של לוט הרי הוא משבש את דעתו ואינו יכול להודות כלל, ולא עוד אלא שהוא עלול לבוא לידי איסורים חמורים, דהרבה שכרות עושה, וישקול מעשיו במאזני פלס ויזהר כל אחד כפום שיעורא דליביה שלא יבא לידי עון רציחה בהלבנת פנים, כי לא יתכן שמצוה שבין אדם למקום תסתור את החלק שבין אדם לחבירו, ולכן כתיב בלוחות הברית (דברים ט, יא) 'שני לֻחֹת האבנים לֻחֹות הברית', ואמר רבי חנינא (תנחומא עקב י) 'לחת כתיב [חסר], שלא היו גדולים זה מזה, אלא שניהם שוין', והרמז ששניהם צריכים להיות שוים אצל האדם, הלוח הראשון שבו המצוות שבין אדם למקום והלוח השני שהמצוות שבו הן בין אדם לחבירו, ואי אפשר לקיים רק חלק אחד מהם, דתרווייהו תלויין אהדדי.

ולמזהיר ולנזהר שלומים תן כמי נהר, ומתן שכרה בצדו בעוה"ז, כמו ששנינו (פאה פ"א משנה א) 'אלו דברים שאדם אוכל פירותיהן בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא', וחדא מינייהו 'גמילות חסדים', ופירש שם הרא"ש כי הקב"ה חפץ יותר במצוות שיעשה בהם גם רצון הבריות, ממצות שבין אדם לקונו.

יהי רצון, שהקב"ה ישלח לנו משלוח מנות ומתנות[פא], שפע רב וכל מיני ישועות, ובקרוב בימינו נזכה לגאולה השלימה, ובקרוב נראה 'מגילת הגלות' הארוכה כיצד הכל היה לטובה ולברכה, כדברי הרה"ק מקאצק זי"ע שמכל הצרות של כלל ישראל נכתבה מגילה, כגון מגילת אסתר בימי אחשוורוש ומגילת אנטיוכוס בימי היוונים, והתברר לבסוף שהכל היה לטובה, ומי יתן וכבר נזכה לראות את ה'מגילה' מן הגלות המר הזה, ונראה עין בעין דכל מה דעבד רחמנא היה לטובה....

פא. כה אמר הרה"ק רבי מרדכי שלמה מבאיאן זי"ע (בי"ז אדר, יומא דהילולא של אביו הרה"ק הפחד יצחק מבאיאן זי"ע) הנה בני ישראל קיימו בפורים העעל"ט מצות משלוח מנות ומתנות לאביונים, וב'ירושלמי' (ר"ה פ"א ה"ג) איתא שהקב"ה מקיים כל התורה כולה, וא"כ, אף מצות משלוח מנות ומתנות לאביונים מקיים הקב"ה, והרי זה פשיטא שאם בני ישראל ראויים שישפיעו עליהם כל טוב **אין זה נחשב כ'מתנות'**, ומתי נחשב להם כ'מתנה' – **כשאינם ראויים... אז יתן להם** הקב"ה בתורת '**מתנות**' לאביונים' בני חיי ומזוני, עכל"ק.

פניני פרשת השבוע

נושא השבוע: **שמחת פורים**

בס"ד | גיליון מס' 169

פרשת תצוה

עבור מה כדאי לאבד את העולם הבא?

ליהודים היתה אורה ושמחה! (מגילת אסתר)

האוירה העולצת כבר שוררת בחוצות קריה, השווקים הססגוניים ממלאים את הנוף, האופק כולו צוהל ושמח. ימי הפורים עומדים אחר כותלנו, ממלאים את ליבנו באושר ושמחה נדירים וייחודיים השמורים רק ליום השמח ביותר בשנה, שיאו של החודש בו מרבים בשמחה.

ברחובות הערים כבר נוכל לראות תחפושות במגוון צבעים ומקושטות בשלל אביזרים, חנויות משלוחי המנות הומות אדם, וקול שירה תוסס ממלא את חצרות הבתים. הפתגם הוותיק 'לא כל יום פורים' מאבד מזוהרו, שכן יום הפורים אכן קרוב מאי פעם, וממלא את החלל בקסם השמח בעולם, קסמו של פורים...

ובתוך ההמולה הפורימית הגדולה, לצד כל מצוות היום הנפלאות שאנו מקפידים על קיומן המהודר בחרדת קודש, כולנו מחפשים את התפקיד החשוב ביותר שלנו ביום כה נעלה. כולנו רוצים לנצל את היום הזה היטב, ושואפים לדעת במה למקד את עיקר מאמצינו ביום הפורים, מה הדבר הכי חשוב ביום הזה?

את התשובה לכך גילה הרה"ק רבי מרדכי מנדבורנה זי"ע, ובכך חשף בפנינו טפח מכבשונו של עולם: המצוה העיקרית והחשובה בשמים אותה נוכל לקיים ביום הפורים, היא ללכת מבית לבית ולשמח יהודים כמה שיותר!

הגילוי המרטיט הזה, נכתב בספר 'רזא דעובדא' בשורה אחת מהדהדת, עדות על מה שאמר אותו צדיק: 'לולי היה יודע בימי נעוריו גודל החשיבות בשמים משמחת פורים, היה עוזב את כל עבודותיו ביום נעלה ונשגב זה, והיה הולך מיהודי לחבירו כדי לבשומי ולשמחו!'

מדהים! מי שקורא את תיאור עבודת קדשו של צדיק נשגב זה ביום הפורים, מתמלא רטט ורעדה. יממה תמימה של עבודת ה' בסילודין, תפילות ארוכות, אמירת כל ספר התהלים בבכיות, שמחה עצומה, קריאת המגילה בדבקות, עבודת משלוחי מנות ומתנות לאביונים שלא נוכל לתאר, סעודת פורים נשגבה ומקודשת. ואת כל זה היה הצדיק בוחר לצמצם, לטובת המטרה העילאית של יום הפורים, המטרה החשובה ביותר בשמי שמים:

לשמח יהודים ביום הפורים!

כי אכן, אחד המאפיינים המעניינים ויוצאי הדופן במצוות יום הפורים, הוא הנוכחות הבולטת של הזולת במצוות היום. רוב מצוות היום עוסקות בשמחה, ובדגש על הזולת - לשמח יהודים אחרים. 'משלוח מנות' - אין מהותו להעניק ארוחה ליהודי עני ונזקק בדווקא, אלא 'איש לרעהו' - לשמח איש את רעהו, להעניק איש לרעהו שמחה ואושר, לקרב לבבות בעזרת משלוח מנות מחמם לב!

גם מצוות 'מתנות לאביונים' היא מצוה מיוחדת להעניק לעני ולדל מתנה חשובה, כדי לשמח את לבו. 'משתה ושמחה' - מצוה לשמוח ולערוך סעודה דשינה ועשירה, שכלל שיש בה יותר משתתפים, כך השמחה בה גוברת והולכת. כך לאורך יום הפורים כולו, אנו עוסקים בלשמח יהודים אחרים, זו מהותו של היום!

עובדה זו מעוררת התרגשות מיוחדת לקראת היום הגדול, ומביעה במה כדאי להתמקד, על מה לשים את הדגש ביום הנפלא הזה. לשמח את הזולת, לגרום ליהודים אחרים שמחה, להשרות עליצות סביבתית, לברך עם כל הלב, לטפוח על השכם בפרגון אוהב, לשמוח - ולשמח!

זה אחד מתפקידיו של יהודי בכל ימות השנה, ותפקיד זה מתעצם בימי הפורים. כשרואים יהודי שמצב רוחו שפוף, כשמבחינים בידיד עגום לב, ובעצם - כל יהודי שפוגשים בו, בכל עת, בכל זמן, בכל מצב - התפקיד המוטל עלינו הוא לשמח אותו, לעודדו, להעניק לו מילה טובה, לטפוח על שכמו, לתת לו תחושת אושר.

כשיהודי משמח יהודי אחר, בפורים ובכל ימות השנה, הוא מרבה שמחה בעולם, ומשפיע השפעות של ישועות וברכות הנשפעות מכח השמחה. זה בידינו וזה כל כך קל - במילה טובה, בחיוך מפרגן, במחמאה כנה, בברכה מעומק הלב. הבה נשמח את הזולת ככל יכולתנו, נחשוב את מי נוכל לשמח ביום הפורים במשלוח קטן וחמוד, למי נוכל לגרום אושר בפתק פשוט אך מחמם לב, ובכך נרבה שמחה ואושר, ברכות וישועות בעולם כולו!

רגעים נדירים...

ימי הפורים טומנים בחובם אוצר יקר וייחודי, הוא שעת קריאת המגילה. זו שעה בה עלינו להיות מרוכזים ומכוונים, להבין את הקריאה ולא לאבד אף מילה. אך בשעה המרוממת הזו טמון אוצר נוסף, אותו מגלה בעל הרה"ק בעל ה'תפארת שלמה' זי"ע:

אם נתבונן, נגלה כי 'מגלה' היא בגימטריא עם הכולל כמנין 'מזל'. כי שעת קריאת המגילה היא הזמן בו המזל שלנו מתהפך לטובה, שעה מרוממת בה המזל שלנו משתדרג ולובש צורה חדשה של שפע ושמחה!

הבה ננצל את עת הרצון הזו, שעת קריאת המגילה. 'עיניהם של עניים נשואות למקרא מגילה' - כי בעת קריאת המגילה מושפע ממרום שפע אושר וברכה. ננצל את שעת הכושר הזו היטב, נכוון בכל מילה, נזכור כי ברגעי הקריאה מורעפים עלינו אוצרות משמים, ונזכה!

הבטחה מסוכנת במיוחד...

בית הכנסת הקטן של כ"ק האדמו"ר מקופיטשניץ זי"ע באיסט סייד שבמנהטן - ניו יורק, המה מאדם ביום שמחת תורה. ההקפות נמשכו שעות ארוכות, כשהכל רוקדים ושמחים, בראשות הרבי המפזז לפניהם כשפניו להבים. לפתע נפתחה הדלת, ואל בית הכנסת נכנס יהודי שפוף ונמוך קומה, שפניו מכוסות דוק של עצב ועיניו כבויות. הוא נכנס לבית המדרש, בהה מהצד בנעשה בו, ונראה כאבל שנקרה לסעודת משתה שלא יודע מה לעשות עם עצמו...

כמה דקות חלפו, והרבי הבחין ביהודי הזר שנקלע למקום, שהכרת פניו מעידה על העצב והדיכאון בהם הוא שרוי. הרבי לא נתן למצב זה להימשך, ועל אתר הזמין את היהודי הזר להצטרף למעגלים המפזזים בחדווה. הלה משך בכתפיו במבוכה, אך הרבי לא אבה לוותר על המצוה לשמח את לבו, וקרא לו לחדרו.

כשהלה נכנס החדרה, נמסו חומות העצב שלו אל מול גלי החום והאהבה שהרעיף עליו הרבי. די מהר נפתחו ארובות עיניו, דמעות רותחות התחילו לזלוג מהן, כשסיפר מיהו, מהיכן בא, ומה כל כך מדאיג אותו ומעכיר את מצב רוחו:

'היגרתי לארצות הברית לבדי', סיפר היהודי הזר באנחה כבידה, 'תכננתי שכל המשפחה תבוא אחריי, אך בינתיים החלה המלחמה הנוראה וכל המשפחה נותרה שם - באירופה הבוערת, תחת מגפי הנאצים ימח שמם. אין לי מושג מה קורה איתם, אין לי כל מידע על גורלם, אינני רוצה לחשוב מה עובר עליהם, קשה לי להאמין שעוד אזכה לראותם, אנה אני בא...'

הוא מחה את דמעותיו והמשיך: 'כבר מזה כחודשיים ימים אני במשבר נפשי, אינני יוצא מהבית, לבי נעצב על שאני כל כך לבד. לא יצאתי מהבית בראש השנה,

לעילוי נשמת

ר' שלמה פרץ ז"ל בן מאיר הלוי גולדשמיט (אריאלי)

ויתרתי על התפילות בבית הכנסת ביום הכיפורים, לא ביקרתי בסוכה בימי החג. הדאגה לשלומם מעבירה אותי על דעתי, אני עצוב וחרד ודואג מהעובר עליהם שם, בעמק הבכא. במצב כזה, הלא טוב מותי מחיי...' - - -

הרבי שמע את הדברים, ואנחה כבידה נעקרה מליבו. השמועות על הזוועה המתחוללת בגרמניה ושכנותיה, החרידו כל לב, הטילו אימה בקרב כל יהודי. והנה עומד לפניו יהודי שברח בזמן, ניצול מגיא ההריגה, אך מצב רוחו שפוף, הוא עצוב ודואג לשלום בני משפחתו. כיצד אפשר לשמח את לבו? כיצד אפשר לעודד את רוחו?

הרבי עצם את עיניו בדבקות, וכעבור שעה קלה נענה בחיוך רחב: 'הריני מבטיחך נאמנה, ידידי היקר', שח לו הרבי וטפח על שכמו, 'שכל בני משפחתך בוא יבואו ברינה לארצות הברית, יינצלו בדרך לא דרך. שמח עימנו רבי יהודי, כי אין צורך לדאוג, עד ימי החנוכה שיחולו בעוד כחודשיים - תזכה לראות את כל בני משפחתך כאן, בריאים ושלמים, על אדמת אמריקה!'

כשמוע היהודי את דברי הרבי, זיק קטן של תקוה ניצת בעיניו, אך זה עדיין לא הספיק. 'אין לי ספק כי הרבי רוצה לראותם מגיעים לארץ מבטחים, ואני שמח על ברכת הרבי והבטחתו. אך בסופו של דבר, הרי אין הדבר תלוי לא בי ולא ברבי, ומי ערב לי כי כך אכן יקרה, מי יערוב להבטחתו של הרבי כי אכן בני משפחתי יבואו הנה בריאים ושלמים בתוך כחודשיים?'

הרבי הבין כי ניצוצי ספקנות עוד נותרו בלבו של היהודי ומעכבים את שמחת לבו, ונענה ואמר: 'עולם הבא שלי יהיה ערב לך. הריני מבטיחך נאמנה, כי אם בני משפחתך לא יגיעו לארצות הברית עד ימי החנוכה הקרובים - כי אז אני מאבד את כל חלקי בעולם הבא!'

היהודי שמע את הדברים, ונחרד לבו. הרבי למעשה ממשכן את העולם הבא שלו, את כל שכרו על עבודתו בקודש כל ימי חלדו, בגין ההבטחה כי משפחתו תצליח להימלט מאת הרעה ותגיע בשלום לארצות הברית! עתה הבין כי ההבטחה רצינית ומשמעותית, אבן גדולה נגולה מעל לבו, והוא שב לבית הכנסת והצטרף לריקודים מתוך רוב שמחה ואושר.

ימים ושבועות כסס היהודי את ציפורניו בהמתנה, מצפה למימוש ההבטחה עליה הטיל הרבי את כל שכרו הנצחי. לבו נקרע בין תקוה לדאגה, כאשר מחד גיסא - ברור כי בדרך הטבע אין כל אפשרות לברוח מאירופה העולה בלהבות, ומאידך גיסא ניצבת הבטחתו המפורשת של הרבי כי בני משפחתו יצליחו להגיע בשלום.

קרוב לחודשיים של מתח ורגשות מעורבים עברו עליו, עד שאכן כן, ימים ספורים לפני חנוכה, התבשר כי בני משפחתו הצליחו להגיע בשלום לארצות הברית. עוד כמה ימים חלפו, ובערב חנוכה, שעות ספורות לפני שהדליק את הנר הראשון, נשמע דפיקה מרגשת בדלת...

עיניו נפערו בתדהמה, לבו הלם בפראות, והוא הסתער על ילדיו בחיבוק אוהב. 'לא ייאמן!' - קרא שוב ושוב, מבקש לוודא כי אינו חולם. דמעות נרגשות זלגו מעיניו, הוא התקשה להאמין כי שאיפתו הכמוסה אכן קמה וגם ניצבת לקראתו - הוא מתאחד עם בני משפחתו, נגד כל הסיכויים! שעה ארוכה של התרגשות עברה על בני המשפחה המתאחדת, ואז הוא קם ואמר: 'עלינו ללכת לרבי, להודיעו כי הבטחתו התקיימה, להודות לו מעומק הלב!'

הרבי קיבל את בני המשפחה בשמחה רבה, שמח לשמוע כי אכן ניצלו מגיא ההריגה והצליחו להגיע בשלום ליעדם. ואז הוסיף משפט מטלטל שכדאי שכולנו נדע:

'אספר לכם משהו', אמר הרבי והקפיץ את מד המתח בחדרו לגבהים, 'כשלקחתי סיכון על כל חלקי בעולם הבא, היה זה סיכון אמיתי. זה לא שידעתי או תיארתי לעצמי שהם יבואו, פשוט נטלתי על עצמי את הסיכון לאבד את כל חלקי בעולם הבא - - - '

הנוכחים נחרדו. עד עתה חשבו כי הרבי חזה משהו ברוח קדשו, אולי היה לו מידע חשאי בכוחו הרוחני. אך עכשיו הרבי מצהיר בפניהם כי באמת לא ידע דבר, ובאמת סיכן את כל חלקו בעולם הבא...

הרבי המשיך: 'ולמרות זאת נטלתי עליי את הסיכון האדיר הזה, כי זה היה כדאי. הרגשתי שמילותיי אלו משמחות את היהודי העצוב שלפניי, והיה כדאי לי לאבד את חלקי בעולם הבא כדי לשמח יהודי!'

ובדברים אלו של הרבי, נפתח לכולנו חרך עוצמתי, צוהר המאיר את תפקידנו: כדאי לאבד את כל העולם הבא, להפסיד את כל השכר בגין כל המאמצים שלנו בעולם הזה, כדי להביא יהודי לשמחה, כדי לגרום לו להיות מאושר!

את הסיפור הזה סיפר הרה"ק בעל ה'בית ישראל' מגור זי"ע על ציון קדשו של האדמו"ר מקופיטשניץ זי"ע בטבריה, וציטט מפיו כ"ק האדמו"ר מביאלא שליט"א מרמת אהרן, כשהמסר שבסיפור זועק: יהודי לא נמדד רק בתפילה נרגשת למען אחיו, ברצון כנה להביא לישועתו, אלא בדאגה הכנה לשמח את זולתו, לגרום ליהודי עצוב ומדוכא שמחת חיים וחיוך על פניו. הישועה היא כבר תוצאה מחוייבת המציאות, כי כשיהודי מתמסר לשמח את זולתו - הוא פותח שערי ישועות!

כי ברגעים העילאיים בהם יהודי משמח את זולתו - נפתחים בשמים מעיינות יוצאי דופן של ישועות, שמחות, התפתחויות נפלאות. כשיהודי מתמסר לשמח את לב רעהו ולגרום לו לחייך, כשיהודי פועל כדי שיהודי אחר ישמח אף יעלוץ - באותם רגעים נפתחים שערי שמחה מיוחדים בשמי שמים, דרכם עוברות ישועות נדירות ונכספות!

עתה מגיעה יממה כזאת, יוצאת דופן, ייחודית, נדירה, ששמחה, שמחת הזולת - היא מהותה ועניינה. יממה בה כולנו יכולים לשמוח ולשמח, לנצל את שמחת ימי הפורים כדי לברך מעומק הלב, להשרות שמחה סביבנו, להעניק תחושה של אושר מרגש לכל יהודי. הבה ננצל את הימים הללו כדי לשמח את הזולת, לברכו על כוס יין מלא מתוך שמחה שופעת, ונפתח לנו ולזולתנו שערי שמים, נשפיע ממרומים אוצר של ישועות!

בנות של כוס 'לחיים'...

היה זה בחודש שבט תשע"ז. בתלמוד תורה מוכר בעיר ביתר עילית, נערכה 'שבת גיבוש' של כל צוות הת"ת. המנהל, המלמדים וכל אנשי הצוות יצאו יחדיו לשבת מרוממת ומאחדת, ודווקא שם נפתחו הלבבות...

מנהל המוסד, מנהל מסור וותיק רבות בשנים, היה שקוע מזה זמן בדאגה וצער. לאחר שנישא, לפני קצת יותר מעשור, נולדו לו שני ילדים, האחד בן 11 כיום והצעיר בן 9. אלא שמאז לא זכה להיפקד שוב בברכת שמים בדמותם של תינוקות עולצים, והוא ורעייתו ציפו וייחלו כי יפתח להם ה' שוב את אוצרו הטוב, ויעניק להם עוד עולל חמוד...

השנים חלפו עברו, והציפיה הפכה לדאגה שהפכה לפחד של ממש. האומנם כבר לא יזכו שוב לחוות שמחת לידה משפחתית? וכי לא יזכה שוב להכניס בן בבריתו של אברהם אבינו, או לשמוח בלידת בת חמודה וחיננית? הם ניסו בכל דרכי הטבע, ערכו סגולות שונות, פעלו בכל המישורים העומדים לרשותם. אפס כי כל אלו לא הועילו, בביתם נותרו שני ילדים גדלים והולכים, וכל ישועה בדמותו של תינוק קטנטן וחייכן לא נראתה באופק...

בעיצומה של סעודת השבת החברתית, מתוך אחוות רעים, קרא לפתע אחד המלמדים: 'הנה ניתנת לנו הזדמנות לברך את חברינו המנהל, כי יזכה בקרוב ממש להיוושע בתינוק חדש. הבה נברכו יחדיו על כוס יין...' - אמר, וכהרף עין הצטרפו כל אנשי הצוות ובירכו את חברם בחום: 'לחיים!' - קראו במקהלה, 'יוסף ברוך בן שיינא וזוגתו גיטל בת רחל, שיזכו לערוך שמחה עוד השנה! יעניק להם ה' תינוק קטן וחמוד שישמח את ליבם!' - בירכו החברים בידידות אמת.

'חתן האירוע' - המנהל, היה נבוך לרגע, אך עד מהרה התרגש מהמחווה והצטרף למברכיו. הוא לחץ את ידיהם בשמחה, ענה 'אמן' אחר ברכתם בדבקות, והשיב להם בברכות כי יזכו אף הם לחיי אושר ושמחה. הסעודה הסתיימה וגם השבת כולה עברה בטוב ובנעימים, והשגרה חזרה לשרור...

כמעט שנה אחרי, בשלהי חודש שבט תשע"ח, זוג תאומות פרץ לאויר העולם, בנות למנהל הממתין קרוב לעשור לבשורה המשמחת, תינוקות חמודים לאם שכבר חיכתה כל כך לשמוע את קול יבבותיהם. 'בנות של כוס לחיים' - כפי שכינו אותן חברי הצוות, בנות ששברו קרוב לעשור של המתנה וציפיה, והביאו לישועה הנכספת.

כי בשעה שיהודי נושא ברכה לזולתו, פותח את לבו ומאחל מעומק הלב את מיטב איחוליו, גם בשמים נפתח פתח מיוחד להשפיע טובה וברכה. הרגע הזה בו יהודי מתכוון בכל נימי נפשו, מאחל ומברך מעומק לבו, שואף ורוצה בטובתו של חברו ונושא את איחוליו הכנים בפה מלא - הוא רגע מכונן המרעיף שפע אושר, ישועה ושמחה משמים.

על אחת כמה וכמה, כאשר איחול זה נישא בעיצומה של סעודת פורים, בשעה המרוממת ביותר בשנה, המסוגלת לקבלת הברכות והאיחולים שלנו. הלא כך גילה בספר 'שער יששכר', כי זמן סעודת פורים הוא שעת סגולה למילוי כל משאלות הלב, זו שעה בה שערי שמים פתוחים להעניק לנו, לתת לנו, אילו רק נבטא בפינו ונבקש, למעננו ולמען הזולת!

רק ברגעים בודדים בשנה, כל אחד מאיתנו יכול לחולל מהפכות, לפעול ישועות. שעות נשגבות ונדירות, בהן עוצמת השמחה מרקיעה שחקים, ופותחת משמים זרם עצום של ישועות נפלאות, אותן נוכל להשפיע ברצון כנה לשמח את הזולת, בניצול השמחה השופעת והמרוממת להרעיף טוב וחסד בעולם.

הבה ננצל את שעת הכושר הנפלאה הזו, את יום הפורים. נשמח את הזולת, נברך עם כל הלב, נמנף את סעודת הפורים לשעה בה ארובות השמים ייפתחו ויעניקו לכולנו שפע חסד ורחמים. כך נזכה לצאת מיום הפורים ברכוש גדול של שפע, שמחות, ישועות והצלחות, טעוני אוצרות גדושי טובה וברכה!

משיעוריו של מגיד השיעור הרה"ג אשר קובלסקי שליט"א ◆ לקבלת העלון במייל: 6182918@gmail.com

לשמיעת השיעורים בדף היומי ובנושאים נוספים חייגו: 073-2951342

אגעדאנק

על פרשת השבוע

פרשת **תצוה - זכור** תשע"ח

בס"ד, בכל ענייני הגיליון ניתן לפנות לדוא"ל: g.agedank@gmail.com

© כל הזכויות שמורות למו"ל. אין לקרוא בזמן התפילה וקריה"ת

ואתה תצוה (כז, כ)

כ' רמב"ן אתה בעצמך תצוה ולא ע"י אחר וכן ואתה תדבר אל כל חכמי לב, והנה אחז"ל [עירובין נ"ד ע"ב] סדר המשנה משה שנה לאהרן פרקו ושוב אהרן לזקני' ולישראל, והנה לא יתכן שאהרן עצמו יאמר לחכמי לב שיעשו לו לעצמו בגדים לכבוד ולתפארת, ע"כ הוצרך מרע"ה לדבר בעצמו אל חכמי לב, אך מ"ט שיצוה בעצמו מצות נרות, עכנלע"ד, שמרע"ה אמר להם בע"פ כל פלפול חז"ל בפסוק מחוץ לפרוכת העדות וכי לאורה הוא צריך והלא כל מ' שנה הלכו לאורו ופי' תוס' בפ' במה מדליקין דקאי על אהרן שהלכו לאורו שבזכותו הי' עמוד אש ע"ש ולא יתכן שאהרן יאמר כן בעצמו ע"כ ואתה תצוה ולא ע"י אחר.

(חתם סופר)

ואתה תצוה (כז, כ)

כתב בבעל הטורים "ואתה תצוה - לא הזכיר משה בזה הסדר, מה שאין כן בכל החומש, שמשעה שנולד משה אין סדר שלא הוזכר בה. והטעם משום שאמר מחני נא מספרך אשר כתבת (להלן לב, לב) וקללת חכם אפילו על תנאי באה, ונתקיים בזה". (וכבר מובא בזוהר הק' פר' פנחס).

בשם הגר"א מובא, שלכן מרומז ענין זה דוקא בפרשת תצוה כיון שתמיד חל ז' אדר בפרשה זו. וכרמז לזה נעדר שמו של משה רבינו מהפרשה.

לכאורה יש להבין למה נענש משה שבעת שחל ההילולא שלו לא יוזכר שמו בתורה? והן אמנם שקללת חכם אפי' על תנאי באה, אבל ישנם עוד הרבה פרשית בתורה, ומדוע דייקא בשבוע שחל בו ז' אדר לא מזכר שמו? הרי ידוע שדייקא ביום ההילולא יש עניין להזכיר שמו. ויתכן לומר בדרך אפשר שכאן הרי אין זה עונש גמור, אלא כתוצאה ממה שמסר נפשו עבור כלל ישראל, ואמר "מחני נא מספרך", ובכך, הרי זכות היא בשביל משה שלא יוזכר שמו על עניין מסירות נפש לכלל ישראל, ודייקא ביום הילולא שלו, מתעורר עי"ז מסירות נפשו של משה רעיא מהימנא עבור צאן מרעיתו.

(ציוני תורה)

בנוסף, משה רבנו נרמז בפרשה זו: בפרשה ישנם מאה ואחד פסוקים, ומלוי אותיות השם "משה" גם הוא עולה למנין מאה ואחד, שכן המלוי של האות מ' הנו מ' [ארבעים]; המלוי של האות ש' הנו י' נ' [ששים]; ושל האות ה' - א' [אחד], סך הכל - מאה ואחת. כלומר: הנסתר של משה רבנו הוא מאה ואחת, ובפרשה זו משה רבנו נסתר!

ומוסיף ה"חנוכת התורה": במדרש (ילקוט שמעוני) על ספר יהושע (פרק ה) כתוב, שכאשר אמר הקב"ה שהוא שולח לו את המלאך, והכוונה למלאך מיכאל, סרב משה רבנו לקבלו. מדוע? "אם אין פניך הולכים עמנו אל תעלנו מזה" (שמות לג, טו).

עד מתי משה רבנו דחה את המלאך? עד ימי יהושע, שאז בא המלאך ואמר "עתה באתי" (יהושע ה, ד).

נמצא אפוא, שכשיש את משה - אין את מיכאל וכשיש את מיכאל - אין את משה; והוא הדין כשאין את משה בפרשה, יש את מיכאל בפרשה. היכן? מנין פסוקי הפרשה, שהוא מאה ואחד, עולה בגימטריה "מיכאל"...

ובשם האדמו"ר ה"בית ישראל" מגור מובא: משה רבנו אמר "מחני נא מספרך", וקללת חכם אפילו על תנאי היא באה, לכן היה הכרח למחק אותו.

אבל הקב"ה אהב את משה וכביכול היה קשה לו למחוק את שמו מספר התורה, ולכן דחה זאת משבוע לשבוע. הגיעה פרשת ויקהל, אחר כך פקודי, המתין לויקרא, צו, שמיני וכו' - עד שהגיע לפרשת תצוה בשנה שלאחר מכן. אז אמר הקב"ה: אי אפשר להמשיך ולדחות לשבוע הבא כי הגענו שוב לפרשת כי תשא ועדין לא מחקתי את שמו - אעשה זאת בפרשה זו, פרשת תצוה.

והנה, מספר הפרשיות שמשה אינו מופיע בהן הוא שמונה-עשרה: שתים-עשרה פרשיות של ספר בראשית, וכן שש פרשיות נוספות: "תצוה", "עקב", "ראה", "שופטים", "כי תצא", נצבים". והדבר נרמז במלים "מחני נא מספרך אשר כתבת" המונות שמונה-עשרה אותיות, כנגד שמונה-עשרה הפרשיות שנמחה שמו מהן.

פרשיות אלו גם נרמזות באותיות המלים "אשר כתבת": א - אתם נצבים, ש - שופטים, ר - ראה, כ - כי-תצא, ת - תצוה, ב - בראשית (הספר), ת – עקב תשמעון.

רמז נוסף: את המלה "מספרך" נתן לקרוא מספר כ'. הפרשה הכ' - העשרים - בתורה היא פרשת "תצוה", שכן בספר בראשית ישנן שתים-עשרה פרשיות ובספר שמות הפרשה השמינית היא "תצוה", הרי לנו כי זו הפרשה העשרים מתחלת התורה.

(הגר"ש לוינשטיין)

ואתה תצוה (כז, כ)

הנה בפרשת תרומה למדנו על כלי המשכן, ארון מנורה ומזבח, קרשי המשכן והיריעות, חצר המשכן וקלעיו. אחר זאת אנו לומדים פרשת תצוה. תחילה אנו מצווים להביא שמן זית זך, ובאמת כבר נאמר בתחילת פרשת תרומה כשנמנו י"ג דברים להביא התרומה, 'שמן למאור' ופרש"י 'שמן זית זך להעלות נר תמיד'. וא"כ יש להבין מה כפל כאן ציווי מיוחד להביא שמן זית למאור?

והרשב"ם ומפרשי הפשט מיישבים דלעיל מדבר במצוה לפי שעה לצורך המשכן, וכאן הוא ציווי לכל הדורות לתת שמן למאור לכל שנה ושנה, לכן כפל ואמר 'ואתה תצוה'. כי לשון צוואה הוא לדורות.

כנודע המעשה דרבי מאיר שפירא שאמר שיותר בנקל למצוא נדיב לבנין הישיבה מהחזקת הישיבה, כי השמן היינו הלחם והחלב שלומדים תורה אוכלים ושותים, על זה קשה מאד למצוא נדיבים, כי הנדיב מעדיף לתרום בנין שיתנוסס שמו עליו, ולא על לחם שיהא נאכל ולא נשאר ממנו זכר. ואכן נסתלק רבי מאיר מעולמו על ענין זה. ואמר רבי מאיר 'ואתה תצוה את בני ישראל'. אכן בנית משכן שלם, אבל אתה עתיד לצוות את בני ישראל תמיד על השמן זית, כך אמר ה' למשה רבינו, בנית כבר בנין, אך על השמן הקבוע ,תצטרך עוד הרבה לבקש מבני ישראל...

(הגרמ"י רייזמן)

ועשית בגדי קודש לאהרן אחיך לכבוד ולתפארת ואתה תדבר אל כל חכמי לב וגו' ועשו את בגדי אהרן לקדשו לכהנו לי (כח, א, ב)

המקראות שלפנינו מראים על הצורך והתועלת שבבגדי השרד בגדי הקודש הנעשים לאהרן הכהן הגדול מאחיו. אבל במבט ראשון

נמצא בנקל את הסתירה שבין הכתוב הראשון לשני - בשעה שהכתוב הראשון מוכיח לנו כי בגדי הקודש נעשים לכבוד ולתפארת, בא הכתוב השני ומגלה כי בגדי הקודש נעשו לקדשו לכהנו לי, ולכאורה הם שני כתובים המכחישים זה את זה.

ובדרך צחות יש לפרש באופן זה, כי למשה רבינו ע"ה העניו מכל האדם, לו מותר לגלות את הסוד כי בין הטעמים השונים של בגדי הכהונה יש גם טעם של "כבוד ותפארת" - כבוד ותפארת דקדושה, גם אם הוא ידע כי כבוד ותפארת הם ערכים חשובים לצרכי גבוה אין חשש שיבוא הוא ויתבע כבוד ותפארת לצרכי חולין, כי רחוק הוא מהם כרחוק מזרח ממערב. אבל לאחרים - "חכמי לב" סתם, להם אסור לגלות רז זה, אסור להם לצרף מחשבת "כבוד ותפארת" במלאכת שמים, פן יבאו לידי טעות לרדוף אחר הכבוד גם במילי דעלמא וצרכי חולין, לכן נצטוה משה מפי הגבורה להגיד לחכמי לב שיעשו את הבגדים רק בכוונה עליונה זו "לקדשו לכהנו לי".

(אמרי דעת למהר"ם שפירא)

ועשית בגדי קודש לאהרן אחיך לכבוד ולתפארת ואתה תדבר אל כל חכמי לב וגו' ועשו את בגדי אהרן לקדשו לכהנו לי (כח, א, ב)

ועשית בגדי קודש לאהרן אחיך לכבוד ולתפארת ואתה תדבר אל כל חכמי לב אשר מלאתיו רוח חכמה ועשו את בגדי אהרן לקדשו לכהנו לי ויש לברר את שינוי הלשון שאצל הציווי למשה ועשית נאמר 'לכבוד ולתפארת' ואצל העושים במלאכת הבגדים לא אמר 'לכבוד ולתפארת'.

ונ"ל בזה לבאר בהקדם הכתוב במגילת אסתר ומרדכי ידע את כל אשר נעשה ויצא בתוך העיר ויזעק זעקה גדולה ומרה ואאמו"ר זצ"ל הגה"צ דק"ק טשענגער אמר ע"ז דבר נחמד דהנה מרדכי לפי מדריגתו בצדקתו ובטחונו בה' לא נתפעל כלום מגזירת המן הרשע כי הי' בטוח בה' שירחם על כלל ישראל, ובכל דוד ודור עומדים עלינו שונאי ישראל לכלותינו ח"ו והקב"ה מצילנו מידם יען שבעת צרה ר"ל שבים לה' בכל לבבם אך חשש אולי אם ידבר על לב ישראל שלא יפחדו כלום, כי יבוטל הגזירה, יבטחו על דבריו ולא יעשו תשובה, לכן כלפי חוץ עשה עצמו כאלו הוא דואג ומיצר על הגזירה, וזהו כוונת הכתוב ומרדכי ידע את כל אשר נעשה פי' שידע מהגזירה ובטוח הי' שיבוטל, אך ויצא בתוך העיר בין ישראל אז ויזעק זעקה גדולה ומרה למען יעלה בלבם מורא וישובו אל ה'.

והנה בבגדי כהונה הי' סגולה טובה לישראל שהיו מכפרים על כמה עונות כדאיתא גמ' זבחים פ' ח' למה נסמכה פ' קרבנות לפ' פרה אדומה וכו' לומר לך מה קרבנות מכפרין אף בגדי כהונה מכפרין, ופרט שם כמה וכמה חטאים שבגדי כהונה מכפרין. והנה הגם שהוא טובה גדולה אבל הפרסום בזה להמון עם יכול לגרוס היזק גדול כי לא ישמרו עצמם מן החטא, ואם יחטאו לא ישובו, בחשבם הלא על זה יש בגדי כהונה שמכפרים, אבל להצדיקים שלבם שלם עם ה' בודאי לא יזיק אם ידעו סגולות הבגדים כי ישישו כעל גיל בחמלת ה' גם על החוטאים להיות להם כפרה מבגדי כהונה, ומעתה יבואר היטב הכתוב ב"ה ועשית בגדי קדש לאהרן אחיך לכבוד ולתפארת פי' שהמון העם ידמו שבגדי כהונה לא נעשו רק לכבוד ולתפארת אבל ואתה תדבר אל כל חכמי לב מי שלבם שלם עם ה' ועשו את בגדי אהרן לקדשו ולכהנו לי פי' שהם יעשו בעבור ה' כדי שיכפר עי"ז על בני ישראל.

(חזון ישעי')

ופתחת עליו פתוחי חתם קדש לה' (כח, לו)

הגמ' במסכת תענית אורת שינם ג' מפתחות שלא נמסרים לשליח (יחד) והם אך ורק בידי הקב"ה: חיה (-יולדת), תחיית המתים, מטר. אומר הגאון מוילנא דבר זה רמוז כאן בפסוק: "פתוחי חת"ם – המפתחות של ח'יה ת'חיית המתים ומ'טר "קדש לה'" הם אך ורק בידי הקב"ה.

(אהל מועד)

ופעמוני זהב בתוכם סביב (כח, לד).

פרש"י זגין עם ענבלים שבתוכם, בין שני רימונים פעמון אחד ודבוק ותלוי בשולי המעיל. וזהו פעמון ורמון פעמון ורמון, פעמון אחד בין שני רמונים, רמז למה שאמרו חז"ל (מגילה יח) "מלה בסלע משתוקא בתרין". כי הפעמון כיפר על חטא לשון הרע, על הדיבורים המיותרים, ולכן תלו את הפעמון המצלצל בין שני רימונים השותקים.

(ברכת אברהם)

והיה פי ראשו בתוכו (כח, לב)

ובתרגום אונקלוס פירש "כפול לגויה" בא לרמז על מה שאמרו בש"ע או"ח סי"ב שיש לדקדק שלא לילך בחלוק הפוך כי על ידי זה אין התפילה נשמעת, ובזה יבואר סמיכות הכתובים כאשר יהיה "פי ראשו לתוכו" שתהיה הכפל של הבגד לבפנים אז "ונשמע קולו בבואו אל הקודש" אז תהיה תפילתו נשמעת.

(ילקוט האורים)

מאוצרות המגידים

ויקחו אליך שמן זית זך כתית למאור להעלת נר תמיד (כז, כ)

כתב בש"ך על התורה: "עוד רמז כתית. לומר שהתורה אינה נקנית אלא בדוחק ובצער ובעיון רב, ואז הוא מוצא בה אור גדול, וזהו למאור להעלות, שעולה ומבין דבר מתוך דבר, אבל בלא עיון וטורח לא, כמו שאמרו ז"ל (מגילה ו' ע"ב) לא יגעת ומצאת אל תאמין, כי זה שמצאת ובא לך בלא טורח כשתעיין בו תמצא שאין בו טעם, אבל יגעת ומצאת תאמין, וכן אמר שלמה (משלי ב', ד') אם תבקשנה ככסף וכמטמונים תחפשנה אז תבין, אבל בלא טורח לא יבין. או על דרך מליצה רבים אומרים מי יראנו טוב (תהלים ד', ז') שהיא התורה שנאמר (שם קי"ט, ע"ב) טוב לי תורת פיך, ומתאוין לה אבל בלא טורח, זהו נסה עלינו אור פניך שיהיה על דרך נס, זהו נסה, לזה אמר זית, כמו הזית שאחר שכותשין אותו מוציאין ממנו דבר המאיר לעולם כן תלמיד חכם צריך לכתת את עצמו, זהו כתית למאור באור החיים לעלות ולראות באור העליון".

כ"ק הגה"ק בעל ה"שפע חיים" מצאנז זי"ע דרש פעם מעניין זה שהתלמיד חכם יכול לגדול אך ורק אם מכתת עצמו ומונע מעצמו תענוגי עוה"ז, וסיפר שתי עובדות על גדלותם של הצדיקים שכבר לא הרגישו כלל טעם באוכל: בהיותי ילד קטן נתנה לי פעם אמי ע"ה לאכול מאכל מסוים, ואמרתי לה שאיני אוהב מאכל זה. כ"ק אבי מורי זי"ע שמע את דברי וחרה לו מאד, והוכיחני על שאני מדבר כך, ואמר לי: אני איני יודע כלל על מאכל אם הוא טוב או רע, פעם אחת הביאו לפני מרק לאכול וכשאכלתי עלה באפי קצת ריח של נפט, ובכל זאת המשכתי לאכול. לאחר שסיימתי החילותי להקיא ולא ידעו מה קרה, עד שבדקו ומצאו שקערת המרק לא היתה מלאה, ובני הבית שביקשו להוסיף עוד מרק שפכו בטעות לתוך הקערה מצלוחית הנפט שעמדה בסמוך. הרי לנו שאבי מורי זי"ע לא הרגיש שום חילוק בין מרק לנפט כי אם בריח בלבד. סיפור זה שמעתי גם מאמי ע"ה.

וידוע המעשה שנדפס על זקה"ק בעל ישמח משה זי"ע (ראה תהלה למשה הנדפס בראש ספר ישמח משה חלק ג) שהיה דרכו בקודש ללמוד כ"ד שיעורים בכל יום, ולא היה סועד את לבו עד שסיים את חוק לימודו בשעה מאוחרת אחר חצות הלילה, שאז בדרך כלל היתה זקנתי הרבנית ע"ה מביאה לו את ארוחתו. פעם אחת ביקשה הרבנית לעלות על יצועה, והכינה את המרק והבשר במטבח, כשהיא מבקשת מנער אחד מבאי הבית שיגיש לזקה"ק את ארוחתו. לבסוף נפלה על הנער תרדמה, וכשסיים זקה"ק את חוק לימודו לא רצה להעיר את הנער משינתו, על כן הלך בעצמו אל המטבח וראה שם קערה שבה היו מונחים מי הלוי"ג - שהוא אפר השרוי במים רותחים הנזכר בפוסקים (יו"ד סי' צה סעיף ד) שהיו מכינים מלפנים כדי להדיח בהם את הכלים - ובתוכו היה מין בגד שבו היו מדיחים את הכלים, ונתחלפה לו קערה זו בקערת האוכל ולקחה ואכלה. למחר כשקמה הרבנית וראתה את שיירי הקערה שעל שולחנו, הבינה שזקה"ק אכל, אך כשנכנסה למטבח ראתה את האוכל מונח כמו שהוא ותמהה מאד, עד שנתברר לה שזקה"ק אכל את מי הלוי"ג. תיכף מיהרה אל זקה"ק ואמרה לו: הרי אכלת אמש את מי הלוי"ג. נענה זקה"ק ואמר: אכן הבחנתי שהבשר היה קשה

מאד ללעיסה... כיו"ב שמעתי גם מהרה"ק מנאסויד זצ"ל, בשם אחד שהיה נוכח בשעת מעשה, שפעם הביאו לפני זקה"ק הישמח משה מאכל מסוים ואכלו, ולאחר מכן התברר שהמאכל היה מקולקל לגמרי וריחו רע, והוא כלל לא הרגיש בדבר. וכעובדות הללו מזקה"ק הישמח משה, באמת גם כל הצדיקים זכו למדריגה זו.

(ש"ך על התורה – שפע חיים)

הגאון רבי זאב איידלמן זצ"ל היה מספר ספור מופלא שאביו היה עד לו:

הגאון רבי משה סוקולובסקי זצ"ל, בעל ה'אמרי משה', נוהג היה להסתגר בחדרו וללמוד שם בשקידה עצומה, שעות רבות יכול היה ללמוד שם ברציפות, מבלי שיפריעו לו לעסוק במשוש חייו.

יום אחד אירע שרעייתו הרבנית הייתה צריכה אותו בדחיפות, באין ברירה היא דפקה על דלת חדרו, אך הוא לא פתח, בלבה חשבה שבוודאי הוא נרדם, ולכן דפקה יותר חזק בתקוה שדפיקותיה יעירו אותו משנתו. לאחר שגם הדפיקות החזקות לא הועילו, החלו מנקרות מחשבות בלבה: 'מי יודע? אולי קרה לו משהו? אולי אינו חש בטוב?' משגבר חששה קראה לאביה. גם האב ניסה לדפוק בידו ובעזרת פטישים, אך כל ניסיונותיהם להעירו משנתו לא צלחו, או אז החליטו כי מקרה של פיקוח נפש הוא, וחייבים לקרוא לפורץ דלתות מקצועי כדי שיפתח את הדלת, ויצילו את רבי משה מהסכנה שאולי הוא שרוי בה...

חשוב לציין – הסביר רבי זאב איידלמן – שהמנעולים של ימיהם לא היו כמנעולים של ימינו שבסיבוב מקצועי של הפורץ הדלת נפתחת, פעולת הפורצים של הימים ההם היתה פשוט ניסור הדלת לחתיכות. ואכן הפורץ החל במלאכת ניסור הדלת, כאשר בחוץ מחכים רופאים ואנשי הצלה, כדי שיוכלו להעניק עזרה ראשונה לרבי משה, תיכף ומיד כאשר הדלת תיפתח.

והנה לאחר שנפער חור גדול בדלת אצו במהירות אנשי ההצלה, רעייתו, חמיו ואנשים נוספים שהיו עדים לדרמה הגדולה, ולתדהמתם רבי משה ישב בחדר בשלווה וברוגע כשכל כולו שקוע בלימוד, כאשר התמלא החדר באנשים, הגביה רבי משה את ראשו, הביט סביבו ושאל: "איך נכנסתם הלא הדלת הייתה נעולה..."!?

●

הבולשביקים אסרו על היהודים ללמוד תורה, ואף סגרו את תלמודי התורה של הילדים, והם נאלצו ללמוד בהיחבא, הם היו נודדים ממקום למקום לבל יתפסו אותם השוטרים.

יום אחד שוטר גילה את מקום המסתור של ילדי בריסק, הוא נכנס לשם, תפס את אחד מהילדים וניסה למשוך אותו החוצה, ולעצור אותו בעוון לימוד תורה, המלמד שהיה שקוע בלימוד, בתחילה לא שם לב למתרחש, אך כאשר גברו הקולות הוא ראה שהשוטר מנסה למשוך החוצה את אחד הילדים, המלמד קם בחמת זעם, ניגש אל השוטר הכה בו כמה מכות נמרצות וקרא לעברו: "חצוף !! מנוול..."!!

השוטר נבהל כנראה מאומץ לבו של המלמד, הוא הרי לא היה מורגל בכך כלל, כי ברוסיה לצעוק על שוטר ועוד להכותו היה עונש מוות מידי ללא משפט, ומרוב בהלה עזב את הילד וברח מהמקום. הילדים ניצלו את מנוסתו ומיהרו לשוב אל ביתם...

ילדי רבי חיים מבריסק זצ"ל למדו אף הם אצל המלמד, ולמחרת שאל אותו רבי חיים: "אכן נס גדול היה לך ולילדים, אך איך העזת לעשות כך לשוטר? איך לא פחדת?", השיב לו המלמד הצדיק: "כנראה שהרב לא שמע מה שהיה, היינו באמצע התוספות, ממש באמצע, ובדיוק אז אותו שייגץ נכנס פנימה, חוצפה שכזאת להפריע באמצע התוספות"..!?

❀❀❀

ועשית את מעיל האפוד כליל תכלת: (כח, לא)

בפרשה זו אנו מוצאים שני דברים המכפרים על חטא לשון הרע, מעיל וקטורת. והוא מדברי הגמרא (ערכין טז, א) "אמר ר' עניי בר ששון למה נסמכה פרשת בגדי כהונה לפרשת קרבנות? (וכתב רש"י: "בפרשת ואתה תצוה") לומר לך: מה קרבנות מכפרין, אף בגדי כהונה מכפרין וכו', **מעיל מכפר על לשון הרע**, אמר הקדוש ברוך הוא: יבא דבר שבקול, ויכפר על מעשה הקול, ציץ מכפר וכו' ותנא דבי רבי ישמעאל על מה **קטורת** מכפרת? על לשון הרע, אמר הקדוש ברוך הוא: יבא דבר שבחשאי ויכפר על מעשה חשאי, וכו' קשיא לשון הרע אלשון הרע?! וכו' לא קשיא: הא בצינעא הא בפרהסיא" שהמעיל מכפר על לשה"ר שנאמרה בקול והקטורת מכפרת על לשה"ר שנאמר בחשאי. יש להבין, למה מכפרים המעיל והקטורת דייקא על לשון הרע וכי משום שמשמיע קול או שנעשה בחשאי כבר יכפר עליהם?

בכלי יקר בפרשת תצוה כתב לבאר הטעם: "לפי שהמעיל מכפר על לשון הרע ע"כ היה כולו תכלת, כי תכלת דומה לים, וע"י התכלת יסתכל בים וממנו יראה וכן יעשה. כי בים נאמר (איוב לח י-יא) ואשבור עליו חקי ואשים בריח ודלתים, ואומר עד פה תבא ולא תוסיף וגו'. דהיינו שהקב"ה שם גבול לים שלא ישטוף את העולם בגליו, וכך נתן הקב"ה אל הלשון חומה ובריח כמ"ש רז"ל (ערכין טו ע"ב) ולא עוד אלא שהקפתי לך שני חומות אחת של עצם (השיניים) ואחת של בשר (הלחיים) ומה יתן ומה יוסיף לך שמירה לשון רמיה, כי יצא לחוץ ידבר ישלח חץ שחוט לשונו לכל ד' רוחות העולם ויעבור בריח ודלתים, שהאדם המדבר לשה"ר פורץ את הגדר ששם הקב"ה ללשונו, והיה מן הראוי שילמד האדם מן הים אשר אינו עובר דלתים ובריח ואינו פורץ גדרו, וזהו טעם התכלת שדומה לים כי בהסתכלו בתכלת יהיה נזכר אל הים שדומה לו בצבע וממילא יתבונן אז במעשה הים וממנו יראה וכן יעשה.

ובעניין הקטורת אפשר לבאר בהקדם דברי החתם סופר (דרשות חת"ס ח"ב עמ' שע"ו):

הגמרא (סנהדרין קיג) אומרת שאחאב בהתווכחו עם אליהו הנביא ז"ל אמר: משה רבך אמר וחרה אף ה' ולא יהיה מטר, והא ההוא גברא (אחאב) העמיד ע"ז על כל תלם ותלם בא"י ואפ"ה אתא מטרא בזמני'! וע"ז נשבע אליהו "אם יהי' טל ומטר כי אם לפי דברי". ואכן נעצרו הגשמים למשך ג' שנים, עד שלבסוף א"ל הקב"ה לאליהו "הראה אל אחאב ואתנה מטר ע"פ האדמה", ואז הלך אליהו הנביא וקבץ את כל ישראל אל הר הכרמל, וקידש שם שמים ברבים, והתפלל ועלה "עב קטנה ככף איש", ואתא מטרא.

ויש לדקדק טובא, א. הא שפיר קאמר אחאב שלא עלתה עליו קללתו של מרע"ה, ומה תירץ לו אליהו ע"ז? ב. ועוד, מה לשון "כ"א לפי דברי"? ג. ותו, מכיון שא"ל הקב"ה שרצונו לתת מטר, מ"ט התחכם וקבץ תחלה כל ישראל להר הכרמל ועשה ככה עיכובא? ד. ומ"ט עלה עב קטנה דוקא?

אבל הענין, כי ידוע שהגשמים מתהווים בטבע מאידים העולים מהארץ ומהבל פה אנשי העולם, ואם כי זה הוא הכנה בטבעי העולם, ועיקר הוא כמאחז"ל ספ"ק דתענית שהעבים שואבים ממי אוקינוס ומתמתקים בעבים ע"י מים העליונים מאת ה' מן השמים, מ"מ גם זה אמת כי הוויית העבים הוא מהאידים העולים מן הארץ, והיות שכן, החוש והשכל יעיד כי אם בני אדם וההבל והאידים העולים מהם הוא מהבל פה דובר נבלה ולה"ר ורכילות הגשמים המהווים מזה המה מלוכלכים מזוהמת קליפת עוונות ופשעים והמאכלים המתהווים מזה מטמאים אוכליהם ביתר שאת, באופן שיהי' הבל פיהם של שנה הבאה רע יותר משל אשתקד. ועי"ז גשמי שנה הבאה ותבואתה רע וגורם טומאה ומרי יותר ומגדל אנשים רעים וחטאים יותר, ושוב יגדלו האנשים את הגשמים רע יותר בשנה השלישית מבשנית וכן לעולם חוזר חלילה, עד שח"ו כ"כ מושרשים בחטא וטומאה עד כי אין תרופה למכתם חלילה ה"י.

ואיך נעצר הגלגל הרע הזה? אלא שמטובו של אלקי ישראל ית"ש לעצור השמים, ולא יהי' מטר רע ולא יולידו פירות רעים עד שיכנע לבבם הערל וישובו אל ה' ויטהרו האויר (ע"י תפילתם ובקשתם) ויהנו מזיו ה' ותפארתו, והיינו דאמרו חז"ל (תענית ו') "מלקוש - שמל קשיותיהן של ישראל" והיינו דכתיב "ועצר את השמים ולא יהי' מטר והאדמה לא תתן את יבולה" כדי שישובו ויטוהר האויר, ויש שהגיעו למצב פחות ביותר שכבר לא נותנים משמים הזדמנות זו לתקן את האוויר אלא יושרשו בטומאתם עד שח"ו "ואבדתם מהרה".

ובימי אחאב כבר הגיעו לזה השיעור של "ואבדתם מהרה", וע'כ לא נעצר השמים. אמנם בהתלוצץ אחאב עם אליהו, נשבע שלא יהי מטר "כי אם לפי דברי" דייקא כפי ההבל שיצא בקדושה מפי דברי אליהו הצדיק או כדומה לו, לא עפ"י הבל הרשעים, ע"כ כששלחו ה' ליתן מטר והיה יודע שהאויר מטומאה, קבץ כל ישראל להר הכרמל וקידש ש"ש ברבים, וצעקו "ה' הוא האלקים" ומהבל של אותה הצעקה נעשה עב קטנה ככף איש שהרי לא הי כ"א הבל של שני דבורים והם היו לברכה. ע"כ.

ולטעם זה, הרי אין שום חילוק באם מדברים הלשה"ר בפרהסיא או בצנעא, שהרי ההבל העולה שווה בזה ובזה, ויתכן שהקטורת שהרי היה מתפשט ריחו עד שהבהמות ביריחו היו מתעטשות מחמת ריח הקטורת כמובא בחז"ל, הבל זה היה מתקן את ההבל של הדיבורים הטמאים.

(ציוני תורה)

❀❀❀

<u>לעשות חור בקיר</u>

רבי שלום שבדרון

"ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך כתית למאור להעלות נר תמיד"

אם לא אגלה את אוזנכם, מי אמר את הדברים שאמר להלן, תחשבו, ששמעתי את הדברים מפי חסידישע'ר רבי, ואני הרי מגזע עתיק של חסידים, וגם אומר "ויצמח פורקניה"... אבל מה שנאמר היום אלו דברים מפורשים בגמרא, פותח ר' שלום שבדרון את שיחתו וחיוך רחב נסוך על פניו:

"כתית למאור" - "כתתו עצמכם על דברי תורה".

אם אתה רוצה להאיר באורה של תורה כמו שכתוב **"ליהודים היתה אורה ושמחה וששון יקר, - אורה זו תורה"** (מגילה דף ט"ז) כתית - תכתת את עצמך על דברי תורה.

אספר לכם משל.

יהודי שאל פעם את הרבי מקוצק:

למה הרבי לא יוצא בעולם להציל נפשות, הרי יש הרבה מה לעשות? מדוע הרבי נשאר בתוך ביתו פנימה, נכון, החסידים באים לבית מדרשו והרבי מדבר לפניהם דברי תורה עמוקים, אבל מדוע אינו יוצא על פני העולם?!

אמר לו הרבי מקוצק זי"ע, אמשול לכם משל, למה הדבר דומה:

בבית האסורים נחבשו שלושה אנשים עשירים. הושיבו אותם בבור חשוך וקטן, ומי שיודע, בימים ההם, אין לתאר את העינויים שהיו מנת חלקם של אסירי מלכות.

שניים מהם היו פקחים, בעלי דעת. השלישי היה גולם - ללא שכל.

הסוהרים הורידו להם אוכל לבור. האחד הזה, שהיה 'בטלן' גדול ללא קמצוץ דעת, לא הסתדר עם עצמו - לא מצא את האוכל ואת הכף, ובדרך כלל בעקבות החושך הנורא ששרר בבור לא מצא אפילו את פיו להכניס בו את האוכל, אבדו לו חפצים, נפלו לו המאכלים וכו'. השני, החכם, ריחם עליו וסייע בידו רבות: לקח את ידו הכניס בה אוכל, אח"כ סייע לו להעביר את האוכל מהיד לפה וכו', כך פעמים רבות מידי יום - התייגע להדריכו להסתובב לימין ולשמאל, לעמוד ולשכב.

אבל השלישי, כאילו עמד מן הצד. לא סייע בידו מאומה.

יום אחד פנה השני לשלישי, ושאל אותו בתמיהה: "אנו סובלים יחד כאן בבור, ואתה ודאי מבחין איך אני מתאמץ על הגולם הזה פעמים רבות ביום - עד שהוא מצליח להתקדם, מדוע אינך מסייע לפעילות שלי כלום, למה תעמוד מהצד?

השיב לו השלישי, בא אגלה לך:

אנו נמצאים בחשכה. חשוך בבור. וכאשר החושך שורר ולא רואים מאומה, אתה והוא מתיגעים כמעט לריק, הנך משקיע בו מאמצים ללמד אותו איך לאכול ואיך לזוז וכפי הנראה לא תגמר איתו לעולם, כי כבר כמה שבועות שאתה מתאמץ והוא עדיין לא למד כלום... אך אני, כמו שאתה שומע, בשעות שאתה עוסק איתו, חופר בקיר חור, קודח באצבעותי חור. כאשר החור יהיה עמוד - יכנס אור לבור, יחדרו פנימה קרני שמש מועטות, מעט מן האור ידחה הרבה מהחושך, ואז ממילא הוא יראה, וכבר לא יצטרך לא לך ולא לי. הוא יידע בעצמו איך לשתות ולאכול, וגמרנו.

הבנתם? פלאי פלאים.

"ליהודים היתה אורה ושמחה וששון יקר" - הדבר הראשון? "אורה זו תורה"" לקדוח ולהכניס אור, אם יש תורה, נכנס אור, ומשם ואילך יש כבר את הכל: שמחה, ששון ויקר. כי חודר באדם פנימה - אור!

ואיך תאיר לך את האור, כיצד קודחים להכניס אור מהתורה? "כתית למאור" - **כתתו עצמכם על דברי תורה"** הפשטות היא - להתיגע בעמל התורה "לעסוק בדברי תורה".

מאתיים "אני"

מרומז כאן עוד "כתתו **עצמכם**" - תכתת את עצמיותך, את האני, תכניע את הקאוה. התורה אינה סובלת מי שלא נכנע - תשליך את האני שלך לאשפה! כאשר אתה לומד תורה תבטל את האנוכיות שלך.

תלמיד חכם, בעל חוש הבחנה מיוחד, פיקח היודע לבחון אנשים, לחש באוזני. כי פעם חידד את מוחו, והציב לעצמו מטרה לבחון את כל האנשים שמשוחח איתם - ולא היה איש מאלו ששוחח איתם, שלא שמע ממנו שלושים פעמים "אני": אני אכלתי, אני אמרתי לך, אני, אני, מאות פעמים ביום! "אני"! ואנו הרי יודעים מה נותר מכל האני הזה בסוף ימיו, רימה ותולעה, כן, **"ולאן אתה הולך, למקום רימה ותולעה"**:

יהודי פלוני סיפר לי כי הוא נולד לפני חמש שנים, לא לידת הגוף אלא לידת האדם - שב בתשובה. אך התאונן באוזני, וכה אמר: "בשנה הראשונה, שנה וחצי או שנתיים להתחזקותי, הייתה לי סיעתא דשמיא באופן נורא ממש, בכל פניה, בכל תנועותי - בדרך החדשה קיבלתי סיוע מהשמים - שפכו עלי עזרא, אבל אחר כך, התחלתי לאבד, כבר לא ניתן סיוע כמו שהיה. מה קרה? למה זה קרה לי? שאל.

השבתי לו.

כתוב בקהלת **"ולא לחכמים לחם וגם לא לנבונים עושר וגם לא ליודעים חן"** (קהלת פ"ט) הפשט הפשוט שהחכם לא משיג לחם יותר מהטיפש, עשירים רבים אינם חכמים, כי לא החכמה מביאה את הלחם היומיומי.

שאל הרבי מקוצק: בסדר, הלחם לא מגיע דרך החכמה אבל למה הוזכרו רק החכמים, וכי דוקא לחכמים אין לחם.

מבאר הרבי מקוצק: כן, כן, דוקא הם המפסידים, להם לא מכינים. למה מדוע? כי אומרים לו ל"חכם", אתה חכם גדול, לך תחפש בעצמך, אתה הרי כביכול, יודע להסתדר לבד, בבקשה!

וכן גם ברוחניות.

בתחילה חשבת לעצמך "אני עדיין - לא, הנני דל במעשים" וכאשר חשבת כך, נתנו לך מן השמים. אבל אט אט התחלת לחשוב "אני כבר צדיק" "אני, אני", אומרים לך משמים:

"נו, נו, אתה צדיק, לא זקוק ליותר עזרה, הגעת, בסדר גמור", לא נותנים סיעתא דשמיא...

להעלות נר

"כתית למאור להעלות נר תמיד"

"כי נר מצוה ותורה אור, ודרך חיים תוכחות מוסר". המצוה קרויה "נר", מה הוא "נר"? בית קיבול לשמן, והתורה נקראת "אור", היינו מה שדולק בתוככי הנר. ולכן, כמו שהנר - בית הקיבול לשמן - ללא אור אינו כלום כי אם הנר לא דולק אין בו שום תועלת, כך אם אדם עושה מצוות ולא קובע עיתים לתורה, לא מתייגע בתורה - לא שווה מאום. לכן הדבר הראשון הוא: "ליהודים היתה אורה" שהאור יעלה את הנר "להעלות נר תמיד!"

יהי רצון מלפני אבינו שבשמים שנזכה באמת להעלות נר תמיד ונזכה לתשובה שלמה ולגאולה שלמה במהרה בימינו אמן ואמן!

(להגיד)

❀❀❀

שמן זית זך (כז, כ)

בתקופתו של הגאון הנודע רבי יהודה אסאד זצ"ל, מגדולי גדוליה של הונגריה, חי בעיירה סערדליא יהודי פשוט אחד, שהיה שמש בבית הכנסת. כל כך פשוט ותמים היה יהודי זה, עד שמידי יום בהעלותו ובהדליקו את נרות בית הכנסת, היה לובש את ה'גרטל' שלו, ואומר 'לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה, הריני מוכן ומזומן לקיים מצוות "כבדו את ה' באורים", ומכוון בהדלקת נרות זו בבית הכנסת לייחד את כל הייחודים שהיו בהדלקת נרות בבית המקדש. והיו הדברים יוצאים מפיו בכוונה יתירה.

כך היה עושה מידי יום ביומו. והציבור, שהיה מאזין לו, יצא מהתפעלות למראה גודל תמימותו וטהרת ליבו של שמש זה.

פעם הזדמן הקצב של העיירה לבית הכנסת בעת הדלקת הנרות של השמש, והמראה הזה הלהיב גם אותו במאוד מאוד, עד שהחל לקנא בשמש, ושאל אותו האם הוא מוכן למכור לו את זכות המצוה הגדולה הזו של הדלקת הנרות, ואף נקף בסכום כסף גדול מאד שישלשל לידיו באם יהיה מוכן לעשות את העיסקה,

השמש, כמובן, סירב בכל תוקף להעביר את המצוה לקצב. אבל זה לא ויתר. מידי יום ביומו נידנד לשמש בית הכנסת, והתחנן לפניו לתת לו את המצוה.

כל כך גברו נדנודיו, עד שהחליט השמש ללכת לרבי יהודה אסאד ולהיוועץ בו. משששמע הגאון את הסיפור, יעץ לשמש להעביר לקצב את המצוה, ולדרוש ממנו זהוב אחד על כל יום. המדובר היה בסכום כסף גדול מאוד, אבל, הוסיף רבי יהודה אסאד ואמר אל תשתמש בכסף זה שיתן לך הקצב. הנח אותו בצד, למשמרת.

למרות שההוראה הזו היתה קשה מאוד עבור השמש, שחיבב את מצוות ההדלקה ביותר, ציית לאב"ד העיר, ועשה כהוראתו, וכך, מידי יום ביומו מגיש הקצב סכום זהוב אחד לשמש בית הכנסת, וניגש להדליק את הנרות,

השמש, מצידו, קיים גם את החלק השני של הוראת רבי יהודה, והניח את הכסף בקופה מסוימת, ולא נגע בו. במשך השנים התקבץ סכום כסף אדיר.

רק לחשוב באיזה דרגה של יהודים מדובר! מפחיד! איזה תמימות נוגעת ללב! איזה רדיפה אחרי מצוות!

והנה, יום אחד פוגש אחד מבני הקהילה את הקצב בביהכ"נ, והוא בוכה בקול גדול. כששאלו מה אירע, סיפר הקצב שאירס את ביתו ואין לו כסף לממן את הנדוניא.

משהגיעו הדברים לאזניו של רבי יהודה אסאד, קרא הגאון לשמש בית הכנסת, ואמר לו כדברים האלה: עתה הגיע זמנך להשתמש בכסף ולעשות בו מצוה גדולה. קח את כל הכסף ששילם לך הקצב ששילם לך הקצב במשך כל השנים, והנמצא באוצרך, ומסור אותו ל...קצב, כדי שיוכל להשיא את בתו בכבוד.

השמש, טהור הלב, לא אמר מילה, ועשה כמצווה עליו. המדהים ביותר היה שכאשר ספרו את הזהובים שהיו בקופה, "מעיד אני עלי שמים וארץ - אמר רבי יהודה אסאד- שהיה זה הסכום המדויק שהתחייב הקצב לנדונייתה של בתו – בדיוק! לא זהוב אחד יותר, ולא זהוב אחד פחות!

מה עשה השמש בסה"כ? – הדליק נרות בכוונה גדולה. ממעשה זה צמח לאחמ"כ כל גלגל המצוות הענק, שהכל יצאו נשכרים ממנו. לבד מעצם יראת השמים שאפשר לקבל מסיפור כזה,

יש כאן כמה וכמה לימודי השכל. א. הקצב היה סבור שהוא נותן את הכסף לשמש, ולבסוף התברר שהיה זה למען עצמו, כדי שיוכל להשיא את בתו בכבוד. ב. ע"י המצוה העצומה שקיים השמש בהדלקת הנרות המיוחדת שלו, זכה שהתגלגלה לידו זכות נפלאה של הכנסת כלה. ג. הדלקת נרות זו גרמה להדליק נרות של קודש גם בנשמתו של הקצב, שהיה אדם פשוט, והתלהב מאוד מהמצוה.

(טובך יביעו)

❀❀❀

לקח מעיל תכלת

הייתי בליקווד בשבת פרשת תצוה, ונשאלתי על ידי ראש הישיבה, הגאון רבי שניאור קוטלר זצ"ל: חז"ל אמרו (זבחים פח ע"ב, ערכין טו ע"א) שהמעיל מכפר על לשון הרע, מדוע?

האמת, תמהתי לשאלה. הואיל ויודע הוא דברי הגמרא, ודאי יודע הוא המשכם: יבוא דבר שבקול ויכפר על מעשי הקול -

ואם הזכרנו גמרא זו, נאמר בה רעיון נפלא, ונוקב כל כך.

רבי ירוחם ממיר זצ"ל העיר, שהצרעת באה על לשון הרע, ואמרו בגמרא (ערכין טז ע"ב): מה נשתנה מצורע שאמרה תורה יביא שתי ציפורים לטהרתו, אמר הקדוש ברוך הוא: הוא עשה מעשה פטיט [כלומר פטפט בלשונו] לפיכך אמרה תורה יביא קרבן פטיט [שהציפורים מצפצפות בכל שעה (רש"י)]. ותמוה, שהציפורים אינן מדברות לשון הרע ואינן מוציאות שם רע ומסכסכות בין איש לרעהו, ומדוע מביאים אותן כקרבן על לשון הרע.

רואים מכאן, הסיק, שיסוד התביעה על מספר לשון הרע, היא על ה"פטיט". שנתן דורר ללשונו, שפטפט כציפור, ו"ברב דברים לא יחדל פשע, וחושך שפתיו משכיל" (משלי י, יט)!

והוא הדין כאן, "יבוא דבר שבקול ויכפר על דבר שבקול", מה הדמיון בין קול הפעמונים שהוא קול סתמי, לדיבור לשון הרע, אסור ומרושע. אלא שהן הן הדברים: יסוד התביעה, ששחרר שפתיו לפטפוט תדיר כפעמונים אלו המשמיעים קולם עם כל פסיעה, והדרישה היא: "והיה פי ראשו בתוכו, שפה יהיה לפיו סביב" (שמות כח, לב), לשים גדר ומחסום לפה (רבנו בחיי ו"שפתי כהן"), וממילא ימנע מלשון הרע!

כל זה, בדרך אגב. אבל מה שאל ראש הישיבה. שתקתי, הבנתי שיש בפיו תשובה. וצדקתי.

אמר: "הגמרא מצביעה על קול הפעמונים, והמפרשים על אריגת שפת המעיל. ואני סבור, שהיסוד מובע גם במעיל עצמו. בין שפתו העליונה לפעמונים בשוליו, מהוה הוא יריעה ארוכהה שכולה תכלת, כרקיע השמים הפרוש מעל לראשנו מאופק על אופק (במדבר רבה ד, יג) -

מדוע? אסביר -

ב"כלי יקר" (ויקרא יד, ד) כתב, שמספר לשון הרע משול לזבוב, שאינו שואף אלא למקום זוהמה ונמשך לכל פצע ומוגלה ומטיל שם רמותיו, מזהם ומרעיל. וזהו שנאמר (קהלת י, א): "זבובי מות יבאיש [כל כונתם להבאיש ריחו של אדם,] יביע [אומר וידבר אף על אדם שמעשיו כמו] שמן רוקח. [כי בעיניו] יקר מחכמה ומכבוד, סכלות מעט". אם אך יראה מה שנחשב בעיניו כסילות ופגם, מעטים ככל שיהיו, זה יכריע את הכף ויתעלם מכל המעלות העצומות, מחכמה ומכבוד.

ואם כן, מה ההוראה עבורו, מה העצה היעוצה -

שלא יהיה כזבוב המתמקד בנקודה אחת, זניחה, אלא יראה את יריעת התכלת, כיריעת השמים (שבת יא ע"ב), מאופק עד אופן, ויראה שהכל מאיר וזוהר, ויבין שהביקורת - אם ישנה - זניחה וזעירה ואין בכוחה להאפיל על כל הטוב והחיובי. וכמו שפרשו "הוי דן את כל האדם לכף זכות" (אבות פ"א מ"ו) שיש באדם תכונה, שבאבחנו נקודה שלילית פוסל הוא את האדם מכל וכל. ואין זה צודק ואינו הוגן, אלא "את כל האדם" תדון לזכות, והביקורת הממוקדת קלה לתיקון. כמו שהמשילו רבותינו "בראשית רבה מו, א) לתאנה שאין בה פסולת אלא עקצה, "העבר אותו ובטל המום". כמה נפלא!

וכידוע אחד מקניני התורה הוא: "שומע, ומוסיף" (אבות פ"ו מ"ו) שמעתי אפוא, והוספתי: דברי ה"כלי יקר" אמת לאמיתה, אבל אין מקרא יוצא מידי פשוטו (שבת סג ע"א), ש"יביע שמן רוקח" פרושו יתסיסו שיעלה אבעבועות כדרכו של השמן המתקלקל ומבאיש. ואף כאן, לא זו בלבד שהמספר לשון הרע מתבית על הפצע ומתעלם מכל השאר. אלא ששופט הוא כל מעשי האדם לאור החיסרון שמצא בו, ודן הכל לכף חובה, ועיוות גורר עיוות -

כמו שסיפרו, שעם הארץ התקשה בהבנת פסוק בהלל: "הים ראה, וינס הירדן" - לא מובן, אם הים ראה מה לו לירדן לנוס? המשיך לעין, ונחה דעתו: דוד המלך בעצמו התקשה בכך: "מה לך הים, כי תנוס הירדן". נו, 'ברוך שכיון'...

טעה טעות אחת, שמשכה אחריה שרשרת טעויות...

ואספר מה ששמעתי. מעשה שהיה, והלואי ולא היה -

משפחה תל אביבית אמצה זוג אקדמאים, רופאים, עולים חדשים מרוסיה. דאגו להם בכל הלב, ושוחחו עמהם שעות באידיש רצוצה ובתנועות ידים, ובעיקר שפת הלב. לב חם, אוהב ומבין. ואמנם, הם התקדמו צעד אחר צעד, גם העברית שפיהם השתפרה ועזרה לקשר שהלך והתהדק. הם באו לשבתות ולחגים, הצטרפו לזמירות והשתתפו בתפילות. עוד זוג יהודים הצטרף לעם ישראל.

עד ששבת אחת, כאשר נפרדו בלבביות מהמארחים, עמדו הללו בחלון לנפנף להם לשלום - וראו במו עיניהם כיצד מונית עוברת באקראי, האשה מאותת לה, המונית נעצרת, והשנים נבלעים בתוכה ונעלמים מן העין.

ההלם התחלף בחרון וזעם. זוהי שיא החוצפה, שערוריה. סטירת לחי, יריקה בפרצוף. לא היה די מלים להגדיר זאת. שיעצרו את המונית ברחוב השני. לא מתחת לבית! לישר זמירות - ולנסוע במונית? ואם הם עצרו מונית - ודאי באו לכאן עם כסף! ואולי הגיעו לכאן במונית?! בקיצור, אין עם מי לדבר, הקשר נותק. הם אמנם ניסו פעמים אחדות להתקשר, אבל ענו להם בקרירות והם הבינו את הרמז.

כעבור חדשים התקשרו מהארגון. הודיעו שהרופא ההוא נפטר. בקשו, אם אפשר, לבקר ולנחם את האלמנה, הוחלט להענות לבקשה. האלמנה קיבלה אותם בעיניים דומעות. התחילו לשוחח, כדרך המנחמים. "ממה הוא נפטר?"

"מהתקף לב" ענתה. "באיכילוב".

"הוא סבל ממחלת לב?"

"רק בזמן האחרון", אמרה. "כאשר היינו בביתכם בשבת. כשירדנו במדרגות, הוא התאונן על מחושים בלב ובזרוע. הוא היה רופא, והבין את חומרת המצב. עצרנו מונית ונסענו לבית החולים. הגענו בזמן. הצילו אותו. שלשום, הגענו מאוחר מדי..."

(והגדת)

❀❀❀

כלאיים בבגדי כהונה

בפרשתנו נצטוה משה רבינו על עשית בגדי הקודש לאהרן הכהן לכבוד ולתפארת, ולשם כך "יקחו את הזהב ואת התכלת ואת הארגמן ואת תולעת השני ואת השש" (שמות כח, ה) מהם נעשו האפוד וחשב האפוד (שם ו-ח) והחשן (שם, טו) והאבנט (שמות לט, כט). ופרש רש"י (שמות כה, ד) שהתכלת והארגמן ותולעת השני היו חוטי צמר צבועיסב צבעים אלו, והשש הוא פשתן. נמצא, שבגדי הכהונה היו כלאי שעטנז. וההשקפה השגורה, שלמרות שהשעטנז נאסר הותר מכללו בבגדי כהונה. ברם, רבנו יוסף בכור שור (תלמיד רבנו תם) כתב (שמות ל, לח), שהמהלך הפוך. כשם שנאסר בעונש כרת לרקוח שמן כשמן המשחה ובשמים כקטורת הסמים משום שאין דרך כבוד להשתמש בשרביטו של מלך, וכן אסרו (ראש השנה כד ע"א) לעשות בית תבנית היכל ומנורה של שבעת קנים, כך נאסרה לבישת שעטנז לפני שבגדי כהונה היו של כלאים, ואין ראוי לזרים שילבשו מעין לבושם של משרתי הקדוש ברוך הוא.

ולכאורה, לא הצמר והפשתן הם העיקר בלבוש הכהן הגדול, אלא התכלת והארגמן ותולעת השני, דהיינו צבע חוטי הצמר. אבל בזוהר הקדוש (ח"ג פו, ב) אמרו, שהצמר מורה על רחמים והפשתן על דין, לפיכך היה הצמר מקרבן הבל והתקבל והפשתן מקרבן קין ונדחה. ואסור לערבם יחד אלא בהגיע האדם לשלמות ככהן בשעת עבודתו, ועל כך נאמר: "דרשה צמר ופשתים ותעש בחפץ כפיה" (משלי לא, יג. ויעוין ב"פנים יפות" דברים יג, א, וב"מכתב מאליהו" ח"ד עמוד קעה).

למדנו כאן יסוד, ונעמוד עליו.

באדם מצויות כל המידות והיפוכן, והוא נדרש לשני דברים. ראשית, שלא לנעול עצמו במידה אחת, ואפילו טובה, אלא לכוף כל המידות, גם המידה הטובה שנחון בה, לכבוד קונו -

זאת השמיענו הגאון מוילנה זצ"ל (בבאורו למשלי ל, יז), שאברהם אבינו היה עמוד החסד בעולם, "חסד לאברהם" (מיכה ז, כ), אבל אימתי השתבח, כאשר כפה מדת החסד בלכתו לעקוד את יצחק בנו ונאמר לו: "עתה ידעתי כי ירא אלקים אתה, ולא חשכת את בנך את יחידך ממני" (בראשית כב, יב), בכך הוברר למפרע כי מעשי החסד שלו לא נבעו רק מתכונתו הטבעית אלא כעבודת בוראו.

ואספר בענין זה מה ששמעתי מהגאון רבי יצחק רודרמן זצ"ל מבולטימור, שפעם סיפר לו רבו, הסבא מסלבודקה זצ"ל, שעסק בשעתו בביסוס כוללי האברכים שהקים רבי ישראל מסלאנט זצ"ל, ונעזר רבות באחד מעשירי קובנא ומגדולי בעלי הצדקה ומחזיקי התורה, רבי שרגא פייביל, ויחדו הלכו להתפלל מנחה. בדרכם לבית הכנסת פנה אליו עני, וביקש רחמים קופיקות נדבה.

התעלם ממנו.

אמר העני: "תן לי שתי קופיקות".

המשיך ללכת.

העני רץ אחריו וחינן קולו: "תן לי לפחות קופיקה אחת!" ולא נתן. כפי הנראה הכיר את המבקש וידע שהוא מטיל עצמו על הציבור בלא הצדקה.

ואמר הסבא מסלבודקה זצ"ל: באותו מעמד, הערכתיו שבעתים משהערכתיו קודם לכן. כי בתחילה סברתי שהוא בעל לב רך ורחום,

נתבע ונותן. אך עתה, כשראיתי שביכולתו להקשיח לבו לצורך ולא לתת אף פרוטה אחת, הבנתי שכל סכומי הכסף העצומים שהוא מחלק לצדקה ולהחזקת תורה באים מתוך חשבון ובחינה!

וכבר היה מעשה באחד מבני החבורה שהעניק כל אשר לו לצדקה. נקרא לפני רבו, הרבי מפשיסחא זצ"ל, שהוכיחו על שעובר על תקנת אושא (כתובות נ ע"א) שהמבזבז אל יבזבז יותר מחומש, שמא יצטרך לבריות.

ענה: "מקור התקנה, בחשש מפני העתיד. ואילו אני מקיים את הכתוב: "תמים תהיה עם ה' אלקיך" (דברים יח, יג), ואל תחקור אחר העתידות (רש"י)" -

כאילו עברו מתקני אושא על הציווי...

העיר הרבי: "בהגדה של פסח, החכם שעיניו בראשו הוא המשובח, ולא הבן התם"...

והלה בשלו: "הן יעקב אבינו השתבח בהיותו איש תם (בראשית כה, כז)"...

השיבו הרבי: "לא השתבח בהיותו 'תם', אלא 'איש תם', שפירושו בעלים על מידת התמימות. כשצריך היה, התנהג בתמימות. כשהוצרך להתעמת עם לבן הארמי, אמר: "אחיו אני ברמאות" (מגילה יג ע"ב)!

התנאי הראשון הוא אפוא, שלא יהא מקובע על מידה מן המידות, אלא שידע להשתמש בהן ובהפכן. והתנאי השני, חשוב לא פחות: שידע מתי להשתמש בכל מידה!

ידועים בענין זה דברי הרבי מפשיסחא זצ"ל: לכל אדם צריך שיהיו שני כיסים. באחד, "ואנכי עפר ואפר" (בראשית יח, כז), ובשני: "בשבילי נברא העולם" (סנהדרין לז ע"א) -

ובדרך כלל, מחליפים בין הכיסים...

ואז, עלול האדם להיות רחמן על האכזרים ואכזר על הרחמים (תנחומא מצורע א), להשתמש בכל מידה שלא במקומה ובשעתה.

דוגמה לדבר: שנינו (אבות פ"ה מ"ה) שלא הקפדן מלמד. ולאידך גיסא הורונו: "זרוק מרה בתלמידים" (כתובות קג ע"ב). הכיצד, כל מידה במקומה ושעתה. כיוצא בכך שנינו (ברכות לה ע"ב) אמר רבי שמעון בר יוחאי: אדם חורש בשעת חרישה וזורע בשעת זריעה, קוצר בשעת קצירה וזורה בשעת הרוח, תורה מה תהא עליה! ואותו רבי שמעון בר יוחאי אמר במסכת מנחות (צט ע"ב) שאפילו לא קרא אלא קראית שמע שחרית וערבית קיים: "לא ימוש ספר התורה מפיך, והגית בו יומם ולילה" (יהושע א, ח). הכיצד, אלא שכל אדם צריך למצוא הפסוק המתאים לו. הבעיה, שאנשים מוצאים את הפסוקים המיועדים לאחרים...

נזכיר: רבי יוחנן ואילפא עסקו בתורה מתוך הדחק, והחליטו לצאת ולסחור. אמרו: נקיים בעצמנו את הפסוק (דברים טו, ד): "אפס כי לא יהיה בך אביון". כחום היום ישבו בצל כותל לסעוד נפשם, שמע רבי יוחנן מלאכים האומרים: "הבה נפיל עליהם את הכותל. שמניחים חיי עולם ופונים לעסוק בחיי שעה", ואמר האחד: "יש ביניהם אחד שהשעה עומדת לו". שאל רבי יוחנן, ואילפא ענהו שלא שמע דבר. אמר רבי יוחנן: אם כן אין הדברים מיועדים אלא לי, ולי עומדת השעה. אמר לאילפא: "אני שב ללימוד התורה". שאלו: "ומה על הפרנסה?" ענהו: "אקיים בעצמי את הפסוק (דברים טו, יא) כי לא יחדל אביון מקרב הארץ" (תענית כא ע"א).

ויש להבין: וכי לפני כן לא ידע פסוק זה?

אלא שלפני כן סבר שהפסוק "לא יהיה בך אביון" מתיחס אליו, ועתה הבין שהכתוב "כי לא יחדל אביון מקרב הארץ" מכוון אליו!

זו הוראת השעטנז בבגדי הכהן הגדול [ויש אומרים: אף באבנט של הכהנים (יומא ו ע"א ודף יב, ועוד)], שבעבודת ה' יש צורך לנקוט במידות מנוגדות המאזנות זו את זו. ומקימים בכך מצות "והלכת בדרכיו" (דברים כח, ט, מ"ע ח). שמצד אחד: "חסד אל כל היום" (תהלים נב, ג) מצד שני "ואל זעם בכל יום" (תהלים ז, יב).

ברם, גם זאת נלמד: וכמה זעמו, רגע (ברכות ז ע"א), שנאמר: "כי רגע, באפו. חיים, ברצונו" (תהלים ל, ו). רגע של מדת הדין, מול עשרים וארבע שעות חסד -

ואף בבגדי הכהן הגדול: הצמר המסמל את מידת הרחמים, מצוי בתכלת ובארגמן ובתולעת השני. ומולם, חוט אחד של שש, הפשתן המסמל את מידת הדין -

כמה עלינו ללמוד מזה!

שגם אם נשתמש בכל המידות לעבודת ה', השימוש העיקרי יהיה במידת החסד. וגם אם נאלץ לדחות חלילה, שהרי שמאל, היד הכהה, היא הדוחה, והימין מקרבת (סנהדרין קז ע"ב, סוטה מז ע"א), "כאדם המשתמש ביד ימינו, שהיא עיקר (רש"י שבת פח ע"ב)!

(והגדת)

לשבת זכור

אשר קרך בדרך (כה, י"ח)

"לשון קור וחום, צננך והפשירך מרתיחתך, שהיו העובדי כוכבים יראים להלחם בכם, ובא זה והתחיל והראה מקום לאחרים. משל לאמבטי רותחת שאין כל בריה יכולה לירד בתוכה, בא בן בליעל אחד, קפץ וירד לתוכה. אע"פ שנכוה - הקרה אותה בפני אחרים" (רש"י)

צריך להבין, מהי לשון "בן בליעל" שנאמרה על הקופץ? הרי מדובר במשל, ובכדי שהמשל יהיה דומה לנמשל אין צורך כלל לכנות את הקופץ בכינוי גנאי!!

ואם נאמר שכיון שנמשל הקופץ לעמלק ע"כ קראו לו בכינוי הגנאי הראוי לנמשלו - א"כ למה לא כינו אותו סתם "רשע" שהוא כינוי יותר הולם את עמלק??

אלא שבליעל הוא כינוי לאנשים אשר חייהם אינם חשובים להם, כמו אנשי הספורט שבשביל לקבל איזה תואר מפוקפק מוכנים הם להשליך את נפשם בכפם, לעלות להרים הגבוהים מכוסי השלג ולהיקבר תחתיהם, העיקר שכולם ידעו שהם עלו וכבשו את פיסגת ההר...

וזכורני שפעם אחת כששהיתי בחו"ל נתארחתי באכסניא אחת כמה שבועות ,והיו שם כמה אנשים שגם המה נתארחו שם לפרק זמן, ומתוך כך הכרותי אתם היתה בלתי נמנעת, כיון שבכל צהרים הם היו נכנסים לארוחת הצהרים, נוטלים ידים ומברכים, ואח"כ היו מברכים אותי בשלום והיינו משוחחים קצת במילי דשמיא.

באחד מן הימים בשעות הצהרים כשבאתי לאכסניא, ראיתי שעדיין הם אינם נמצאים. עוד אני תוהה מה קרה לאנשים אלו אשר היום לא באו לסעודת הצהרים, והנה אני רואה אותם נכנסים אט אט בשתיקה רועמת כאבלים וחפויי ראש, הם עצמם אינם משוחחים ביניהם, וכל אחד ניגש ליטול את ידיו ומברך בשקט.

כך אני מסתכל עליהם - והם מסתכלים עלי, אני מברכם לשלום - והם עונים לי בשפה רפה, עד שמחשבותי כולן היו נתונות לשאלה: למה הם כה חפויי ראש.

בתחילה חשבתי אולי קרה מקרה לא טוב במשפחתם - אבל דחיתי מחשבה זו, שכן כולם היו חפויי ראש, ולא היה בינם קשר משפחתי אלא קשר עיסקי בלבד. לפיכך אמרתי בלבי שהיא הנותנת, ובודאי אין כאן סיבת אבל - אלא שהם יחדיו הפסידו באיזה עיסקה.

אך הנה רואה אני שהם מסבים בשולחן יחדיו, ותחת אחד השיחים אני שומע איך אחד שואל את חבירו: לפי דעתך כמה אנשים היו בהלויה? ומכאן אני מסיק שאין מדובר בהפסד עיסקי - אלא באמת באבל ובלויה, וליבי דופק יותר בחזקה.

ואז אני שומע את חברו שעונה: לדעתי היה בהלויה כחצי מליון איש. חצי מליון??? אני שומע את זה ולבי דופק יותר בחזקה, הלויה של חצי מליון איש - מי יודע? איזה גדול בישראל הלך לבית עולמו?

כמובן תיכף ומיד אני התערבתי בשיחתם כי ליבי כבר לא עמד לי, ושאלתי:

במי מדובר? מי נפטר? ואחד מהחבורה ענה לי: ר' שלום, זה לא בשבילך ...התרסתי כנגדו ואמרתי: מה אתה מדבר?! הלויה של חצי מליון איש ואין זה שייך אלי?? אך הוא בשלו: ר' שלום, זה לא בשבילך...

כך הוא בשלו - ואני בשלי, עד שלבסוף הם עזבו אותי לנפשי והמשיכו לשוחח ביניהם - ואני מקשיב. מתוך הדברים הבנתי לבסוף את המדובר, שבסך הכל היה תחרות בין אלופי עולם של רצים - והגדול שבהם נפל באמצע מרוצתו ומת...

תיכף ומיד התפרצתי לשיחתם ואמרתי להם: בשביל זה הייתי צריך להיות בפחד ורעדה כמה דקות? בשביל ספורטאי אחד אשר אין בינו ובין החתולה שבשערי חסד שבירושלים ולא כלום...?

בואו וראו איך שהחתולה שבשכונת שערי חסד עולה ומטפסת מהעץ אל הגג, ומגג זה - לגג הסמוך לו במהירות עצומה, עד שבכמה רגעים היא נמצאת בקצה השני של השכונה... וכי אם היא היתה נופלת ג"כ הייתם הולכים להלווייתה...?

זהו "קפץ בן בליעל" - אנשי הספורט שמשימים נפשם בכפם, וכולם הולכים אחריהם ללוותם לקבורת החמור...

כך זה היום - וכך זה היה אז... ולאחר שעמלק עשה את ה"ספורט" שלו כולם באו ללחום בישראל...

נתבאר לעיל, שעיקר פעולת עמלק היתה לקרר את אמונת ישראל ויראת ה ,'וכפי שאמרו חז"ל במדרש: "בן בנו של קרהו בא עליכם."

והעצה להינצל מהעמלקי המסתתר בלבות האדם, היא על פי מה שכתב רבינו יונה בשערי תשובה (שער א' אות יא) וז"ל:

"ודע, כי מי אשר חטא על דרך מקרה, כי התאוה תאוה ויחזק עליו יצרו ויתקפהו וכו', ראשית תשובת האיש הזה החרטה וכו', ואחרי כן יוסיף בכל יום יראת ה' בנפשו וכו', עד אשר יהי הנכון לבו בטוח בה' כי אם יוסיף יעבור בו היצר ויפגשהו כפעם בפעם - לא יהיה נפתה לבו עליו."

ומזה ימים רבים תמהתי ויגעתי לפרש דברי רבינו יונה ז"ל אלו, מה פירוש:

"יוסיף יראת ה'"? היאך מוסיפין יראת ה'? ועוד - וכי להוסיף ביראת שמים צריך רק מפני שחטא? הלא זה הוא עיקר חיובנו עלי אדמות!!

ומתחילה עלה על לבי שיוסיף יראת שמים ע"י לימוד המוסר. אבל לא נחה דעתי בזה, כי הוא אינו מכוון בדברי הר"י שכתב יוסיף יראת שמים, וע"י לימוד המוסר הן אמת שנעשים יראי ה' - אבל זה לא נקרא יוסיף יראת ה.'כי לימוד המוסר הוא הכשר ליראת ה' - ולא הוספת יראת ה' בעצם, והיינו שע"י שילמד מוסר ויכניע את לבו - בזה יוכל להתחיל בקנית יראת שמים, אבל בלימוד המוסר עצמו עדיין לא קונים יראת שמים.

וא"כ שוב צריך להבין מהו "יוסיף יראת ה'"? היאך מוסיפים יראת ה' בלב האדם?

ונראה, דהנה בפרשת קדושים איתא (ויקרא יט, לב): "מפני שיבה תקום והדרת פני זקן, ויראת מאלקיך אני ה'" ופרש"י: "יכול יעצים עיניו כמי שלא ראהו - לכך נאמר ויראת מאלוקיך, שהיר דבר זה מסור ללבו של עושהו, שאין מכיר בו אלא הוא, וכל דבר המסור ללב נאמר בו ויראת מאלוקיך", ע"כ.

והנה הקשו בגמרא (קידושין ל"ג.) דאם הוא עוצם את עיניו בתוך ד' אמות שכבר נתחייב - הרי אין זה ענין שהוא מסור ללב והרי הוא רשע שעובר על מצות עשה בידים! ותירצו בגמרא דהכי במאי עסקינן? - שעוצם עיניו קודם שנכנס לד' אמות.

ואשר לכן אינו רשע בפועל - דהא עוצם עיניו קודם שנתחייב לקום, אלא דילפינן מ"ויראת מאלקיך" דיש לך ליראה מן היוצר היודע מחשבותיך שאתה מבקש תחבולות להיפטר ממצוותיו.

הנה למדנו בברור שכשאומרים על אחד שחסר לו יראת שמים - אין הפרוש שהוא עובר עברות, כי אדם שעובר עבירות הרי הוא רשע! הוא לא רק "חסר יראת שמים!!"

ומיהו הנקרא "אינו ירא ה'"? זה מי שמבקש תחבולות להיפטר ממצוות ה !!'שכן עליו אומר הכתוב "ויראת מאלוקיך!!"

ונצייר ציור פשוט. הנה מתפלל אדם במנין ביום שני וחמישי וצריך לומר "והוא רחום", אך בסמוך יש מנין אחר ששם יש חתן ואין אומרים תחנון... אומר לו בלבו זה שאינו ירא ה': הבה ואכנס לבית הכנסת שבו החתן מתפלל - ואפטר מתחנון... זהו חוסר יראת שמים!!

ומעתה נלמד מכך: אם מה שמשתדל אדם להיפטר מן המצות הרי זה חסרון יראת ה', א"כ מי שמשתדל להביא עצמו לידי חיוב מצוה - זהו עצם היראה!! וכמו כן מי שמשתדל לברוח שלא להביא את עצמו לידי נסיון שיוכל ח"ו להכשל בעבירה - הנה זוהי יראה!!

וזהו שאמר רבינו יונה (יוסיף יראת ה' בנפשו" - שישתדל להביא עצמו לידי חיוב מצות, ולהרחיק עצמו מעבורת.

ומעתה ודאי חשוב לו לאדם לימוד המוסר, כי לימוד המוסר יביא את האדם לעשות ביראת שמים!! ואשר לכן שמעתי מאיש מוסרי גדול שלפני לימוד המוסר היה אומר לעצמו: "הנני מוכן מזומן לקיים מצות למען תלמיד ליראה..."

וזוהי אף העצה היעוצה לאדם הרוצה להנצל מקרירות ביראת שמים - שישתדל ויתאמץ להביא עצמו לידי חיוב במצוות, ובזה יקנה ויחזק יראת שמים בנפשו!!

(לב שלום)

בדרך הדרוש

והאבנים תהיין על שמות בני ישראל (כח כא)

בגמ' קידושין מבואר שפעם אחת נאבד אבן מהאפוד והיה כיו"ב אצל דמא בן נתינה ודרש על זה סכום כביר ושילמו לו ישראל ומבואר שאותו אבן היה של בנימן שהוא מסוג אבני ישפה. ולכאורה מנין שהיה של בנימן

ביאר בספר פרי הילולים שלכאורה הרי אבן ישפה הוא בנמצא, והאיך יתכן לבקש סכום כ"כ גדול עבורו.

אלא למעשה צ"ע מה יעשו עם האבן, הרי אי אפשר לחרוט עליו אותיות בנימן, שהרי הוצרכו לשמיר ובזמן זה כבר לא היה השמיר שיחרוט האותיות. אלא בהכרח שלדמא בן נתינה שהיה סוחר אבנים היה לו אבן קדומה כזאת שהיה שייך לאחד בשם בנימין ובזמנו היה נחרת בשמיר והיתה אבן עתיקה, ולכך ביקש על זה שכר כ"כ גדול.

והנה הרי צורת חקיקת האותיות היה שש אותיות על כל אחד מהאבנים, והוסיפו אות אחת או יותר על כל אבן משום שבט השני, לדוגמא ראובן שיש בו חמש אותיות הוסיפו לו אות ש' משמעון וכן הלאה חוץ "מבנימין" שיש לו ששה אותיות משמו העצמי נמצא שלא יתכן שמצאו אבן שהיה נחרת על ידי השמיר בשם "ראובן ש" שהרי מדוע יעשו כן, ולא היה אלא בשם בנימין שהוא שם המצוי בלא הוספות, ולכן ביקש שכר כ"כ הרבה ומובן היטב למה אמרו של בנימן היתה.

(פניני קדם)

והאבנים (כ"ח, כ"א).

וביומא (ע"ג ע"ב) אמר ריש לקיש כל האותיות א"ב על אפוד, ומקשה הא לא כתיב צ', ומשני אברהם יצחק ויעקב כתב שם, והא לא כתיב ט' ומשני שבטי ישורון כתיב. והקשו מפרשים למה לא הקשה ברישא מט' שקדם לצ', ותירצו עפ"י מדרש והאבנים חד אמר שמות אבנים עצמן על אודם כתיב אודם ראובן וכו', וחד אמר דכתיב שמות אבות אברהם יצחק יעקב ודרוש אבות אב ובן, וגם אבות יכונה בשם אבנים רועה אבן ישראל (בראשית מ"ט, כ"ד). ואתי שפיר דקודם לא יכול להקשות מט' די"ל דסובר שמות אבנים היה כותב וכתיב ט' בפטדה, ופריך מצ' ותירץ שכתיב אברהם יצחק יעקב, וכיון דדרשו האבנים על אבות א"כ נחסר ט' ומשני שבטי ישורון:

(פרדס יוסף)

מֵאוֹצְרוֹת אֱמוּנִים — פְּנִינֵי אָמֵן וּתְפִלָּה בַּפָּרָשָׁה

'צַעֲקַת הַדַּל' תַּקְשִׁיב וְתוֹשִׁיעַ

"וְאַתָּה תְּצַוֶּה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" (כז כ)

אָמַר הָאֲדְמוֹ"ר רַבִּי שְׁמוּאֵל מִסְּלוֹנִים:

"תְּצַוֶּה" - רָאשֵׁי תֵּבוֹת: "צַעֲקַת הַדַּל תַּקְשִׁיב וְתוֹשִׁיעַ"; צִוָּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת מֹשֶׁה כִּי יֹאמַר לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁאַף בְּמַצַּב הַשֶּׁפֶל בְּיוֹתֵר, כְּשֶׁהֵם בְּבְחִינַת 'דַּלִּים וְרָשִׁים' לְפָנֵי ה', לְעוֹלָם לֹא יִמָּנְעוּ מִלְּבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ עַל צָרְכֵיהֶם, לְפִי שֶׁאַף 'צַעֲקַת הַדַּל' חֲבִיבָה וְנִשְׁמַעַת לְפָנָיו.

'דִּבְרֵי שְׁמוּאֵל'

דְּבֵקוּת בִּתְפִלָּה עַד כְּלוֹת הַנֶּפֶשׁ

"וְנִשְׁמַע קוֹלוֹ בְּבֹאוֹ אֶל הַקֹּדֶשׁ לִפְנֵי ה' וּבְצֵאתוֹ וְלֹא יָמוּת" (כח לה)

פֵּרֵשׁ הָאֲדְמוֹ"ר רַבִּי יְשָׁשְׂכָר דֹּב מִבֶּעלְזָא:

קֹדֶשֶׁת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ הֶעֱלָתָה אֶת הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל לְדַרְגָּה כֹּה גְּבוֹהָה שֶׁל דְּבֵקוּת בָּהּ, עַד שֶׁמֵּחֲשָׁשׁ פֶּן תֵּצֵא נַפְשׁוֹ בְּדִבְקוּתוֹ, הָיָה בְּהֶכְרֵחַ לְקַבֵּעַ פַּעֲמוֹנִים בְּשׁוּלֵי מְעִילוֹ, כְּדֵי שֶׁקּוֹלָם יְעוֹרְרוּ מִדְּבֵקוּתוֹ.

לְפִי יְסוֹד זֶה פֵּרֵשׁ הָרַבִּי עֲדוּת תְּמוּהָה שֶׁהוּבְאָה בַּיְרוּשַׁלְמִי (בְּרָכוֹת ב ד) עַל עִסּוּקָם שֶׁל הָאֲמוֹרָאִים הַקְּדוֹשִׁים בְּשָׁעַת תְּפִלָּתָם: שְׁמוּאֵל הָיָה מוֹנֶה אֲפָרוֹחִים, וְרַבִּי בּוֹן בַּר חִיָּא הָיָה מוֹנֶה אֶת שׁוּרוֹת אַבְנֵי הַכֹּתֶל. וְלִכְאוֹרָה יֵשׁ לְהָבִין: הֵיְתָכֵן כִּי קְדוֹשִׁים אֵלּוּ הִרְהֲרוּ בִּדְבָרִים כְּגוֹן אֵלּוּ בִּמְקוֹם לְכַוֵּן בִּתְפִלָּתָם?

בְּרֶם יֵשׁ לְפָרֵשׁ כִּי דַּוְקָא מִפְּאַת גֹּדֶל קְדֻשָּׁתָם חָשְׁשׁוּ אֲמוֹרָאִים אֵלּוּ פֶּן תֵּצֵא נַפְשָׁם מֵרֹב הַדְּבֵקוּת שֶׁהָיוּ מַגִּיעִים אֵלֶיהָ בִּתְפִלָּתָם. עַל כֵּן הִכְרִיחוּ עַצְמָם לַחֲשֹׁב מִפַּעַם לְפַעַם עַל דְּבָרִים גַּשְׁמִיִּים, כְּדֵי שֶׁנִּשְׁמָתָם לֹא תִּפְרַח מִגּוּפָם.

'אַדְמוֹר"י בֶּעלְז' ח"ג עמ' פג

שְׁתֵּי דְּרָגוֹת בַּתְּפִלָּה וּבְקָרְבָּנוֹת

"וְנָשָׂא אַהֲרֹן אֶת עֲוֹן הַקֳּדָשִׁים אֲשֶׁר יַקְדִּישׁוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְכֹל מַתְּנֹת קָדְשֵׁיהֶם וְהָיָה עַל מִצְחוֹ תָּמִיד לְרָצוֹן לָהֶם לִפְנֵי ה'" (כח לח)

יֵשׁ לְהָבִין: מִפְּנֵי מָה כָּפַל הַכָּתוּב וְאָמַר כִּי הַציץ מְכַפֵּר עַל: "עֲוֹן הַקֳּדָשִׁים אֲשֶׁר יַקְדִּישׁוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל - לְכֹל מַתְּנֹת קָדְשֵׁיהֶם"?

בֵּאֵר רַבֵּנוּ שְׁלֹמֹה קְלוּגֶר:

כְּלַל יָדוּעַ הוּא בִּתְפִלָּה: הַמְבַקֵּשׁ לְהוֹשִׁיעַ מְצֻרָתוֹ, אַל יְכַוֵּן בִּתְפִלָּתוֹ עַל צַעֲרוֹ הָאִישִׁי, כִּי אִם עַל צַעַר הַבּוֹרֵא הַמֻּצָּר בְּצָרָתוֹ, כַּכָּתוּב (תְּהִלִּים צא טו): "עִמּוֹ אָנֹכִי בְצָרָה", שֶׁכֵּן תְּפִלָּה זוֹ רְצוּיָה וּמִתְקַבֶּלֶת יוֹתֵר. וּכְפִי שֶׁדָּרַשׁ הַמַּהַרְשָׁ"א (ח"א, בְּרָכוֹת סג א) מִדִּבְרֵי הַגְּמָרָא: "כָּל הַמְּשַׁתֵּף שֵׁם שָׁמַיִם בְּצַעֲרוֹ כּוֹפְלִין לוֹ פַּרְנָסָתוֹ".

אַף בֵּין מַקְדִּישֵׁי הַקָּרְבָּנוֹת הָיוּ כָּאֵלּוּ שֶׁכִּוְּנוּ רַק לְשֵׁם שָׁמַיִם וְקָרְבָּנָם הָיָה מְשֻׁלָּם וְרָצוּי. אַךְ בְּכָל לְשׁוֹן הַכָּתוּב בָּא לוֹמַר, כִּי אַף עַל אֵלּוּ שֶׁכִּוְּנוּ לְשֵׁם מַתַּן הַשָּׂכָר - "לְכֹל מַתְּנֹת קָדְשֵׁיהֶם", הָיָה הַציץ [שֶׁעָלָיו הָיָה חָרוּט "קֹדֶשׁ לַה'"] (לְעֵיל פס' לו) מֵעִיד וּמְסַנְגֵּר, כִּי בְּסֵתֶר לִבָּם בְּוַדַּאי הִתְכַּוְּנוּ שֶׁיִּהְיֶה קָרְבָּנָם 'קֹדֶשׁ לַה'".

'חָכְמַת הַתּוֹרָה' תְּצַוֶּה עמ' קצד

כְּלָאִים בַּכְּתֹנֶת - כֵּיצַד?

"וְשִׂבַּצְתָּ הַכְּתֹנֶת שֵׁשׁ" (כח לט)

נַסֵּח פִּיּוּט 'אֵיךְ אֶשָּׂא רֹאשׁ' (לְרַבֵּנוּ שְׁמְעוֹן הַגָּדוֹל מִמֶּגֶנְצָא) הַנֶּאֱמָר בְּמוּסָף שֶׁל יוֹם הַכִּפּוּרִים: "טֹהַר הַכְּתֹנֶת אַרוּגָה פְּשָׁתִּים וְצֶמֶר, חֻטָּא זְרִיעַת כִּלְאַיִם לְכִלַּת וּלְגַמֵּר", טָעוּן בֵּאוּר, שֶׁהֲרֵי בַּפָּסוּק שֶׁלְּפָנֵינוּ מְפֹרָשׁ כִּי הַכְּתֹנֶת נַעֲשְׂתָה מִפִּשְׁתָּן בִּלְבַד?

תֵּרוּץ נִפְלָא הֵבִיא הַ'חֲתַם סוֹפֵר' בְּשֵׁם הֶחָכָם רַבִּי וולף הַיידֶנְהַיים:

בַּ'שֻׁלְחָן עָרוּךְ' (יו"ד ש ד) הֵבִיא הָרַמְ"א דַּעַת "יֵשׁ אוֹמְרִים", שֶׁהַלּוֹבֵשׁ בֶּגֶד צֶמֶר וּפִשְׁתָּן זֶה עַל גַּב זֶה, אִם אֵינוֹ יָכוֹל לִפְשֹׁט אֶת הַתַּחְתּוֹן מִבְּלִי לְהָסִיר אֶת הָעֶלְיוֹן, עוֹבֵר עַל אִסּוּר שַׁעַטְנֵז. לִדְעָה זוֹ מוּבָן, כִּי אַף שֶׁהַכְּתֹנֶת הָיְתָה עֲשׂוּיָה מִפִּשְׁתָּן בִּלְבַד, כֵּיוָן שֶׁלֹּא נִתְּנָה לְפוֹשְׁטָהּ מִבְּלִי לְהָסִיר אֶת הַמְעִיל אֲשֶׁר הֵכִיל צֶמֶר, נֶחְשְׁבָה כְּשַׁעַטְנֵז, וּלְבִישָׁתָהּ בְּמִקְדָּשׁ כִּפְּרָה עַל מִי שֶׁנִּכְשַׁל בְּשַׁעַטְנֵז.

'תּוֹרַת מֹשֶׁה'

רָזֵי אֱמוּנִים — מִרְמְזֵי אָמֵן בַּפָּרָשָׁה

'וְנִשְׁמַע קוֹלוֹ' - בְּ'אָמֵן'

"וְנִשְׁמַע קוֹלוֹ בְּבֹאוֹ אֶל הַקֹּדֶשׁ לִפְנֵי ה' וּבְצֵאתוֹ וְלֹא יָמוּת" (כח לה)

בְּשִׁכַּר "וְנִשְׁמַע קוֹלוֹ... לִפְנֵי ה'" - בַּעֲנִיַּת 'אָמֵן', מְבֻטָּח לָאָדָם: "וּבְצֵאתוֹ וְלֹא יָמוּת" - בְּצֵאתוֹ מִן הָעוֹלָם יְפֻתְּחוּ לְפָנָיו שַׁעֲרֵי גַּן עֵדֶן, וְשָׁם יִהְיֶה חֶלְקוֹ בֵּין הַצַּדִּיקִים שֶׁאַף בְּמִיתָתָם קְרוּיִים חַיִּים, כְּפִי שֶׁהֻבְטַחְנוּ (שַׁבָּת קי"ט ב): "כָּל הָעוֹנֶה אָמֵן בְּכָל כֹּחוֹ פּוֹתְחִין לוֹ שַׁעֲרֵי גַּן עֵדֶן".

'אֲשֶׁל חַיִּים'

'יְרוּשָׁה' בִּשְׁלִיחַ צִבּוּר

"שִׁבְעַת יָמִים יִלְבְּשָׁם הַכֹּהֵן תַּחְתָּיו מִבָּנָיו אֲשֶׁר יָבֹא אֶל אֹהֶל מוֹעֵד לְשָׁרֵת בַּקֹּדֶשׁ" (כט ל)

שְׁאֵלָה מְעַנְיֶנֶת הוּבְאָה לִפְנֵי רַבִּי מָרְדְּכַי לִין אָב"ד פִּילֶדְלְפִיָּה:

מַעֲשֶׂה בְּחָזָן שֶׁהָיְתָה לוֹ חֻזְקָה לְהִתְפַּלֵּל לִפְנֵי הָעַמּוּד בְּשַׁחֲרִית שֶׁל הַיָּמִים הַנּוֹרָאִים, שֶׁהָלַךְ לְבֵית עוֹלָמוֹ. בַּקְּשׁוּ הַנָּבָאִים לְמַנּוֹת תַּחְתָּיו אֶת מִי שֶׁשִּׁמֵּשׁ בְּבֵית הַכְּנֶסֶת כְּחַזָּן קָבוּעַ בְּכָל יְמוֹת הַשָّנָה, אֶלָּא שֶׁבָּן הַנִּפְטָר, חַזָּן בִּזְכוּת עַצְמוֹ, טָעַן כְּנֶגְדָּם כִּי הַתַּפְקִיד שַׁיָּךְ לוֹ. לְפִי פְּסַק הָרַמְ"בָּ"ם (מַלְכִים א ז): "וְלֹא הַמַּלְכוּת בִּלְבָד, אֶלָּא כָּל הַשָּׂרֵרוֹת וְכָל הַמִּנּוּיִין שֶׁבְּיִשְׂרָאֵל יְרוּשָׁה לִבְנוֹ וּלְבֶן בְּנוֹ עַד עוֹלָם".

בְּפָתַח תְּשׁוּבָתוֹ הִסְתַּפֵּק רַבִּי מָרְדְּכַי הַאִם הֲלָכָה זוֹ נוֹגַעַת גַּם לַמִּנּוּי הַנִּקְבָּע מִזְּמַן לִזְמַן, כְּתַפְקִיד שְׁלִיחַ צִבּוּר לְיָמִים נוֹרָאִים וְכֵיוֹצֵא בָּזֶה, וְהֵבִיא בְּשֵׁם רַבִּי מֹשֶׁה רוּבִּינְשְׁטֵיין בַּעַל 'אֶלֶף הַמָּגֵן', רְאָיָה נִפְלָאָה לְכָךְ שֶׁשְּׁרֻשָׁהּ בַּפָּסוּק שֶׁלְּפָנֵינוּ:

בְּמַסֶּכֶת יוֹמָא (עג א) דָּרְשָׁה הַגְּמָרָא כִּי 'כֹּהֵן מָשׁוּחַ מִלְּחֶמָה' (שֶׁתַּפְקִידוֹ לְדַבֵּר אֶל הָעָם טֶרֶם יְצִיאָתָם לַמִּלְחָמָה) אֵינוֹ מוֹרִישׁ אֶת תַּפְקִידוֹ לִבְנוֹ, עַל פִּי הַכָּתוּב שֶׁלְּפָנֵינוּ: "תַּחְתָּיו מִבָּנָיו". דִּין זֶה שֶׁכֹּהֵן מִתְמַנֶּה בְּמָקוֹם אָבִיו, אֵינוֹ נוֹהֵג אֶלָּא בְּכֹהֵן: "אֲשֶׁר יָבֹא אֶל אֹהֶל מוֹעֵד לְשָׁרֵת בַּקֹּדֶשׁ" - בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים, וְלֹא בְּ'מָשׁוּחַ מִלְּחָמָה' שֶׁאֵינוֹ רַשַּׁאי לְהִכָּנֵס לְקֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים לְעוֹלָם.

מִכֹּחַ שֶׁהִצְרְכָה הַגְּמָרָא לְהָבִיא רְאָיָה מִן הַכָּתוּב כִּי בְּנוֹ שֶׁל 'מָשׁוּחַ מִלְּחָמָה' אֵינוֹ יוֹרֵשׁ אֶת אָבִיו, אַף כִּי מְדֻבָּר בְּתַפְקִיד הַקַּיָּם רַק מִזְּמַן לִזְמַן, הֲרֵי שֶׁהֲהֲלָכָה הָאֲמוּרָה נוֹגַעַת אַף לְמִשְׁרָה שֶׁכָּזֹ, וּמִכָּאן שֶׁיֵּשׁ לְהַעֲמִיד אֶת בֶּן הַחַזָּן כְּשֶׁ"ץ תַּחַת אָבִיו.

שו"ת 'תְּכֵלֶת מָרְדְּכַי' ד [נִדְפַּס בְּסוֹף סֵפֶר 'קְהֲלַת מָרְדְּכַי']

'שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה' וּ'קְרִיאַת שְׁמַע' כְּנֶגֶד קָרְבַּן הַתָּמִיד

"אֶת הַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד תַּעֲשֶׂה בַּבֹּקֶר..." (כט לט)

בַּפָּסוּק שֶׁלְּפָנֵינוּ נֶאֱמַר: "אֶת הַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד" - בְּה"א הַיְדִיעָה, וְאֵלּוּ בְּפָרָשַׁת פִּינְחָס (בְּמִדְבַּר כח ד) נֶאֱמַר: "אֶת הַכֶּבֶשׂ אֶחָד" - בְּלֹא הַ"א, מַדּוּעַ?

פֵּרֵשׁ רַבֵּנוּ אֶלְעָזָר מִגּוֹרְמִיזָא:

תֵּבַת "הָאֶחָד" (בְּגִימַטְרִיָּה י"ח) שֶׁנֶּאֱמְרָה בְּפָרָשָׁתֵנוּ רוֹמֶזֶת לִתְפִלַּת שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה שֶׁהִיא כְּנֶגֶד קָרְבַּן הַתָּמִיד, כְּדִבְרֵי הַגְּמָרָא (בְּרָכוֹת כו א): "תְּפִלּוֹת כְּנֶגֶד תְּמִידִין תִּקָּנוּם". וְאֵלּוּ תֵּבַת "אֶחָד" שֶׁנֶּאֱמְרָה בְּפָרָשַׁת פִּינְחָס רוֹמֶזֶת לַפָּסוּק 'שְׁמַע יִשְׂרָאֵל... אֶחָד', שֶׁאַף קְרִיאָתוֹ בְּשַׁחֲרִית וּבְעַרְבִית נֶחֱשֶׁבֶת לְיִשְׂרָאֵל כְּהַקְרָבַת קָרְבַּן הַתָּמִיד (יַלְקוּ"ש וְאֶתְחַנַּן רֶמֶז תתלה).

פְּרוּשֵׁי סִדּוּר הַתְּפִלָּה לְרוֹזֵנֵר - 'לְפִיכָךְ אֲנַחְנוּ חַיָּבִים'; 'חוֹמַת אָנָךְ' תְּצַוֶּה ח

פָּרָשַׁת הַקְּטֹרֶת - נִשְׁמַת הַתְּפִלָּה

"וְעָשִׂיתָ מִזְבַּח מִקְטַר קְטֹרֶת" (ל א)

בַּעַל 'כְּלִי יָקָר' מְבָאֵר כִּי שְׁנֵי הַמִּזְבְּחוֹת בָּאִים כְּדֵי לְכַפֵּר עַל נֶפֶשׁ הַחוֹטֵא; מִזְבַּח הַנְּחֹשֶׁת מְכַפֵּר עַל הַחֵלֶק הַחֹמְרִי - הַגּוּפָנִי, וְעַל כֵּן מַקְרִיבִים עָלָיו בַּעֲלֵי חַיִּים, וּמִזְבַּח הַזָּהָב מְכַפֵּר עַל חֵלֶק הַנִּשְׁמָה הַמְּרוֹמָם, וְעַל כֵּן מַקְטִירִים עָלָיו קְטֹרֶת, שֶׁעֲנַן הַקְּטֹרֶת עוֹלֶה לְמַעְלָה כְּנִשְׁמַת הָאָדָם (רְאֵה בְּרָכוֹת מג ב).

בְּכָךְ פֵּרֵשׁ הָרַאבַ"ד רַבִּי מֹשֶׁה שְׁטַרְנְבּוּךְ שְׁלִיטָ"א אֶת מַעֲלָתָהּ הַגְּדוֹלָה שֶׁל אִמִּירַת פָּרָשַׁת הַקְּטֹרֶת לִפְנֵי הַתְּפִלָּה: הָאוֹמֵר אֶת פָּרָשַׁת הַקְּטֹרֶת מְגַלֶּה שֶׁעִקַּר מַגְמָתוֹ בַּתְּפִלָּה הִיא כְּדֵי לַעֲשׂוֹת רְצוֹן שָׁמַיִם וּלְתַקֵּן אֶת נִשְׁמָתוֹ, וְעַל כֵּן זוֹכֶה שֶׁתִּתְקַבֵּל תְּפִלָּתוֹ.

'טַעַם וָדַעַת'

'לִרְאוֹת בְּטוּב ה'' - בִּזְכוּת אָמֵן

בְּיוֹם ו' ח' בַּאֲדָר (תפ"ט) יָחוּל יוֹמָא דְּהִלּוּלָא שֶׁל הַגְּהָ"ק רַבִּי אֵלִיָּהוּ הַכֹּהֵן מֵאִיזְמִיר זִי"עַ, בַּעַל 'שֵׁבֶט מוּסָר' וּסְפָרִים נוֹדָעִים נוֹסָפִים. בִּסְפָרָיו הַקְּדוֹשִׁים הֶאֱרִיךְ רַבִּי אֵלִיָּהוּ לְפָרֵשׁ אֶת שֶׁגֶב גְּדֻלָּתָהּ שֶׁל מִצְוַת עֲנִיַּת אָמֵן, וְכָךְ דָּרַשׁ בְּסִפְרוֹ 'מִנְחַת אֵלִיָּהוּ' (פֶּרֶק לב) אֶת הַפָּסוּק (תְּהִלִּים כז יג): **"לוּלֵא הֶאֱמַנְתִּי לִרְאוֹת בְּטוּב ה' בְּאֶרֶץ חַיִּים", אָמַר דָּוִד הַמֶּלֶךְ: לוּלֵא הָיִיתִי מְרַגֵּל בְּהַקְפָּדָה עַל עֲנִיַּת אָמֵן כָּרָאוּי ['הֶאֱמַנְתִּי' לְשׁוֹן אָמֵן וּלְשׁוֹן מְאֻמָּן - מְרֻגָּל], כִּי אָז לֹא הָיִיתִי זוֹכֶה 'לִרְאוֹת בְּטוּב ה' בְּאֶרֶץ חַיִּים'.**

בְּרָכוֹת הַשַּׁחַר, בְּקוֹל, בְּכִוָּנָה, בְּחִבּוּר!

קְרִיאַת שְׁמַע - פָּרָשָׁה רִאשׁוֹנָה (י)

בֵּאוּר לְשׁוֹן 'טֹטָפֹת'

הַתְּפִלִּין שֶׁאָנוּ מַנִּיחִים מְכֻנּוֹת בְּתוֹרָה (דְּבָרִים ו ח): 'טֹטָפֹת' וּבַתַּרְגּוּם - 'תְּפִלִּין'. בַּגְּמָרָא (מְנַחוֹת לד ב) בֵּארוּ אֶת מַשְׁמָעוּת תֵּבַת 'טֹטָפֹת' כָּךְ: "טָט בְּכִתְפֵּי (שֵׁם מָקוֹם) שְׁתַּיִם, פַּת בְּאַפְרִיקֵי שְׁתַּיִם", וְהַטַּעַם שֶׁהַתְּפִלִּין מְכֻנּוֹת כָּךְ הוּא עַל שֵׁם מִנְיַן הַפָּרָשִׁיּוֹת הַמְּנֻחוֹת בְּתוֹכָן, שְׁתַּיִם וְעוֹד שְׁתַּיִם - אַרְבַּע.

הַשֵּׂכֶל"ה הַקָּדוֹשׁ (מס' פְּסָחִים, מַצָּה עֲשִׂירָה שמא) תָּמַהּ עַל פֵּשֶׁר הַדָּבָר: הֲכִיצַד יִתְּכֵן שֶׁתֵּבוֹת לַעַ"ז מ'כִתְפֵּי' וּ'אַפְרִיקֵי' הִשְׁתַּרְבְּבוּ בֵּין תֵּבוֹת תּוֹרָתֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה, וְעוֹד זְכוּ כִּי בָּהֶן כְּנִפְתָּה בְּתוֹרָתֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה מְצִוָּה נִשְׂגָּבָה זוֹ? וְתֵרֵץ: לְכָל אֻמָּה וְאֻמָּה יֵשׁ שֹׂרֶשׁ בָּעוֹלְמוֹת הָעֶלְיוֹנִים, וּמִתּוֹךְ כָּךְ בִּשְׂפַת כָּל אַחַת מֵהֶן יֵשׁ כַּמָּה תֵּבוֹת מִלְּשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ כְּ'טָט' וּ'פַת', שַׁדַּרְכָּן נֶאֱחָזוֹת הֵן בִּשֹׁרֶשׁ זֶה. לְעֻמָּתָם, זָכָה עַם יִשְׂרָאֵל לִלְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ, וּנְמָצָא שֶׁאַף 'טֹטָפֹת' הִיא תֵּבָה מִלְּשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ.

הַמַּהֲרִי"ד מִבֶּעֱלְזָא הֵבִיא עַל כָּךְ אֶת דִּבְרֵי רַשִׁ"י עַל הַפָּסוּק (דְּבָרִים יא יח): "וְשַׂמְתֶּם אֶת דְּבָרַי אֵלֶּה עַל לְבַבְכֶם" - "אַף לְאַחַר שֶׁתִּגְלֶו הֱיוּ מְצֻיָּנִים בַּמְּצוֹת, הַנִּיחוּ תְּפִלִּין וַעֲשׂוּ מְזוּזוֹת, שֶׁלֹּא יִהְיוּ לָכֶם חֲדָשִׁים כְּשֶׁתַּחְזְרוּ. וְכֵן הוּא אוֹמֵר (יִרְמְיָה לא כ): 'הַצִּיבִי לְךָ צִיֻּנִים'".

מִדְּבָרָיו אֵלּוּ אָנוּ לְמֵדִים כִּי בִּזְמַן שֶׁיִּשְׂרָאֵל שְׁרוּיִים בְּגָלוּת בֵּין הָאֻמּוֹת, מִצְוַת הַתְּפִלִּין הִיא זוֹ שֶׁמְּצַיֵּנֶת אֶת עֲבֹדַת הַיְּהוּדִים שׁוֹנִים מִגּוֹיֵי הָאָרֶץ, וְהִיא זֹאת שֶׁמְּגִנָּה עֲלֵיהֶם שֶׁלֹּא יִתְבּוֹלְלוּ בֵּין הַגּוֹיִים. לְכָךְ קָבְעוּ אֶת שְׁמָהּ בְּלַשּׁוֹן לַעַ"ז, כְּדֵי לְהַזְכִּיר שֶׁמַּטְּרַת הַמִּצְוָה הִיא שֶׁנִּבְדַּל מִן הָאֻמּוֹת ('מַהֲרִי"ד מִבֶּעֱלְזָא' וְאִתְחַנַּן).

בְּאֹפֶן נוֹסָף בֵּאֵר בַּעַל 'עֵץ יוֹסֵף' (תַּנְחוּמָא בֹּא פי"ב) בְּשֵׁם 'הַלְּבוּשׁ': תְּפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ הֵן רְצוּעוֹתֵיהֶן מוֹרוֹת עַל שְׁלִישִׁתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּעֶלְיוֹנִים וּבַתַּחְתּוֹנִים וְעַל שֶׁפַע טוּבוֹ הַיּוֹרֵד וּמִיטִיבוֹ לְכָל יוֹשְׁבֵי תֵּבֵל, עַל כֵּן נִקְרְאוּ הֵן בְּתוֹרָה בְּשֵׁם 'טֹטָפֹת' הַלָּקוּחַ מִשְּׁפוֹת 'כִּתְפֵּי' וּ'אַפְרִיקֵי' שֶׁהֵן מִדִּינוֹת הַשּׁוֹכְנוֹת בִּשְׁנֵי קְצָווֹת הָאָרֶץ, כִּי בְּשִׁעְמָן זֶה הֵן מוֹרוֹת עַל מֶמְשַׁלְתּוֹ עַל כָּל הָאָרֶץ מִקָּצֶה עַד קָצֶה.

נֶסַח בִּרְכַּת הַתְּפִלִּין

לְעֻמַּת שִׁמָּן שֶׁל הַתְּפִלִּין בַּתּוֹרָה - 'טֹטָפֹת', אֶת נֶסַח בִּרְכָתָן תִּקְּנוּ בִּלְשׁוֹן הַתַּרְגּוּם: 'לְהַנִּיחַ תְּפִלִּין', מַדּוּעַ?

בַּעַל 'הַכְּתָב וְהַקַּבָּלָה' (וְאִתְחַנַּן) בֵּאֵר, כִּי 'תְּפִלִּין' הוּא מִלְּשׁוֹן 'הַפְלָיָה', כְּלוֹמַר הַבְדָּלָה וְהַפְרָדָה. תִּקְּנוּ חֲכָמִים אֶת נֹסַח הַבְּרָכָה בִּלְשׁוֹן זוֹ, כְּדֵי שֶׁבַּאֲמִירַת הַבְּרָכָה נִקְבַּל עַל עַצְמֵנוּ אֶת הַתַּכְלִית שֶׁלְּשֶׁמָּהּ נִתְקְנָה מִצְוָה זוֹ, לְהַפְרִישֵׁנוּ וּלְהַבְדִּילֵנוּ מִמַּחְרִיבָות רָעוֹת וּמִנְּהָיָה אַחַר הַיֵּצֶר הָרַע.

בְּאוֹר נוֹסָף אָמַר הָרַבִּי בַּעַל 'מִקּוֹר בָּרוּךְ' מִסְּעִרַט וִיזְנִיץ': בַּגְּמָרָא (בְּרָכוֹת ו א) דָּרְשׁוּ אֶת לְשׁוֹן הַכָּתוּב (דְּבָרִים כח י): "וְרָאוּ כָּל עַמֵּי הָאָרֶץ כִּי שֵׁם ה' נִקְרָא עָלֶיךָ וְיָרְאוּ מִמֶּךָּ" - "אֵלּוּ תְּפִלִּין שֶׁבָּרֹאשׁ". לְפִי זֶה מוּבָן שֶׁנִּקְּטוּ בְּבָרְכָה לְשׁוֹן 'תְּפִלִּין' - שֶׁהוּא לְשׁוֹן אֲרָמִית, כְּדֵי שֶׁבְּכָךְ יִרְאוּ כָּל 'עַמֵּי הָאָרֶץ' וְיָבִינוּ כִּי שֵׁם ה' נִקְרָא עָלֵינוּ (אִגְּרוֹת מִקּוֹר בָּרוּךְ עמ' סד).

מִלְּבַד הָאָמוּר, הָרַהַ"ק רַבִּי שְׁמוּאֵל מִסּוֹכוֹטְשׁוֹב ('שֵׁם מְשֻׁמּוֹאֵל' בְּהַר: מִקֵּץ; הַחֹדֶשׁ) הֵבִיא כִּי לְתֵבַת 'תְּפִלִּין' קַיְּמוֹת כַּמָּה מַשְׁמָעֻיּוֹת נוֹסָפוֹת הַמְּבַטְּאוֹת אֶת שִׁבְחָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל:

א. לְשׁוֹן 'פְּלוּל' שֶׁמַּשְׁמָעוּתָהּ חִבּוּר וְקִשּׁוּר (רַשִׁ"י בְּרֵאשִׁית ל ח) בֵּין יִשְׂרָאֵל לַאֲבִיהֶם שֶׁבַּשָּׁמַיִם.

ב. לְשׁוֹן 'תְּפִלָּה', שֶׁמַּשְׁמָעוּתָהּ דִּבּוּר, שֶׁכֵּן מַזְכִּירוֹת הֵן אֶת דִּבְרֵי הַ'בְּרִית', שֶׁכָּרַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עִם יִשְׂרָאֵל (וּבְ'אוֹת חַיִּים וְשָׁלוֹם' לְהָרַהַ"ק מִמּוּנְקַטְשׁ [כה ד] בְּאֵר כִּי נִקְרְאוּ כֵּן מִשּׁוּם שֶׁעִקַּר מְצִוָּתָן הוּא בְּשַׁעַת הַתְּפִלָּה).

ג. לְשׁוֹן 'מַחֲשָׁבָה', כְּדִגְמַת "רְאֹה פָנֶיךָ לֹא פִלַּלְתִּי" (בְּרֵאשִׁית מח יא), שֶׁכֵּן בְּכֹחַ הַתְּפִלִּין מְקַשֵּׁר הָאָדָם אֶת מַחֲשַׁבְתּוֹ בְּקַדּוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּמְסַלֵּק עַצְמוֹ מֵהַמַּחֲשָׁבוֹת הָרָעוֹת, וְעַל כֵּן אָסוּר לְהַסִּיחַ דַּעַת מֵהֶן.

תְּפִלִּין שֶׁל יָד קוֹדְמוֹת לְשֶׁל רֹאשׁ

הֲלָכָה הִיא בַּגְּמָרָא (מְנַחוֹת לו א): "כְּשֶׁהוּא מַנִּיחַ, מַנִּיחַ שֶׁל יָד וְאַחַר כָּךְ מַנִּיחַ שֶׁל רֹאשׁ, וּכְשֶׁהוּא חוֹלֵץ, חוֹלֵץ שֶׁל רֹאשׁ וְאַחַר כָּךְ חוֹלֵץ שֶׁל יָד". לְכְאוֹרָה, הֲלֹא חֲשִׁיבוּתָן שֶׁל תְּפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ גְּדוֹלָה יוֹתֵר (שָׁם לה א, וּבְרַשִׁ"י ד"ה שָׁם), וּמַדּוּעַ תִּקְּנוּ לְהַנִּיחָן בְּאַחֲרוֹנָה וּלְפוֹשְׁטָן בָּרִאשׁוֹנָה?

בֵּאֵר רַבֵּנוּ בַּחְיֵי ('כַּד הַקֶּמַח' עֶרֶךְ תְּפִלִּין): הַתְּפִלִּין שֶׁל יָד נִקְרְאוּ 'אוֹת', וְשֶׁל רֹאשׁ נִקְרְאוּ 'זִכָּרוֹן' (שְׁמוֹת יג ט) וְכֵיוָן שֶׁה'אוֹת' הוּא הַמְעוֹרֵר אֶת הַזִּכָּרוֹן, לָכֵן יֵשׁ לְהַקְדִּים אֶת הָ'אוֹת' - שֶׁל יָד לְ'זִכָּרוֹן' - שֶׁל רֹאשׁ. וּמִכָּךְ דָּרְשׁוּ בַּגְּמָרָא (מְנַחוֹת לו א): "כָּל זְמַן שֶׁבֵּין עֵינֶיךָ יִהוּ שְׁתַּיִם", וְהֵינוּ כִּי בְּתִפְלִּין שֶׁל יָד נֶאֱמַר 'וְקִשַּׁרְתָּם' - לְשׁוֹן יָחִיד, וְאִלּוּ בְּשֶׁל רֹאשׁ נֶאֱמַר 'וְהָיוּ' - לְשׁוֹן רַבִּים, לְלַמְּדֵנוּ שֶׁתְּפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ לְעוֹלָם אֵינָן מוּנָּחוֹת לְבַדָּן, אֶלָּא בְּצֵרוּף שֶׁל יָד שֶׁהוּנְחוּ לְפָנֶיהָן.

הָרַב הַקָּדוֹשׁ רַבִּי יִשְׂרָאֵל מִשְּׁוֹטְרִטְקוֹ לָמַד מִכָּךְ כְּלָל חָשׁוּב בַּעֲבוֹדַת ה': יְשָׁנָם שְׁנֵי סוּגֵי מִצְוֹות, יֵשׁ מִצְוֹות שֶׁכְּלִיּוֹת, כְּאֲמוּנַת ה', יְדִיעָתוֹ וְיִרְאָתוֹ, שֶׁמִּתּוֹךְ שֶׁתְּלוּיוֹת הֵן בְּעֹמֶק מַחְשֶׁבֶת הַלֵּב, קָשֶׁה לְהַגִּיעַ בָּהֶן לְתַכְלִית הַשְּׁלֵמוּת, וְיֵשׁ מִצְוֹות 'מַעֲשִׂיּוֹת' כִּצְדָקָה וְחֶסֶד, שֶׁמִּתּוֹךְ שֶׁהֵן תְּלוּיוֹת בַּעֲשִׂיָּה, יָכוֹל הָאָדָם בְּנָקֵל לְקַיְּמָן בִּשְׁלֵמוּת.

לְכָךְ רָמְזָה הַגְּמָרָא שֶׁכְּשֶׁהוּא מַנִּיחַ, מַנִּיחַ שֶׁל יָד תְּחִלָּה - כְּשֶׁרוֹצֶה הָאָדָם לְהִתְעַלּוֹת בְּרוּחָנִיּוּת, עָלָיו לְהַתְמִיד תְּחִלָּה בְּמִצְוֹות הַמַּעֲשִׂיּוֹת ('שֶׁל יָד'), וְרַק לְאַחַר שֶׁיִּתְחַזֵּק וְיִשְׁתַּלֵּם בָּהֶן, אֲזַי יוּכַל לְהִתְעַלּוֹת בְּדַרְגָּתוֹ אַף בְּמִצְוֹות הַשֵּׂכְלִיּוֹת ('שֶׁל רֹאשׁ'). וּלְעֻמַּת זֹאת 'כְּשֶׁהוּא חוֹלֵץ, חוֹלֵץ שֶׁל רֹאשׁ' - אַף כְּשֶׁעָלָיו לָרֶדֶת מֵהַשָּׂגוֹת הַקְּדֻשָּׁה וְלַעֲסֹק בְּחַיָּוֹת הָעוֹלָם, יַקְפִּיד שֶׁלֹּא לְהַרְפּוֹת מֵהַמִּצְוֹות הַמַּעֲשִׂיּוֹת, שֶׁכֵּן דַּרְכָּן יוֹכֵל תָּמִיד לָשׁוּב וּלְהִתְעַלּוֹת בְּמַדְרֵגוֹת הַקְּדֻשָּׁה כְּמִקֹּדֶם ('גִּנְזֵי יִשְׂרָאֵל' - לִקּוּטִים, מְנֻחוֹת).

תְּפִלָּה בְּאֶרֶץ צִיָּה

שְׁעַת אַחַר צָהֳרַיִם חַמָּה בִּירוּחָם, עֲיָרָה מִדְּבָרִית שְׁלֻוָּה הַשּׁוֹכֶנֶת בִּקְצֵה הַנֶּגֶב. הָרַב ח. ר"מ בְּיֶשִׁיבָה הַמִּקְוֹמִית, יָשׁוּב הָיָה בְּחַדְרוֹ שֶׁבִּקְצֵה קְרִית הַיְּשִׁיבָה כְּשֶׁהוּא שׁוֹלֵאַף מְלוֹא רֹאשׁוֹ מִמַּשְׁבֵּי הָרוּחַ הַיְּבֵשָׁה שֶׁחָדְרוּ מִבַּעַד לַחִלּוֹן הָרָחָב הַפְּתוּחַ לְמוּלוֹ. נוֹף מִדְּבָרִי בְּרֵאשִׁיתִי נִפְרַשׂ לְמִלּוֹא הָאֹפֶק, וּמִמֶּרְחַקִּים נִבְטָה אוֹרְחַת גְּמַלִּים לָאֶה.

רָגִיל הָיָה לָשֶׁבֶת בְּשָׁעָה שֶׁקָּטָה זוֹ בְּחַדְרוֹ וּלְהָכִין אֶת הַשִּׁעוּר שֶׁל בֹּקֶר הַמֻּחָרָת. הַשֶּׁקֶט הַמַּפְלֵא וְהָאֲוִיר הַצָּלוּל כְּמוֹ פָּתְחוּ אֶת תָּאֵי מֹחוֹ, וְהַסּוּגְיָה עַל כָּל נִבְכֶיהָ וּפִתּוּלֶיהָ הֵאִירָה לְפָנָיו כִּנְתִינָתָהּ מִסִּינַי.

קוֹל טְרִטְוּר רוֹעֵם שֶׁל מַסּוֹק גָּדַע בְּאֶחָת אֶת הָאֲוִירָה הַשְּׁלֻוָה וְהֵכַּר אֶת הָרְמִזּוּ שֶׁבּוֹ הָיָה נִתּוּן. הַטִּרְטוּר נִשְׁמַע קָרוֹב, קָרוֹב מְאֹד, וּבַשֶּׁקֶט שֶׁשָּׁרַר בְּאוֹתָהּ שָׁעָה רָעַם קוֹלוֹ שִׁבְעָתַיִם. הָרַב ח. קָם מִמְּקוֹמוֹ, הֵבִיט מִבַּעַד לַחִלּוֹן וְשִׁפְשֵׁף אֶת עֵינָיו בְּחֹסֶר אֱמוּן.

מַסּוֹק צְבָאִי רַחַב מִמְּדִים נָחַת לֹא פָּחוֹת וְלֹא יוֹתֵר - עַל מַרְבַּד הַחוֹל שֶׁמֵּאֲחוֹרֵי קְרִית הַיְּשִׁיבָה. לַהֲבֵי הַמַּדְחֵף הֵאטוּ אֶת סִיבּוּבָם עַד שֶׁנֶּעְצְרוּ, דֶּלֶת הַמַּסּוֹק נִפְתְּחָה, וּבַעֲדָהּ יָצְאָה דְּמוּת צְנוּמָה וּמְקֻרֶחֶת. הַדְּמוּת נוֹפֶפֶת נִמְרָצוֹת לְעֵבֶר יוֹשְׁבֵי הַמַּסּוֹק וּפָתְחָה בְּרִיצָה לְעֵבֶר בֵּית הַמִּדְרָשׁ, שָׁם נִבְלְעָה עַד מְהֵרָה בְּתוֹךְ חֲבוּרַת הַלּוֹמְדִים.

הָרַב ח. נוֹתֵר עוֹמֵד שָׁעוּן עַל אֶדֶן הַחַלּוֹן. הוּא הִבִּיט בַּמַּסּוֹק הַשָּׁב וּמַמְרִיא אֶל עַל, כְּשִׁתְּחוּשַׁת הֶלֶם פּוֹשֶׁטֶת בְּגוּפוֹ.

אַבְרֵיימִי הָיָה מִבְּחִירֵי הַיְּשִׁיבָה. מָתְמִיד נִפְלָא מִשִׁّכְמוֹ וָמַעְלָה, שֶׁרָאוּי הָיָה לְתֹאַר זֶה בְּדִין וְלֹא בְּחֶסֶד. מִבֹּקֶר עַד עֶרֶב שָׁקַד עַל תַּלְמוּדוֹ בְּהֵיכַל בֵּית הַמִּדְרָשׁ, וְאַף אֶת הַשָּׁעָה הַקַּלָּה שֶׁיֵּעָדָה לְמִנּוּחַת הַצָּהֳרַיִם, מְנַצֵּל הָיָה לִשְׁנּוּן מִשְׁנָיוֹת בְּעַל פֶּה.

מִשֶּׁכִּבֵּר הַיָּמִים הִתְרַגְּלוּ הַכֹּל לִרְאוֹתוֹ יוֹצֵא בִּשְׁעַת הַצָּהֳרַיִם מִבְּנִין הַיְּשִׁיבָה. סֵפֶר מִשְׁנָיוֹת קָטָן בְּיָדוֹ, וְהוּא צוֹעֵד הָלוֹךְ וְשׁוֹב כְּשֶׁהוּא מַבִּיט חֲלִיפּוֹת בַּסֵּפֶר הַפָּתוּחַ בְּיָדוֹ וּבִנְקֻדָּה עֲלוּמָה בֶּחָלָל.

מִפַּעַם לְפַעַם זָכוּ חֲבֵרָיו לְהַפּוּגָה קַלָּה מִשִּׁגְרַת חַיֵּיהֶם, כְּשֶׁהָיוּ נִקְרָאִים לְסִיּוּם אֶחָד מִשִּׁשֶּׁת הַסְּדָרִים; בְּדֶרֶךְ זוֹ הִסְפִּיק לְסַיֵּם פְּעָמִים מִסְפָּר אֶת שִׁשֶּׁת סִדְרֵי הַמִּשְׁנָה בְּעַל פֶּה, וּמִקְּפִיד הָיָה לְעָרֵךְ סְעוּדָה קְטַנָּה לְרֶגֶל הַמַּאֹרָע.

דַּוְקָא מִשּׁוּם כָּךְ נִדְהַם הָרַב ח. כְּשֶׁרָאָה אֶת אַבְרֵיימִי יוֹרֵד מֵהַמַּסּוֹק הַצַּבָּאִי.

מָה לְ'מַתְמִיד' שֶׁכָּזֶה וּלְמַסּוֹק עָמוּס חַיָּלִים?! הַתִּמִּיהָה בִּלְבּוֹ שֶׁל הָרַב ח. הָלְכָה וְהִתְעַצְּמָה.

הַפַּעַם, שֶׁלֹּא כְּמִנְהָגוֹ, פָּנָה הָרַב ח. לְהִתְפַּלֵּל תְּפִלַּת עַרְבִית בְּהֵיכַל הַיְּשִׁיבָה. הוּא הָיָה מְכֻרָּח לְהָבִין אֶת הַסִּפּוּר, וְזִנְזָה כִּי אַבְרֵיימִי לֹא יוּבַן כְּשֶׁסּוֹדוֹ יִתְגַּלֶּה...

מִשּׁוּם מָה, הֶאֱרִיךְ אַבְרֵיימִי הַפַּעַם בִּתְפִלָּתוֹ יוֹתֵר מֵהַרְגֵּלוֹ. גּוּפוֹ כְּמִנְהָגוֹ, נָע אָנָה וָאָנָה בְּכַוָּנָה, וְגַוּוֹ נִרְעַד מִפַּעַם לְפַעַם. נִכַּר הָיָה כִּי הוּא שָׁרוּי בְּהִתְרַגְּשׁוּת וּבִסְעָרַת רוּחַ. הָרַב ח. נֶאֱלַץ לְהַמְתִּין דַּקּוֹת אֲרֻכּוֹת עַד שֶׁהַבָּחוּר סִיֵּם אֶת תְּפִלָּתוֹ. הוּא פָּרַשׂ בִּפְנֵי הַבָּחוּר אֶת תִּמְיֹהָתוֹ, וְתַדְהֵמָתוֹ גָּבְרָה עוֹד יוֹתֵר לְשֶׁמַּע הַסִּפּוּר הַמַּפְלֵא שֶׁהָיָה בְּפִיו:

"כַּיָּדוּעַ לָרַב", סִפֵּר אַבְרֵיימִי, "מִפַּעַם לְפַעַם נוֹהֵג אֲנִי לִנְצֹל אֶת שְׁעַת הַצָּהֳרַיִם לְשִׁנּוּן מִשְׁנָיוֹת בְּעַל פֶּה. לְעִתִּים נוֹשְׁאוֹת אוֹתִי רַגְלַי כְּמַאֲלֵיהֶן אֶל הַמִּרְחָבִים הַמִּדְבָּרִיִּים הַמַּקִּיפִים אֶת קְרִית הַיְּשִׁיבָה, וְכָךְ גַּם הַיּוֹם. אֶלָּא שֶׁבִּשּׁוּנָה מִתָּמִיד הַמַּצָּב הִסְתַּבֵּךְ...

הִתְרַחַקְתִּי מִבְּלֵי מְשִׂים מֵעֵבֶר לְהָרְגְּלִי. כְּמַחֲצִית הַשָּׁעָה צָעַדְתִּי כְּשֶׁהַשֶּׁמֶשׁ קוֹפַחַת מֵעַל רֹאשִׁי. בְּשֶׁלֶב מְסֵים חַשְׁתִּי בַּעֲיָפוּת, חִפַּשְׂתִּי סֶבִיב אֵחַר עֶמְדָה מוֹצֵלֶת, וּלְשִׁמְחָתִי נִתְקְלוּ עֵינַי בְּשִׂיחַ יָרֹק וּמְלַבְלֵב שֶׁצָּמַח בְּלֵב הַמִּדְבָּר, מְנֻקָּת לַחֲלוּטִין מֵהַהֲוָיָה הַיְּבֵשָׁה שֶׁסְּבִיבוֹ.

מִהַרְתִּי בְּשִׂמְחָה לְעֵבֶר הַשִּׂיחַ וְהִתְיַשַּׁבְתִּי תַּחְתָּיו, אֶלָּא שֶׁהַמַּעֲשֶׂה הַפַּזִּיז הִתְבָּרֵר כְּשֶׁגּוּי וּמְסֻכָּן.

הַשִּׂיחַ שֶׁנִּרְאֶה הָיָה יָרֹק וְתָמִים הִתְגַּלָּה כְּאוֹסֵף קוֹצִים דּוֹקְרָנִיִּים, וּכְשֶׁגִּלִּיתִי זֹאת כְּבָר הָיָה מְאֻחָר מִדַּי; יָדִי נִתְפְּסָה בְּקוֹץ גָּדוֹל וְחַד בְּמִיֻּחָד, וּכְשֶׁנִּסִּיתִי לְשַׁחְרְרָהּ הִסְתַּבַּכְתִּי עוֹד יוֹתֵר. אַף יָדִי הַשְּׂנִיָּה נִתְפְּסָה בְּקוֹץ, וְדָם רַב הֵחֵל זָב מִמֶּנָּה.

בְּקֹשִׁי רַב הִצְלַחְתִּי לְחַלֵּץ אֶת יָדַי מִבֵּין הַקּוֹצִים, וְרַק אָז הִתְבָּרֵר לִי עֹמֶק הַצָּרָה שֶׁבָּהּ הָיִיתִי שָׁרוּי. דָּם רַב זָב מִיָּדַי וְנָטַף בְּטִפּוֹת גְּדוֹלוֹת עַל הָאֲדָמָה. נִסִּיתִי לְעוֹצְרוֹ בְּכָל דֶּרֶךְ, אַךְ לְלֹא הוֹעִיל.

הֶחֱלַטְתִּי לִצְעֹד בִּמְהִירוּת לְעֵבֶר הַיְּשִׁיבָה, אַךְ הַצְּעִידָה הַנִּמְרֶצֶת בַּשֶּׁמֶשׁ הַקּוֹפַחַת, בְּשִׁלּוּב הַדָּם הָרַב שֶׁאִבַּדְתִּי, הֶחֱלִישוּ אֶת כֹּחוֹתַי עַד שֶׁלֹּא יָכֹלְתִּי לְהַמְשִׁיךְ. הִתְיַשַּׁבְתִּי עַל גַּבֵּי הַחוֹל הַלּוֹהֵט, רֹאשִׁי כָּאֵב עַד אֵימָה וְהִכָּרְתִּי הֶחֱלֵה לְהִתְעַרְפֵּל.

מָה אֶעֱשֶׂה? נָפֹשׁ חַיָּה לֹא נִרְאֵתָה בְּכָל הָאֵזוֹר. אִישׁ לֹא הָיָה שָׁם כְּדֵי לְהוֹשִׁיעֵנִי. נִסִּיתִי לִזְעֹק בְּקוֹל גָּדוֹל, אוּלַי בְּמִקְרֶה יִשְׁמְעֵנִי עוֹבֵר אֹרַח, אַךְ הַהֵד שֶׁחָזַר אֵלַי מֵהַמִּרְחָבִים הַפָּתוּחַ כְּמוֹ לָעֵג לְמַאֲמַצַּי. דְּמָעוֹת זָלְגוּ מֵעֵינַי. חָשַׁבְתִּי כִּי הִנְנִי מָצוּי בְּסַכָּנַת חַיִּים מְיַדִּית, וּמַחֲשָׁבוֹת מַחֲרִידוֹת חָלְפוּ בְּמֹחִי.

פִּתְאוֹם בְּקָעָה הַזְּעָקָה מֵעֹמֶק יְשׁוּתִי, וּתְפִלָּה, כְּפִי שֶׁמֵּעוֹלָם לֹא חִוִּיתִי, בְּקָעָה הַיְּשֵׁר מִמַּעֲמַקֵּי לִבִּי: "אֲבִי שֶׁבַּשָּׁמַיִם! עָזְרֵנִי נָא וְחַזְּקֵנִי נָא, מַבְּלִעֲדֶיךָ אֵין לִי עוֹזֵר וּמוֹשִׁיעַ! אָנָּא, רַק בְּיָדְךָ לְהוֹשִׁיעֵנִי, שְׁלַח עֶזְרָתְךָ מִמָּרוֹם וְחוּשָׁה לְהַחֲיוֹת אֶת נַפְשִׁי!"

עֵינַי כָּבְר הֵחֵלּוּ לְהַעֲצַס, כְּשֶׁלְּפֶתַע נִשְׁמַע קוֹל טְרִטְוּר רוֹעֵם... בְּקֹשִׁי הִסְפַּקְתִּי לְעַכֵּל אֶת הַמַּרְאֶה, וְהִנֵּה נָחַת בְּמֶרְחָק שֶׁל כַּחֲמִשִּׁים מֶטְרִים מִמֶּנִּי מַסּוֹק צְבָאִי גָּדוֹל, וּשְׁנֵי חַיָּלִים יָרְדוּ מִמֶּנּוּ.

בִּשְׁאֵרִית כֹּחוֹתַי זָעַקְתִּי לְעֵבְרָם, תּוֹךְ שֶׁאֲנִי זוֹחֵל עַל בִּרְכַּי לְכִוּוּנָם, וּבְחַסְדֵי שָׁמַיִם הֵם הִבְחִינוּ בִּי...

אֶחָד מֵהֶם רָץ לְעֵבְרִי, וּכְשֶׁהִבְחִין בְּדָם הַנָּב מִמֶּנִּי, מִהֵר חֲזָרָה לַמַּסּוֹק, הוֹצִיא מִאֵי שָׁם עֶרְכַּת חֲבִישָׁה מִקְצוֹעִית וּמִהֵר לַחֲבֹשׁ אֶת יָדַי הַמְּדֻמָּמוֹת. חֲבֵרוֹ מִהֵר לְעֵבְרִי עִם מֵימָיו וְהִשְׁקָה אוֹתִי בְּמַיִם צוֹנְנִים.

תּוֹךְ דַּקּוֹת סִפּוּרוֹת שַׁבְּתִי לְאִיתָנִי, וְרַק אָז יָכֹלְתִּי לְהַבִּיט בִּפְנֵי מַצִּילַי. סִפַּרְתִּי לָהֶם בְּקִצּוּר אֶת קוֹרוֹת הַשָּׁעָה הָאַחֲרוֹנָה, וּבְטוּב לִבָּם הֵם נֵאוֹתוּ לְהַזְמִינֵנִי לָשֶׁבֶת לְצִדָּם בַּמַּסּוֹק. וְכָךְ, תּוֹךְ דַּקּוֹת סִפּוּרוֹת כָּבָר יָשַׁבְתִּי עַל מְקוֹמִי הַקָּבוּעַ בְּהֵיכַל בֵּית הַמִּדְרָשׁ, כְּשֶׁאִישׁ מִבֵּין הַלּוֹמְדִים סְבִיבִי אֵינוֹ מוֹדָע לָעֻבְדָּה כִּי זֶה עַתָּה נִצַּלְתִּי מִמָּוֶת לְחַיִּים.

בִּתְפִלַּת 'שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה', שֶׁזֶּה עַתָּה סַיַּמְתִּי, לֹא יָכֹלְתִּי יוֹתֵר לִכְלֹא אֶת רִגְשׁוֹת תּוֹדָתִי. חָשַׁתִּי עַל בִּשְׂרִי אֶת כֹּחָהּ שֶׁל תְּפִלָּה הַבּוֹקַעַת מִמַּעֲמַקֵּי הַלֵּב, וּבִקַּשְׁתִּי כִּי אַף תּוֹדָתִי לֹא תִּהְיֶה פְּחוּתָה מִמֶּנָּה.

כְּשֶׁאָמַרְתִּי: 'וְכֹל הַחַיִּים יוֹדוּךָ סֶלָה' - נִזְכַּרְתִּי בְּדִבְרֵי הַטּוּר (או"ח ריט) שֶׁהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּצִטּוּט זֶה כְּסִימָן לָאַרְבָּעָה הַחַיָּבִים לְהוֹדוֹת, כְּשֶׁהָאֲחֵרוֹן שֶׁבָּהֶם הוּא 'הוֹלְכֵי מִדְּבָרוֹת'. מְעוֹלָם לֹא חִשַּׁבְתִּי כִּי אַף אֲנִי אֶכָּנֵס תַּחַת הַגְּדָרָה זוֹ... וְאֶתְחַיֵּב לְהוֹדוֹת מִשּׁוּם כָּךְ".

"וּמָה פִּתְאוֹם הֶחְלִיטוּ הַחַיָּלִים לִנְחֹת בְּדִיּוּק בִּמְקוֹם שֶׁבּוֹ עָמַדְתָּ?", לֹא יָכוֹל הָיָה הָרַב ח. לִכְלֹא אֶת הַשְּׁאֵלָה שֶׁהִתְעוֹרְרָה בְּלִבּוֹ לְשֶׁמַע הַסִּפּוּר הַמַּפְלִיא.

"הֵם נָחֲתוּ שָׁם מִשּׁוּם שֶׁהִתְפַּלַּלְתִּי מֵעֹמֶק לִבִּי..." - הִשִּׁיב הַבָּחוּר בְּאֱמוּנָה תְּמִימָה, וּמִיָּד הוֹסִיף: "לְמַעֲשֶׂה אַף אֲנִי שְׁאַלְתִּי אוֹתָם אֶת הַשְּׁאֵלָה הַזֹּאת. הֵם אָמְרוּ כִּי קִבְּלוּ בְּמַכְשִׁיר הַקֶּשֶׁר הַתְּרָאָה עַל שִׂיחַת טֶלֶפוֹן דְּחוּפָה שֶׁעֲלֵיהֶם לְבַצֵּעַ, וְכֵיוָן שֶׁהַשִּׂיחָה דְּרֻשָׁה רִכּוּז רַב, הֶחְלִיטוּ לִנְחֹת כְּדֵי לְבַצְּעָהּ. לִי בְּאֹפֶן אִישִׁי בָּרוּר כִּי הָיְתָה זוֹ יַד הַהַשְׁגָּחָה הָעֶלְיוֹנָה שֶׁזִּמְּנָה אוֹתָם לַמָּקוֹם", סִיֵּם הַבָּחוּר כְּשֶׁעֵינָיו דּוֹמְעוֹת מֵהִתְרַגְּשׁוּת.

מִפִּי הַמַּגִּיד רַבִּי שְׁלֹמֹה מִילֶר שְׁלִיטַ"א
שֶׁשָּׁמַע מִפִּי בַּעַל הַמַּעֲשֶׂה

shay עיצובים

וְכַאֲשֶׁר תָּקוּם מִן הַסֵּפֶר, תְּחַפֵּשׂ בַּאֲשֶׁר לָמַדְתָּ אִם יֵשׁ בּוֹ דָּבָר אֲשֶׁר תּוּכַל לְקַיְּמוֹ. (אִגֶּרֶת הָרַמְבַּ"ן)

"בני אמונים" ת.ד. 102 בני ברק | פקס. 08-9746102 | מייל. 9139191@gmail.com | ניתן לקבל עלון זה במייל מידי שבוע

בס"ד

מוסדות תורה וחסד

חוט של חסד

הגליון לכל בית יהודי | בנשיאות הרה"צ שלום ארוש שליט"א | פרשת תצוה | ט' אדר תשע"ח (24/02/18) | גליון 559

כל האוצרות פתוחים

מעשה במלך גדול ועשיר מופלג שלכבוד יום הולדתו השבעים פרסם כרוז מלכותי ובו הודיע לכל בני הממלכה שביום שמחתו הוא מעניק לכל נתיני הממלכה הזדמנות חד פעמית: הוא פותח את אוצרות המלוכה לעשרים וארבע שעות ומזמין את כולם לקחת מה שיחפצו!

שמחתם של בני המדינה לא ידעה גבולות, אך המלך הזקן היה גם חכם גדול וביום ההולדת פיזר סביב הארמון ובכל רחבי עיר המלוכה ומחוצה לה אינספור דוכנים של מעדנים ומטעמים, של יין מלכות ומשקאות חריפים יקרים ומשובחים, של הצגות ורקדנים שובי לב ועין, חיות נדירות, קרקסאות ופעלולנים וכל מיני אטרקציות שנועדו להסיח את דעתם של בני המדינה מההזדמנות הגדולה.

ואכן, רבים רבים הלכו שבי אחר הדוכנים, ובילו את היום היקר באכילה ובשתייה, בשכרות ובצפייה במראות המרהיבים. אך היו מעטים שהכינו את עצמם, והחליטו שהם לא פונים לא לימין ולא לשמאל אלא ממקדים את עצמם בדבר העיקרי שהוא הכניסה אל אוצר המלך, והם אכן לא נתנו לשום דבר להסיח את דעתם ויצאו בעושר רב.

ונתבונן, מי עשה יותר נחת רוח למלך? האם אלה שלא הגיעו לאוצר ולא לקחו כלום מהאוצר או דווקא אלה שלא התבלבלו ולקחו מהאוצר? לאחר יום ההולדת המלך פרסם והודיע שאלה שהגיעו לאוצר עשו לו את הנחת רוח הגדולה ביותר, כי המלך רוצה שבני המדינה ייהנו מעושרו, אבל הוא רוצה לתת את עושרו דווקא לאותם החכמים שיודעים להעריך ולהבין מה באמת חשוב בחיים.

לא מוותרים על האוצר

וזהו המשל המדויק ביותר לתאר את ימי הפורים הבאים עלינו לטובה. יום הפורים הוא הזדמנות חד פעמית, זה היום הכי גבוה והכי קדוש בשנה, יום שבו האוצרות פתוחים וכל הפושט יד נותנים לו, יום של שפע והארה אינסופיים בגשמיות וברוחניות. והיצר הרע יודע את זה טוב מאוד, והוא משתולל ועומד על הרגליים האחוריות ועושה הכול כדי להסיח את הדעת של כולנו מהמשימה העיקרית של ימי הפורים ולבלבל את כולנו ולגרום לנו למכור את הבכורה בעבור נזיד עדשים עלוב.

המלך פרסם והודיע שאלה שהגיעו לאוצר עשו לו את הנחת רוח הגדולה ביותר,

לכן בני ישראל היקרים, קראו טוב טוב את השורות האלה, ותכינו את עצמכם בתמימות לקבל את האור של היום הגדול, כדי שתזכו לצאת מיום זה עם שלל גדול מאוד מאוצרות מלכו של עולם.

להכות את המן מבלי להיות המן

דוגמא בולטת לכך היא קריאת המגילה. זמן הקריאה הוא זמן גבוה מאוד מאוד, זמן של מחילת עוונות כמו יום הכיפורים ממש, זמן של התעוררות מהשינה הרוחנית, זמן שאפשר לזכות בו לאמונה ברורה ולהרגיש את ה' ואת צדיקיו האמתיים, זמן של ישועות גדולות. חסידי ברסלב בדורות הקודמים היו בוכים נחלי דמעות בזמן קריאת המגילה.

ולצערנו הרב, היצר הרע מושך את כולם לאווירה של קלות ראש ולעבירות חמורות של בין אדם לחברו בכך שהם מתעסקים בכל מיני מרעישים ונפצים למיניהם שגם מבהילים את השומעים ועלולים לגרום לנזקים גדולים וגם מפריעים לכל הציבור וגורמים להרגשת מחנק. אוי לנו שביום כה קדוש עוברים עבירות חמורות.

לכן החכם עיניו בראשו ללמוד פירושים על המגילה, ובפרט פירושים על דרך החסידות כדי להבין איך כל שלב במהלך המגילה קשור לחיים שלו ממש, ומביא אותו לראות את ה' בחיים האישיים שלו. וכמובן, כל אחד יחפש לעצמו מקום שבו קוראים את המגילה באווירה הראויה על פי התורה וההלכה, ולשבת בזמן הקריאה בכובד ראש ביראה ובשמחה אמתית של דביקות וגעגועים לה', ולהכות ברגלו פעם או פעמיים ב'המן' הראשון והאחרון בלבד, ויסביר בנחת לילדיו וירחיק אותם מכל התופעות השליליות.

לא לבזבז את הזמן

ביום קדוש כזה הכול עולה וחשוב מאוד. לימוד התורה, התפילה, הצדקה ואפילו האכילה והשתייה. לכן החכם עיניו בראשו למצוא זמן ללמוד תורה בעצמו, עם חברותא ועם הילדים ולא להיגרר אחר הביטול תורה הגדול שברחובות. ובכלל, ימלט את נפשו מאווירת הרחוב המסוכנת ביום זה. במקום לשוטט ולבזבז את הזמן בדברי הבל, ינצל את הלילה ואת היום באופן שיספיק את כל העבודות הקדושות של ימים אלה.

פועלים ישועות!

אנו תמיד מזכירים שישנו עניין גדול להאריך בתפילה ביום הפורים כי "כל הפושט יד נותנים לו", ואנו שומעים בכל שנה עשרות סיפורים על הישועות שפעלו בתפילות של פורים. כשיהודי ויהודייה מקדישים כמה שעות בפורים להתפלל ולהתעקש על דבר אחד – פועלים ורואים ניסים גדולים. והזמן המובחר לכך הוא הלילה, לכן לאחר קריאת המגילה בערב יש להזדרז ולנוח מעט כדי לקום בחצות או לפני כן, ולנצל את הלילה הגבוה והנורא של פורים לפעול ישועות.

אגב יש לדעת, שאוֹר התפילה ועת הרצון מאירים בכל ימי הפורים, דהיינו, החל מיום תענית אסתר וגם בשני הימים – פורים דפרזים ופורים דמוקפים. ואמנם כל יהודי מקיים את המצוות והמשתה ביום שבו הוא מחויב, אבל להרבות בתפילות אפשר וצריך בשלושת הימים הללו, כי שלושתם מסוגלים מאוד לפעול ישועות.

לאחר מכן יש לטבול במקווה ולהתפלל בהנץ החמה כדי לִזכות לִתפילה כראוי ביום הקדוש. לבית הכנסת ניקח אִתנו משלוח מנות ומתנות לאביונים שהכַּנו מבעוד מועד כדי לקיים את המצוות היקרות האלה מיד לאחר התפילה כזריזים המקדימין למצוות.

לאחר התפילה רצוי ללמוד מיד את הסדרים הקבועים, כדי לזכות לאור התורה שאותה קיבלנו מחדש באהבה בחג הפורים כמבואר בחז"ל. אז אפשר לנוח מעט ולקום ולהתפלל מנחה מוקדם ובכוונה כדי שנהיה מוכנים לעבודה הנשגבה של סעודת פורים כפי שנפרט.

כטוב לב המלך ביין

זמן משתה היין הוא הזמן הגבוה ביותר ביום הפורים ובו אומר מלכו של עולם לכל אחד ואחד 'מה שאלתך ויינתן לך'. בו אפשר להגיע לשמחה אמתית שמאירה לכל השנה ולירא עליונה

המשך בעמוד 3

הכנסים של הרב שלום ארוש שליט"א לשבוע הקרוב

יום ב' יא באדר (26/02/2018)
נהריה והסביבה
בית כנסת "אור הצפון" השיירה 1
בשעה: 20:30

יום א' י' באדר (25/02/2018)
מעלה אדומים והסביבה
בית כנסת "צעירי כרודסטין" הערבה 1
בשעה: 20:30

גן הדעת

פנינים, פתגמים, רעיונות, חידושים לפרשת השבוע

קִרבן התמיד

יש מדרש שמובא בהקדמה לעין יעקב בו מסופר על כמה חכמים שישבו ודנו מהו הפסוק הכולל ביותר מבין כל פסוקי התורה, המעט, המחזיק המרובה. לדעת בן זומא הכתוב **"שְׁמַע יִשְׂרָאֵל"** (דברים ד) הוא הדיבור הכולל ביותר, לדעת בן ננס **"וְאָהַבְתָּ לְרֵעֲךָ כָּמוֹךָ"** (ויקרא י"ט) כולל יותר, ואילו לדעת שמעון בן פזי הפסוק **"אֶת הַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד תַּעֲשֶׂה בַּבֹּקֶר, וְאֵת הַכֶּבֶשׂ הַשֵּׁנִי תַּעֲשֶׂה בֵּין הָעַרְבָּיִם"** (שמות כ"ט) כולל יותר מכולם. כששמע הרב דברי תלמידיו עמד ואמר הלכה כבן פזי, דכתיב **"כְּכָל אֲשֶׁר אֲנִי מַרְאֶה אוֹתְךָ אֵת תַּבְנִית הַמִּשְׁכָּן, וְאֵת תַּבְנִית כָּל כֵּלָיו, וְכֵן תַּעֲשׂוּ"** (שמות כ"ה)

והעולה מדבריהם הוא שלדעת בן זומא **"שְׁמַע יִשְׂרָאֵל"** חשוב יותר מן השאר, כי הוא שמכריז על אמונת הייחוד, ותכלית כל המצוות היא זאת האמונה, כמ"ש **כָּל מִצְוֹתֶיךָ אֱמוּנָה** (תהלים קי"ט). מה עוד, שפסוק זה קשור לעולם המחשבה, לתיקון ההשקפה, שהיא כידוע מהווה שורש לתיקון המידות, שעל כן כשמדבר הרמב"ם על מידות הנפש, הוא קורא להלכות אלו בשם "הלכות דעות", כי המידות יונקות ומושפעות מהדעות, והכל מסתעף מן המחשבה, ולכן הכתוב "שמע ישראל" הוא הכולל מבין כל פסוקי התורה.

ולדעת בן ננס הכתוב **"וְאָהַבְתָּ לְרֵעֲךָ כָּמוֹךָ"** הוא העיקר, כי תכלית כל התורה זה להביא את האדם לשלמות המעשים בין אדם לחברו, ולראיה, כשהגיע אותו הגר להלל וביקשו שילמדו את תמצית התורה ענה לו הילל 'מה ששנוי עליך, אל תעשה לחברך' שהיא אמירה משלימה למצות **"וְאָהַבְתָּ לְרֵעֲךָ כָּמוֹךָ"**, רק שזה בסור מרע וזה בעשה טוב, והעיקר במצווה זו נעשה בדיבור, שהוא האמצעי לייצר דרכו אהבת רעים, לכן "וְאָהַבְתָּ" הוא העיקר, כי דרגת השיא אליה יכול אדם להגיע זה לעבור את העולם הזה בלי לפגוע בשום אדם..

ואילו רבי שמעון בן פזי סובר שהעיקר זה התמדת המעשה, לכן קבע אומר שהפסוק **"אֶת הַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד תַּעֲשֶׂה בַּבֹּקֶר, וְאֵת הַכֶּבֶשׂ הַשֵּׁנִי תַּעֲשֶׂה בֵּין הָעַרְבָּיִם"** הוא הפסוק הכולל ביותר, כי הוא מדבר על הקביעות והחזרתיות שהיא אם המיומנויות, כמו שדרשו חז"ל על הכתוב "כל ביתה לבוש שנים" אל תקרי שנים אלא שניים, כי צריכים כל חיינו לכפול ולשלש עד אין סוף אותן פעולות בהתמדה, או אז מתחברים לעץ החיים הנטוע בתוך הגן וניצולים מתמורות להט החרב המתהפכת מרוח עץ הדעת טוב ורע.

זה הטעם שכאשר שמע הרב דברי בן פזי הכריע כדבריו, והביא ראיה מהכתוב **כְּכָל אֲשֶׁר אֲנִי מַרְאֶה אוֹתְךָ אֵת תַּבְנִית הַמִּשְׁכָּן, וְאֵת תַּבְנִית כָּל כֵּלָיו, וְכֵן תַּעֲשׂוּ,** כי מרכיב מרכזי במשכן הוא ההתמדה, ועל כן נזכרת בהרבה מפסוקי המשכן, **לֶחֶם פָּנִים לִפְנֵי תָמִיד, לְהַעֲלֹת נֵר תָּמִיד, קְטֹרֶת תָּמִיד, עֹלַת תָּמִיד, אֵשׁ תָּמִיד,** שעל זה חתם וְכֵן תַּעֲשׂוּ, כי העיקר זה המעשה, כמ"ש **"וְעַתָּה יִשְׂרָאֵל שְׁמַע אֶל הַחֻקִּים וְאֶל הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר אָנֹכִי מְלַמֵּד אֶתְכֶם לַעֲשׂוֹת לְמַעַן תִּחְיוּ.."** וכן דרשו (אבות א) לא המדרש הוא העיקר אלא המעשה.

ואת הסוד הזה שהעיקר הוא המעשה הבינו ישראל כשאמרו **"כֹּל אֲשֶׁר דִּבֶּר ה' נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע"** (שמות כ"ד) כי אע"פ שהעיקר הוא הידיעה, ונאמר **"דַּע אֶת אֱלֹהֵי אָבִיךָ וְעָבְדֵהוּ"** היינו קודם כל דַּע ורק אח"כ וְעָבְדֵהוּ הכל הולך אחר החיתום, שהרי כל שחכמתו מרובה ממעשיו אין חכמתו מתקיימת, ונמנו וגמרו שתלמוד גדול, לפי שהתלמוד מביא לידי מעשה, ובלא מעשה אין התלמוד גדול, כי אפשר להיות צדיק ולא למדן, ולמדן בלי מעשים אינו כלום.

פניני חסידות ברסלב

סִפֵּר מוֹהַרַנַ"ת פַּעַם אַחַת בְּעֶרֶב פּוּרִים בְּתַעֲנִית אֶסְתֵּר צָעַקְתִּי לְהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ: "הַצִּלֵנִי מִקַּלְפַּת הָמָן-עֲמָלֵק, וְדוֹמֶה הָיָה עָלַי הַדָּבָר, כְּאִלּוּ הָמָן-עֲמָלֵק עוֹמֵד עָלַי לְהַכּוֹתַנִי בְּמוֹט בַּרְזֶל..."

(אַבְנֵי"הֶ בִּרְזֶל, שם סי"ג).

הָיָה אוֹמֵר רל"י זַ"ל בְּעִנְיַן דֶּרֶךְ רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ שֶׁאֶחָד מִיסוֹדוֹת דַּרְכּוֹ שֶׁצָּרִיךְ הָאָדָם לְדַעַת שֶׁאֵין שׁוּם מֻשָּׂג שֶׁל "לְמָחָר", רַק הָעִקָּר הוּא הַהֹוֶה שֶׁנִּמְצָא בּוֹ הָאָדָם, וְזֶה בְּחִינַת מַה שֶׁאָמְרוּ רַז"ל (עירובין כב.) לְמָחָר - לְקַבֵּל שְׂכָרָם, כִּי מָחָר הוּא בְּחִינַת עוֹלָם הַבָּא וְאֵין לוֹ לְהָאָדָם בִּפְרָט הַמִּקְרָב לְרַבֵּנוּ לְחַשֵּׁב, רַק עַל רֶגַע זֶה שֶׁעוֹמֵד בּוֹ, לְחַשֵּׁב מַחֲשָׁבוֹת אֵיךְ לַעֲשׂוֹת בּוֹ עוֹד טוֹב וְעוֹד טוֹב. וְהָיוּ אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ מְרַמְּזִים וְאוֹמְרִים שֶׁכֵּן מְרַמֵּז הַכָּתוּב (שמות יז) צֵא הִלָּחֵם בַּעֲמָלֵק. מָחָר. שֶׁכֵּן הַמִּלְחָמָה כְּנֶגֶד עֲמָלֵק וְחֵילוֹתָיו הוּא בִּבְחִינַת הַמָּחָר. שֶׁכֵּן עֲמָלֵק מַחֲלִישׁ דַּעַת הָאָדָם מִבְּחִינַת "הַיּוֹם" וְאוֹמֵר לוֹ עֲשֵׂה זֹאת לְמָחָר וּלְאַחַר זְמַן, וְכָךְ דּוֹחֶה אֶת הָאָדָם מִיּוֹם לְיוֹם וּמַחֲדֵשׁ לְחֹדֶשׁ וּמִשָּׁנָה לְשָׁנָה עַד שֶׁנִּזְקָן כְּבָר וְאֵין לוֹ כְּבָר כֹּחַ יוֹתֵר לְהִתְחַדֵּשׁ וּלְהַתְחִיל מֵחָדָשׁ בֶּאֱמֶת לַעֲבֹד אֶת ה'. (שיש"ק **ו - רכה)**

א ב של החיים

- אִם אָדָם לֹא יַעֲבֹד, אַף אֶחָד לֹא יַעֲשֶׂה בִּשְׁבִילוֹ אֶת הָעֲבוֹדָה.
- גַּם אִם תִּהְיֶה קָרוֹב לַצַּדִּיק הֲכִי גָּדוֹל בָּעוֹלָם – הוּא לֹא יָכוֹל לַעֲשׂוֹת בִּשְׁבִילְךָ אֶת הָעֲבוֹדָה.
- אֲנָשִׁים לֹא מִתְקַדְּמִים כִּי הֵם לֹא עוֹבְדִים בְּאֹפֶן מְרֻכָּז עַל עִנְיָן אֶחָד.

שו"ת של חסד

ליקוטי שאלות

דיון המוגש ע"י בית ההוראה "חוט של חסד"

מה הסכום לנתינת זכר למחצית השקל

תשובה: לדעת בני אשכנז הסכום לנתינה הוא חצי מן המטבע המקובל באותה מדינה, כגון בארץ ישראל חצי שקל, בחו"ל חצי דולר. וצריך לתת 3 פעמים חצי שקל משום שכתוב 3 פעמים תרומה בפרשה. (רמ"א או"ח תרצ"ד-א, קיצושו"ע הרב גאנצפריד). **לדעת בני ספרד** המנהג לתת סכום השוה ל9 גרם כסף טהור כולל מע"מ נכון להשנה זה יוצא כ21 ₪. ומי שקשה לו לתת את הסכום הנ"ל יכול לתת גם חצי שקל. (וע' ובחזו"ע פורים עמ' קב ובילקו"י מועדים עמ' שי.)

מאיזה גיל צריך זכר למחצית השקל

תשובה: כל מי שהוא למעלה מגיל עשרים שנה צריך לכתחילה לתת "זכר למחצית השקל" הסכום הנ"ל. [הרמ"א סי' תרצד עפ"ד הרע"ב פ"א דשקלים]. ויש אומרים שאף מי שהוא למעלה מבר מצוה, מבן י"ג שנה ומעלה, צריך לתת זכר למחצית השקל. וכתב הגר"ע יוסף "וטוב להחמיר כדעה זו." ולגבי קטן מעיקר הדין אין צריך לתת עבורו, אך אם כבר נתן עבורו שנה אחת טוב להמשיך ולתת עבורו.

האם בסעודת פורים השכרות היא דווקא על יין או שאפשר גם לשתות שאר משקאות משכרים?

תשובה: כתוב בשו"ע (סימן תרצ"ה) חייב אינש לבסומי בפוריא, וכתב בפסקי תשובות (שם) ומסתימת לשון השו"ע ונושאי כליו משמע שהחיוב לבסומי הוא לאו דווקא ביין אלא ה"ה בכל משקה המשכר, אמנם ברש"י (על הגמ' מגילה ז' א חייב אינש לבסומי), כתב "ביין", וכן ברמב"ם (פ"ב מהל' מגילה הט"ו) כתב "ושותה יין עד שישתכר וירדם בשכרותו", וכן ברוקח (סי' רל"ז) וברדב"ז (ח"א סי' תס"ב) מוזכר יין, ונראה כי אכן יש ענין ביין דווקא כי כמה ניסים שנעשו בימי אחשוורוש היו ע"י משתה היין, ועיין בליקוטי הלכות למוהרנ"ת (חו"מ הלכות אפוטרפוס ה"ב) שעיקר תיקון השכרות בפורים הוא דווקא ביין, ומסיים בפסקי תשובות: ולכן אף כי מדינא סתימת הפוסקים הוא שא"צ דווקא יין, מ"מ כדאי הם הראשונים הנ"ל ולדקדק ביין דווקא, ועכ"פ עיקר המשתה יקבע על יין ויוכל להוסיף שאר משקין המשכרים אם נהנה מהם.

מה הן ההלכות הקשורות לאבל בתוך שנת האבל על אביו בעניין פורים: הן בעניין מתנות לאביונים, הן בנתינת או שליחת וקבלת משלוח מנות, סעודת פורים עם מוזיקה?

תשובה: לגבי **מתנות לאביונים** המנהג לתת ולקבל כרגיל גם בשנת אבל. (עיין פסקי תשובות סימן תרצ"ו ובהערה 45). **לגבי משלוח מנות** לכו"ע האבל שולח מנות אפילו בשבעת ימי אבלות, רק שלא ישלח מעדנים ותפנוקים. (עיין משנ"ב סימן תרצ"ו ס"ק יח ובילקו"י תרצ"ו) לגבי שליחה אל האבל נחלקו הספרדים והאשכנזים בילקו"י כתב שמנהג הספרדים לשלוח אלא האבל כרגיל, ולפי מנהג בני אשכנז לעניין קבלת משלוח מנות - אין לתת משלוח מנות למי שנמצא בתוך שנת אבל על אביו או אמו (הרמ"א באורח חיים סימן תרצו סעיף ו, ומשנה ברורה סק"כ). וגם לבני אשכנז מותר לחברותיה של אשת האבל לשלוח לה משלוח מנות אף על פי שֶׁמֵּה שקנתה אשה קנה בעלה, וכ"ש שמותר לשלוח לבעל כשאשתו אבילה.

לעניין סעודת פורים אם יש שם כלי נגינה ימנע האבל להיות שם, ואם אין כלי נגינה יכול האבל להשתתף בה. (ילקו"י)

ידוע שאין לעשות מלאכה ביום פורים השאלה האם השנה כיוון שפורים יוצא בירושלים ביום שישי האם מותר להסתפר לקראת שבת ?

תשובה: כשחל פורים בערב שבת מותר להסתפר. [הליכו"ע ח"א עמו' רמ]

השנה שפורים חל ביום שיש בירושלים עיה"ק באיזה שעה צריך לעשות את הסעודה?

תשובה: התשובה נערכה ע"י ראש הכולל (הרב אלחנן אלגרוד שליט"א) נחלקו הראשונים אימתי עושים את סעודת פורים כשחל ביום שישי.

א) **בספר המנהגים** [טירנא, פורים ד"ה "גי'. אבל נוהגין להזכיר] כותב שיש לאכול דווקא בשחרית. כך גם פוסק המטה משה [עמוד העבודה ארבע פרשיות, פורים, מגילה סי' תתרי"א].

ב) המהרי"ל בתשובה [סי' נ"ו אות ח'] פוסק שעושים את הסעודה סמוך למנחה כמו בכל שנה. כך גם סוברים המאירי [כתובות ז' ע"ב ד"ה "אע"פ שביארנו בברכת חתנים לאלמון"], ספר אורחות חיים שהובא בב"י [או"ח סי' תרצ"ה סעיפים א'-ב' (אמנם כתב שם שיש נוהגים לעשות סעודה בבוקר, והכל הולך אחר המנהג)], ספר לקט יושר [ח"א או"ח עמוד קנ"ו עניין ד', ומשמע מדבריו שאוכל סמוך לשבת לפני תפילת מנחה)].

ונחלקו האחרונים כיצד לפסוק בדין זה.

א) הרמ"א [או"ח סי' תרצ"ה ס"ב] פוסק כספר המנהגים שיש לעשות את הסעודה בשחרית. כך גם פוסקים שיירי כנסת הגדולה [הגה"ט שם אות א'], משנ"ב [שם סק"י (ועיי"ש שכותב שכוונת הרמ"א ב"שחרית" – היינו קודם חצות היום לכתחילה)], ספר מועד לכל חי [סי' מ"ה (ועיי"ש שכתוב שנכון לעשות את הסעודה בשחרית מיד לאחר התפילה, ועכ"פ שיהיה קודם חצות היום)], ספר יוסף אומץ [סי' תתש"ד], ערוה"ש [או"ח סי' רמ"ט ס"ז (ועיי"ש שכותב ש"מ"מ יראו שיתחילו קודם חצות, ולכל הפחות קודם שעה עשירית. אמנם אם לא התחילו מקודם יכולים להתחיל גם אחר שעה עשירית כיון שהיא מצוה בשעתה")], מנהג אשכנז בא"י [הובא בלוח א"י לגרי"מ טוקצ'ינסקי זצ"ל], הגרש"ז אויערבאך זצ"ל [הובא בספר מנהגי א"י הוספות ומילואים סי' ל"ה אות י"ח], ועוד.

ב) יש שנהגו גם ביום שישי לעשות את הסעודה בצהריים כמו בכל שנה, כדעת המהרי"ל [מג"א סי' תרצ"ה סק"ט בשם המרדכי, דיני ומנהגי ק"ק ארג'יל, יד אפרים בשם מהרי"ל שהובא במשנ"ב הנ"ל, ספר מנהגי א"י להגר"י גליס בשם ספר נהר מצרים אות י"ג הכותב שזהו מנהג ירושלם עיה"ק תובב"א, שו"ת זרע אמת ח"ג סי' ע"ט, הגרי"ש אלישיב זצ"ל שהובא בספר הליכות והנהגות סוף עמוד 27 (והובא בשמו שם בעמוד 26 שבדיעבד מי שאיחר סעודתו בערב שבת, יכול לקבל עליו שבת לאחר פלג המנחה, יקדש על היין, ויאכל את סעודת השבת עם תוספת לסעודת פורים), ועוד].

ג) הגרי"י קנייבסקי זצ"ל [אורחות רבינו אות פ"ח] היה מתחיל את הסעודה בשעה 11:30 ומברך בשעה 12:30 משום דהוי סעודה גדולה, ומתפלל מנחה גדולה ואח"כ אפשר להמשיך בשמחת ובסעודת פורים.

סיפור לשולחן שבת

לכל זמן ועת תחת השמים

סיפור לחג פורים

בביתו הגדול שבאמסטרדם, בירת הולנד. ישב רבי אלעזר רוקח בראש השולחן וסביב השולחן הסבו בני-משפחתו, נכבדי הקהילה ורבים מבניה, שבאו לסעוד את סעודת הפורים עם רבה הנערץ בעיר.

רבי אלעזר נחשב לא רק לגאון עצום ולפוסק בעל שם, אלא אף למקובל גדול המצוי בחוכמת הנסתר. גדלותו וצדקותו היו מפורסמות לא רק בקרב היהודים אלא אף אצל גויי הולנד.

✎ ✎ ✎

שולחן הפורים היה ערוך בטוב טעם כיד המלך בבשר, דגים, וכל מיני מטעמים שהובאו על ידי בני הקהילה כ'משלוח מנות'. גם יין ושאר משקאות לא חסרו. ובין מנה למנה קלחו מפי הצדיק דברי תורה מחודדים ומשובבי לב, שהתאימו לאווירת הפורים. ובין כוסית לכוסית פצחו בשירה וריקודים כיאה למשתה ושמחה בחג הפורים.

השמחה הייתה בעצומה כאשר לפתע נשמעו נקישות קצרות ומהירות על הדלת. זו נפתחה ועל המפתן נראו שלשה אנשים לבושי שרד. היו אלה שליחים מאת המלכה. פניהם הביעו דחיפות רבה. בקול נרגש התנצלו על ההפרעה, וביקשו לדבר עם הרב הישיש. רבי אלעזר סימן להם להתקרב אל השולחן ולומר את שבפיהם. השלושה סיפרו כי באחד מאזורי המדינה נפרץ סכר גדול ומי הים מאיימים לשטוף את האזור כולו על בתיו ותושביו.

כידוע, הולנד היא מדינת שפלה, שחלקים מאדמתה שוכנים מתחת לפני הים. התושבים גדרו את עצמם בסכרים גבוהים וחזקים, כדי לבלום את מי הים בשעת גאות וסערה. עתה עם פרוץ הסכר היה ברור אפוא, כי סכנה כבדה מאיימת על יושבי אזור הסכר הפרוץ.

שליחי המלכה שמעו מכבר על צדקותו של הרב, וכשסיימו להביא לפניו את דבר המלכה ציפו לראותו פורש לאחת מפינות הבית ומתחיל להעתיר בתפילה. בינתיים הוזמנו השלושה להישאר בבית, כדי להשיב את נפשם במאכל ובמשקה.

"הביאו לשולחן את כל בקבוקי היין והמשקאות שעוד נותרו", ביקש הרב מן המסובים. הכל הביטו בו משתאים, מנסים לקרוא את כוונותיו. חלפו רגעים מעטים והשולחן כולו כוסה בקבוקי יין ויין שרף מן המשובחים ביותר. "כעת רבותי", המשיך הרב, "הבה נקיים את מצות היום בהידור, ונשתה עד אשר לא נדע בין ארור המן לברוך מרדכי, נפתח בשירה וריקודים ונמתיק הדינים". כעבור שעה קלה כבר היו עשרות הנוכחים בבית הרב שתויים ומעורפלים ופרצו בשירה שמחה משוחררת ובריקוד עליז. לנגד עיניהם המופתעות של שליחי המלכה קם הרב הישיש ממקומו והחל לנצח על השמחה בשתי ידיו. הציבור קם אף הוא על רגליו והחרה החזיק אחריו. שירה אדירה פרצה מתוך הלבבות. בעיני שלישיית השליחים ההמומים דמה המקום לבית שכורים מתהוללים. לרגע חשבו כי הגיעו לכתובת הלא נכונה. הם אף החלו לחשוד, שמא הרב אינו אלא נוכל שהוליך את הציבור כולו שולל. בעוד הכל מסביב שרים ורוקדים, חמקו השלושה מן הבית.

✎ ✎ ✎

השלושה הגיעו מייד אל ארמון המלכה ונתקבלו בשמחה על-ידי המלכה. בטרם פצו את פיהם, סיפרה להם המלכה כי משימתם צלחה וכי הפרצה בסכר נחסמה בתוך זמן קצר, וכל האירוע נסתיים בנזק קל בלבד. השליחים הופתעו מאוד, במיוחד ששעת הנס תאמה את משתה ה'הוללות' שנערך בבית הרב.

במבוכה לא מעטה סיפרו למלכה את אשר עבר עליהם מרגע כניסתם לבית הרב ועד ליציאתם החומקת מתוכו, בעוד הרב ובני ביתו שיכורים ומתהוללים. כעת הגיע תורה של המלכה להיות מופתעת. הפתעתה הייתה כפולה, ראשית מעצם התנהגותו של הרב הנערץ עליה כל כך, ושנית מהעובדה כי בכל זאת, בדיוק באותו זמן השתלטו הפועלים במהירות על טבעית על הפירצה שבסכר.

✎ ✎ ✎

כעבור ימים אחדים הוזמן רבי אלעזר אל ארמון המלוכה. רשמית הוזמן כדי לקבל את הוקרת המלכה על מעשהו לטובת המדינה, אך למעשה ביקשה המלכה לברר עימו באותה הזדמנות את תעלומת התנהגותו, בתגובה על דברי שליחיה אליו.

כשמצאה את הרגע המתאים, הפנתה אליו המלכה שאלה ישירה בנושא. פניו של רבי אלעזר הפיקו חכמה ותבונה. חיוך רחב נשפך על פניו ועיניו ברקו: "מידה מיוחדת יש לנו, היהודים. בכל עת של מצוקה, המורה על חרון אף מצדו של בורא העולם, אנו מפייסים אותו על ידי מלוי רצונו בשלמות ומצפים שבתגובה, ימלא אף הוא את רצוננו ויסיר את הסכנה מעל ראשנו".

המלכה האזינה לדברי רבי אלעזר בסקרנות רבה. והוא המשיך: "אותו יום, חג פורים היה. נצטווינו בו לשמוח ואף להתבסם לשכרה. אילו הייתי נוהג כמצופה ופורש לתפילה מתוך תחינה ובכייה, לא זו בלבד שלא הייתי ממלא את רצונו של הקדוש ברוך הוא, אלא אף הייתי עובר על מצוותיו. לכן, בהביני את הסכנה הגדולה המרחפת מעל תושבי הולנד, בקשתי מאנשי להגביר את השמחה ביתר שאת, כדי לעורר את רחמיו של הבורא. שכן לכל דבר יש את הזמן והעת שלו. ואותה העת הייתה עת של שמחה ולא של תפילה בבכיה, לכן בחסדי ה' פעלנו את הישועה ע"י קיום מצוות הפורים במלואן".

דבריו של רבי אלעזר נשאו חן מאוד בעיני המלכה, ובתום הביקור הוא נשלח לביתו בכבוד גדול ובלווי מלכותי.

אכן, "לכל זמן ועת... תחת השמים... עת לבכות ועת לשחוק... ועת רקוד".

חג פורים שמח!

מתוך ספר הבדיחות לילדים

מביא מיץ נגיד

כָּל הַמְבַזֶּה בְּגָדִים, לְסוֹף אֵינוֹ נֶהֱנֶה מֵהֶם.[בגדים יא']

המשך דבר ראש הישיבה

מאוד, לאמונה ברורה ומזוככת, ולחיבור אמתי עם התורה ועם כל יהודי.

על ידי שתיית היין אפשר לזכות להגיע לדעת, למוחין ולתיקון הברית. אוי לו למי שהיצר הרע משקה אותו ביין וגורם לו לאבד את דעתו ולהפסיד את האור הגדול. לכן אני חוזר על ההדרכות האלה בכל שנה, וכל אחד יכול למצוא את ההדרכות האלה בפירוט רב במאמרי השנים הקודמות, בדיסקים ועוד, או לשאול את אברכי הישיבה שלנו שטעמו את טעמו של פורים באמת, ובכל זאת נחזור בקצרה לצורך הקוראים שעוד לא מכירים.

לא עושים את העיקר טפל

יש לדעת, שהעיקר בסעודה הוא לשמוח ולרקוד הרבה לכבוד ה' ועל ידי זה נמתקים הדינים ונמשכת על כל אחד רוחם הקדושה של מרדכי ואסתר. היין הוא רק אמצעי להגיע לשמחה גדולה ויתרה, אך הוא מסוכן מאוד, אם שותים בלי הכנה אפשר לאבד את כל הפורים ר"ל.

לכן ה' זיכה אותי לכתוב תפילת 'לשם ייחוד' ארוכה לפני שתיית כל כוס וכוס, ואני מדריך את תלמידי היקרים לא לשתות בלי הכנה זו, ולהמתין בין כוס לכוס ולהרבות בריקודים ואז לבדוק את עצמם היטב אם הם אכן מסוגלים לשתות כוס נוספת בלי לאבד את הדעת, ובלי ליפול על הקרקע ולהקיא כשיכורים ר"ל.

אין כאן עניין של תחרות 'מי ישתה יותר כוסות' או 'שתה כפי יכולתך'. העיקר הוא לאחוז בהלכה ובעבודת ה' ולא לזוז משולחן ערוך ולא להגיע למצב שחלילה מפסידים ברכת המזון או תפילת ערבית וכל שכן לא נופלים לשום פגם אחר. ואני בטוח שמי שיאמר את התפילה בכוונה אמתית ירגיש בכל כוס וכוס יותר התעלות ויותר התעוררות ויותר רצונות וכיסופין אדירים לקדוש ברוך הוא שישפיעו לו על כל השנה כולה.

תפילת ה"לשם ייחוד" לפני כל כוס מצורפת כאן לתועלת הקוראים, ומאות ואלפים יכולים להעיד שהתפילה הזו עם ההדרכה המלאה "עושות" להם את הפורים. ואני מברך את כל מי שיקיים את זה בתמימות שיזכה לאור הגדול והנפלא של ימי הפורים ויראה את הישועות ואת ההארות וההשפעות עין בעין ביום הפורים ובכל השנה כולה.

שבת שלום ומבורך
לכל בית ישראל.

שלום ברוך

נא להתפלל לרפואת משה בן אידה, גילה בת ציפורה. שרה לאה בת יוכבד מיכל.
להבדיל לע"נ שמרית תמר בת מרים, ארז רפאל בן כוכבה ז"ל

לאחר "ברסלב ישראל"
דרושות וציגות מכירה
✓ נסיון במכירות - יתרון
✓ יחסי אנוש מעולים
✓ כושר שכנוע, סבלנות והקשבה
✓ מוטיבציה ורצון לשאוף גבוה
✓ בונוסים גבוהים, עבודה מספקת ומאתגרת
✓ סביבת עבודה חרדית, שעות נוחות
073-3801001 | פקס: 073-3801000 | מייל: jobs@breslev.co.il

חינוך באהבה

לימודי הצלחה פרק ז'

מאת הרב יצחק אבוחצירא. מחנך ויועץ חינוכי

אנו נמצאים ב"ה כבר במחצית הדרך להצלחה.

אנו מאמינים ובטוחים שגם אנו וגם ילדינו מסוגלים ויכולים להצליח.

עברנו גם את המשוכה העיקרית ברמת המודעות, שהיא "הרצון להצליח".

אנו עובדים על השלבים הראשונים: שלום בית ותיקון והמידות, אנו מתפללים ורוצים להצליח ולכן אנו ממש בדרך ההצלחה.

שלבי העבודה בדרך להצלחה

הרצון, הוא תנאי הכרחי להצלחה, אך אין די בו. כדי להירתם להצלחה, דרושה לנו גם מחויבות להצלחה".

לא מספיק להיות "מעוניין" בהצלחה, צריך שתהיה לנו גם "מחויבות" להצלחה, מין סוג של בחירה פנימית חזקה שהולכים איתה עד הסוף.

כמעט ואין איש עסקים שלא מעוניין להצליח עוד, אבל כל אותם אנשי עסקים שלא מצליחים, זה בגלל שהם לא משקיעים בהצלחה.

השבוע נלמד בע"ה "להשקיע במקומות הנכונים".

בכדי להגיע להצלחה, נדרשים מאיתנו מספר דברים:

1. להגדיר יעד להצלחה. דהיינו, במה אנו רוצים לראות את ההצלחה שלנו או של ילדינו.
2. לוודא שיש לנו יכולת להצליח ביעד הזה.
3. להאמין שאנחנו אכן יכולים להצליח.
4. לרצות ולהגביר את המוטיבציה להצליח.
5. לקחת אחריות ולהרגיש מחויבות להצליח.
6. לעבוד עם תוכנית מודרכת ומקצועית.

כאשר יהיה לנו בע"ה יעד להצלחה ונרגיש מחויבים להצליח, אזי ע"י "תכסיסי הצלחה" או שיטות מובילות ומקדמות הצלחה-נרתום בע"ה את כל היכולות שלנו ואכן נגיע ליעד המבוקש.

החיוב והזכות מבורא העולם

לכל אחד מאיתנו-ההורים יש מחויבות להצלחת הילדים שלנו.

את המחויבות הזו, הטיל עלינו ה' יתברך בכבודו בעצמו כאשר נתן לנו את ילדינו וציווה אותנו לחנכם.

בגמרא במסכת קידושין כט. (מקור הדברים במכילתא פ' בא) למדנו ש: "האב חייב בבנו: למולו ולפדותו וללמדו תורה ולהשיאו אשה וללמדו אומנות".

כהורים יש לנו את החיוב והזכות כאחד, לגרום לילדים שלנו להתקדם ולהצליח בחיים.

כדי שילדינו יוכלו להצליח, עלינו לספק להם מקום גדילה מיטבי, שבו יוכלו לקבל את הכישורים להצליח.

במידה והם נכשלים, עלינו לקחת איתם ביחד אחריות, להשקיע ולתמוך בהם ולראות בע"ה בהצלחתם.

משימת החיים

אחד מגדולי המחנכים לפני כמאה וחמישים שנה, הרב שמשון רפאל הירש זצ"ל עומד באחדים ממאמריו החינוכיים, על משימת החיים של ההורים ועל תפקידם החשוב והמכריע בחינוך הילדים.

הרש"ר הירש פונה אלינו ההורים, לעיתים בלשון נמלצת ונרגשת, בנסותו לתאר את גודל האחריות המוטלת על כתפינו ואת חובתינו להתמסרות טוטאלית לילדינו.

הציטוט הבא מהוה דוגמא מייצגת לפניות מעין אלו:

"... אין בעולם אושר יותר נעלה מאשר הרגש הנעים בקיום נפשו של ילד רך, שאין לו תביעות ודרישות כלפיך והוא תלוי בך ובחסדך...

האינך שומע קול פנימי האומר לך מה ילד זה מצפה לקבל ממך?! ...

עליך להרגיש את כל האחריות, האושר והקדושה שבמשימה הזאת.

עליך להרגיש שהשם "אב" משח אותך לכהן גדול...

אם אינך מרגיש כשיא האושר את ההזדמנות הזאת של "התמכרות מושלמת" לטובתו של בן אדם, אם הרגש הזה אינו מעורר בך שמחה של מצווה בלי מיצרים, ואם הנתינה אינה גורמת לך אושר יותר מאשר הקבלה - הרי לא ראוי לך להיות לאב!".

הרש"ר הירש עומד על כך כי ישנם מספר תהליכים חינוכיים שהילד יכול לעבור אך ורק בבית הוריו.

עלינו-ההורים לעורר בלב הילד רצון לרכוש חכמה, עוד בטרם נשלח לבית הספר.

מתפקידי בית הספר-ללמד את הילד ולהשכילו, אך כמובן שאפשרותו של בית הספר להשפיע על הילד היא רק מאז בא התלמיד בשעריו.

הילד מגיע מחינוכו של ההורים לרצות ללמוד-למקור הלימוד בבית הספר, ילד שלא רוצה לרכוש למידה, לא יוכל לקנות רצון זה בבית הספר.

את העידוד החשוב ללמוד ולהחכים צריך להקנות לילד מינקותו-מבית הוריו, ולכן ברור שרק ההורים הם היכולים לטפח חשק זה.

עלינו ההורים מוטלת המשימה להרגיל את ילדנו בהנהגת החיים המושתתת על מוסר התורה וזאת על פי הידיעות שרכש בבית הספר".

כלומר, בית הספר מסוגל וצריך להקנות לתלמידיו את הידיעה כיצד אמורים להיראות חייהם על פי התורה, אולם אין בית הספר מסוגל לגרום לתלמידיו לרצות ולאמץ לעצמם חיים אלו.

חלק זה, הוא כבר מתפקידם של ההורים, וזהו משימת החיים שלהם.

בקיצור: החינוך על ידי ההורים הוא חינוך מעשי, והחינוך של בית הספר הוא במסגרת ההוראה.

משולש החינוך

כדי לגרום לילד לרצות ולהשקיע משאבים להצליח בלימודים, עלינו ההורים להיות במקום הזה. עלינו להאמין ביכולותיו של הילד ולגרום לו "רצון" לשאוף ולהתקדם. היכולת לגרום לילד לאמץ את דרך החיים הרצויה מושתתת בראש ובראשונה על דוגמא אישית שלנו בבית ושל המחנך והצוות החינוכי בבית הספר.

כדי שתהיה התקדמות מרבית, עלינו לעבוד בשיתוף פעולה עם צוות בית הספר. כאשר ילדנו יראה שלמחנכיו ולהוריו יש שיתוף פעולה לקראת מטרה משותפת בחינוכו, עיצוב אישיותו והתקדמותו הלימודית- גם הוא ירצה להיכנס למעגל ההצלחה הזה ולהצליח.

שיתוף פעולה זה, נקרא "משולש החינוך" ההורים, המחנך והילד.

בחזרה לשיטת השלבים

משפט חכם אומר: "קח אחריות, קבל מחויבות ושאף להצלחה- בכוחות אלו תוכל להעפיל לפסגת ההרים".

אך ילד שאינו מאמין ביכולותיו, יתקשה מאוד לקבל אחריות-כי הוא אינו נמצא במקום הזה.

ילד שנמצא במקום של הישרדות נפשית או רגשית, לא יכול לקבל החלטות נכונות של רצון להתקדם ולהצליח.

ילד שמרגיש מאוים מבחינה פיזית או רגשית, נמצא במקום מאוד נמוך בסולם ההצלחה. ילד זה צריך להעלות לפחות למדרגה של הרגשת ביטחון ואמונה בכדי לראות את האפשרות של התקרבות להצלחה.

בשני הפרקים האחרונים, דיברנו על שיטת השלבים, שבה אנחנו עובדים על העיקר כאשר אנחנו מתקדמים עם הילדים שלב אחר שלב.

"שיטת השלבים" היא שיטה נפלאה והורים רבים שהיו כמעט "על סף ייאוש" עם הילדים מבחינת הצלחה לימודית והתנהגותית, כאשר קיבלו על עצמם את העבודה בשיטה זו- ראו ב"ה הצלחה גדולה.

במסגרת המאמרים הבאים, אני רוצה לרתום אתכם ואת ילדיכם לדרך חדשה של הצלחה. נזכור תמיד שכלל ראשון הוא: תפילה, כל אחד בשפתו הוא, יספר לה' יתברך מה עובר עליו ב"שלום בית" עם בן הזוג, בקשר עם הילדים, עם הפרנסה, ובעיקר עם ה"שלום בית" שלו הפנימי. הדרכה מפורטת של "שיחה עם ה'" אפשר למצוא בספר הקדוש "בשדי יער" ובדיסקים של מו"ר הרב שלום ארוש שליט"א.

מתנת פתיחה

עלינו לזכור שביחד עם הרצון להשתנות ולהתחיל מחדש לצעוד בדרך ההצלחה, נקבל גם "כמתנת פתיחה" קשיים. שהרי: "כל ההתחלות קשות". ועלינו להיות מוכנים לכך שיהיו לנו ניסיונות וקשיים, אבל עם אמונה חזקה, רצון מתמיד ותפילה נתגבר על כל המכשולים.

ניסיונות וקשיים הם לא רק מנת חלקם שלנו-ההורים, אלא הם גם מנת חלקם של הילדים ולכן כחלק ממערך חינוך הילדים עלינו לשים לב לנפילות ולכישלונות של הילד ולהדריך אותו בהתאם.

להדריך אותו, פירושו: להיות "במקום ובזמן הנכון" על מנת לתמוך ולעודד ולא ח"ו להשפיל אותו על כישלונותיו ולהשליך אבן אחר נפילתו.

פעמים רבות הילד יוזם בעצמו את נפילותיו כי הוא מצפה מאיתנו שנהיה שם ונתמוך בו. חבל להפסיד זמנים אלו, הם יקרים וחשובים מאוד מבחינה רגשית. בזמנים אלו נוכל לספק לילד את אחד הכלים המועילים ביותר לטיפוח הצלחה והוא "ביטחון".

נתמודד בצורה בוגרת בזמני נפילה וכישלון של הילד, הילד ירגיש שאפילו בזמן שהוא נכשל, אנחנו לצידו, מבינים אותו, תומכים בו ומאמינים שזו רק נפילה זמנית לקראת עליה גדולה יותר.

איך נגרום לילד לרצות

השאלה "איך לגרום לילד לרצות" היא שאלת השאלות, כי באיזה חנות אפשר לקנות "רצון"?! אבל במשפט אחד וכוללני אפשר לומר שצריך להוביל את הילד לדבר אחד: שחוויית הלימוד שלו בחיים תהיה חיובית, מעשירה ומאתגרת.

איך שהילד שלנו ירגיש בחוויית הלימוד שלו בחיים, קשור קשר הדוק לדימוי הפנימי שלו. ילד עם דימוי עצמי נמוך, יקבל את "חווית הלימוד" כעונש.

ילד עם דימוי עצמי גבוה, יקבל את "חווית הלימוד" כפרס.

ילד עם דימוי עצמי גבוה, רוצה להתקדם ולהצליח, כי כך הדימוי שלו בעיני ההורים, החברה ועצמו עולה.

לעומת ילד עם דימוי עצמי נמוך, אינו מאמין שהוא יכול להצליח, הוא מפחד לנסות ולכן אינו רוצה להתקדם ולהצליח.

ילד עם דימוי עצמי נמוך, מפחד מכישלון ואינו רוצה להוריד עוד את דימויו ולכן כמעט ואינו יכול להגיע אפילו למדרגת הרצון.

איך נפתח אצלו את הדימוי העצמי?! ע"י שנספק לו הגנה, יציבות וביטחון היכן? בבית ובכיתה.

ע"י יצירת בית רגוע ובטוח. ע"י משפחה טובה ותומכת. ע"י הורדת ביקורת ושיפוטיות והענקת הרגשת הצלחה בחיים. ע"י שנלמד אותו לשאוף וליהנות מהצלחות קטנות. ע"י שנאיר ונעצים את הטוב שבו. בהצלחה!

לייעוץ טלפוני ללא תשלום/או לתיאום פגישה
צור קשר בימים ג' - ד' משעה 8-10 בערב
נייד: 0548-434-435
מייל: a0548434435@gmail.com

בדיחות הדעת

איזה אישה של קמצן ניסתה את מזלה ואמרה לבעלה תשאיר לי 200 . אז הבעל עונה לה סליחה אישתי אבל אני לא מכיר את השיר

זמנים

תצוה תשע"ח

	ירושלים	תל אביב	חיפה	באר שבע
כניסה	16:56	17:12	17:04	17:14
יציאה	18:09	18:11	18:09	18:11
ר"ת	18:49	18:46	18:47	18:49

קוראים פרשת זכור למפטיר, ומפטיריין לדעת בני אשכנז, שמואל א' פרק ט"ו - כה אמר ה' צבאו-ת. לדעת ע"מ: שמואל א' פרק ט"ו א-לד - ויאמר שמואל

יו"ל ע"י מוסדות "חוט של חסד" רח' שמואל הנביא 10, ירושלים ת.ד. 57669. טל: 02-5812210 פקס: 02-5812252 להצטרפות לקבלה בדוא"ל ולתגובות כתבו לנו 5812210@gmail.com

Breslev.co.il

איש לרעהו

לקט אמרות חז"ל רעיונות, עובדות והנהגות מגדולי ישראל, על מדות טובות שמביאות לאהבת הזולת הנלמדות מפרשת השבוע

ליקוט ועריכה: **יצחק בן אהרן**

כל הזכויות שמורות **למכון אהבת אמת**

אסור להעתיק, לצלם ולהדפיס בלי רשות בכתב

מכון אהבת אמת – המרכז להעמקת ערכי אהבת הזולת

ע"ש ר' צבי יהודה דומוביץ ז"ל – רח' אבן עזרא 2 ירושלים 9242402

טל: 02-5671812 **פקס:** 077-7671812 **דוא"ל:** paypal: ahavemet@012.net.il

שבת קודש ט אדר תשע"ח: הדלקת נרות: ירושלים 4:56 תל-אביב: 5:11 חיפה 5:02 **מוצאי שבת:** ירושלים: 6:10 תל-אביב: 6:11 חיפה: 6:10 **ר"ת: 6:49**

פרשת תצוה

תוכחה בנועם

להוכיח את בניו ותלמידיו בנחת, בנועם ובכבוד!

נלמד מהפסוק: "כתית למאור" (פרק כז-כ)

וכתב רש"י: כתית למאור – ולא כתית למנחות. ומובא (במש"ת) בשם האדמו"ר רבי יחיאל מאלכסנדר זצ"ל, לרמוז מהלכה זו גם לכלל היסודי האמור לענין חינוך בכלל ולענין תוכחה בפרט, שכאשר באים להוכיח ולהדריך את הזולת, יש להזהר לעשות זאת בנועם, ברכות ובאופן מכובד, כי רק בכך תושג המטרה. זהו שאמרו: "כתית" – כאשר מוכיח האדם את הזולת ומבקש לכתת את לבו, יכוון את אופן התוכחה "למאור" – כדי להורות ולהאיר לפניו את הדרך הישרה. "ולא למנחות" – אבל לא כדי להנחיתו ולהשפילו...

מובא (בספר **באה"ח**) שפעם שאל הגה"צ **רבי נטע פריינד** זצ"ל את **החזו"א**, כיצד ראוי להוכיח את התלמידים ולחנכם, האם במקל חובלים או בנעימות ובשפה רכה?

נענה החזו"א והשיב: הרי קיימא לן (**בשו"ע** חו"מ סימן קצח סעיף ט) משיכה אינה קונה ברשות מוכר, ואילו הגבהה קונה בכל מקום, והנה מבואר בגמרא (ב"מ צט.) שאם הכישה במקל קונה בתורת משיכה, ומכאן יש רמז, שעל ידי הגבהת נפש התלמיד בדברי חיזוק ועידוד אפשר להצליח הרבה יותר מאשר להכותו במקל.

והסבא מקלם הדריך פעם משגיח רוחני בישיבה כיצד עליו להוכיח את התלמידים, וכך אמר לו: כשאתה מטיף דברי תוכחה ומוסר לתלמיד פעמיים ושלוש פעמים ועדיין אינו מצייתת, בוודאי תכעס עליו על שהמרה את פיך, ואולם ברגע זה עליך להתבונן ולשאול את עצמך: "למה אכעס על תלמידי, האם אני הצלחתי בפעמיים או שלוש לתקן את חסרונותי הטעונין תיקון"?!

וכבר הזהיר **המאירי** (בפירושו לסוטה מז.) בדברים הבאים: לעולם לא יהא המוכיח כועס בתוכחתו כל כך, עד שיהא דוחה את הנוכח מלפניו מכל וכל, שכל שהוא עושה כן גורם לו קיטרוג ויצא לתרבות רעה. ולא סוף דבר האב או הרב בקטן שדעתו קלה, וכשהאב או הרב דוחהו מכל וכל, יברח ויאבד את עצמו...!

"את אשר יאהב יוכיח"...

סיפר לנו תלמיד ישיבת כנסת חזקיהו כפר חסידים הרב י. וינברג שליט"א: "את אותו אלול נורא שלפני 23 שנים לא אוכל לשכוח! ואקדים: נוהג היה המשגיח הגה"צ **רבי דב יפה** זצ"ל בחודש אלול, אשר מלבד שיחותיו המעוררות הקבועות שבהם היו נוכחים גם אנשי הכפר, היו שיחות מוסר קצרות תכופות מאוד שהיו ניתנים גם פעמים אחדות ביום אחד... (קראנו להן "מבזקים"), הן היו הערות בעלות ערך רב, גם מחמת שנשמעו בתשומת לב מרובה.

"**והנה** בחודש אלול האמור אירע דבר שהפליא את כל התלמידים: כמעט לא נאמרו שיחות מוסר מפי המשגיח. לא רק ה"מבזקים" אלא אף השיחות הקבועות... הרגשנו מעין ריקנות... היו חסרות לנו מאוד שיחות החיזוק לקראת הימים הנוראים הממשמשים ובאים. זו היתה ממש תעלומה ללא הסבר, מדוע המשגיח לא אומר שיחות? כמובן שהבחורים והאברכים ניגשו למשגיח, ביקשו והתחננו, הימים הנוראים מתקרבים ואנחנו צריכים חיזוק, אך לשוא, המשגיח בשתיקתו...

"**כשלושה** ימים לפני יום הכיפורים. בזמן לא שיגרתי לשיחות המוסר. כמדומה בשעת צהרים לפני תפלת המנחה. לפתע פתאום עולה המשגיח על הבימה שליד ארון הקודש. הס הושלך בבית המדרש. דממה מתוחה של יום הדין בחלל האולם והמשגיח פותח ואומר כהאי לישנא (הבאנו את עיקרי הדברים):

"**רבים** מתפלאים מדוע לא נאמרו שיחות השנה... דעו לכם שאינני מכין את השיחות, אלא ברגע שמתעוררת הערה בלב שיש בה כדי לעורר אני אומרה בפני התלמידים ובמיוחד בחודש אלול המסוגל לכך... אני מרגיש שהשיחות שאני אומר, הם דברים שהקב"ה מכניס בפי לומר... ובאמת גם אני התפלאתי, מדוע השנה הזו, הקב"ה לא מעורר בלבי לומר דברי מוסר... וממילא כשלא היה לי מה לומר, לכן לא אמרתי... יתכן שזה משום שאינכם ראויים לכך... ואין זה לרצון לפני השי"ת... שמא עדיין לא חזרתם בתשובה... נותרו ימים ספורים ליום הכיפורים, רצוי מאוד שתשובו בתשובה שלימה כדי שהקב"ה יכפר לכם"...

"**מיותר** לציין שדברים מפתיעים ונוקבים אלו, נפלו עלינו כרעם ביום בהיר. הם חדרו לליבותינו ופעלו את פעולתם יותר מהרבה שיחות... את אותו יום כיפור רווי בזעקות, תפלות ודמעות של תלמידי הישיבה, שלא היה כמותו, לא אוכל לשכוח לעולם!

עלון "איש לרעהו" פרשת תצוה–זכור הוקדש לעילוי נשמת

מרת זלדא ע"ה בת ר' חיים צבי ז"ל, אשת ר' יעקב קאפל צבי מנדל ז"ל

שיום היאהרצייט חל ביום שושן פורים ומנוחתה כבוד בהר הזתים ירושלים עיה"ק תובב"א

ת . נ . צ . ב . ה .

משפחת ר' נתן אפטרגוט - אנטוורפן, בלגיה **משפחת ר' יוסף בנימין הכהן** - בני ברק, ישראל **משפחת ר' מרדכי מנדל** - וינה, אוסטריה

מעלה לאדם המקרב את הבריות לדרך הישר מתוך אחוה ורעות !

נלמד מהפסוק: "ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך... מתוך בני ישראל לכהנו לי" (פרק כח–א)

ושואלים המפרשים: מדוע לא נבחר משה להיות הכהן הגדול! ומבארים (המגיד מדובנא בספר אהל יעקב, ועוד): משום שתפקידו של הכהן לשאת עליו עוון בני ישראל, לכפר עליהם, לעשות עבודת העם, מצריכו להיות "מתוך העם" להיות מעורב בו, להכיר את חולשותיו ומגרעותיו, צרכיו וטרדותיו. לא כן משה רבינו הרחוק יותר מתשוקותיו של בשר ודם, המסוגל לעלות השמימה ולהיות מעורב עם המלאכים ללא אכילה ושתיה, אינו יכול להשתמש באצטלא זו. משום כך, אהרן שהיה קרוב יותר אל העם, היה אפשר בידו לנהוג במדה זו של "אוהב שלום ורודף שלום, אוהב את הבריות ומקרבן לתורה" כמו שאמרו חז"ל (באבות פ"א–יב).

על מעלת המקרב, מובא ב**זוהר הק'** (ח"ב קנח:): "זכאה בעי למירדף בתר חייבא ולמקני ליה באגר שלים וכו' ודא איהו שבחא דיסתלק ביה קב"ה יתיר משבחא אחרא" [=הזכאי צריך לרדוף אחרי החייב ולקנות לבו בכל האמצעים כדי להחזירו בתשובה, וזהו שבחו הגדול של הקב"ה ומתעלה בו יותר מכל שבח אחר].

הגראי"ל שטיינמן זצ"ל הביא בספרו (**ימלא פי תהלתך**) דברים נוקבים בענין זה מספר "תנא דבי אליהו" וכך נאמר שם: "ושמא תאמר אותן שבעים אלף שנהרגו בגבעת בנימין מפני מה נהרגו? לפי שהיה להם לסנהדרין גדולה לילך ולקשור חבלים של ברזל במותניהם ולהגביה בגדיהם... ולחזר בכל עיירות ישראל, יום אחד ללכיש, יום אחד לבית אל, יום אחד לחברון, יום אחד לירושלים, וכן בכל מקומות ישראל, וילמדו את ישראל דרך ארץ... כדי שיתגדל ויתקדש שמו של הקב"ה בעולמות כולן... והם לא עשו כן, אלא כשנכנסו לארצם כל אחד ואחד מהם נכנס לכרמו ולשדהו ואומרים שלום עלי נפשי כדי שלא להרבות עליהם הטורח...

"**לפיכך** בגבעת בנימין שלא היו עוסקים בתורה ובדרך ארץ נתקבצו ויצאו למלחמה ונהרגו בהם שבעים אלף, ומי הרג את כל אלה הוי אומר לא הרג אותן אלא הסנהדרין הגדולה".

מדברי חז"ל אלו לומדים דבר נורא - מבהיר הרב שטיינמן - האחריות על כל הנפשות האלו שנהרגו הוטלה על הסנהדרין. אם הם היו הולכים יום אחד לעיירה זו ויום אחד לעיירה זו והיו מקרבים את כלל ישראל לתורה ודרך ארץ, כל זה לא היה קורה. הדברים הנוקבים הללו ממחישים את האחריות הכבידה שיש על כל אחד. גם היום כל אחד יכול לעשות. יש אפשרות להשפיע שימסרו את הילדים למוסדות שלומדים תורה, ואם לא הולכים למקומות תורה, הם יוצאים ח"ו לתרבות רעה. ומי אחראי לכך? כולנו! ואם יכול לעשות ואינו עושה, הקב"ה תובע!

שגור היה בפי **כ"ק האדמו"ר מקלויזנבורג – רבי יקותיאל יהודה הלברשטאם** זצ"ל לדרוש, בדרך צחות, את הפסוק בפרשת נצבים (דברים כט-יז, יט) "פן יש בכם איש... אשר לבבו פונה היום מעם ה'... והתברך בלבבו לאמר שלום יהיה לי, כי בשרירות לבי אלך לא יאבה ה' סלוח לו".

לכאורה: אם מדובר באדם רשע, מה איכפת לו אם לא יאבה ה' סלוח לו? אלא כוונת הפסוק כלפי איש צדיק המתברך בלבבו "שלום יהיה לי" - אדאג רק לשלום נפשי שלי, ו"כי בשרירות לבי אלך" - אטפל רק במצבי הרוחני, ולא אהיה מוטרד כלל ממצבו של איש זולתי. כלפי "צדיק" כזה באה האזהרה: "לא יאבה ה' סלוח לו".

הגאון רבי יהודה צדקה זצ"ל, לא חדל מלשאת דברותיו בקרב העם גם בימי חוליו בערוב ימיו, והסביר טעמו: "וכי ידעתם איזו אחריות אני מקבל עלי אם אנוח? הנה זה מקרוב בא אלי יהודי בעל חזות חרדית ומספר לי שבעבר היה חילוני גמור, אבל בהשפעת דרשה אחת שלי, בשכונת קטמון, חזר בתשובה והציל עצמו וביתו מרדת שחת"...

משכיל אל דל...

סיפר הגר"ש גרוסברד זצ"ל על שהיה רגיל לנסוע מידי פעם עם **הגרא"מ שך** זצ"ל לאסיפות של מוסדות ה'חינוך העצמאי' בירושלים. והנה באחת הנסיעות כשנסעו במונית, פנה הרב גרוסברד לנהג המונית ושאל אותו: "האם אתה נוסע במונית בשבת"?

הרב שך שמע את השאלה ונזעק: "יהודי שואלים כאלו שאלות"?! היאך אתה חושד כך ביהודי ושואל אותו כזו שאלה"?!

לימים פגש הנהג את הרב גרוסברד וסיפר לו: "אתה זוכר שנסענו פעם ביחד, והרב שך צעק, למה אתה שואל אותי כזו שאלה אם אני נוסע בשבת. ובכן, אומר לך את האמת, דע לך שהייתי מחלל שבת רח"ל, אבל כשראיתי איך שהרב שך התרגז על מה ששאלת אותי, הגערה הזו עשתה עלי רושם עז והביאה אותי לבושה גדולה עד שהפסקתי לנסוע בשבת...

מפי הגר"ר קרלנשטיין זצ"ל

"דרכיה דרכי נועם"...

פעם נסע הגאון **רבי שלמה זלמן אויערבאך** זצ"ל במונית עם נהג שלא שמר תורה ומצוות רח"ל. הנהג שראה רב זקן נכנס לרכבו החל לשוחח איתו על עניינים העומדים ברומו של עולם... בתוך הדברים התאונן הלה שאי אפשר לחיות כשומר תורה ומצוות, שהרי הרבנים עונים על כל שאלה "לא, לא, לא"...

שמע רבי שלמה זלמן ולא השיב לו מאומה. לאחר מספר דקות הגיע הנהג לאחד הצמתים ונעצר ברמזור אדום והמתין עד שיחליף לירוק. או-אז פנה אליו רבי שלמה זלמן ואמר: "אי אפשר לחיות במדינה הזו, הרי כל הזמן כשרוצים לנסוע אומרים לנו: "לא, לא, לא"!

שמע הנהג את טענתו והרגיעו: "הרי אדרבה, זה טוב כך, כי אילו היו נותנים לכל אחד לנסוע כרצונו ללא מעצורים היו מתנגשים זה בזה ואיש את רעהו חיים בלעו, ולכן קבעו חוק במדינה שחייבים לעצור באדום ואז יוכלו לחיות במנוחה ובשלוה"...

אמר לו רבי שלמה זלמן: עכשיו וודאי תבין שכך גם בחוקי התורה, כדי לחיות כמו שצריך ולא יהיה מצב של איש את רעהו חיים בלעו מחוייב אדם להעמיד "אור אדום" ולהמנע מלעשות מעשים שאינם הגונים.

באר החיים – חנוכה

לבל ידח ממנו נידח...

פעם הגיעו אנשים אל הצדיק **רבי אפרים הכהן** זצ"ל באישון לילה ונפשם בשאלתם: ישנה נערה מבית שומרי תורה ומצוות החפצה להנשא לבחור המחלל שבת רח"ל, וההורים חוששים שאם לא יסכימו לרצונה אזי עלולה לשלוח יד בנפשה רח"ל. הדבר מצריך פתרון דחוף, ושואלים מה עליהם לעשות במצב כזה?

רבי אפרים הרהר במבוכה, מספר רגעים, בבעיה הסבוכה: מצד אחד היאך אפשר להסכים שנערה יהודיה תנשא לאדם המחלל שבת שחטאו חמור ביותר, אך מצד שני היאך אפשר ליטול סיכון לאיבוד נפש מישראל?!

לאחר מחשבה אמר להם. רבי אפרים כי חפץ להפגש תחלה עם הבחור ורק לאחר מכן יורה להם מה יעשו. ואכן הבחור בא לפניו, ורבי אפרים החל להסביר לו בנחת ובנועם את גודל יקרת מעלתו של היהודי ואת חן ערכה הנשגב של קדושת השבת בעם ישראל, וכך הסביר לו באריכות ובסבלנות רבה במשך חמש שעות רצופות! עד שלפתע פרץ הבחור בבכי מזעזע כשהוא ממלמל בבכיות כי לא ידע עד כמה חמור חילול השבת. והוא קיבל על עצמו במעמד זה לשוב בתשובה שלימה ולשמור שבת כהלכתה.

טוב וראוי לכל אדם לשית על לבו מצוקות בני ישראל כדי שיתפלל עליהם תמיד !

נלמד ממה שנצטווה אהרן "ונשא אהרן את משפט בני ישראל על לבו לפני ה' תמיד" (פרק כח–ל)

ופירש הספורנו: כדי שיתפלל עליהם שיזכו במשפט. עכ"ל. נמצאנו למדים, שכדי להתפלל כראוי על בני ישראל, יש הכרח לשאת על הלב את צרכיהם של ישראל. יש הכרח לחוש בצערם.

כידוע, מעלת התפלה ותועלתה תלויה בכוונת הלב. ככל שמתפלל האדם מעומק לבו כך תתקבל תפלתו גם אומות העולם מודעים לכח התפלה הזה שיש לעם ישראל, והבאנו בעבר מספר דוגמאות לכך. וכן מצינו במעשה דנקדימון בן גוריון (המובא בתענית יט:) שפעם עלו ישראל לרגל לירושלים ולא היה להם מים לשתות [יתכן מפני עצירת גשמים]. וביקש נקדימון בן גוריון, שהיה עשיר גדול, מהגמון אחד שילוה לו שתים עשרה מעיינות מים תמורת שיחזיר לו אותם אחר ירידת גשמים, וקבעו תאריך, והתחייב שאם לא יחזיר לו מים, ישלם תמורתן שתים עשרה ככר כסף.

כשהגיע יום הפרעון ועדיין לא ירדו גשמים, שלח לו אותו גוי מספר פעמים שעליו לפרוע ככרות כסף. ונקדימון השיב לו שעדיין יש שהות עד שקיעת החמה שמא עד אז ירדו גשמים. ומספרים חז"ל שלקראת ערב נתעטף נקדימון בטליתו ועמד בתפלה לבקש על הגשמים ומבאר **המהר"ל** (ב**באר הגולה**) שהעיטוף היה כדי שלא יוסח דעתו ותהיה התפלה מעומק הלב ובכוונה גמורה.

ומעניין פירושו של **רבינו יוסף חיים מבגדד** זצ"ל (בספרו **בן יהוידע**) שביאר, מדוע באמת חזר ותבע אותו הגמון את כספו שוב ושוב באותו יום ולא המתין בסבלנות עד הערב? אלא ידע בכח תפלתם של הצדיקים שמסוגלים בכוונת תפלתם לשנות סדרי הטבע (כפי שאכן אירע), ולכן בבקשות חוזרות ונשנות אלו, חפץ היה להטרידו ולצערו ולבלבל דעתו ומתוך כך לא יוכל להתפלל בדעה צלולה ובישוב הדעת ותשובש כוונת תפלתו שלא תועיל להוריד גשמים, וירויח את הכסף הגדול שהובטח לו. עכ"ד הבן יהוידע.

נוסיף על כך ונאמר, כי אדרבה, התגרויותיו של הגוי רק חיזקו יותר ויותר את כוונת התפלת של נקדימון, שכן ראה בכך זילזול בכבוד שמים באם יקויים רצונו של הגוי ונתעורר להתחזק בכוונת התפלה למען כבודו יתברך שיראו הגויים אהבת השי"ת לעמו. וכפי שהבאנו (ב"**איש לרעהו**" גליון פרשת ויחי) מספר דוגמאות מהתורה והש"ס שהצדיקים חיפשו אמתלאות שונות כיצד לעורר ולהחיות בלבם תמיד את צער הצרה עליה התפללו, ולא נתנו לסיבות חיצוניות לבלבלם ולהרגיע אותם מצערם, כדי שתהיה כוונתם שלמה בתפלה.

יתכן לומר שזה היה הציווי המיוחד אל אהרן בפרשתינו, שישא על לבו את צרכיהם של ישראל **תמיד**. היינו בכל עת ובכל שעה ירגיש בצערם של ישראל במלא התעוררות כוונת הלב כאילו נתחדשו צרכיהם ומצוקותיהם בשעה זו ממש.

זו הייתה מעלתו המיוחדת של מרדכי הצדיק כפי שהודגש במגילת אסתר, שאחרי שהרכיבוהו על הסוס ברחוב העיר וקראו לפניו "ככה יעשה לאיש"... נאמר "וישב מרדכי אל שער המלך" וביארו חז"ל (מגילה טז.) "לשקו ולתעניתו" ללמדינו שלא נתן למתנת הכבוד שהוענק לו מהמלך להרגיע את צערו, מהצרה הגדולה שישראל נתונים בה, אלא חזר למצב הרגשת הצער בדיוק כפי שהיה קודם.

ושמענו בשם **הגר"מ דרוק** זצ"ל ראיה נוספת ליסוד שלמדנו מנקדימון, מגמרא (כתובות סב:) המספרת על בנו של רבי שנשא אשה ויצא מביתו למספר שנים כדי ללמוד תורה, ובנתיים נעשית אשתו עקרה. ואמר רבי: מה נעשה? אם יגרשנה יאמרו לשוא המתינה לו, ואם ישא אשה נוספת יגרום לחשד, ועל כן ביקש עליה רחמים ונתרפאה מעקרותה.

ושאל הרב דרוק: למה הוצרך לכל החשבון הזה ולא התפלל מיד שתתרפא? אלא למדנו מכאן שכוונת התפלה המושלמת שמסוגלת לחולל ניסים היא רק כשהיא מתוך הרגשת הכרח גמור לתפלה בלבד, ושאין כל אפשרות להמלט מהצרה באופן אחר. ולכן רק אחרי שבירר שאין כל מוצא, ניגש לתפלה המוכרחת הזו שחוללה את הנס. [וזה גם מסביר מדוע נקדימון לא הקדים לבוקר, את תפלתו החזקה, אלא המתין עד השעה האחרונה של היום.]

"לזעוק רק אל ה'..."

סיפר הרה"ק **רבי גדליה משה מזוועיהל** זצ"ל כי הוא עצמו הכיר בני עיירה אחת שהיה להם רק רופא אחד ורוקח אחד, והיו אלו השניים מפקיעים מחירים הן על בדיקת הרופא והן בהכנת סממני הרפואה.

התכנסו בני העיר ל"אסיפה דחופה", ודנו ביניהם היאך להתמודד עם הרעה הזו. לבסוף החליטו פה אחד שמהיום והלאה לא יפנו בני העיר אליהם, אלא כל מי שיש לו חולי בביתו, יזעק אל ה' אלוקיו בתחינות ובבקשות "רפאינו ה' ונרפא", וכן בברכת "אשר יצר" ויכוון שהרופא כל בשר יפליא לעשות, לרפאותו ולהחיותו.

והנה כעבור שנה בדקו ומצאו שלא מת אפילו אחד מבני העיר בכל השנה שעברה, זולת הרופא והרוקח. כי המתפלל מתוך עמקי הלב ובאמונה שלימה בבורא עולם, ינצל מכל פגע ומכל מחלה.

באר הפרשה

כוחה של תפלה...

הרבנית קנייבסקי ע"ה אשת חבר לגאון **רבי חיים קנייבסקי** שליט"א היתה מאריכה בתפילותיה שעות ארוכות, וכל שכן בימים הנוראים שבהם היתה מאריכה במיוחד.

שאל אותה רבי חיים בתמיהה: "על מה את מתפללת כל כך הרבה זמן"? ותשובתה היתה: "אני מתפללת על כל אחד ואחד מילדינו בנפרד, וגם על הנכדים הנשואים, כל נכד בהזכרת שמו ושם אמו, שיזכו לזרע של קיימא, ואחר כך, שהכל ילך כשורה, ואחר כך, שתהיה לידה קלה, ואחר כך שיגדלו את התינוק בקלות, ואחר כך שיגדל בתורה וביראת שמים, ואחר כך, ואחר כך.... לאחר מכן אני מתפללת על הנכדים הלא נשואים, שיעשו רצון קונם. שיתמידו בתלמוד התורה הקדושה, ושיהיו בעלי מדות טובות, ושימצאו את זיווגם במהרה. אחר כך אני מבקשת על כל ידידותי, ואחר כך על כל החולים והחולות, ואחר כך על כל הרווקים והרווקות, ואחר כך על כל העקרות, והרשימה עוד ארוכה"....

וסיפרה הרבנית שלמדה מאביה **הגרי"ש אלישיב** זצ"ל על כוחה של תפלה ממעשה שהיה: "אחותי בהיותה קטנה חלתה במחלה קשה ואושפזה בבית החולים. באחד הימים כשהגעתי לשהות לצידה, שמעתי מהרופא כי מצבה אנוש ושעותיה ספורות. לא השתהיתי. אמרתי עמה את נוסח הווידוי, נפרדתי ממנה ורצתי הביתה להודיע להורי את הבשורה המרה. אפילו שהמצב היה נואש אבל הרי "אפילו חרב חדה מונחת על צווארו של אדם, אל יתייאש מן הרחמים".

על כן נכנס אבא לחדר השני, ועמד מול ארון הספרים ונשא תפלה נרגשת מעומק הלב לרפואתה של הילדה. ואכן תפלתו התקבלה ואירע הנס! אחותי יצאה מכלל סכנה, ובהדרגה שבה לאיתנה. כח התפלה של אבא העניק לה עוד חמישים שנות חיים...

בית אמי

"צעקות ובכיות של אמא יהודיה"...

סיפר הגר"מ שטרנבוך שליט"א: אמי ע"ה התאלמנה בגיל צעיר, ומידי שנה היתה עולה לקבר בעלה ביום היאהרצייט והיתה מתפללת בבכיות ובדמעות שליש וזועקת במר ליבה: "רבונו של עולם, הרי שלושה שותפים יש באדם, הקב"ה, אביו ואמו. ואתה הרי לקחת מבני ובנותי שליש אחד, הלא הוא אביהם, ואני אינני יכולה להיות במקום האב, וא"כ נופל עליך השליש של האבא שהרי אתה כל יכול, וא"כ תמלא את מקום האב ותדאג לחינוך בני ובנותי והרי הבטחת בתורתך שתשמע קול בכיות אלמנה"...

וכך היתה בוכה בדמעות שליש על חינוך בניה ובנותיה על קבר בעלה מידי שנה בשנה, והיה קול בכיה נשמע למרחוק עד שהשומעים הנוכריים בבית הקברות היו מתפלאים לשמוע כאלו צעקות ובכיות גדולות עד שהתרגלו והבינו שאלו צעקות שצועקת אמה יהודיה לקב"ה מתוך אמונה בכח התפלה, והיו משתוממים מגודל האמונה של עם ישראל שצועקים להקב"ה בבכיות ובדמעות ממש.

ומי כעמך ישראל

בין איש לרעהו – סיפורים בני זמננו

מעשה בכדורי–קלקר

כבר אמנם חלפו כמה שנים מאז התרחשות הסיפור, אבל הרושם על גיבוריו עדיין לא פג. דווקא עכשיו החליטה משפחת **'קאי'** מביתר-עילית, לשתף אותנו בו.

* * *

בִּתם הייתה אז בת שנתיים. מכונת הכביסה התקלקלה. גם זו לטובה. - הגיעה הזמן לחדשה. כמו תמיד הגיעה המכונה באריזה מרופדת ב"בולם-זעזועים" כלומר, קלקר.

מה זה קלקר? עבורנו המבוגרים זה "משהו בדרך לפח האשפה". עבור מי שמבין בתחום זה "פוליסטירן מוקצף", אבל עבור הילדים זה "עולם ומלואו". מייצרים ממנו **"עננים"**! הופכים אותו **ל"שלג"**! או משתמשים בו **כ"מחולל צמרמורות"**. וכשמסתיימים הרעיונות היצירתיים מנסים לבדוק מה קורה אם דוחפים כדור קלקר לאוזן...

זה בדיוק מה שעשתה ילדתם הקטנה.

סתם כך, מתוך סקרנות.

למזלה הטוב הבחין בכך אביה באופן מיידי. לקח אותה לרופא שהחדיר לאוזן כלי דומה לצבת, וחילץ משם את הכדור התועה.

סוף טוב הכל טוב - אבל זה לא היה הסוף.

חלף שבוע, והפעם זה קרה בזמן הכי גרוע: ערב שבת קודש, הבית על גלגלים, ניקיונות, בישולים, הכנות, והנה שוב: כדור קלקר באוזן! ההורים מיהרו לבדוק את האוזן, לראות 'הכצעקתה', והנה אכן כך הדבר. הילדה הקטנה אפילו "הודתה באשמה".

מה עושים עכשיו? השבת מתקרבת בצעדי ענק, אך האם אפשר להמתין עם דבר כזה?

טלפונים לפה ולשם, עד שאמו הציעה שתתקשר לבדוק את הדבר אצל קרוב משפחתם שהוא רופא ילדים. הרופא הציץ בשעון ופסק: "שלוש שעות עד שבת? יש לכם עדיין זמן! כדאי לפנות למיון".

כל הבישולים כבר היו מוכנים, אם המשפחה מאוד הצטערה נוכח הסיטואציה המפתיעה שתכריח אותם לארוז הכל. מה לעשות? הבית של ההורים קרוב יותר לבית החולים, ואף אחד הרי לא מבטיח להם להשתחרר מבית החולים לפני שבת!

לפני היציאה, הציע לו אחיו של ראש המשפחה **"תנסה לחשוב למה השם שלח אותך לשם".**

זו כבר הייתה משימה לא פשוטה. להחליף בית חם בחדר מיון, ועוד סמוך לשבת, זו ממש לא סיטואציה נוחה. לך תבין מה מסתתר כאן, ומדוע גלגלה כך ההשגחה?!

* * *

עם הגעתם לחדר מיון, כבר עמד השעון על שעתיים לפני שבת. ובבית חולים, כידוע, עומד הזמן מלכת.

מתעכבים ומתעכבים ואז שוב מתעכבים. לבסוף מגיע רופא עם כיפת-מחמד לראשו. שבת-שלום. 'שבת שלום!' הוא בודק את הילדה ומודיע שיש לבצע שאיבה של הכדור. להמתין עם זה לאחר השבת? חס וחלילה! מה פתאום! זה דחוף!

שואבים את הכדור, ואז מתגלה שזה כדורים. מיעוט רבים שניים. שניהם בחוץ ברוך השם, למערכת האוזן שלום.

הרופא מתפנה לכתוב דו"ח טיפול בגליון הרפואי, והאבא נזעק. למה לא להשתמש בעובדים הגויים? מדובר בבית חולים שומר הלכה, ככזה יש בו פקידים שאינם מבני ברית שמילוי דוחו"ת רפואיים הוא בכלל תפקידם בשבת.

מה פתאום! - נזעק הרופא. שאני אתן פרנסה למחבלים האלה? שאעניק להם יחס?

"אם תחלל שבת" משיב לו האבא בטון נינוח אך נחרץ "זה יותר גרוע!"

"ובכלל, מה הרווח שלא להעסיק אותם. הם הרי ממילא יקבלו את המשכורת שלהם. אבל אם תשתמש בם - תציל את עצמך מאיסורי שבת..."

זה עדיין לא השפיע, אבל כאן הוא מצא את עצמו מוסיף עוד כמה משפטים במעלת חשיבות ויקרת שבת-קודש. הרופא צעד לכיוון הדֶסק של המזכירה הגויה, ומלמל: אני לא מאמין שאני עושה את זה. אני כבר עובד כאן עשר שנים וזו פעם ראשונה שאני הולך להקריא את הדו"ח באוזני המזכירה, ולא לכתוב אותה בעצמי. אני לא מאמין.

והאב עונה לו: עכשיו קיבלתי תשובה לשאלה של אחי.

-של אחיך?!

כן. הוא ביקש ממני לנסות לחשוב **למה השם שלח אותי לפה...**

* * *

אז לאחר מעשה הכל ברור: כל התקרית, והטרטורים שבעקבותיה, נועדו למטרה אחת: להציל יהודי מאיסורי שבת.

האם זה לא השתלם? האם יש כלי שיכול לאמוד את הטובה הנצחית שעשה אותו יהודי עם אותו רופא?

ברור לכל בר-דעת שכל הטרחה הייתה משתלמת, שכן הפירות שהיא נתנה הן פירות של נצח. פירות מסוג שאין להן תעריף בעולם שהמושגים שלו מסתיימים במיליארדים!...

ואנחנו? אנחנו שיכולים לצאת ולהשפיע לטובה על הזולת, גם בלי שיחדרו שני כדורי קלקר לאוזן של הילדה הקטנה שלנו, האם אנו עומדים במשימה?...

היית מעורב בסיפור שקשור לבין אדם לחבירו? שמעת ממקור ראשון?
ספר לנו עכשיו! פקס: 077–7671812 דוא"ל: ahavemet@012.net.il

עלון "איש לרעהו" פרשת תצוה הוקדש לעילוי נשמת
האשה מרת חנה נחמה [המכונה נעמי] ע"ה בת הרב יעקב ישראל ז"ל
נלב"ע יא אדר ב ת.נ.צ.ב.ה.
נתרם על ידי משפחתה היקרה שיחיו לאוי"ט

ליקוטים נפלאים
פרשת תצוה

"ויקחו אליך שמן זית זך (כז, כ)

ישראל נמשלו לזית. מה זית זה מוציא את שמנו רק לאחר שכותשים וסוחטים אותו, כך גם ישראל מגלים את מעלותיהם לאחר שמביאים עליהם ייסורים.

מסופר על הגאון ר' נחום מהורדנא, שכידוע לא היה איש כמוהו אשר שבע מרורים סבל ומכאובים, שכאשר חלה, אמרו לו תלמידיו: "רבנו, הרי מצינו בחז"ל אודות רבי יוחנן שבאו עליו ייסורים ואמר: 'לא הן ולא שכרן', ומאז הרפו ממנו, אף כבודו יאמר כן ורצון יראיו יעשה!"

אמר להם: "בואו ואמשול לכם משל. למה הדבר דומה: פעם ביקש המלך לבקר ולראות מקרוב את סדרי הערים והתנהגות מושלי המחוזות שתחת שלטונו, ודווקא אז קרה שלא היה שום אסור בבית הסוהר המרכזי, ושר בית הסוהר חשש לגורלו, שמא יחשוד בו המלך שהוא לוקח שוחד ומשחרר אסירים שלא כחוק. יצא לרחובה של עיר וביקש מיושב קרנות, בטל ממלאכה, שיאות לישב בבית הסוהר מספר ימים וכתמורה יקבל תשלום נאות.

הלה הביע את הסכמתו בשמחה, ויעש כן.

לימים, אחר ביקור המלך, נתפס אותו איש עני בגלל מעשה פלילי, נשפט ונגזר עליו לרצות מספר שנים בבית הסוהר. אלא שלמרבה הפלא סירב הפעם אותו עני ואמר: "לא הן ולא שכרן! איני חפץ יותר בבית הסוהר ומוותר אני על השכר".

אמר לו הממונה: "טיפש שבעולם! בעבר, אכן, היית נקי מכל פשע ואשמה, על כן נתתי הבררה בידך, שאם רצונך להיכנס לבית הסוהר תפוצה תמורת תשלום, ולא - הנך חופשי לנפשך. אך לא כן הפעם, שיש אחריך קופה של שרצים, עליך לשבת בכלא על כרחך".

רבותינו וגדולי קדמונינו שהיו נקיי כפיים וברי לבב, ללא שום כתם ורבב, וייסוריהם לא היו אלא ייסורים של אהבה לשם שכר, יכלו לומר: "לא הם ולא שכרם", אבל איך נעז אנחנו בבושת פנינו לומר לייסורים הבאים עלינו, שהם גמול וענישה על מעשינו ומחדלנו: "לא הן ולא שכרן"?

הקדוש ברוך הוא עשה עמנו חסד, נתן לנו קצת ייסורים כדי לנקות אותנו, ויש לקבלם בהבנה". וכבר אמר שלמה המלך: "כני את אשר יאהב ה' יוכיח, וכאב את בו ירצה"(משלי, ג' יב')

סיפר הגה"צ רבי יעקב גלינסקי זצ"ל: מעשה בחולה אנוש ששכב על ערש דווי והיה מתייסר בייסורים קשים ומרים. הוא היה מחובר למכשיר הנשמה ולמכשירים שונים שבאמצעותם נשאר בחיים.

הרופא המטפל בו, כשראה את גודל ייסוריו הרבים, החליט שממילא אין לחולה סיכויים, וחבל שיתענה בייסורים קשים ומרים. על כן הסיר את כל המכשירים שהחולה היה מחובר אליהם, ולאחר זמן מה הלך החולה לבית עולמו.

כעבור מספר ימים נתגלה החולה אל הרופא בחלום ואמר לו "נותרו לי לחיות עוד ארבעה ימי חיים של ייסורים קשים ומרים ובאמצעותם היו נפתחים בפני שערי גן עדן, ואילו עכשיו, כשהסרת ממני את המכשירים, גרמת בכך שאמות ארבעה ימים קודם, ואינני יודע כמה זמן יקח עד שאזכה להתנקות משארית עוונותיי". (כידוע, ייסורים בעולם הזה ממרקים יותר מאשר ייסורי גיהינום). הרופא התעורר משנתו והחליט על אתר לשוב בתשובה שלמה.

("לשכנו תדרשו" ח"א עמ' שיא')

"וייקחו אליך שמן זית זך..." (כז, כ)

הפרשה פותחת בשמן זית. ולכאורה זה מתאים לחומש ויקרא בפרשיות הקרבנות והמנחות?

כמו גם פרשת תצוה חלה בדרך כלל עם פרשת זכור, מה הקשר ביניהם?

התשובה היא: עמלק בא לקרר את האמונה במציאות ה' (אמבטיה רותחת) לא בשביל שלל, חבל ארץ, אלא נטו בשביל "לקרר את האמבטיה".

גם המן מזרעו של עמלק: מגילת (גילוי) אסתר (נסתר) צריכים לצרף את כל הסיפורים במגילה כדי לראות את מציאות ה'.

המן מנסה להראות שזה צירוף מקרים..

כן הוא שמן זית לא נגלה לעיני המתבונן אלא לאחר כתישה, שאז מקבלים שמן זית זך. מי שלא יתבונן בתפוקתו של שמן הזית - לא יוציא ממנו מאומה ולא יוכל להאיר את מקומו..

אדם שלא יתבונן יישאר בחושך לעולם. (אמונה שלמה)

"להעלות נר תמיד" (כז, כ)

פירש רש"י עד שתהא השלהבת עולה מאליה.

ובכדי לבאר את פירש רש"י על פי הסבר לאיש שיושב לו בביתו קופא מקור, סערות רוחות וגשמים בחוץ, חלונות הבית רועדים מפרצי הרוח החודרים דרך חרכיו, עד שהסערה שולטת פנימה בכל פינות חדריו, ארכבותיו דא לדא נקשן, ואין עצה אלא להדליק את האור כדי לחמם את עצמותיו היבשות. בתוך הבית מונחים להם עצים טובים, באין ברירה אחרת בידו ניגש הוא אל המלאכה למלאות צרכו במעט עצים אלה, הצית בהם את האש אשר חיש מהר נדלקו, אך לא עלתה בהם השלהבת כראוי עקב הכמות הקטנה שבהם, וממילא לא היה בה בכדי לחמם את הבית ולגרש הקור השורר בין כתליו. ביודעו פרק בטבעה של האש, טרח ואסף מכל פינות ביתו כלים מכלים שונים על מנת לנפנף בהם על יד האש, בכדי שינשב בה הרוח וללבות את השלהבת להיות עולה יפה, וכשגם עצה זו לא הפיקה את התועלת הרצויה נשכב הוא עצמו בפישוט ידיים ורגלים אצל האור, ובכל כוחו נפח בפיו אנה ואנה, ובכל זאת עדיין בוששה השלהבת מלעלות, אמר בלבו, חדא מחדא לא אתיא, ניתי חדא מתרתי, ובבת אחת נפח בפיו בכל כוחו ובשתי כפות ידיו נפנף בכלים. באותה שעה נכנס חברו לתוך ביתו, ומצאו שוכב על הארץ, לחייו נפוחות ואדומות מרוב יגיעה, ידיו עולות ויורדות ומנפנפות

לעי"נ

הרה"צ **פנחס** בן ר' **בנימין בינוש**

רוזנבוים זצוק"ל - כ"ו בניסן

ליקוטים נפלאים
פרשת תצוה

ברוח, זיעה מכסה את כל גופו, ומראהו כאחד המבוהלים והמטורפים, נעמד הלה משתומם למראה עיניו, שמא יצא חברו מדעתו, או מחלה איומה תקפתו, חיש מהר רץ אליו וצעק לקראתו, מה לך ידידי כל הבהלה הזאת. ענהו האיש, רצוני להעלות את שלהבת האש למען תטיב לחמם את קירות הבית, וכבר נסיתי את כל התחבולות וללא הצלחה, בשמוע חברו דברים אלו מילא את פיו בצחוק ולעג לעומתו שוטה שכמותך, האינך רואה כי מעטים המה העצים אשר בהם הצית את האש, עליך לקום וללקט עצים מרובים להוסיף על האש ואז תעלה השלהבת מאליה. והנמשל מובן הוא, ההתלהבות הרוחנית זקוקה לעצי העבודה בכדי שתעלה בקרב לב האדם, ולחנם יטרח להרבות אש הקדושה בתוככי נפשו, אם לא יוסיף עצים למערכה גדרים וסייגים בתורת ד', והן הם דברי הבית אהרן זי"ע בפרשתן וז"ל, "שצריך להדליק עד שתהא שלהבת עולה מאליה, היינו שצריך לייגע עצמו בעבדות עד שתהא שלהבת עולה מאליה, כי ממילא יעלה התלהבות ולא שיכוון לזה, ולא כשוטים המחפשים ומצפים להתלהבות, רק שצריך לעמול בעבדות, והשלהבת תעלה מאליה", עכ"ל.
(דברי זקנים)

"ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך ואת בניו אתו מתוך בני ישראל לכהנו לי" (כח, א)

הרב שבתאי אשכנזי הכהן, הידוע בכינויו הש"ך, על שם ספרו "שפתי כהן" מביא כי שלוש פעמים בפרשת הכהונה מופיעות המילים "לכהנו לי": בפעם הראשונה נאמר כאן: "ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך וגו" לכהנו לי". בפעם השנייה נאמר (פסוק ג') "ועשו את בגדי אהרן לקדשו לכהנו לי". ובפעם השלישית נאמר (פסוק ד') "ועשו בגדי קדש לאהרן אחיך ולבניו לכהנו לי". המילה "לי" היא בגימטרייה ארבעים, והפסוקים הללו מרמזים על שלושה כוהנים גדולים ששימשו בבית המקדש, כל אחד מהם במשך תקופה של ארבעים שנה.
אהרן הכהן שימש בכהונה גדולה במשך ארבעים שנה.
עלי הכהן שימש בכהונה גדולה במשך ארבעים שנה, כמו שנאמר בפסוק (שמואל א' פרק ד' פסוק י"ח) "והוא שפט את ישראל ארבעים שנה".
השלישי היה שמעון הצדיק ששימש ככהן גדול בימי בית שני ואף הוא כהן בתפקיד רם זה במשך ארבעים שנה.
(הרב צבי פולק)

"ועשית בגדי קדש לאהרן אחיך לכבוד ולתפארת" (כח, ב)

נראה לי על פי אמרם ז"ל (שבת קיג.) ר' יוחנן הוי קרי למאני מכבדותא, וכן אמרו (שבת קמה:) מפני מה תלמידי חכמים שבבל מצויינים מפני שאינן בני תורה, הרי דהבגדים נותנין כבוד לאיש לפני העם, וכן גורמים שיתנהג אדם בקדושה אם יביט אל בגדיו שהוא מצויין בעם, ע"כ צריך להיות גם מצוין במעשיו, והנה אהרן לא היה צריך לזה שיהיה בגדיו מזכירין אותו שיהיה גם מעשיו מצויינים, אלא רק שיהיה לו 'לכבוד ולתפארת'. ובדרך אגב נוסיף לכאן העובדא הידועה, שכשנתקבל הגה"ק רבי ר' שמעלקא מניקלשבורג זצ"ל לאב"ד בעיר גדולה לאלוקים וקיבלו פניו ולנשק כפות ידיו הטהורות, ביקש שימתינו קצת עליו, שצריך להכין עצמו כדי שיוכל לקבל אותם, וכשסגר עצמו בחדר, הרהיבו איזה אנשים ועמדו מאחורי הדלת ורצו לשמוע ולדעת מה המה הכנותיו, ולתמיהתם שמעו איך שהגה"ק זצ"ל אומר לעצמו פעמים אין מספר "שלום עליכם מורינו ורבינו", "יחי אדונינו", "ברוכים הבאים צדיק דורינו" וכולם עמדו משתוממים, הרה"ק שהרגיש ברוח קדשו על המתרחש, ביקש להכניס אליו את האנשים, ואמר להם האם אתם יודעים מה פירוש המשנה (אבות פ"ב מ"י) 'יהי כבוד חברך חביב עליך כשלך', הפירוש הוא, הכבוד שחברך מכבד אותך, יהיה ערכו בעיניך, כאילו אתה בעצמך היית מכבד עצמך, שאין דבר מגונה מזה, כן יהיה בעיניך למשא ולמותר הכבוד שחברך מכבד אותך.
(משיב דברים)

"והאבנים תהיין על שמות בני ישראל וגו' פתוחי חותם" (כח, כא)

וקשה דהיה לי לומר להיפוך, ושמות בני ישראל יהיו על האבנים. ועוד דפתוחי חותם פירש רש"י לעיל שהוא כחריצת חותמי טבעות לחתום אגרות. והלא בחותם טבעת האותיות חרוצות עליו הפוכות כדי כשיחתום יהיו על הנייר ישרות, ואם גם על אבני החושן היו האותיות הפוכות כעל חותם, האיך היו קראו אותם. ונראה שלא חקקו בעבר החיצון של האבנים, כי אז היה מקולקל זיו והדר האבנים, אלא חקקו את האבנים בצד השני למטה כלפי פנים באותיות הפוכות, ומכיוון שהיו אבנים טובות ומאירות כזכוכית, היו נראות האותיות היטב למעלה לצד הקורא, ושפיר היו ישרות. וזה שאמר הכתוב, והאבנים תהיינה על שמות בני ישראל, כי השמות היו נחקקים בצד האבנים שלמטה, ועיקר עובי האבן היה שוכב על אותן האותיות, וביאר הכתוב דלמה היה כן, משום פתוחי חותם, משום שהאותיות היו צריכות להיות נחקקות הפוכות כחותם, לכן הוצרכו להיות למטה כדי שהקורא יקרא אותן ישרות מלמעלה.

"שפה יהיה לפיו סביב ... ונשמע קולו בבאו אל הקדש" (כח, לב)

חז"ל אמרו כי כל אחד מבגדי כהונה מכפר על עבירה אחרת, והמעיל מכפר על לשון הרע, והנה חשיבות שמירת הלשון ומעלת כח הדיבור, רמוזים בפסוקים שנאמרו בפרשת המעיל. "שפה יהיה לפיו סביב" שצריך האדם לעשות גדר ושמירה לפיו סביב, ועל ידי כך יזכה ל"ונשמע קולו בבואו אל הקודש" שהוא נותן כח בדיבורי הקדושה שלו בתפילה - ובלימוד התורה לעשות את פעולתם הרצויה, שכן פה כזה הוא כלי שרת מהודר וחביב לפני ה'. (אלשיך הק')

א גוט שבת

סיפורים נפלאים
פרשת תצוה

"ויקחו אליך שמן זית זך" (כז, כ)

מראה פניהם של שלושת החיילים שנכנסו לכפר הקטן העיד כי הם הגיעו היישר משדה הקרב. הייתה זו שעת צהריים חמה, והם נראו רעבים, עייפים ומאובקים. השלושה הגיעו לביתו של ראש הכפר, ודפקו על דלתו בחוזקה. "יש לנו צו חתום מהמושל הצבאי" אמרו לראש הכפר המבוהל, "ובו אתה מצווה לדאוג לכל הפלוגה שלנו לאוכל. אם תוך שעתיים לא תכין ארוחה למאתיים איש - החיילים יורשו לפשוט על בתי הכפר ולחפש אוכל בעצמם". ראש הכפר בחן את הצו בייאוש. המלחמה שהשתוללה באזור דלדלה את מאגרי המזון. שדות התבואה נשרפו ומחסני המזון התרוקנו. בקושי היה לתושבי הכפר מה לאכול, וכיצד יצליח להאכיל גדוד שלם של חיילים רעבים, אף אחד מהתושבים לא יתרום ולו פירור מזון לטובת החיילים. כל אחד יציע שהאחרים יתנו משלהם. בימי מלחמה אלו, כל אחד דואג רק לעצמו. החיילים חזרו לפלוגתם, וראש הכפר נותר בביתו, מודאג ואובד עצות. לפתע הבריק במוחו רעיון. הוא נכנס למחסן ביתו, הוציא סיר ענק וצעד אתו לכיוון מרכז הכפר. הוא בחר שלוש אבנים גדולות וחלקות, והכניס אותן אל תוך הסיר. אנשי הכפר הביטו בו בתמיהה, והוא הסביר את מעשיו: "בעוד שעתיים עלינו להאכיל את גדוד החיילים. מאחר שמוצרי המזון אזלו בכפר, החלטתי להכין להם מרק מאבנים". "מרק מאבנים" השתוממו אנשי הכפר, "איך אפשר להכין מרק מאבנים". "זהו סוד כמוס שאני נושא עמי שנים רבות", אמר ראש הכפר בעודו מבעיר את האש מתחת לסיר. "זה מתכון מיוחד שעזר לי לשרוד בתקופות קשות בחיי, ואני מוכן ללמד אתכם אותו". שמחו התושבים והתאספו סביב ראש הכפר. מילא ראש הכפר את הסיר במים והחל לבחוש. "מרק האבנים יוצא מאוד טעים", הסביר, "אבל אם מוסיפים לו מעט מלח וכמה ירקות, הוא הופך למעדן מלכים של ממש. אבל בוודאי עכשיו אין לכם כלום. לא נורא. הפעם אני רק אלמד אתכם, ואחרי המלחמה תוכלו להכין אותו עם תוספות". קפצה אחת מהנשים ואמרה: "רק רגע, נראה לי שיש לי בבית צרור פטרוזיליה מיותר. אלך להביא אותו". הוסיפה עוד אחד: "מלח, לי יש קצת מלח. אני הולך להביא מהבית. פתאום השתפר זיכרונם של כל תושבי הכפר באורח פלא. כל אחד נזכר שיש לו בבית משהו קטן לתרום למרק, ובתוך דקות אחדות מצאו את דרכם אל הסיר גזרים, קישואים, גריסים ושעועית, ואפילו נתח דלעת הראוי להתכבד. כאשר הגיע גדוד החיילים לכפר, היה המרק העשיר מוכן. הכמות הגדולה הספיקה לכל החיילים, והם אכלו ושבעו. התושבים חזרו לבתיהם שמחים וטובי לב. למחרת בבוקר, כאשר יצא ראש הכפר מביתו, הוא מצא את כל התושבים מחכים ליד דלתו, ובפיהם תרעומת. "רימית אותנו, עבדת עלינו", צעקו לעברו. "גרמת לכולנו להביא לך ירקות ומוצרי מזון, ואתה עצמך לא השקעת במרק אלא רק שלוש אבנים מהרחוב..." "אני רוצה שתחזיר לי את הפטרוזיליה", צעק אחד האנשים. "ואני דורשת שתחזיר לי את תפוחי האדמה", צעק אחר. "מכולם אתה לוקח, ורק מעצמך לא הבאת כלום". המהומה התגברה, עד שאחד מזקני הכפר השתיק את כל המתקהלים ואמר: "ראש הכפר הוא איש ישר והגון, והוא הציל את הכפר שלנו מזעמם של החיילים. בחכמתו ובטוב לבו, הוא גרם לכולנו לתרום מעט מהמזון שכל אחד מאתנו מחביא, ובכוחות משותפים השבענו את רעבונם של החיילים. אם ראש הכפר לא היה שם את שלוש האבנים הראשונות בסיר, מי יודע מה היה עולה בגורל הכפר הקטן שלנו..."

בפרשתנו מובא דבר הקב"ה למשה, לצוות את בני ישראל להרים את תרומתם לבניית משכן. כשמשה הצטער על כך שהוא עצמו לא תורם משהו משלו למשכן, אמר לו הקב"ה שעליו לדעת שמעלתו שלו גדולה יותר מכל הנותנים, כי הוא מזכה אותם ומצווה עליהם, ורק בזכותו הם תורמים.

כך הדבר בכל עניין בחיים. לפעמים רואים אנו אדם פועל ויוזם למען הכלל, ומקדיש את כל זמנו לטובת הסובבים אותו. הוא מתרים אנשים ורותם אותם לפעולה, אף על פי שלו עצמו אין מה לתרום. יש אנשים שיחשבו שזה לא בסדר לדרוש מהאחרים בלי שאתה תורם מעצמך, אך הפרשה מלמדת אותנו שאדם יקר כזה - זכות הרבים תלויה בו, שהרי כל המצוות שכל האנשים עשו, נעשו בזכותו. לאדם כזה, הפועל למען הכלל, יש עזרה מיוחדת ממרום, כי לפעמים בעזרת שלוש אבנים שלא שוות כלום, אפשר לעשות דברים גדולים מאוד.

(שלום לעם)

"כתית למאור" (כז, כ)

הבעל הטורים כתב 'כתית' רומז לשני המוקדשים, מקדש ראשון ת"י שנים, ומקדש שני ת"כ שנים, לומר שמצווה זו של הדלקת נרות במקדש יהיה נוהג כך וכך שנים. ע"כ. ולכאורה אין שום רמז בפסוק להדלקה בבית שלישי שיבנה במהרה בימינו.

אלא יש לבאר על פי הפסוק (תהילים קכז-א) 'אם ד' לא יבנה בית שווא עמלו בוניו בו', נקדים מה שעמדו הקדמונים, הרי שני המקדשים שחרבו הם פועל ריק ח"ו, והיו כלא היו, חלילה מלומר כן. ועוד יש לדייק, כי הכוונה על העתיד, אם ד' לא 'יבנה' לשון עתיד, אם כן למה כתוב שווא 'עמלו' לשון עבר הווה ליה למימר שווא 'יעמלו' גם כן לשון עתיד.

אלא אפשר להבין על פי משל למה הדבר דומה, למלך גדול אשר נפשו איותה והשתוקק לנטוע בגן ביתו המפואר את העצים הגבוהים והמיוחדים הנמצאים בקצוי תבל הרחוקים, שכידוע יש במדינות אפריקה הרחוקה עצים מיוחדים להפליא, כמו למשל עץ שגידולו הוא לרוחב ולא לגובה, ורוחב ענפיו מגיעים למרחק רב, וכמו כן ישנם עצים שיש להם ענפים כמו מקלות ארוכים מאד ואין להם עלים בכלל, ועוד סוגים של עצים מיוחדים שגדילים רק שם, על כן רצה המלך שבגן ביתו המלא עם כל מיני עצים, שגם מהסוגים היפים האלה יפארו את הגן שלו. והמלך קרא לאנשי מקצוע המבינים בנטיעות וכו' וציווה להם שמוכרחים לנטוע בגנו את העצים הללו המרהיבים ביופיים לכל רואיהם, אבל אנשי המקצוע הסבירו למלך שזה בלתי אפשרי לנטוע עצי כאלו בגנו, כי רק האקלים והאוויר של אותן המדינות מסוגלים להצמיח עצים כאלה, אבל בסביבה של המלך ובארצו האוויר והאקלים אינם מתאימים, ולא יחזיקו מעמד, ולא תצליח הנטיעה, וחבל להשקיע מאמצים, כידוע שלכל ארץ וארץ יש לה הטבע והאוויר לסוגי נטיעות שונות ולא בכל

לעי"נ
הרה"צ פנחס בן ר' בנימין בינוש
רוזנבוים זצוק"ל - כ"ו בניסן

סיפורים נפלאים
פרשת תצוה

מקום אפשר לצמוח כל צומח מן האדמה. אבל המלך לא קיבל את ההסברים של בעלי המקצוע ונתן פקודה שבכל מחיר הם מוכרחים לדאוג ולשמוע בקולו ולנטוע גם אצלו את העצים המיוחדים הללו. בלית ברירה, כי מוכרחים לקיים מצות המלך התחילו האגרונומים לטכס עצה איך להעביר מהתם להכא את העצים המיוחדים האלה, ובכן בעלי המקצוע נסעו למקום הרחוק והנידח הנ"ל, היכן שנמצאים העצים המיוחדים וטיכסו עצה ומצאו דרך איך לבצע את פקודת המלך, ובכן הגיעו לידי מסקנה ומצאו פתרון על ידי שהוציאו את העצים עצמם עם חלקת אדמה נוספת בכדי שהעצים ישארו הלאה עם האדמה המיוחדת שלהם, ועל ידי זה ימשיכו לגדול גם במקומות אחרים, המבצע היה קשה מאוד להוביל את העצים עם האדמה ממקום רחוק עד לגינת המלך אבל פקודת המלך אין להשיב, ובכן כך היה ונטעו בגינת המלך את העצים יחד עם הרבה מהאדמה שהביאו איתם. עברו כמה חדשים והנטיעות החדשות הצליחו במקצת והעצים המשיכו גם במקום החדש הזה לחיות את החיים שלהם, אבל ברבות הזמן החלו העצים להתייבש ולהראות סימני נפילה, והכל ראו שבאמת אין כאן מקומם הטבעי, ואין העצים מתרגלים לאוויר והאקלים החדש, וכאן אין הם ממשיכים בחיות שלהם ומתייבשים והולכים ונופלים לארץ כסתם עצים ריקים ומאבדים מיופים הנאה והמיוחד. בראות המלך הכישלון של העברת העצים ממקומם הטבעי הצטער מאוד שלא הצליח במשימתו, אבל לא אמר נואש ולא נסוג מתוכניתו ובכל זאת רצה בכל מאודו להתפאר בעצים המיוחדים בגן שלו, לכן ציווה על בעלי המקצוע הגננים שעליהם להתחיל ולנסות עוד הפעם במבצע המסובך הזה, ועוד פעם לנסוע למרחקים ולהביא השתילים, ועוד פעם לנטוע, כי אולי בפעם הראשונה לא הצליחו אבל אולי בפעם השנייה כן יצליחו. ואכן המשרתים הנאמנים לקחו על עצמם את המשימה הגדולה ולנסות שנית, וכל העבודה נעשתה מחדש ונטעו שוב את העצים עם האדמה שלהם בגן ביתו של המלך, ואכן המלך שמח מאוד וקיווה בכל לבו שהפעם ישתרשו העצים ויגדלו ביופיים תמיד ויפארו את גן ביתו לשם ולתפארת. אבל מה מאוד גדלה האכזבה ששוב שנית קרה מה שקרה שאחרי זמן מה התחילו הענפים לנפול ארצה והעצים התחילו להתייבש ולאבד מחיותם ולבסוף נהרסו כליל ולא נשאר מהעצים שום דבר, והצער של המלך היה גדול מאוד. עד שהמלך החליט שהוא בכבודו ובעצמו מוכרח לנסוע למקום ההוא ולפקח בעצמו על עבודת הובלת העצים והאדמה ולתת עצות הגונות לבעלי מקצוע ולפקח עליהם שלא יתרשלו ויוציאו הרבה מהאדמה ולעטוף את האדמה יחד עם העצים ועוד פרטים חשובים, הכל בכדי שההעברה תצליח, ואכן כך היה על ידי שהמלך בעצמו עמד על משמרתו והובילו בפעם השלישית, אכן הצליחו והעצים גדלו והתרחבו וענפיהם התפזרו לארכו ולרחבו של הגן והיה לשם ולתפארת לכל באי שערי הגן. אמר המלך לעבדיו ולעושי דברו, אל תחשבו שעבודתכם הקודמת בשתי הפעמים הייתה לריק חס וחלילה, שהרי בפעמים הקודמות הלכה לאיבוד הנטיעה שלכם ולא נשאר מאומה, לא כן, אלא גם עבודתכם הקודמת הייתה לטובה, כי על ידי זה שאתם הבאתם פעמיים את העצים יחד עם האדמה, למרות שלא נקלטו באדמה ולא המשיכו לגדול, אבל האוויר התרגל לעצים החדשים וגם האדמה שלנו התרגלה לקלוט את האדמה של המדינה הרחוקה הנ"ל, לכן עכשיו שהבאנו את העצים בפעם השלישית כבר נקלטו באדמה לטובה, כי האוויר התרגל כבר לעצים הללו, ולכן עבודתכם הקודמת לא הייתה לריק אלא עזר ועזר לפעם השלישית להקלט יפה. הנמשל מובן, שבית המקדש הוא קדוש בקדושה עליונה למעלה מהמשוער, וקצרה בינתנו להבין ולהשכיל גודל חשיבותו, ולכן כשנבנה הבית המקדש הראשון אמנם נתקיים כמה שנים אבל לא להצליח במעמדו ולא נקלט בארץ המגושמות הזאת ובית המקדש לא התרגל לאוויר הארץ, ולכן בעוונותינו הרבים נחרב בית המקדש הראשון, אבל הקב"ה מלך מלכי המלכים רצה להיטיב עם הבריות וציווה לבנותו מחדש, ואכן נבנה בית המקדש השני בתקוה שיהיה בנין בית עולמים לעד ולנצח, אבל שוב לא זכינו ובית המקדש לא התרגל לאוויר הלא צח והלא נקי של הארץ המגושמות, ונחרב בפעם השנייה. מה עשה הקב"ה הבטיח לנו שבית המקדש השלישי יבנה על ידי הקב"ה בכבודו ובעצמו וירד מן השמים בנוי ומושלם בתכלית השלימות ואז יתקיים אי"ה לעולמי עד, ובית המקדש יהיה לו קיום חזק בעולם הזה. אבל זה רק תודות ובגלל שני בתי המקדש הקודמים שבנו אותם והארץ התרגלה להיות בתוכה קודש קדשים, ועתה למרות שנחרבו, אבל בכל זאת נשאר הטעם וההרגל של בית המקדש, ואויר הארץ הגשמי התרגל כבר לקדושה העליונה של בית המקדש, לכן יש תקוה שבית המקדש השלישי שיבנה במהרה בימינו יתקיים לעד ולנצח, וזה הודות לבתים הקודמים שעזרו להתרגל לבניין מקודש. ועל פי זה מבואר דברי הבעל הטורים, 'כתית למאור' בא הרמז בתיבת 'כתית' לרמז שיכתתו אלו מקדשים, ושלא תאמר אם כן הוי פועל בטל לזה אמר להעלות נר תמיד, כלומר שדבר זה נצרך להעלות נר תמיד היינו בבית שלישי שיהיה נצחי ותמידי, ועל כן להעלות הוא מבניין כבד.

(ישמח משה)

"אשר מלאתיו רוח חכמה" (כח, ג)

באחד הכפרים בארץ, היה רב שהיה מנסה להשפיע על התושבים לקיים מצוות, ולא עלה בידו, הוא ניסה בכל דרך להשפיע עליהם, שוב ושוב חזר על דרישותיו, אך הם בשלהם, רחוקים מאוד מתורה ומצוות, ומתגאים בדבר אחד: "יש לנו לב טוב, אנו דואגים אחד לשני, עושים חסד ולא עושים רע לאף אחד". מה עשה הרב? יום אחד הכריז שאורח חשוב שבא אליו לביקור, מת בפתאומיות והציבור נקרא לבוא וליטול חלק בלווייתו. בשעה היעודה הגיע כל הציבור והרב החל לזעוק ולהספיד את הנפטר בבכי תמרורים: "איזה צדיק הוא היה, איזה לב טוב היה לו, אף פעם הוא לא גנב, לא רצח, לא העליב אף אחד, איזה לב טוב היה לו". וכך הספיד הרב ובכה, וגם הציבור, כשראו את הרב בוכה, בכו יחד אתו וליוו את הנפטר עד לבית הקברות. ואז קרא הרב ואמר: "הוציאו את המת וקברו אותו!"

פתחו את הארון, והנה, כבשה מתה. כעסו כולם על הרב ואמרו לו: "שיקרת אותנו?!" אמר להם הרב: "לא שיקרתי! אם יהודי הוא מי שיש לו לב טוב, אז גם הכבש הזה הוא יהודי - הוא מעולם לא גנב, מעולם לא רצח. היה לו לב טוב. אם מה שנדרש מיהודי הוא רק לב טוב גם הכבשה הזו יכולה ללכת לגן עדן..."

א גוט שבת

לקבלה במייל: LikutimNiflaim@gmail.com

פרשת תצוה-זכור, ט' באדר תשע"ח
גיליון מס' 275
שנה 5

שַׁבָּת טִישׁ

וְקָרָאתָ לַשַּׁבָּת עֹנֶג

סִפּוּרִים וְאַגָּדוֹת ❁ פְּנִינִים וּפַרְפְּרָאוֹת ❁ מִדּוֹת וַהֲלִיכוֹת

סִפּוּרִים בַּפָּרָשָׁה

וְנִשְׁמַע קוֹלוֹ בְּבֹאוֹ אֶל־הַקֹּדֶשׁ (כח, לה)

רַבִּי חַיִּים מִבְּרִיסְק הִזְדַּמֵּן פַּעַם עִם כַּמָּה מִתַּלְמִידָיו לְשִׂמְחַת נִשּׂוּאִין שֶׁל אֶחָד מִבַּחוּרֵי הַיְשִׁיבָה, וְהִצְבִּיר נֶעֱמַד לְהִתְפַּלֵּל תְּפִלַּת עַרְבִית. הָיְתָה שָׁם קְבוּצַת בַּחוּרִים שֶׁהִתְפַּלְּלוּ בְּקוֹל רָם, צָעֲקוּ וְצָוְחוּ וְהִתְנוֹעֲעוּ בְּסוּפָה וּסְעָרָה, כְּמוֹ בִּתְפִלַּת נְעִילָה שֶׁל יוֹם־הַכִּפּוּרִים. לְאַחַר הַתְּפִלָּה אָמַר רַבִּי חַיִּים בְּצַחוּת: "הֲרֵי נֶאֱמַר עַל הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל שֶׁעַל שׁוּלֵי מְעִילוֹ הָיוּ פַּעֲמוֹנֵי זָהָב, כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה נִשְׁמָע קוֹלוֹ בְּבֹאוֹ אֶל־הַקֹּדֶשׁ כְּדֵי לְהִתְפַּלֵּל לִפְנֵי ה' יִתְבָּרֵךְ. וְאִם הָיָה הַכֹּהֵן מִתְפַּלֵּל בִּצְעָקוֹת כֹּה רָמוֹת וּבְנִעְנוּעֵי גּוּף כְּמוֹ בַּחוּרִים אֵלּוּ, לְשֵׁם מָה הָיָה הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל זָקוּק לַפַּעֲמוֹנִים שֶׁנִּקְבְּעוּ בְּשׁוּלֵי מְעִילוֹ?"... וּמֵאֵידָךְ, כַּאֲשֶׁר הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב נִשְׁאַל פַּעַם מַדּוּעַ נוֹהֲגִים תַּלְמִידָיו לְהִתְנוֹעֵעַ בְּעֵת הַתְּפִלָּה, הִמְשִׁיל זֹאת לְאָדָם הַטּוֹבֵעַ בַּיָּם, שֶׁהוּא מֵנִיף אֶת יָדָיו בִּתְנוּעוֹת עַזּוֹת כְּדֵי לְהִנָּצֵל, וְהוּא מְשַׁוֵּעַ בְּכָךְ לְעֶזְרָה, וּבְוַדַּאי שֶׁאֵין הָעוֹמְדִים מְגַחֲכִים וְלוֹעֲגִים לִתְנוּעוֹתָיו הַמְשֻׁנּוֹת וְזַעֲקוֹתָיו הַבָּאוֹת מִתּוֹךְ רָצוֹן לְהֵחָלֵץ מִמַּצָּבוֹ.

לְאַחַת הַצְּלַת בַּחוּרֵי יְשִׁיבַת מִיר בְּדֶרֶךְ נֵס מִשּׁוֹאַת יְהוּדֵי אֵירוֹפָּה, דֶּרֶךְ שַׁנְחַאי שֶׁבְּסִין, הִגִּיעָה קְבוּצָה גְּדוֹלָה מֵהֶם לְאִיסְט־סַיְד שֶׁבִּנְיוּ־יוֹרְק. בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה הִתְפַּלְּלוּ הַבַּחוּרִים יַחַד, וּתְפִלָּתָם הָיְתָה נִלְהֶבֶת וְחָמִימָה, אֵלֶּיהָ לֹא הִרְגִּלוּ בַּעֲלֵי־הַבָּתִּים הַמְקוֹמִיִּים, שֶׁנָּהֲגוּ לְשֶׁבֶת וּלְהַאֲזִין לְחַזָּן מְנֻסֶּה שֶׁנִּשְׂכַּר בְּתַשְׁלוּם הָגוּן בְּאֶמְצָעוּת מְכִירַת כַּרְטִיסֵי כְּנִיסָה. אֶחָד מֵהֶם פָּנָה לִרְאוֹת אֶת תְּפִלַּת הַבַּחוּרִים, וְהִתְפַּלֵּא לִרְאוֹתָם צוֹעֲקִים מֵעֹמֶק הַלֵּב, עַד שֶׁקּוֹל הַחַזָּן כִּמְעַט וְאֵינוֹ נִשְׁמָע. "כֵּיצַד יִתְכַּן שֶׁצִּבּוּר כֹּה גָּדוֹל מִתְפַּלֵּל בְּלִי חַזָּן"? שָׁאַל אֶת חֲבֵרוֹ, וְהַלָּה הֵשִׁיב: "אֵלּוּ בַּחוּרִים מִסְכָּנִים וַעֲנִיִּים, וְכֵיוָן שֶׁאֵין כֶּסֶף בְּיָדָם לִשְׂכֹּר חַזָּן שֶׁיִּבְכֶּה בַּעֲבוּרָם, הֵם נֶאֱלָצִים בְּלֵית־בְּרֵרָה לִבְכּוֹת בְּעַצְמָם"...

וְשָׁכַנְתִּי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְהָיִיתִי לָהֶם לֵאלֹקִים (כט, מה)

רַבִּי חָנוֹךְ הֶנִיךְ מֵאַלֶכְסַנְדֶּר סִפֵּר פַּעַם, כִּי הִכִּיר אָדָם חָשׁוּב וְנַעֲלֶה, וּכְכָל שֶׁהִתְקָרֵב אֵלָיו וְהִכִּירוֹ בָּאֱמֶת, "הָלְכָה הַעֲרָכָתִי אֵלָיו וּפָחֲתָה". אוּלָם מֵאָז הִכִּיר אֶת רַבִּי מְנַחֵם מֶנְדֶּל מִקּוֹצְק, "אֲזַי כְּכָל שֶׁהִכַּרְתִּי אוֹתוֹ יוֹתֵר וְהִתְבּוֹנַנְתִּי בִּדְרָכָיו וַהֲלִיכוֹתָיו, כָּךְ גָּדְלָה וְהִתְעַצְּמָה דְּמוּתוֹ בְּעֵינַי". וְהָרַבִּי הוֹסִיף וְאָמַר: "זוֹ כַּוָּנַת הַתּוֹרָה בַּפָּסוּק 'וְשָׁכַנְתִּי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל', לוֹמַר שֶׁקְּדֻשָּׁה אֲמִתִּית וּפְנִימִית, הִיא גַּם כַּאֲשֶׁר הִיא בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, דְּהַיְנוּ שֶׁהַבְּרִיּוֹת מַכִּירוֹת בָּהּ, וְלֹא רַק שֶׁאֵינָהּ נִפְגֶּמֶת אָז, אֶלָּא אַדְרַבָּה, דַּוְקָא עִמָּהּ 'וְהָיִיתִי לָכֶם לֵאלֹקִים'".

בְּעֵת הֲקָמַת בֵּית־הַכְּנֶסֶת בְּבֶלְז, נִקְלַע לְשָׁם סוֹחֵר אֶחָד, וּבְרֹאוֹתוֹ אֶת הַבִּנְיָן הָעוֹלֶה וְנִבְנֶה, נִכְנַס אֶל הַ'שַׁר שָׁלוֹם' וְהִגִּישׁ סְכוּם הָגוּן לְהוֹצָאוֹת הַבִּנְיָה, אַךְ בִּקֵּשׁ שֶׁהָרַבִּי יִתְפַּלֵּל כִּי בַּחֹרֶף יֵרֵד שֶׁלֶג גָּדוֹל, כְּדֵי שֶׁיּוּכַל לְהַעֲבִיר בְּקַלּוּת וּבְהוֹצָאָה מְעָטָה אֶת סְחוֹרָתוֹ בְּאֶמְצָעוּת מִזְחֲלוֹת שֶׁלֶג. הָרַבִּי נָטַל אֶת פִּדְיוֹנוֹ הַנִּכְבָּד, וּבֵרְכוֹ כִּמְבֻקָּשׁוֹ. הִגִּיעוּ יְמֵי הַחֹרֶף, וְאָמְנָם הִשְׁלַג נֶעֱרַם בַּדְּרָכִים וְהַקֹּר חָדַר לְעֶצְמוֹת. יוֹם אֶחָד שֹׁחוּ שְׁנֵי יְלָדִים מִקְּוֹמִיִּים זֶה לָזֶה: "הָרַבִּי קִבֵּל כֶּסֶף, וּמִשּׁוּם כָּךְ אֲנַחְנוּ צְרִיכִים לִסְבֹּל מֵהַקֹּר הַגָּדוֹל"... הִגִּיעוּ הַדְּבָרִים לְאָזְנֵי הָרַבִּי, וְהוּא מִהֵר לְזַמֵּן אֶת שְׁנֵי הַיְלָדִים, וּבִקֵּשׁ מֵאַנְשֵׁי בֵּיתוֹ לִתְפֹּר מְעִילִים טוֹבִים בַּעֲבוּרָם. וְהוֹסִיף: "אִם יְלָדִים אֵלּוּ יְמַשִּׁיכוּ לִסְבֹּל מֵהַקֹּר הָעֵז, אֶצְטָרֵךְ לְהַפְסִיד אֶת כָּל הַכֶּסֶף שֶׁקִּבַּלְתִּי לְבֵית־הַכְּנֶסֶת, וּלְהַחֲזִירוֹ לַסּוֹחֵר"...

פְּנִינִים

וְיִקְחוּ אֵלֶיךָ שֶׁמֶן זַיִת זָךְ (כז, כ) - לָמָּה נֶאֱמַר בִּלְשׁוֹן **לְקִיחָה** וְלֹא בִּלְשׁוֹן **נְתִינָה**? כִּי אִם הָיָה הַקָּבָּ"ה מְצַוֶּה אוֹתָם לְהָבִיא שֶׁמֶן זַיִת, הָיָה **הַשָּׂטָן מְקַטְרֵג**: כְּדַרְכּוֹ נֶגֶד כָּל מִצְוָה, וְלָכֵן נֶאֱמַר **וְיִקְחוּ**, שֶׁלֹּא יְהֵא שָׂטָן מְרַקֵּד. (מאורה של־תורה)

שֶׁמֶן זַיִת נוֹטְרִיקוֹן **שִׁכְחָה** זוֹ **גְּגֶרְמָה מִשֶּׁשִּׁבְּרוּ** יָדֶיךָ **תּוֹרָה**, כְּפִי שֶׁאָמְרוּ חֲז"ל שֶׁאִם לֹא הָיָה **מֹשֶׁה** מְשַׁבֵּר אֶת **הַלּוּחוֹת**, לֹא הָיוּ יִשְׂרָאֵל שׁוֹכְחִים אֶת הַתּוֹרָה שֶׁהֵם לוֹמְדִים, וְעַל־יְדֵי **שְׁבִירָתָם** הֵם לוֹמְדִים **וְשׁוֹכְחִים**, וְשׁוּב חוֹזְרִים וְלוֹמְדִים, אוּלָם עַל־יְדֵי הֲבָאַת **שֶׁמֶן זַיִת**, שֶׁהִיא סְגֻלָּה **לְזִכָּרוֹן**, יַחֲזִיר אֶת לִמּוּדָם. (ולגד אמר)

שֶׁמֶ"ן נוֹטְרִיקוֹן **שֻׁלְחָן מִטָּה נֵר**, וְהֵם שְׁלֹשֶׁת הַדְּבָרִים שֶׁצִּוָּה רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ לְבָנָיו, הִזְהִרוּ בִּכְבוֹד אִמְּכֶם, **שֻׁלְחָן** יִהְיֶה עָרוּךְ בִּמְקוֹמוֹ, **מִטָּה** תְּהִי מֻצַּעַת בִּמְקוֹמָהּ, **נֵר** יִהְיֶה דָּלוּק בִּמְקוֹמוֹ, וְהוּא מְרֻמָּז בַּפָּסוּק **וְשֶׁמֶן** עַל־רֹאשְׁךָ **אַל־יֶחְסָר**, שֶׁשְּׁלֹשָׁה דְּבָרִים אֵלּוּ יִהְיוּ לָאָדָם תָּמִיד. וְכֵיוָן שֶׁנִּשְׁמַת **רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ** הִיא נִיצוֹץ נִשְׁמָתוֹ שֶׁל **מֹשֶׁה רַבֵּנוּ**, לָכֵן נֶאֱמַר עָלָיו **וְאַתָּה תְּצַוֶּה אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִקְחוּ אֵלֶיךָ שֶׁמֶן**, דְּהַיְנוּ שֶׁאַתָּה רַבִּי יְהוּדָה הַנָּשִׂיא **תְּצַוֶּה בָּנֶיךָ** לָקַחַת **שֶׁמֶ"ן - שֻׁלְחָן מִטָּה נֵר**, וְזֶה יִהְיֶה לְהַעֲלַת **נֵר תָּמִיד**, בְּגִימַטְרִיָּה **בְּשַׁבָּת**, שֶׁצִּוּוּם לַעֲשׂוֹת כֵּן בְּשַׁבָּת. (קול יהודה)

כְּתִית לַמָּאוֹר (שם) - דָּרַשׁ רַבִּי **מֹשֶׁה מִקַּבְּרִין**, כִּי יֵשׁ **לְכַתֵּת** וּלְשַׁבֵּר אֶת הַלֵּב לִפְנֵי הַקָּבָּ"ה, וְאָז תִּהְיֶה **לְמָאוֹר**, בְּהֶאָרָה וּבְהִתְחַזְּקוּת מִתּוֹךְ שִׁמְחָה, וְלָכֵן מְפָרֵשׁ רַשִּׁ"י **וְלֹא לִמְנָחוֹת**, שֶׁלֹּא יִשָּׁאֵר חַס־וְשָׁלוֹם מוּנָח בְּעַצְבוּת וּבְמָרָה שְׁחֹרָה. וְרֶמֶז לַדָּבָר בְּרֹאשֵׁי הַתֵּבוֹת **כְּתִית לְמָאוֹר**, שֶׁהֵם בְּגִימַטְרִיָּה **זֶהוּ לֵב**. (מגדנות)

וְאַתָּה הַקְרֵב אֵלֶיךָ אֶת־אַהֲרֹן אָחִיךָ (כח, א) - בִּ"כְלִי יָקָר" כָּתַב, שֶׁמִּצַּד מַעֲשֵׂה הָעֵגֶל, **נִתְרַחֵק אַהֲרֹן** כְּמוֹ שֶׁנִּפְסְלוּ בְּכוֹרֵי יִשְׂרָאֵל מֵעֲבוֹדָה, וּמֹשֶׁה **קֵרְבוֹ** שׁוּב **בִּתְפִלָּתוֹ**. וְרֶמֶז לָזֶה בַּתֵּבוֹת **וְאַתָּה הַקְרֵב** שֶׁהֵן נוֹטְרִיקוֹן **בַּעֲשִׂית הָעֵגֶל קָדוֹשׁ רָחַק**, וּבִידֵי **תְּפִלָּה אֵלֵי הִתְקָרֵב**. (שם)

וְהֵם יִקְחוּ אֶת־הַזָּהָב (כח, ה) - בִּכְתָב וְהַקַּבָּלָה דַּיְּק מִדִּבְרֵי יוֹנָתָן בֶּן־עֻזִּיאֵל, כִּי **הַכֹּהֲנִים** בְּנֵי אַהֲרֹן נָתְנוּ **מִכַּסְפָּם** אֶת בִּגְדֵי הַכְּהֻנָּה. וְרֶמֶז לָזֶה בְּתֵבַת **יִקְחוּ**, שֶׁהִיא בְּגִימַטְרִיָּה **כֹּהֲנִים**. (שם)

דוא"ל המערכת:
5806777@gmail.com

אַרְבַּעַת כְּרָכֵי 'שַׁבָּת טִישׁ'
בַּחֲנֻיּוֹת הַסְּפָרִים הַמְּבֻחָרוֹת

זמני השבת - ירושלים
הדלה"נ 4.56 צאת השבת 6.10 רבנו תם 6.50

אֲשֶׁר מִלֵּאתִיו רוּחַ חָכְמָה

חַכִּימָא דִיהוּדָאֵי הָיָה רַבִּי יוֹסֵף וַיְנְבֶּרְג אִישׁ יְרוּשָׁלַיִם, וְאֶת פִּקְחוּתוֹ רָתַם לְמַעַן הַכְּלָל וְהַפְּרָט. מִקְּרֹב הָיָה לַחֲזוֹן אי״ש אֲשֶׁר הֶעֱרִיכוֹ מְאֹד, וְכַאֲשֶׁר נִשְׁאַל פַּעַם לְגַבֵּי שִׁדּוּךְ עִם אֶחָד מִבָּנָיו אָמַר: ״ר׳ יוֹסֶ״ל הוּא יְהוּדִי פִּקֵּחַ מְאֹד״, וּכְהוֹכָחָה לְכָךְ סִפֵּר לְשׁוֹאֲלוֹ עַל הַמְאֹרָע הַבָּא שֶׁהִתְרַחֵשׁ עִמּוֹ, וְהִתְבַּטֵּא בְּחִיּוּךְ: ״הַאִם לִי הָיְתָה עוֹלָה עַל־הַדַּעַת הַמְצָאָה פִּקְחִית כָּזוֹ? הוּא פִּקֵּחַ יוֹתֵר מִמֶּנִּי״... וּמַעֲשֶׂה שֶׁהָיָה כָּךְ הָיָה. הִסְפּוּר אֵרַע לִפְנֵי כִּשְׁבְעִים שָׁנָה, עִם סִיּוּם הַמַּנְדָּט הַבְּרִיטִי בְּאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל. הַמַּצָּב הַכַּלְכָּלִי הָיָה רָעוּעַ מְאֹד, וְהַתּוֹשָׁבִים חִפְּשׂוּ כָּל־דֶּרֶךְ כְּדֵי לְהַשִּׂיג מַטְבֵּעַ זָר מִחוּץ־לָאָרֶץ, שֶׁכֵּן שְׁוִיוֹ שֶׁל הַדּוֹלָר בַּשּׁוּק הַשָּׁחֹר הָיָה גָּבוֹהַּ כִּפְלַיִם מֵאֲשֶׁר לְפִי עֶרְכּוֹ הַחֻקִּי בַּבַּנְקִים הָרִשְׁמִיִּים. בְּמֶשֶׁךְ תְּקוּפָה הִצְלִיחַ הַצִּבּוּר לְהָמִיר אֶת הַמַּטְבְּעוֹת הַזָּרִים שֶׁקִּבְּלוּ מִבְּנֵי מִשְׁפַּחְתָּם שֶׁבַּגּוֹלָה, אוּלָם הַשִּׁלְטוֹן הֶחְלִיט לְשִׂים קֵץ לַדָּבָר, כְּדֵי שֶׁלֹּא לְהַחֲלִישׁ אֶת הַמַּטְבֵּעַ הַמְּקוֹמִי. מֵעַתָּה וָאֵילָךְ, חָל אִסּוּר שֶׁל הֲבָאַת כֶּסֶף זָר אַרְצָה וַהֲמָרָתוֹ שֶׁלֹּא בַּחֹק. הַמְּעַנְיֵן לְקַבֵּל כְּסָפִים מִחוּץ־לָאָרֶץ, יֵאָלֵץ לְהַפְקִיד אֶת הַכֶּסֶף אוֹ אֶת הַהַמְחָאָה הַדּוֹלָרִית בַּבַּנְק, וּלְהוֹכִיחַ אֶת דְּבַר הַהַפְקָדָה בִּמְלוֹאָהּ. בִּתְחִלָּה הָיוּ שֶׁהִתְחַכְּמוּ וְהִסְתִּירוּ אֶת הַהַמְחָאוֹת שֶׁקִּבְּלוּ, אוּלָם הַשִּׁלְטוֹנוֹת הֶחֱלוּ לְבַדֵּק כָּל מְכָתֵב שֶׁהִגִּיעַ אַרְצָה, וּכְשֶׁהָיוּ מְגַלִּים עִמּוֹ מַטְבֵּעַ־חוּץ, הָיוּ מַכְנִיסִים לַמַּעֲטָפָה פֶּתֶק אַזְהָרָה, בּוֹ נִרְשַׁם כִּי ״אֶל מִכְתָּב זֶה צֹרַף סְכוּם פְּלוֹנִי בְּמַטְבֵּעַ חוּץ, וְאִי־לְכָךְ עֲלֵיכֶם לְהַפְקִיד אֶת הַסְּכוּם כֻּלּוֹ בְּאַחַד הַבַּנְקִים בָּאָרֶץ, וּלְשַׁגֵּר אֶל מִשְׁרָדֵנוּ הוֹכָחָה רִשְׁמִית כִּי הַכֶּסֶף הֻפְקַד בַּחֶשְׁבּוֹן״. הָיְתָה זוֹ מִכַּת מַחַץ לְחַלְּפָנֵי הַכְּסָפִים וְלַסּוֹחֲרִים, שֶׁכֵּן אַף אֶחָד לֹא הֵהִין בְּנַפְשׁוֹ לְהָמִיר בִּצְבוּרָה בִּלְתִּי רִשְׁמִית אֶת הַהַמְחָאוֹת שֶׁקִּבְּלוּ, שֶׁהֲרֵי עֲלֵיהֶם לְהוֹכִיחַ לְאַחַר מִכֵּן כִּי הִפְקִידוּ אֶת הַכֶּסֶף בְּחֶשְׁבּוֹן בַּנְק, וְאֵיךְ יַעֲשׂוּ זֹאת? וּמִשּׁוּם כָּךְ נֶעֱצַר הַמִּסְחָר בַּהַמְחָאוֹת וּבְמַטְבֵּעַ־חוּץ כְּמְעַט כָּלִיל.

הַיָּחִיד שֶׁמָּצָא מוֹצָא מִן־הַסְּבַךְ לְכָךְ, הָיָה ר׳ יוֹסֶ״ל וַיְנְבֶּרְג, שֶׁכְּדַרְכּוֹ מָצָא תָּמִיד פִּתְרוֹנוֹת לְכָל בְּעָיָה שֶׁנּוֹצְרָה. הוּא עָשָׂה זֹאת מֵחֶסֶר בְּרֵרָה, שֶׁכֵּן אֲנָשִׁים רָבְּבוּ לַלֶּחֶם פְּשׁוּטוֹ כְּמִשְׁמָעוֹ, וְהָיְתָה זוֹ מִשּׁוּם הַצָּלַת חַיִּים, וְלֹא חָלִילָה מִתּוֹךְ מַטָּרָה לְהִתְעַשֵּׁר וְלַעֲשׂוֹת רֶוַח בְּמִרְמָה. וְהַתַּחְבּוּלָה שֶׁלּוֹ הָיְתָה גְּאוֹנִית בְּפַשְׁטוּתָהּ. הוּא פָּתַח חֶשְׁבּוֹנוֹת בַּבַּנְק מְדֻמִּים בְּמְדִינוֹת שׁוֹנוֹת, וְהִזְמִין מִשָּׁם פִּנְקְסֵי הַמְחָאוֹת רַבִּים. כָּל מִי שֶׁבִּקֵּשׁ לְהָמִיר הַמְחָאָה שֶׁקִּבֵּל מֵחוּץ־לָאָרֶץ, וְהָיָה עָלָיו לְהוֹכִיחַ כִּי הִפְקִיד אֶת הַסְּכוּם שֶׁקִּבֵּל בְּבַנְק רִשְׁמִי, הָיָה בָּא לְר׳ יוֹסֶ״ל, וְהוּא הָיָה נוֹתֵן לוֹ צֶ״ק מְשֻׁלָּם בְּאֹתוֹ סְכוּם בְּדִיּוּק כְּפִי הָרְשׁוּם עַל הַהַמְחָאָה הַזָּרָה שֶׁקִּבֵּל. הַלָּה הָיָה מַפְקִיד אֶת הַהַמְחָאָה הַבְּדוּיָה בְּחֶשְׁבּוֹן הַבַּנְק שֶׁלּוֹ, מְקַבֵּל עַל־כָּךְ אִשּׁוּר רִשְׁמִי מֵהַבַּנְק, וּמַצִּיג אוֹתָהּ בְּמִשְׁרְדֵי הַמֶּמְשָׁלָה כְּהוֹכָחָה שֶׁאָמְנָם קַיֵּם אֶת הַחֹק כַּנִּדְרָשׁ וְהִפְקִיד בַּבַּנְק אֶת הַכֶּסֶף שֶׁקִּבֵּל. לְאַחַר כְּחֹדֶשׁ־חֳדָשִׁים, כַּאֲשֶׁר הַהַמְחָאָה הַבְּדוּיָה הָיְתָה חוֹזֶרֶת עַל עֲקֵבוֹתֶיהָ, לְאַחַר שֶׁהִתְבָּרֵר שֶׁאֵין לָהּ כִּסּוּי וְהַחֶשְׁבּוֹן לֹא קַיָּם כְּלָל, הָיָה הַמַּפְקִיד מְשַׁלֵּם אֶת עַמְלַת הַהַחְזָרָה וּמַשְׁלִיךְ אֶת הַהַמְחָאָה הַכּוֹזֶבֶת לַפַּח. וְלִמְרוֹת הַקָּנֶס, עֲדַיִן הָיְתָה הָעִסְקָה כְּדָאִית, שֶׁכֵּן הַסְּכוּם שֶׁקִּבֵּל בַּעַל הַהַמְחָאָה בַּשּׁוּק הַשָּׁחֹר, הָיָה גָּבוֹהַּ הַרְבֵּה יוֹתֵר, וְהַסְּכוּם כִּסָּה אֶת הַהוֹצָאוֹת וְאַף הוֹתִיר רֶוַח הָגוּן. עָבְרָה תְּקוּפָה מְסֻיֶּמֶת, בָּהּ עָשָׂה ר׳ יוֹסֶ״ל חַיִל בְּרַעְיוֹנוֹ הַמַּזְהִיר וְהִצְלִיחַ בֵּינְתַּיִם לְהַצִּיל יְהוּדִים רַבִּים מֵרֶפֶת־רָעָב, אוּלָם מִתְחָרָיו הֵחֵלּוּ לְהָצַר אֶת־צְעָדָיו וְלִבְלֹשׁ אַחֲרָיו. הֵלְלוּ לֹא הִצְלִיחוּ לְהָבִין כֵּיצַד הוּא מַצְלִיחַ לְהַעֲרִים עַל הַשִּׁלְטוֹנוֹת, עַד שֶׁגִּלּוּ אֶת סוֹדוֹ וּבְרֹב נִבְזּוּתָם הִלְשִׁינוּ עָלָיו לְמִשְׁטָרָה שֶׁהֵחֵלָּה לְעַקֵּב אַחֲרָיו. הָעִנְיָנִים הִתְגַּלְגְּלוּ, וּלְבַסּוֹף נֶחְשַׁד ר׳ יוֹסֶ״ל בְּמַעֲשֶׂה מִרְמָה וְזִיּוּף הַמְחָאוֹת, וְהָעֲמַד לְדִין. אֶלָּא שֶׁהוּא הִקְדִּים רְפוּאָה לַמַּכָּה, וְכָל הָאֲנָשִׁים שֶׁעָסְקוּ עִמּוֹ בְּקִשְׁרֵי הַמִּסְחָר וְזֻמְנוּ לַחֲקִירָה, הִתְבַּקְשׁוּ עַל־יָדוֹ לְסַפֵּר, כִּי אֶת הַהַמְחָאוֹת הֶעֱבִירוּ לִידֵי ר׳ נַחוּם רוֹט, סוֹחֵר בְּמֵאָה שְׁעָרִים, וְהַלָּה הָיָה מְשַׁלֵּם לָהֶם אֶת תְּמוּרַת הַבַּנְק. לֹא הָיְתָה בְּכָךְ סַכָּנָה לְר׳ נַחוּם, שֶׁכֵּן הוּא שָׁבַק חַיִּים בְּדִיּוּק בְּאֹתָהּ עֵת, וּכְשֶׁחוֹקְרֵי הַמִּשְׁטָרָה בָּאוּ לַחֲקֹר אוֹתוֹ, מָצְאוּ אֶת מוֹדַעַת הָאֵבֶל תְּלוּיָה עַל פֶּתַח בֵּיתוֹ... ר׳ יוֹסֶ״ל הִצְלִיחַ לְהִתְחַמֵּק אֲפוֹא מֵהָאַשְׁמָה, אוּלָם נִמְצָא אָדָם אֶחָד חַלַּשׁ־אֹפִי, שֶׁהָפַךְ לְעֵד־מְדִינָה, וְסִפֵּר כִּי ר׳ יוֹסֶ״ל עַצְמוֹ הֵמִיר אֶת הַהַמְחָאָה שֶׁלּוֹ. בִּרְאוֹתוֹ אֶת עַצְמוֹ בְּמֵצַר, נָסַע ר׳ יוֹסֶ״ל אֶל הַחָזוֹן אי״ש, וְיַחַד הֶחֱל לְטַכֵּס עֵצָה כֵּיצַד לְצֵאת מִן־הַסְּבַךְ. הַחָזוֹן אי״ש הִצִּיעַ לְטַיֵּל בָּרְחוֹב כְּדֵי לָדוּן בְּעִנְיָן, וּבְשִׂיחָתָם עָמַד הַחָזוֹן אי״ש כְּתוֹבְעַ וּבִקֵּשׁ מֵר׳ יוֹסֶ״ל לַעֲנוֹת לוֹ עַל כָּל שְׁאֵלָה וְטַעֲנָה, כְּאִלּוּ הוּא נִמְצָא עַתָּה בְּבֵית־הַמִּשְׁפָּט. עַל כָּל הַשְּׁאֵלוֹת מָצָא ר׳ יוֹסֶ״ל הַפְּקֵחַ תְּשׁוּבָה עַל־אָתָר, אוּלָם עַל אַחַת הַשְּׁאֵלוֹת לֹא מָצָא תְּשׁוּבָה מַתְאִימָה, וְהַחָזוֹן אי״ש יָעַץ לוֹ לְנַצֵּל אֶת זְכוּת הַשְּׁתִיקָה כְּמוֹצָא יָחִיד. עוֹרֵךְ דִּינוֹ שֶׁל ר׳ יוֹסֶ״ל הָיָה הַמִּשְׁפָּטָן יִצְחָק טוֹנִיק, שֶׁהָיָה בִּתְחִלַּת דַּרְכּוֹ, וְהוּא הִתְקַשֶּׁה לְקַבֵּל אֶת עֲצַת הַחָזוֹן אי״ש, אוּלָם בְּסוֹפוֹ שֶׁל דָּבָר הִתְבָּרֵר, כִּי הוּא חָכָם עָדִיף מִנָּבִיא. ר׳ יוֹסֶ״ל יָצָא זַכַּאי בַּדִּין, כֵּיוָן שֶׁעֲדוּת הַתְּבִיעָה הָיְתָה מְלֵאָה סְתִירוֹת וְהַהוֹכָחוֹת לֹא הָיוּ מְסֻפָּקוֹת. זְמַן קָצָר לְאַחַר הַמִּשְׁפָּט הַמְּצֻלָּח, פִּגֵּשׁ עוֹרֵךְ־דִּינוֹ שֶׁל ר׳ יוֹסֶ״ל אֶת הַשּׁוֹפֵט שֶׁיָּשַׁב בַּמִּשְׁפָּט, וְהַלָּה אָמַר לוֹ: ״דַּע לְךָ, כִּי גַּם הָיָה לוֹ לְמַרְשְׁךָ שֶׁשָּׁמַר עַל שְׁתִיקָה, שֶׁכֵּן אֲנִי תִּכְנַנְתִּי לְחוֹקְרוֹ בַּמִּשְׁפָּט וּלְהַכְשִׁילוֹ בִּשְׁאֵלָה פְּלוֹנִית״, וְכָאן נָקַב בְּאוֹתָהּ שְׁאֵלָה שֶׁהַחָזוֹן אי״ש שָׁאַל אֶת ר׳ יוֹסֶ״ל וְעָלֶיהָ לֹא מָצָא מַעֲנֶה, ״וְכֵיוָן שֶׁשָּׁתַק, נֶאֱלַצְתִּי לְשַׁחְרְרוֹ״. ״אֲנִי מֻכְרָח לְפַגֵּשׁ אֶת רַבְּךָ״, אָמַר עוֹרֵךְ־הַדִּין טוֹנִיק לְר׳ יוֹסֶ״ל בְּהִתְפַּעֲלוּת, ״שֶׁכֵּן בִּרְצוֹנִי לְהַכִּיר אִישׁ פִּקֵּחַ כְּמוֹהוּ, אֲשֶׁר יָדַע לְחַשֵּׁב מֵרֹאשׁ מַהֲלַךְ גְּאוֹנִי כָּזֶה וּלְהוֹצִיא אוֹתְךָ זַכַּאי בְּאֹפֶן מַפְתִּיעַ״... וְהַפְּלָא יִגְדַּל שֶׁבְּעָתִים, בְּכָךְ שֶׁהַחָזוֹן אי״ש הִתְבַּטֵּא לִבְנוֹ שֶׁל ר׳ יוֹסֶ״ל שֶׁלָּמַד בִּבְנֵי־בְרַק, עוֹד בְּטֶרֶם הִתְקַיְּמָה יְשִׁיבַת בֵּית־הַמִּשְׁפָּט, כִּי אָבִיו יֵצֵא זַכַּאי בַּדִּין, וּנְבוּאָתוֹ זוֹ הִתְקַיְּמָה בִּמְלוֹאָהּ. ♦

מְאוֹרוֹת

רבי אֶלְעָזָר הוֹרְוִיץ מִטּוֹרְנִיגְרוֹד זצ״ל

לְיוֹם הַהִלּוּלָא ט׳ בְּאֲדָר תקס״ו

מִגְּדוֹלֵי צַדִּיקֵי דּוֹרוֹ, תַּלְמִיד הָרַבִּי ר׳ אֱלִימֶלֶךְ מִלִּיזֶ״נְסְק, ״הַחוֹזֶה״ מִלֻּבְלִין וְהַמַּגִּיד מִקּוֹזְ״נִיץ. מִצַּאֲצָאֵי מִשְׁפַּחַת הַלְּוִיִּים הוֹרְוִיץ הַמַּעֲטִירָה, בֶּן אַחַר־בֵּן לְרַבִּי יַעֲקֹב אֲחִי הַשֵּׁל״ה הַקָּדוֹשׁ. שִׁמֵּשׁ כְּרַבָּה שֶׁל טוֹרְנִיגְרוֹד, וּשְׁמוֹ נִזְכָּר לְדוֹרוֹת כְּ״אַחַד הַגְּדוֹלִים אֲשֶׁר בָּאָרֶץ, אֲשֶׁר שָׁמָּה יָשְׁבוּ כִּסְאוֹת לְמִשְׁפָּט״. נוֹדַע בְּגְאוֹנוּתוֹ וְלִמְדָנוּתוֹ, וּדְרָשׁוֹתָיו בָּעִיר עָשׂוּ פְּרִי וְקֵרְבוּ רַבִּים לַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם. דִּבְרֵי תּוֹרָתוֹ כִּנְסוּ בַּסְּפָרִים ״נֹעַם מְגָדִים וּכְבוֹד הַתּוֹרָה״ עַל־הַתּוֹרָה, וּפֵרוּשׁוֹ לַתְּהִלִּים נִדְפַּס בְּשֵׁם ״אֲמָרוֹת טְהוֹרוֹת״. בְּיָמָיו, חִבֵּר רַבִּי יוֹסֵף תְּאוֹמִים אֶת פֵּרוּשׁוֹ ״פְּרִי מְגָדִים״ עַל הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ, וְכַאֲשֶׁר הִגִּיעַ לְאֶחָד מִגְּדוֹלֵי דּוֹרוֹ, סַרַב הַלָּה לְהַסְכִּים לְסִפְרוֹ, וְטָעַן כִּי הַלּוֹמֵד בַּשֻּׁלְחָן עָרוּךְ עַצְמוֹ אֵינוֹ זָקוּק לְבֵאוּרוֹ. נָסַע הַ״פְּרִי מְגָדִים״ בְּפַחֲדֵי נֶפֶשׁ, וּכְשֶׁהִגִּיעַ לְטוֹרְנִיגְרוֹד נִחֲמוֹ הַ״נֹעַם מְגָדִים״, הֶעֱנִיק לוֹ אֶת הַסְכָּמָתוֹ, וְהִתְנַבֵּא כִּי ״הַסֵּפֶר מִשְׁנַת חֲכָמִים יְהֵא מָנָּן בְּקֶרֶן־זִוִּית, וְהַסֵּפֶר שֶׁל כְּבוֹד תּוֹרָתוֹ יִלְמְדוּ בּוֹ בְּכָל עֵבֶר וּפִנָּה וְיִהְיוּ שׁוֹתִים בְּצַמָּא אֶת־דְּבָרָיו״, נְבוּאָה שֶׁהִתְקַיְּמָה לְדוֹרוֹת. בְּסִפְרוֹ כָּתַב, כִּי כָּל זְמַן שֶׁיּוֹשְׁבִים חֲסִידִים וְאַנְשֵׁי מַעֲשֶׂה בְּסִעְדָּה שְׁלִישִׁית, לֹא נִדּוֹנִים יוֹרְדֵי־גֵיהִנֹּם, כִּי עֲדַיִן כֻּלָּם בְּבְחִינַת שַׁבָּת. בִּהְיוֹתוֹ בְּמִיטַב יָמָיו, נָסַע מִלֻּבְלִין לְקוֹזְ״נִיץ כְּדַרְכּוֹ, וּכְשֶׁהִגִּיעַ סָמוּךְ לָעִיר וְרָאָה אֶת בֵּית־הָעֲלָמִין, אָמַר: ״מַה נָּאֶה הַמָּקוֹם הַזֶּה, זֹאת־מְנוּחָתִי עֲדֵי־עַד פֹּה־אֵשֵׁב כִּי אִוִּתִיךָ״. וּלְאַחַר שֶׁשָּׁהָה כַּמָּה שְׁבוּעוֹת אֵצֶל הַמַּגִּיד מִקּוֹזְ״נִיץ, נִפְטַר לְפֶתַע בְּגִיל צָעִיר, וְנִקְבַּר שָׁם כְּבַקָּשָׁתוֹ, וְהַמַּגִּיד נָשָׂא עָלָיו מִסְפֵּד גָּדוֹל וָמֹר.

יוֹסִיף דַּעַת

פירוש רש״י לתנ״ך ולתלמוד משופע במלים לועזיות, והדבר בולט בפרשות תרומה ותצוה בכלי המשכן ובגדי הכהונה, שרש״י מבארם על־ידי שימוש במלים לועזיות. היקף הלעזים המובאים בפירושו לתנ״ך הוא כ־1,300, וכיום משתמשים בהם לשחזור הצרפתית העתיקה שדיברו בימיו. ויש לדעת, כי רבים מהלעזים המופיעים בפירוש רש״י, הם תוספות של הדורות המאוחרים, ויש בהם משפות אחרות, מאיטלקית, ספרדית, גרמנית עתיקה, לאדינו, ואפילו רוסית כגון במלכים א׳: ״דלוט״א בלשון רוסיא״. בשונה ממה שמקובל לחשוב, בלע״ז אינו נוטריקון בלשון עם זר, שכן רש״י כותב ״ובלשון לע״ז״, ולא ייתכן שכתב בכפילות ״בלשון לשון עם זר״, אלא פשר המלה הוא זָר, כמו ״בית יעקב מעם לועז״, ובדרך כלל משתמשים בו ללטינית וצרפתית. ואומנם בכתבי־היד הישנים נכתב ״בל״, ומאוחר יותר ״בלעז״, ולאחר מכן נוספו לו מירכאות להדגשה, אך אין זה נוטריקון. ערכם של לעזי רש״י עצום ורב, ופעמים רבות המשמעות שונה בהתאם להם, והמדלג עליהם מאבד את הכוונה העמוקה בדבריו. לדוגמה ביאורו על המלה ״משוקדים״ שבמנורה שהוא מתרגם: ״מצוירים היו כדרך שעושין כלי כסף וזהב שקורין ניאל״ר״, והכוונה ל״גִפּוּר״ - אומנות של ביצוע תצריב באמצעות גֶפֶרית. יש הטוענים כי בימי רש״י היה ספר תרגום בידי יהודי צרפת ובייחוד אצל המלמדים, והוא שימש כספר עזר למתרגם כדי להסביר את המלים הקשות במקרא, ולכן כותב רש״י בפירושו לתורה ״בלשון לעז״ או ״שקורין בלשוננו״, לעומת פירושו לש״ס ששם המלה הלועזית מופיעה כחלק מהמשפט הרגיל. ולעתים רש״י עצמו מצטט מתוך ספר הפתרונות: ״ולצנינים - פותרים בו הפותרים לשון מסוכת קוצים״, וביחזקאל ״וראיתי בספרי פתרונות ולא נתיישבו לי״, אולם זו השערה רחוקה. מטרתו של רש״י בהבאת הלועזים היא בעיקר למען דוברי שפה זרה שיבינו את פירוש המקראות. לעתים הוא מצטט מלשון העם כדי לשבר את האוזן, ולעתים הוא משתמש במלה לועזית בהעדר מלה מתאימה בלשון הקודש לזיהוי הדבר, שכן הרבה חפצים חדשים היו בזמנו שלא היו בזמן חז״ל, ועדיין לא נקבעה להם מלה משל עצמה בלשוננו. יש פעמים שרש״י מקצר דבריו, ובמלה לועזית אחת הוא מבטא רעיון מפורט, ויש שהוא נעזר במלה לועזית להבנת הפעלים לפי הדקדוק, ופעמים שהוא מוכיח שהמלה הלועזית נוצרה מלשון הקודש ומצביע על הצליל הדומה בין המלים כי שורש כל הלשונות בלשון הקודש. צדיקים הפליגו בחשיבות לימוד פירוש רש״י עם כל תיבות הלעז שבו, והזהירו שלא לדלג עליהם כלל.

ספר לשבת השבת
הָיֹה הָיָה

וְנִקְדָּשׁ בִּכְבֹדִי

הָעִיָּרָה אַל־גִּ׳עְדִי הַשּׁוֹכֶנֶת בַּגָּלִיל הָעֶלְיוֹן בָּעִיר שֶׁרַעְבָּ שֶׁבְּתֵימָן, שׁוֹכֶנֶת בְּרֹאשׁ הַר, וּפִסְגָּתוֹ דּוֹמָה לִשְׁתֵּי דַּבָּשׁוֹת שֶׁל גָּמָל וּבֵינֵיהֶן עֵמֶק. בַּדַּבֶּשֶׁת הַמַּעֲרָבִית גָּרוּ הַיְּהוּדִים, וּבַמִּזְרָחִית הַמַּסְלְמִים לְהַבְדִּיל, אֲשֶׁר בָּנוּ ׳סַאדָה׳, דְּהַיְנוּ אֲדוֹנִים וַאֲצִילִים, כֵּיוָן שֶׁהֶחֱזִיקוּ עַצְמָם כְּצֶאֱצָאֵי מְחַמַּד נְבִיאָם, וְסִמַּן הַהֶבֵּר שֶׁלָּהֶם הָיָה כְּרִיכַת מִצְנֶפֶת יְרֻקָּה עַל־רֹאשָׁם. אֵלּוּ הָיוּ יְדוּעִים בְּשֹׁנְאָתָם הָעוֹרֶרֶת לַיְּהוּדִים, וְכַאֲשֶׁר יְהוּדִי הָיָה רוֹצֶה לְהַגְדִּיר אָדָם בַּעַל שִׂנְאָה, הָיָה אוֹמֵר ״זֶה שׂוֹנֵא כְּמוֹ אַל־גִּ׳עְדִי״. בַּעֲיָרָה זוֹ הִתְגּוֹרֵר שֵׁיחׁ נִכְבָּד, שֶׁהִשְׁתַּיֵּךְ אַף הוּא לְאוֹתָם מַסְלְמִים מְיֻחָסִים, אוּלָם בְּשׂוֹנֶה מֵהֶם הָיָה אִישׁ נְבוֹן וּמְתוּן, וּבְסֵתֶר לִבּוֹ חִבֵּב אֶת הַיְּהוּדִים, אוֹתָם הַכִּיר כְּאַנְשֵׁי אֱמֶת וְשׂוֹנְאֵי־בֶצַע, לְעֻמַּת אֲחֵיו הַמַּסְלְמִים שֶׁכֻּלָּם הָיוּ חֲשׁוּדִים בְּעֵינָיו עַל הַמָּמוֹן וּתְעֻבָּם בִּלְבּוֹ. בַּעַל הוֹן הָיָה הַשֵּׁיחׁ, וּדְאָגוֹת שֶׁל פַּרְנָסָה לֹא הָיוּ חֵלֶק מִסֶּדֶר יוֹמוֹ. כֵּיוָן שֶׁכָּךְ הָיוּ עִתּוֹתָיו בְּיָדוֹ, וּמִתּוֹךְ בֶּטֶלָה הָיָה מִתְכַּנֵּס מִדֵּי יוֹם בָּאוּלָם הַגָּדוֹל שֶׁבְּאַרְמוֹנוֹ, וְעִמּוֹ אֲנָשִׁים רַבִּים הַקְּרוֹבִים לַמַּלְכוּת, וּמְבַלִּים יָמֵיהֶם בְּשִׂיחָה בְּטֵלָה בְּהֶבֶל וָרִיק. וְלֹא הָיְתָה שִׂיחָה שֶׁלֹּא הִגִּיעָה בְּסוֹפָהּ אֶל הַיְּהוּדִים, אוּלָם הַשֵּׁיחׁ הִשְׂכִּיל לְהַסְתִּיר אֶת דַּעְתּוֹ, וְהָיָה מִתְחַמֵּק בַּאֲמִירָה סְתָמִית כִּי ״לֹא מַה שֶּׁאַתֶּם חוֹשְׁבִים עַל הַיְּהוּדִים נְכוֹן״. הָיָה זֶה בְּאַחַת מִשִּׂיחוֹת הַבְּטָלָה, כַּאֲשֶׁר הַדּוֹבְרִים דִּבְּרוּ סָרָה בַּיְּהוּדִים וְהִבְאִישׁוּ רֵיחָם כְּאַנְשֵׁי שֶׁקֶר. הַשֵּׁיחׁ לֹא הִצְלִיחַ לְהִתְאַפֵּק, וְאָמַר: ״אִם תִּשְׁאֲלוּ אֶת דַּעְתִּי, הָיִיתִי מְגַלֶּה בְּמִלֹּא הַבְּנוּת, כִּי אִלּוּ הָיִיתִי נֶאֱלָץ לְצֵאת לְמִקְצָת לְמָקוֹם סַכָּנָה, הָיִיתִי בּוֹחֵר בְּבֶן־לְוָיָה יְהוּדִי וְלֹא מַסְלְמִי, כִּי בּוֹ אֲנִי יָכוֹל לִבְטֹחַ שֶׁלֹּא יִנְטְשֵׁנִי כְּשֶׁאֶהְיֶה בְּסַכָּנָה. כִּי הַיְּהוּדִי הוּא אָדָם מַאֲמִין, וֶאֱמוּנָתוֹ חֲזָקָה וִיצִיבָה לְאֵין עֶרֶךְ מֵאֲשֶׁר הַמַּסְלְמִי, וְכָל אָדָם מַאֲמִין הוּא גַּם נֶאֱמָן״.

דְּבָרָיו שֶׁל הַשֵּׁיחׁ נָפְלוּ עַל הַשּׁוֹמְעִים כְּרֵעַם. הֵם לֹא הֶאֱמִינוּ לְמִשְׁמַע אָזְנֵיהֶם, וְרָאוּ בְּכָךְ חִכּוּל הַקֹּדֶשׁ, אֶלָּא שֶׁאַף אֶחָד לֹא הֶהֱין לִמְחוֹת נֶגְדּוֹ, שֶׁכֵּן הוּא הָיָה גִּבּוֹר־חַיִל, בַּעַל הַמֵּאָה וּבַעַל הַדֵּעָה, וּבַעֲלֵי־כָרְחָם בָּלְעוּ אֶת עֶלְבּוֹנָם בְּחֵרוּק שִׁנַּיִם. וְהִנֵּה הִגִּיעַ זְמַן תְּפִלַּת הַצָּהֳרַיִם ׳צְלַאת אַל־צֻ׳הֹר׳. בְּאוֹתָם יָמִים לֹא הָיָה לַמַּסְלְמִים שְׁעוֹנִים, אוּלָם הָיוּ מְנַסִּים כְּדֵי לְהַבְחִין עַל־פִּי הַשֶּׁמֶשׁ אֶת הַשָּׁעָה הַמְדֻיֶּקֶת. בְּדֶרֶךְ כְּלָל הָיָה הַשֵּׁיחׁ עַצְמוֹ מַבְחִין בַּשָּׁעָה, אַךְ הַפַּעַם בּוֹשֵׁשׁ לְהוֹרוֹת לָקוּם לְבֵית הַתְּפִלָּה. לְבַסּוֹף, כַּאֲשֶׁר כָּלוּ כָּל־הַקְּצִין, ׳הִבְחִין׳ הַשֵּׁיחׁ בְּחֹסֶר סַבְלָנוּתָם שֶׁל הַנֶּאֱסָפִים, וּשְׁאֶלָם עַל־כָּךְ, וְכַאֲשֶׁר הָלְלוּ טָעֲנוּ כִּי ״הִגִּיעָה עֵת תְּפִלַּת הַצָּהֳרַיִם וַאֲדוֹנֵנוּ כַּנְרָאָה לֹא חָשׁ בְּכָךְ״, אָמַר: ״רָאִיתִי גַּם רָאִיתִי כִּי הִגִּיעַ זְמַן הַתְּפִלָּה, אוּלָם הַיּוֹם בְּרִצּוֹנִי לְחוֹלֵל שִׁנּוּי בַּנֹּסַח הַשִּׁגּוּר״. וּבְעוֹד כֻּלָּם מַבִּיטִים בּוֹ בְּפֶלִיאָה, שָׁלַף אֶת חַרְבּוֹ וְקָרָא בְּעֵינַיִם מְזָרוֹת אֵימָה: ״הַיּוֹם נִתְפַּלֵּל כָּאן בְּמָקוֹם בְּבֵית הַתְּפִלָּה, וּבְמָקוֹם לִפְנוֹת לְכִוּוּן מֶכָּה נִפְנֶה אֶל הַנַּרְגִּילָה שֶׁלִּי, וּבְכָל מָקוֹם שֶׁמְּזַכֵּר שֵׁם הַבּוֹרֵא תַּזְכִּירוּ אֶת הַנַּרְגִּילָה, וְאוֹי לוֹ לְמִי שֶׁיְּסָרֵב״. כֻּלָּם סָבְרוּ כִּי דַּעְתּוֹ הִשְׁתַּבְּשָׁה עָלָיו, אוּלָם אַף אֶחָד לֹא נִסָּה לִמְחוֹת. בְּהַכְנָעָה קָמוּ וְהֵחֵלּוּ בַּתְּפִלָּה, כַּאֲשֶׁר הוּא שׁוֹמֵר אֶת פִּיהֶם לְבַל יְשַׁנּוּ מְאוּמָה מֵהוֹרָאָתוֹ. וּכְעֵדֶר סְכָלִים עָמְדוּ כֻּלָּם וְהִשְׁתַּחֲווּ לְכִוּוּן הַנַּרְגִּילָה, כְּשֶׁהֵם מַזְכִּירִים אֶת שְׁמָהּ תַּחַת שֵׁם ׳אַלְלָה׳, בְּטִפְּשׁוּת מְעוֹרֶרֶת גִּחוּךְ רַב...

הִגִּיעָה שְׁעַת בֵּין־הָעַרְבַּיִם, וְהַשֵּׁיחׁ אָמַר לְמִשְׁרְתוֹ: ״לֵךְ לְבֵית הַיְּהוּדִי סְלִימָן אַל־נַחַאס, וְהָבֵא אוֹתוֹ לֶכָאן בְּלִי עִכּוּבִים, חַי אוֹ מֵת״. הַלָּה יָצָא מִבֹּהֶל בְּדֶבֶר הַשֵּׁיחׁ, וְכַאֲשֶׁר הַיְּהוּדִי סְלִימָן, הוּא ר׳ שְׁלֹמֹה חָדָשׁ הַנְּחֹשֶׁת, טָעַן שֶׁעָלָיו לָצֵאת עַתָּה לִתְפִלַּת מִנְחָה, הִפְצִיר בּוֹ הַשָּׁלִיחַ לְהִתְלַוּוֹת אֵלָיו מִיָּד כֵּיוָן ״שֶׁחַיֶּיךָ בְּסַכָּנָה״. בְּלֵית־בְּרֵרָה נֶאֱלַץ ר׳ שְׁלֹמֹה לְהַגִּיעַ אֶל הַשֵּׁיחׁ אוֹתוֹ הִכִּיר כִּנְעָרִים הֲלִיכוֹת, וּבְהַגִּיעוֹ הִצְטַוָּה ״לְהַכְנֵס מִיָּד אֶל אוּלַם הַוְּעִידוּת״. הַדָּבָר לֹא אֵרַע מֵעוֹלָם, שֶׁכֵּן הַיְּהוּדִים לֹא הֻרְשׁוּ לְהִכָּנֵס אֶל הַהֵיכָל הַפְּנִימִי שֶׁל הַמַּסְלְמִים וְנוֹתְרוּ תָּמִיד בַּחוּץ מִתּוֹךְ מַטְרָה לְבַזּוֹתָם, וְר׳ שְׁלֹמֹה עָשָׂה זֹאת בְּחִיל וּרְעָדָה. ״עוֹד לֹא הִתְפַּלַּלְתִּי מִנְחָה״, אָמַר לְמְאָרְחוֹ, כַּאֲשֶׁר הַלָּה הִצִּיעַ לוֹ לְהָסֵב עִמָּם לְשֻׁלְחָנָם, וְהַשֵּׁיחׁ עָנָה כְּמִתַּמֵּם: ״לְהִתְפַּלֵּל? אֵין בְּעָיָה, אוּלָם עָלֶיךָ לַעֲשׂוֹת זֹאת כָּאן לְעֵינֵי כֻּלָּם, וְעָלֶיךָ לְהִתְפַּלֵּל לְכִוּוּן הַנַּרְגִּילָה שֶׁלִּי וְלֹא לְכִוּוּן יְרוּשָׁלַיִם. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁעָלֶיךָ לְהִתְפַּלֵּל בְּקוֹל וּלְהַזְכִּיר אֶת שֵׁם הַנַּרְגִּילָה בְּמִקּוֹם אֶת שֵׁם הַבּוֹרֵא״. וּבְדִבְּרוֹ, קָם הַשֵּׁיחׁ עַל רַגְלָיו, הֵנִיף אֶת חַרְבּוֹ וְהוֹדִיעַ: ״דַּע, כִּי אַקְשִׁיב לְכָל מִלָּה שֶׁלְּךָ, וְאִם תְּנַסֶּה לְהִתְחַכֵּם - דָּמְךָ בְּרֹאשְׁךָ״. הַמְסִבִּים נִבְהֲלוּ לְמַרְאֵה הַשֵּׁיחׁ הַזּוֹעֵם, אוּלָם הַיָּחִיד שֶׁלֹּא אִבֵּד אֶת שַׁלְוָתוֹ, הָיָה ר׳ שְׁלֹמֹה הַיְּהוּדִי. ״אֲדוֹנִי, אִם הֶחְלַטְתָּ לְהִתְנַכֵּל אֵלַי, מַדּוּעַ לְךָ לְעַנּוֹתֵנִי? מוּטָב שֶׁתַּכְּנִי בְּחַרְבְּךָ עַכְשָׁו, בְּמָקוֹם לְהִתְעוֹלֵל עָלַי בְּרֶשַׁע״. וּבְדִבְּרוֹ, הִטָּה אֶת עָרְפּוֹ כְּלַפֵּי הַשֵּׁיחׁ, אֶלָּא שֶׁהוּא נִסָּה לְשַׁכְנְעוֹ לְהַתְחִיל בִּתְפִלָּתוֹ כְּפִי הוֹרָאָתוֹ כְּדֵי לְהִנָּצֵל, אַךְ הַיְּהוּדִי הִמְשִׁיךְ לַעֲמֹד עַל שֶׁלּוֹ בְּחֵרוּף־נֶפֶשׁ. ״אָמְנָם רוֹחֵשׁ אֲנִי לְךָ כָּבוֹד רַב, אוּלָם אֶת אֱלֹקֵי הַשָּׁמַיִם אֲנִי יָרֵא וְרַק אוֹתוֹ אֶעֱבֹד, וְאַף בְּמָחִיר חַיַּי לֹא אֶשְׁנֶה מִתְּפִלָּתִי וִיהִי מָה״. הַשֵּׁיחׁ נִסָּה שׁוּב וְשׁוּב לְהַלֵּךְ עָלָיו אֵימִים, לְרַבּוֹת בְּלִיאָתוֹ ״עַד שֶׁתָּבִין כִּי טוֹב לְךָ לַעֲשׂוֹת כִּדְבָרַי מֵאֲשֶׁר לִפֹּל בְּחַרְבִּי״, וְהֶאֱרִיךְ בְּתֵאוּרֵי אֵימִים עַל הָעֲנוּיִים הַצְּפוּיִים לוֹ, אוּלָם ר׳ שְׁלֹמֹה עָמַד כְּצוּר חֲלָמִישׁ נֶגֶד כָּל הַדְּבָרִים, עַד אֲשֶׁר הַנֶּאֱסָפִים הִשְׁתּוֹמְמוּ מֵעֹז רוּחוֹ. ״רוֹאִים אַתֶּם?״ פָּנָה לְפָתַע הַשֵּׁיחׁ אֶל הַמַּסְלְמִים, ״עִם אִישׁ כָּזֶה הָיִיתִי מוּכָן לָצֵאת לִמְקוֹם סַכָּנָה בְּלִי חֶשְׁשׁ. וּרְאוּ נָא כַּמָּה בְּזוּיִים אַתֶּם, שֶׁבִּשְׁבִיל פַּחַד מָעָט מֵחַרְבִּי, עֲמַדְתֶּם כְּעֵדֶר תְּיָשִׁים וְהֶחֱלַפְתֶּם אֱלֹקִים חַיִּים בְּעֵץ יָבֵשׁ מַעֲשֵׂה יְדֵי אָדָם. וְכִי אֶפְשָׁר לִבְטֹחַ בָּכֶם בְּעֵת צָרָה״? וְהַשֵּׁיחׁ הֵרִים אֶת קוֹלוֹ: ״אִמְרוּ נָא אֵפוֹא כֻּלְּכֶם, כְּמִי הֱיֵיתֶם בּוֹחֲרִים כְּבֶן־לְוָיָה לְמָקוֹם סַכָּנָה״? וְכֻלָּם הֵשִׁיבוּ פֶּה אֶחָד: ״בַּיְּהוּדִי״... ר׳ שְׁלֹמֹה שֶׁחֵרֵר עַל־אֲתָר, וְכַאֲשֶׁר נוֹדַע הַמְּאֹרָע בַּצִּבּוּר, הִתְקַדֵּשׁ שֵׁם שָׁמַיִם בְּרַבִּים וְאַף הַמַּסְלְמִים הַקַּנָּאִים הוֹדוּ, כִּי אֵין אֲנָשִׁים נֶאֱמָנִים וּמַאֲמִינִים כִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל. ♦

פְּנִינֵי אוֹר הַחַיִּים

מִדְּבָרֵי הָאוֹר הַחַיִּים הַקָּדוֹשׁ עַל הַפָּרָשָׁה

וְאַתָּה תְּצַוֶּה (כז, כ) - צָרִיךְ לָדַעַת לָמָּה הַצָּרַךְ לוֹמַר **וְאַתָּה** אַחַר שֶׁעִמּוֹ הָיָה מְדַבֵּר? עוֹד, לָמָּה אָמַר **תְּצַוֶּה** וְלֹא צַו? עוֹד, לָמָּה אָמַר לְשׁוֹן צִוּוּי? וְרַבּוֹתֵינוּ ז״ל אָמְרוּ בָּזֶה דְּרָשׁוֹת, מֵהֶם אָמְרוּ אֵין צַו אֶלָּא זְרוּז לְצַד שֶׁיֵּשׁ חִסָּרוֹן־כִּיס, וְאוּלַי כִּי לְצַד שֶׁהַדָּבָר אֵינוֹ מִן הַמּוּסָר לְצַוּוֹת ה׳ שֶׁיְּדַלִּיקוּ נֵרוֹת בְּבֵית ה׳ אֲשֶׁר מִמֶּנּוּ תֵּצֵא אוֹרָה, אֲשֶׁר עַל כֵּן אָמַר לְמֹשֶׁה כִּי מִצְוָה זוֹ לֹא יֹאמְרֶנָּה לְיִשְׂרָאֵל עַל־פִּי ה׳ אֶלָּא הוּא יְצַוֶּה, פָּרוּשׁ מִפִּי עַצְמוֹ, שֶׁיִּנְהֲגוּ כְּבוֹד זֶה לְהָבִיא שֶׁמֶן לְהַדְלִיק, וְלָזֶה אָמַר **וְאַתָּה**, פָּרוּשׁ מִכֹּבֶד מָה שֶּׁצִּוִּיתִיךָ הוֹסֵף אַתָּה לְצַוּוֹתָם עַל־זֶה. וְדִקְדֵּק לוֹמַר **תְּצַוֶּה** וְלֹא תְּדַבֵּר, לְהַצְדִּיק דְּבָרֵינוּ אֵלֶּה שֶׁיְּזָרְזֵם הוּא עַל הַדִּבּוּר, שֶׁאִם אָמַר תְּדַבֵּר יִהְיֶה הַנִּשְׁמָע כִּי יְדַבֵּר דִּבְרֵי ה׳ כְּסֵדֶר הָרָגִיל לְדַבֵּר מִבְּלִי צֹרֶךְ הַזְּרוּז, וְלָזֶה לֹא אָמַר צַו שֶׁאִז יִהְיֶה נִשְׁמַע שֶׁיֹּאמַר כִּי ה׳ אָמַר אֵלַיו לְצַוּוֹת, אֶלָּא **תְּצַוֶּה** פָּרוּשׁ מֵעַצְמְךָ. וְלֹא יֵרָאֶה בְּעֵינֶיךָ כִּי מִצְוָה זוֹ קַלָּה הִיא כֵּיוָן שֶׁאֵינָהּ אֶלָּא מִפִּי מֹשֶׁה, לֹא כֵּן הוּא, שֶׁאֵין זֶה אֶלָּא מִשּׁוּם דֶּרֶךְ כָּבוֹד לְאֵל עֶלְיוֹן, אֲבָל הַמִּצְוָה הֲרֵי אָנוּ רוֹאִים כִּי ה׳ אָמַר אֵלָיו שֶׁיְּצַוֶּה. וְאוּלַי כִּי לָזֶה אָמַר וַיִּקְחוּ אֵלֶיךָ, פָּרוּשׁ לָמָּה שֶׁאַתָּה בְּדַעְתְּךָ תְּצַוֶּה. עוֹד יְרֻצָּה, לְצַד שֶׁצִּוָּה ה׳ כָּל מַעֲשֵׂה הַמִּשְׁכָּן וְעִנְיָנָיו לְנוֹכַח שֶׁיְּרָאֶה שֶׁמִּצְוָה לוֹ שֶׁיַּעֲשֶׂה הוּא כָּל הַנִּדָּבָר אֵלָיו וְיָבִיא כָּל הַנְּדָבָה אֶל הַמִּשְׁכָּן לְצַד הִתְלַהֲבוּתוֹ בַּעֲבוֹדַת ה׳ גַּם יַעֲשֶׂה מְלֶאכֶת הַמִּשְׁכָּן וְעֲבוֹדָתוֹ, לָזֶה אָמַר אֵלָיו **וְאַתָּה תְּצַוֶּה**, פָּרוּשׁ מַה שֶּׁיֵּשׁ לְךָ מֵהֶיְתֵרוֹן עַל כָּל יִשְׂרָאֵל אֵינוֹ אֶלָּא מַה שֶּׁתְּצַוֶּה אוֹתָם לְבַד, וְלָזֶה אָמַר תֵּבֵת **וְאַתָּה**, וְתוֹסֶפֶת הַוָּא״ו לְצַד שֶׁיֵּשׁ עוֹשִׂים לְבַד מֹשֶׁה, וְיִדְיָיִן גַּם כֵּן אוֹמְרוּ **תְּצַוֶּה** וְלֹא אָמַר צַו: וְאוּלַי שֶׁיִּרְמֹז בְּאוֹמְרוֹ תְּצַוֶּה עַל דֶּרֶךְ אוֹמְרָם ז״ל, כִּי כָּל תַּלְמִיד חָכָם יֵשׁ לוֹ נִיצּוּץ מִנִּשְׁמַת מֹשֶׁה, וְלָזֶה רַבּוֹתֵינוּ ז״ל הָיוּ קוֹרְאִים זֶה לָזֶה מֹשֶׁה, כִּי הוּא זֶה הַמְדַבֵּר בִּבְחִינַת נֶפֶשׁ הַלּוֹמֶדֶת תּוֹרָה, וְהוּא אוֹמְרוֹ **וְאַתָּה תְּצַוֶּה** עַל דֶּרֶךְ אוֹמְרוֹ כִּי מַלְאָכָיו יְצַוֶּה לָךְ, שֶׁהוּא לְשׁוֹן צִוָּתָא לְזוּי לְאִישׁ יִשְׂרָאֵל הַנִּכְבָּדִים, וּכְבָר יָדַעְתָּ כִּי אֵין חֲשִׁיבוּת אֶלָּא בְּאֶמְצָעוּת עֶסֶק הַתּוֹרָה. וּבְחַר ה׳ לִרְמֹז רָמֶז זֶה בְּמִצְוַת שֶׁמֶן כִּי הוּא בְּחִינַת הַתּוֹרָה שֶׁהוּא אוֹר הָעוֹלָם.

דִּבְרֵי הַיָּמִים

בט׳ באדר תר״ג, אירע נס לרבי משה אזולאי, בן־בנו של החיד״א, עם משפחתו, ש״נעשה לו נס גדול, שנפלה עליית הבית והכל נסמך על עמוד קטן מאוד, דבר אשר לא ישוער, והבנאי נשאר משתומם בראות זה הפלא, ואמר שבוודאי בא מלאך והניח ידו על המפולת כדי שלא תלך יותר ותישאר שם. והיה פלא גדול חוץ מהטבע שניצולו כל בני הבית. וזה היה שני ימים קודם היארצייט של הרב מ״ז ז״ל (מֹר זקנו החיד״א, שנפטר בי״א באדר תקס״ו), ואמר שבוודאי זכות הרב מ״ז הגין עליהם״. הסיפור מובא ב׳שמע טוב׳ המצורף ליומן החיד״א ׳מעגל טוב׳, בו הוא מספר בלשון ציורית את מסעו כשליח ארץ־הקודש בארצות הגולה. ורבי משה מספר שם גם, כי ״אחר פטירת מ״א (מֹר אביו) הרב ר׳ ישעיה ז״ל, גנבו מביתו הַמַּטָּה של מ״א הנזכר, שהיתה של מ״ז החיד״א זצוק״ל. ובראשה היתה מחופה בטט של כסף וחקוק בה אותיות חיד״א, ועל המטה היה חקוק ג׳ תיבות אלו יעל״ץ השד״ה וכ״ל, ואמר ר״מ הנזכר דבתיבות אלו רמוז שם קדוש שהוא שם טוב להצלחת הדרך (כוונתו לשם יוה״ך). והגנב מכר המטה הנזכר לגוי אחר, והקונה היה שואל עליו דבר גוזמא (סכום רב), ור״מ לא רצה ליתן לו, ונשארה המטה ביד הגוי. ואחר עבור שנה ויותר, קרא הגוי לרמ״א נר״ו וא״ל הילך המטה שלך, וא״ל תאמר לי כמה נתת עליו ואני אתן לך, והשיב לו הגוי איני רוצה שתתן לי מאומה, ונתן לו המטה בחנם, והוא חי״ג (חידוש גדול?)״. רבי משה סיפר עוד על החיד״א, ביניהם על הסיבה שעבר בבחרותו לחברון, ״מפני שעשה סיגופים עצומים כדי להשיג השגה, ובאו בחלום לאביו כי הוא בסכנה מ׳הפלונית׳ המתקנאת בו״, היא קליפת לילית רח״ל, וכן שהחיד״א היה החזן ומאריך ב׳ברכו׳ במוצאי שבת, כסגולה להצלחה כל השבוע.

מִשְׁבְּרֵי גְּדוּלֵי יִשְׂרָאֵל

מִשְׁבָּח

דָּרְשׁוּ חֲז"ל עַל הַפָּסוּק "וְאַתָּה הַקְרֵב אֵלֶיךָ אֶת־אַהֲרֹן אָחִיךָ", כִּי כְּשֶׁיָּרַד מֹשֶׁה מִסִּינַי וְרָאָה אֶת עֵגֶל יִשְׂרָאֵל בְּמַעֲשֵׂה הָעֵגֶל, הָיָה בְּלִבּוֹ עַל אַהֲרֹן אָחִיו, כִּי סָבוּר הָיָה שֶׁהָיָה שֻׁתָּף עִמָּם. אָמַר לוֹ הַקָּבָּ"ה, יוֹדֵעַ אֲנִי כִּי כַּוָּנַת אַהֲרֹן הָיְתָה לְטוֹבָה. וְלָכֵן נִצְטַוָּה לְקָרֵב אֵלָיו אֶת אַהֲרֹן, כְּדֵי לְהוֹצִיא מִלִּבּוֹ אֶת הַקְפָּדָתוֹ עָלָיו, מִפְּנֵי שֶׁרְצוֹן ה' יִתְבָּרֵךְ שֶׁאַהֲבָתָנוּ אֶת אַחֵינוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, תִּהְיֶה בְּתַכְלִית הַשְּׁלֵמוּת.

לְבֵיתוֹ שֶׁל רַבִּי דָּוִד מֹשֶׁה מִטְשׁוּרְטְקוֹב, הִגִּיעָה פַּעַם טֵלֶגְרָמָה מִפּוֹשֵׁעַ יִשְׂרָאֵל מִפָּרְסָם, שֶׁבִּקֵּשׁ לְהִתְפַּלֵּל עָלָיו לְאַחַר שֶׁלָּקָה בְּמַחֲלָה אֲנוּשָׁה. כְּשֶׁהִכְנִיס הַמְשַׁמֵּשׁ אֶת הַבַּקָּשָׁה, הִתְבַּטֵּא וְאָמַר: "יְרָאָה הָרַבִּי כֵּיצַד פּוֹשֵׁעַ יִשְׂרָאֵל זֶה, מְבַקֵּשׁ שֶׁיִּתְפַּלְּלוּ בַּעֲדוֹ". אוּלָם הָרַבִּי לֹא הִסְכִּים עִמּוֹ, וְאָמַר: "אֵיךְ אֶפְשָׁר לְדַבֵּר סָרָה בִּיהוּדִי? וַהֲלֹא יִתָּכֵן שֶׁכְּבָר עָשָׂה תְּשׁוּבָה"?! וְכַאֲשֶׁר הִזְכִּיר הַמְשַׁמֵּשׁ אֶת דִּבְרֵי הַגְּמָרָא בַּעֲבוֹדָה זָרָה שֶׁ"כָּל הַפּוֹרֵשׁ מִמִּינוּת מִיָּד מֵת", הִמְשִׁיךְ הָרַבִּי לִטְעֹן כִּי יִתָּכֵן שֶׁהַלָּה כְּבָר הִסְפִּיק לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה וּמֵת לְאַחַר מִכֵּן. וְאָמְנָם הִתְבָּרֵר כִּי אוֹתוֹ רָשָׁע חָזַר בִּתְשׁוּבָה לִפְנֵי מוֹתוֹ. וּמַעֲשֶׂה בְּשׁוֹחֵט אֶחָד מֵחַסִידָיו שֶׁל רַבִּי דָּוִד מֹשֶׁה, שֶׁרִגְּנוּ עָלָיו כִּי הוּא עוֹשֶׂה מַעֲשִׂים נְלוֹזִים בַּסֵּתֶר. בִּקְשׁוּ הַחֲסִידִים לְהָבִיא אֶת הַדְּבָרִים אֶל הָרַבִּי כְּדֵי שֶׁיַּעֲבִירֵנוּ מִמִּשְׁרָתוֹ, וּפַעַם כְּשֶׁיָּשַׁב הָרַבִּי לְיַד שֻׁלְחָנוֹ, וְגַם הַשּׁוֹחֵט הַלָּז עָמַד שָׁם, הֵהֵין אַחַד הַחֲסִידִים הַוָּתִיקִים, שֶׁנּוֹדַע כְּתַלְמִיד־חָכָם מְבֹהָק וְיָרֵא שָׁמַיִם מְרֻבִּים, וּבִקֵּשׁ מֵהָרַבִּי לְהַבִּיט בַּשּׁוֹחֵט וְלִתְהוֹת עַל־קַנְקָנוֹ. סֵרֵב הָרַבִּי לַעֲשׂוֹת כֵּן, וְאָמַר לֶחָסִיד: "הַאִם אַתָּה הָיִיתָ רוֹצֶה שֶׁאֶתְבּוֹנֵן בְּמַהוּתְךָ וְאַבִּיט בְּלִבְּךָ לְעֹמֶק"?

מִדַּת אַהֲבַת יִשְׂרָאֵל, הָיְתָה טְבוּעָה בְּלִבּוֹ שֶׁל רַבִּי אַבְרָהָם יַעֲקֹב מִסַּדִּיגּוּרָא תֵּל־אָבִיב, וְכָל חַיָּיו הִשְׁתַּדֵּל לְקָרֵב כָּל יְהוּדִי מִיִּשְׂרָאֵל וּלְהַשְׁתַּתֵּף בְּכָל־לֵב בְּשִׂמְחָתוֹ וּבְצַעֲרוֹ. פַּעַם הִתְבַּטֵּא אֶחָד מֵחֲסִידָיו בְּפָנָיו כִּי אֵין הוּא מְסָגֵל לִסְבֹּל אֶת פְּלוֹנִי הַגְּבִיר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא קַמְצָן גָּדוֹל. אוּלָם הָרַבִּי מִהֵר לְהַמְלִיץ טוֹב וְאָמַר לוֹ: "מַדּוּעַ אַתָּה מִתְלוֹנֵן עָלָיו? וַהֲלֹא הוּא נִבְרָא עִם לֵב וְטֶבַע כָּזֶה. וְאַתָּה צָרִיךְ לְהוֹדוֹת לַה' יִתְבָּרֵךְ שֶׁנָּתַן לְךָ לֵב טוֹב". לְמִקָּרֹבוֹ סִפֵּר, כִּי פַּעַם אֵרַע וְהָלַךְ בְּשַׁבַּת־קֹדֶשׁ בְּרֹחוֹב, וְרָאָה לְצַעֲרוֹ יְהוּדִים מְחַלְּלִים אֶת הַשַּׁבָּת. וּמֵאָז קִבֵּל עַל־עַצְמוֹ שֶׁלְּעוֹלָם לֹא יַבִּיט מִבַּעַד לַחַלּוֹן בְּשַׁבָּת, כְּדֵי שֶׁלֹּא יְעוֹרֵר קִטְרוּג עַל עַם יִשְׂרָאֵל. בְּעֵת נִסִּיעָתוֹ לְאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל, נִסִּיעָה שֶׁאָרְכָה כַּמָּה יָמִים וּבְתוֹכָם הָיָה גַּם יוֹם הַשַّבָּת, נֶעֱמַד לְפֶתַע בְּחוּר צָעִיר פּוֹרֵק־עוֹל עַל סִפּוּן הָאֳנִיָּה וְהֵחֵל לְעַשֵּׁן בְּשַׁבָּת בְּפַרְהֶסְיָה וּכְדֵי לְהַכְעִיס. הַדָּבָר הָיָה לְמֹרַת־רוּחָם שֶׁל הַנּוֹסְעִים שֶׁהִזְדַּעְזְעוּ מֵחִלּוּל הַשַּׁבָּת בְּרַבִּים, אוּלָם הַלָּה אָטַם אָזְנוֹ לְבַקָּשָׁתָם לְהַפְסִיק לְעַשֵּׁן, וְאַף לֹא שָׁעָה לְבַקָּשָׁתוֹ שֶׁל הָרַבִּי בְּעַצְמוֹ לִזְרֹק אֶת הַסִּיגָרִיָּה. "לֹא הָיִיתִי מְסֻגָּל בִּשְׁעַת מַעֲשֶׂה לֶאֱהֹב יְהוּדִי כֹּה חָצוּף", הוֹדָה הָרַבִּי, "אוּלָם הִמְתַּנְתִּי בְּקִצֻּר־רוּחַ עַד שֶׁיֵּצְאוּ שְׁלֹשָׁה כּוֹכָבִים בַּשָּׁמַיִם, כְּדֵי שֶׁאוּכַל לֶאֱהֹב אֶת הָאִישׁ"...

שְׁאֵלוּ פַּעַם אֶת הָ"אַהֲבַת יִשְׂרָאֵל" מִזִּיז'נִיץ, מַדּוּעַ הוּא מְקָרֵב גַּם אֶת אֵלּוּ הָרְחוֹקִים מִתּוֹרָה וּמִצְוֹת, וְהֵשִׁיב: "מוּטָב לִי לָתֵת בָּעוֹלָם הַבָּא דִּין וְחֶשְׁבּוֹן עַל אַהֲבַת־חִנָּם שֶׁהָיְתָה לִי, מֵאֲשֶׁר עַל שִׂנְאַת־חִנָּם"...

בְּבֵית־מִדְרָשׁוֹ שֶׁל ה"יִשְׂמַח יִשְׂרָאֵל" מֵאֶלֶכְסַנְדֶּר, שִׁמֵּשׁ חָסִיד בְּשֵׁם רַבִּי אַבְרָהָם מֵאִיר מִוּרְשָׁה כְּבַעַל־תּוֹקֵעַ. מִדֵּי שָׁנָה הָיָה נִכְנָס אֶל הָרַבִּי לִפְנֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה, וּמְבַקֵּשׁ מֵהָרַבִּי שֶׁיְּלַמְּדוֹ אֶת כַּוָּנַת הַתְּקִיעוֹת, אוּלָם הָרַבִּי הָיָה מֵשִׁיב תָּמִיד אֶת פָּנָיו רֵיקָם. אַךְ בִּשְׁנָתוֹ הָאַחֲרוֹנָה שֶׁל הַתּוֹקֵעַ, כַּאֲשֶׁר נִכְנַס כְּהֶרְגֵּלוֹ לְהִתְבָּרֵךְ מִפִּי הָרַבִּי, וְאַף לֹא חָזַר עַל שְׁאֵלָתוֹ הָרְגִילָה לְקַבֵּל אֶת כַּוָּנוֹת הַתְּקִיעָה, כֵּיוָן שֶׁבְּטוּחַ הָיָה שֶׁהָרַבִּי יַעֲנֶה בְּשְׁלִילָה, נָכוֹנָה לוֹ פָּנִים וְאָמַר: "רְצוֹנְךָ שֶׁאֲלַמֵּד אוֹתְךָ אֶת כַּוָּנוֹת הַתְּקִיעוֹת? וּבְכֵן הַסְכֵּת וּשְׁמַע. סוֹד הַתְּקִיעוֹת הוּא אַהֲבַת יִשְׂרָאֵל, לֶאֱהֹב כָּל יְהוּדִי וְיְהוּדִי יִהְיֶה מִי שֶׁיִּהְיֶה". וְהָרַבִּי הִמְשִׁיךְ: "כְּלוּם סָבוּר אַתָּה שֶׁכַּוָּנָתִי לִיהוּדִי יָרֵא־שָׁמַיִם הַמִּתְפַּלֵּל מִדֵּי יוֹם וְיוֹם? וְשֶׁמָּא כַּוָּנָתִי לְזֶה הַמִּתְפַּלֵּל רַק בְּשַׁבָּתוֹת וּבְמוֹעֲדִים? אוֹ אוּלַי כַּוָּנָתִי לוֹמַר, שֶׁיֵּשׁ לֶאֱהֹב אַף יְהוּדִי שֶׁמַּגִּיעַ לְבֵית־הַכְּנֶסֶת רַק פַּעַם אַחַת בַּשָּׁנָה בְּיוֹם־הַכִּפּוּרִים? וּבְכֵן, זֶה בְּרוּר וּמְחֻוָּר שֶׁיֵּשׁ לֶאֱהֹב אוֹתוֹ וְאֵינִי צָרִיךְ לְהַסְכָּמָתְךָ בְּזֶה, אֶלָּא הָבָה וְתִשְׁמַע לְמִי הִתְכַּוַּנְתִּי שֶׁצָּרִיךְ לֶאֱהֹב אוֹתוֹ. כַּוָּנָתִי לִיהוּדִי פָּשׁוּט וְבַעַר, כַּפְרִי בֶּן־כַּפְרִיִּים, שֶׁיּוֹצֵא בְּיוֹם־הַכִּפּוּרִים לְרֹחוֹב וְרוֹאֶה כִּי הַחֲנֻיּוֹת סְגוּרוֹת, וְלִתְמִיהָתוֹ מְשִׁיבִים לוֹ, כִּי הַיּוֹם הוּא "יוֹם הַמִּשְׁפָּט". וּכְשֶׁהוּא שׁוֹמֵעַ זֹאת, מִתְעוֹרֶרֶת אֶצְלוֹ הַנְּקֻדָּה הַיְּהוּדִית הַחֲבוּיָה, וּכְשֶׁהוּא חוֹזֵר לְבֵיתוֹ הוּא אוֹמֵר לְאִשְׁתּוֹ כִּי עָלָיו לִנְסֹעַ הָעִירָה כְּדֵי לָלֶכֶת לְבֵית־הַכְּנֶסֶת, שֶׁכֵּן "גַּם סַבָּא הָיָה עוֹשֶׂה כֵּן". אוּלָם זוֹ טוֹעֶנֶת כִּי עֲדַיִן לֹא סָעֲדוּ אֶת אָרוּחַת הַצָּהֳרַיִם, וְאִלּוּ הַחֲנֻיּוֹת סְגוּרוֹת וְאֵין מָזוֹן בַּבַּיִת. יוֹצֵא הַכַּפְרִי אֶל הַיַּעַר כְּשֶׁרוֹבֵהוּ עַל שִׁכְמוֹ, שָׁם הוּא צָד בַּעַל־חַי כְּלָשֶׁהוּ וְאִשְׁתּוֹ מְכִינָה מִמֶּנּוּ צְלִי לַאֲרוּחַת צָהֳרַיִם. לְאַחַר הָאֲכִילָה הוּא מְגַלֵּחַ אֶת זְקָנוֹ בְּתֵעַר, שֶׁכֵּן לֹא נָאֶה לְהוֹפִיעַ בְּבֵית־הַכְּנֶסֶת בְּזָקָן מְגֻדָּל, וּלְאַחַר שֶׁהוּא רוֹחֵם אֶת סוּסוֹ, יוֹצְאִים הַשְּׁנַיִם אֶל בֵּית־הַכְּנֶסֶת שֶׁבָּעִיר. וְכַאֲשֶׁר הוּא מַגִּיעַ אֶל הַפֶּתַח, הוּא עוֹצֵר וְאוֹמֵר: 'רִבּוֹנוֹ שֶׁל־עוֹלָם! אַתָּה יוֹדֵעַ שֶׁאֲנִי נִבְעָר וְרֵיק מִדַּעַת, וְאַף לְהִתְפַּלֵּל אֵינִי יוֹדֵעַ. אִם־כֵּן מַדּוּעַ אֶכָּנֵס לְבֵית־הַכְּנֶסֶת בְּחִנָּם? הֲרֵינִי מוֹדֶה לְךָ אִפּוֹא עַל הָעָבָר וּמְבַקֵּשׁ עַל הָעָתִיד', וּמִיָּד הוּא מַפְנֶה אֶת סוּסוֹ לְאָחוֹר וְחוֹזֵר לְבֵיתוֹ". "וִיהוּדִי כָּזֶה גַּם־כֵּן צְרִיכִים לֶאֱהֹב", סִיֵּם הָרַבִּי. נִפְעַם רַבִּי אַבְרָהָם מֵאִיר הַתּוֹקֵעַ לְשֵׁמַע הַדְּבָרִים, וְאָמַר: "יְהוּדִי כָּזֶה רַק הָרַבִּי מִסְגָּל לֶאֱהֹב", וְנַעֲנָה: "הֲרֵי רָצִיתָ לָדַעַת אֶת סוֹד הַתְּקִיעוֹת, וּכְלוּם חוֹשֵׁב אַתָּה שֶׁהֵם דְּבָרִים הַנִּקְנִים בַּאֲמִירָה? צָרִיךְ לַעֲמֹל הַרְבֵּה כְּדֵי לְהַגִּיעַ לְמַדְרֵגַת אַהֲבַת יִשְׂרָאֵל אֲמִתִּית. וְאִלּוּ זֶה שֶׁרוֹצֶה רַק לָדַעַת, לֹא יוֹעִיל כְּלוּם בְּכַוָּנוֹתָיו"...

נוֹתְרָה כַּמּוּת מְצֻמְצֶמֶת שֶׁל הַקַּנְטְרֵס "פּוּרִים טִישׁ" לְתַלְמִידִים

כ-100 עמודים גדושים בפזמונים ושירים, בדיחות וחידודים, באווירה פורימית משמחת

להשיג: בחנות הספרים "עין יעקב", שוק מאה שערים ירושלים, מול השטיבלאך

תשמישי קדושה "עטרת" רחוב חזון אי"ש 25 בני ברק, ובבית 'שבת טיש' רחוב הר"ן 3 ביתר עילית

מִטְעָם

וְאֵלֶּה הַבְּגָדִים אֲשֶׁר יַעֲשׂוּ (כח, ד)

בְּטַעֲמֵי קַדְמָא וְאִזְלָא, וְכֵן וְעָשׂוּ בִּגְדֵי־קֹדֶשׁ, וְכֵן תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן בְּטְעָמִים אֵלּוּ, כֵּיוָן שֶׁבִּגְדֵי הַכְּהֻנָּה הָיוּ כְּלָאִים, וְהָרַמְבַּ"ם פָּסַק שֶׁהַלּוּבְשָׁם שֶׁלֹּא בִּשְׁעַת עֲבוֹדָה עוֹבֵר מִשּׁוּם כִּלְאַיִם, וְלָכֵן הָיוּ הַכֹּהֲנִים צְרִיכִים לְהַקְדִּים וְלָלֶכֶת בִּזְרִיזוּת כְּדֵי לִפְשֹׁט אֶת הַבְּגָדִים בִּגְמַר הָעֲבוֹדָה, שֶׁלֹּא לַעֲבֹר עֲלֵיהֶם. (פני יוסף)

וְעָשׂוּ אֶת־הָאֵפֹד זָהָב (כח, ו)

תִּבַּת זָהָב בִּתְלִישָׁא גְּדוֹלָה, לְרַמֵּז לְדִבְרֵי הַפָּסוּק לִי הַכֶּסֶף וְלִי הַזָּהָב, וּכְדִבְרֵי חֲז"ל תֵּן לוֹ מִשֶּׁלּוֹ, מִשּׁוּם שֶׁגַּלְגַּל חוֹזֵר הוּא בָּעוֹלָם, הָעֲשִׁירִים נַעֲשִׂים עֲנִיִּים וְהָעֲנִיִּים נַעֲשִׂים עֲשִׁירִים, וְהַקָּבָּ"ה לוֹקֵחַ מִזֶּה וְנוֹתֵן לָזֶה, מָמוֹן נִתְלָשׁ מִזֶּה וְהִשְּׁנִי נַעֲשָׂה גָּדוֹל. (מראה יעקב)

מַעֲשֵׂה חָרֹשׁ אֶבֶן (כח, יא)

תִּבַּת חָרֹשׁ מִטְעָמָת בְּטַעַם זַרְקָא שֶׁצּוּרָתָהּ דּוֹמֶה לְתוֹלַעַת, לְרַמֵּז לְדִבְרֵי חֲז"ל "אֲבָנִים הָלְכוּ שֶׁבָּאפוֹד וְחֹשֶׁן אֵין כּוֹתְבִים אוֹתָן בְּדָיוֹ, מִשּׁוּם שֶׁנֶּאֱמַר פִּתּוּחֵי חוֹתָם וְאֵין מְסָרְטִים עֲלֵיהֶם בְּאִזְמֵל מִשּׁוּם שֶׁנֶּאֱמַר בְּמִלֹּאתָם, אֶלָּא כּוֹתֵב עֲלֵיהֶן בְּדָיוֹ וּמְרָאֶה לָהֶן שֶׁמִּיר מְבַחוּץ וְהֵן נִבְקָעוֹת מֵאֵלֵּיהֶן, כִּתְאֵנָה זוֹ שֶׁנִּבְקַעַת בִּימוֹת הַחַמָּה וְאֵינָהּ חֲסָרָה כְּלוּם". (ברכת איש)

וּמִלֹּאתָ אֶת־יָדָם (כח, מא)

בְּדַרְגָּא תְּבִיר, לְרַמֵּז שֶׁגַּם הַזּוֹכֶה לִשְׁרָרָה לֹא יִתְגָּאֶה עַל הַצִּבּוּר, אֶלָּא וְכֹהֲנוּ לִי, בִּלְתִּי לַה' לְבַדּוֹ. (מראה יעקב)

מִדְּגָשׁ

ה'תַּשְׁבֵּץ' מְשַׁמֵּשׁ הַיּוֹם לְחִידַת מִלִּים אוֹ מִסְפָּרִים הַמִּשְׁתַּלְּבִים בְּמִשְׁבְּצוֹת רֵיקוֹת לְפִי רְמָזִים, מִשְּׁחָק שֶׁהִמְצָא לִפְנֵי כְּמֵאָה שָׁנָה בִּלְבַד וְנִקְרָא לְפָנִים בְּשֵׁם 'חִידַת שְׁתֵּי וָעֶרֶב' אוֹ 'חִידוּד מוֹחַ'. וְטוֹעֲנִים, כִּי הוּא מוֹעִיל לְחִזּוּק הַזִּכָּרוֹן וּמְגִיעַת הַחֻלְשׁוֹתוֹ בְּגִיל זִקְנָה. מְקוֹר הַמִּלָּה תַּשְׁבֵּץ הוּא בְּפֵרוּשָׁתֵנוּ "כְּתֹנֶת תַּשְׁבֵּץ", וְכֵן "וְשִׁבְצַת הַכְּתֹנֶת שֵׁשׁ" וּבַחֹשֶׁן "מִשְׁבְּצֹת זָהָב", וְכֵן בְּתָהִלִּים "מִמִּשְׁבְּצוֹת זָהָב לְבוּשָׁהּ", וּפֵרֵשׁ רַשִּׁ"י "עֲשָׂה אוֹתָהּ מִשְׁבְּצוֹת" דְּהַיְנוּ מִסְגְּרוֹת לְאַבְנֵי הַחֵן. רַב סְעַדְיָה גָּאוֹן כָּתַב שֶׁהִיא בְּצוּרַת מִטְבַּעַ שֶׁבֵּינְיָיו, שֶׁיֵּשׁ בּוֹ מְרֻבָּע הֶעָשׂוּי בְּתוֹךְ עִגּוּל, וְהָיוּ רוֹקְמִים מִסָּבִיב לָאֶבֶן. מִכָּךְ נוֹצַר הַמֻּנָּח שֶׁל שִׁבּוּץ דָּבָר בְּתוֹךְ דָּבָר, וְכֵן מִלִּים בְּתוֹךְ מִשְׁפָּט. בַּ'תַּשְׁבֵּ"ץ' מוּבָאוֹת תְּשׁוּבוֹת רַבִּי שִׁ'מְעוֹן בֶּ'ר צֶ'מַח דּוּרָאן מֵאַלְגֶ'יְרְיָה, וּבַתַּשְׁבֵּ"ץ קָטָן מוּבָאוֹת תְּשׁוּבוֹת רַבִּי שִׁ'מְשׁוֹן בֶּ'ר צָ'דוֹק, מִפִּסְקֵי רַבּוֹ הַמַּהֲרַ"ם מֵרוֹטֶנְבּוּרְג בְּמֵאָסָרוֹ.

מִמְּלָה

רַבִּי בָּרוּךְ מָרְדְּכַי לִיבְשִׁיץ מִשֶּׁדְלִיץ, יָצָא בַּשַּׁחַר מִבֵּיתוֹ לַתְּפִלָּה, וּפָגַע בּוֹ עַז־פָּנִים שֶׁלֹּא הָיָה חוֹלֵק לוֹ כָּבוֹד, מֵאֵלּוּ שֶׁאֵין הַציָּץ מְכַפֵּר עַל עַזּוּת־פְּנֵיהֶם. פָּנָה אֵלָיו הָרַב וְאָמַר: "יִישַׁר כֹּחֲךָ, שֶׁבִּזְכוּתְךָ הִתְיַשְּׁבָה לִי קְשִׁיָּה גְּדוֹלָה בָּהּ הִתְקַשֵּׁיתִי. מִדֵּי בֹּקֶר מְבַקְּשִׁים שֶׁתְּצַיְּלֵנִי הַיּוֹם וּבְכָל־יוֹם מֵעַזִּי־פָנִים, וְתָמַהְתִּי מַדּוּעַ יֵשׁ לְהוֹסִיף 'וּבְכָל־יוֹם'? וַהֲרֵי אָדָם מִתְפַּלֵּל בְּכָל־יוֹם וּמְבַקֵּשׁ עַל אוֹתוֹ יוֹם, אֶלָּא שֶׁעַתָּה הֵבַנְתִּי זֹאת. כִּי לֹא דַּי לְהִתְפַּלֵּל לְהִנָּצֵל מֵעַזִּי־פָנִים הַיּוֹם, שֶׁכֵּן פְּעָמִים נִתְקָלִים בְּעַזִּי־פָנִים כָּמוֹךָ לִפְנֵי הַתְּפִלָּה, וְלָכֵן מְבַקְּשִׁים לְהִנָּצֵל מֵהֶם 'בְּכָל־יוֹם', גַּם לְמָחָר קֹדֶם הַתְּפִלָּה"...

הַדְּלֶקֶת הַמְּנוֹרָה מְסַמֶּלֶת אֶת אוֹר־הַתּוֹרָה, אוּלָם גַּם מִי שֶׁעוֹסֵק בַּתּוֹרָה, אַל יִפְטֹר עַצְמוֹ מִלְּהַרְבּוֹת צְדָקָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים, אֶלָּא "וְאַתָּה תְּצַוֶּה", 'תְּצַוֶּה' - נוֹטָרִיקוֹן צַעֲקַת הַדַּל תַּקְשִׁיב וְתוֹשִׁיעַ, כִּי מִזֶּה וּמִזֶּה אַל־תַּנַּח יָדֶךָ, מֵעַמּוּד הַתּוֹרָה וְעַמּוּד הַחֶסֶד הַמְשַׁלְּבוֹת גַּם יַחַד. (ליקוטי יהודה)

{ אז נדברו }

פרשת תצוה תשע"ח | שבת זכור | גליון מספר: 371 | לסדר: "ופתחת עליהם שמות בני ישראל..."

כיצד בחור השרוי בלא שמחה... יכול להרבות בשמחה באדר?

כן!!! זו שאלה מאוד מאוד קשה... בחור ישיבה הרי שרוי בלא אשה... והשרוי בלא אשה שרוי בלא שמחה... אז איך בחור ישיבה יכול לקיים את הדין הזה ש"משנכנס אדר מרבין בשמחה"?? אז דבר ראשון: מה זה בכלל שמחה??? מה הפירוש המילולי של שמחה??? אז לפני שננסה להבין מה זה שמחה... דבר ראשון: מה זה לא שמחה... מה שברור: שמחה זה לא סוג של הרגשה... כולנו בטוחים שכשאני מרגיש כזה טוב כזה... כזה לארג' כזה... ואני מפזר חיוכים לכל הכיוונים ומחבק את העצים, זה שמחה!!! אז זהו שלא!!! שמחה זה לא משהו באויר!!! שמחה זה לא איזה סוג של הרגשה טובה שהולכת כמו שהיא באה... לא!! ממש לא!!! אפילו לא בצחוק!!! **שמחה זה שייכות למשהו מציאותי שקורה כאן!! משהו שאפשר למשש בידיים**...

אני אתן לך דוגמא על דרך השלילה: אחד המאפיינים הבולטים ביותר בתכונות של בחור זה שכל החיים שלו מסתובבים סביב הרגשות... תחושות... איך אני מרגיש את זה!!! בחור כמעט ולא נפגש עם דברים טכניים שצריך לעשות... אלא מאי?? הכל סביב הרגשות... בחור מגיע לסדר א'... ומה הנושא??? יש מצָב או אין מצָב... יש אוירה או אין אוירה... אני מתחבר לזה או לא מתחבר... אני "אוחז" מזה או "לא אוחז" מזה... אני במוייחין או לא במוייחין?? אצל בחור ההרגשות והתחושות תופסים את מרכז החיים ואת כל השיקולים... זאת אומרת: אם תשאל בן אדם נשוי כמה זה שתים ועוד שתים... הוא יעשה חשבון עם האצבעות ☺ ויענה לך ארבע... אבל בחור ישיבה??? תלוי!!! תלוי מה הממצב עכשיו.. אם הוא עכשיו בחיזוק... ויש שטייגן ויש אוירה... אז אתה צודק... אבל אם בדיוק עכשיו סוף זמן ואין לי כח לכלום... אז שתים ועוד שתים שווה ארבע?? לא... עזוב... אני לא "אוחז" מזה... אני לא מספיק "מתחבר" לזה... הנה!!!! זה ההההנקודה של השרוי בלא!!!!! בלא שמחה... כי שמחה זה משהו מציאותי... וכל הרגשה הכי נפלאה והכי עילאית שהיא לא נאחזת במציאות מקורקעת זה לא שמחה... עכשיו ניגש לדוגמא על דרך החיוב (ולא על דרך השלילה)

רוצה דוגמא קלאסית מה זה שמחה אמיתית?? חופה יהודית!!! מדובר בחופה שקטה ואפילו יבישה.. מאוד מעט אנשים היו שם... ויתכן שבמקרה החתן הבחור דווקא היה בדיוק אחרי צום... והוא היה מעורבב ומבולבל.. והנה... הגיע הרגע... והחתן הושיט טבעת לכלה ואמר לה הרי אתה מקודשת לי בטבעת זו... וזהו! באותו רגע זה קרה!!! הרי זו מקודשת!! **אתה יודע איזו שמחה עצומה יש כאן עכשיו?? מה השמחה??** פשוט מאוד התבצע פה מציאות של קידושין!! בשניה זו נעשה כאן חלות קידושין גמורים... יש למעשה הזה תוקף עם השלכות של חיוב מיתת בי"ד... **זו מציאות!!!!** האשה הזו היא כעת אשת איש בין אם היה מוייחין בחופה או לא... בין אם הרגשת את זה או לא... **אבל אל תשאל...** יום אחרי החתונה הראש ישיבה מקבל טלפון על הבוקר... שלום... מדבר החתן של אתמול... יש לי בעיה... הרי עד אתמול הייתי בחור... ואם לא היה אוירה ולא היה שטייגן ולא היה מצב... אז... אז לא עשינו כלום... והנה... אתמול עמדתי בחופה ואמנם אמרתי הרי את מקודשת לי בטבעת זו... וגם התכוונתי לקדש... הכל שריר וקיים... אבל לא היה מספיק ממצב בחופה... ולא מספיק "התחברתי" והרגשתי את החלויית קידושין שנעשו כאן... אז מה עושים?? אני מרגיש שלא עשיתי כלום... אז.. אז... .אולי אני אלך לחיזוק בישיבה אחרת.?

הראש ישיבה צוחק... חתן יקר!!!! תגיד שלום שלום לחיי הבחרות... עד היום היית שרוי בלא אשה... וממילא היית שרוי בלא שמחה... כל דבר אמיתי שהיית עושה הוא היה נמדד לפי מדדי הרגש... אם הרגשתי את זה זה קיים ואם לא אז אין פה כלום... זה נקרא להיות שרוי בלא שמחה!!! אבל אתמול ברוך ה' התחתנת... וברגע שנתת טבעת לאשה זה שמחה אמיתית!! קרה פה משהו אמיתי שלא תלוי במצב רוח שלך!! זה שמחה!!! ברוך הבא למועדון השמחה.

נטיעה של שמחה!!! אדם שנוטע כרם זה שמחה... למה זה שמחה??

כי ברגע שנטעת כרם... זהו... הוא נטוע... מה שנטוע נטוע... רגע... אבל יש לי בעיה... אין לי מצב רוח... **אז מה!!!** המצב רוח שלך לא מעניין את הכרם... הכרם נטוע... הוא לא תלוי במצב רוח שלך... הנה לך נטיעה **של שמחה!!!** שמחה זו מציאות של משהו טוב שקורה!!! משנכנס אדר מרבים בשמחה... מה זה שמחה?? להרבות בדברים אמיתיים!!!! כן... בחור יקר... סוף זמן כעת... ואתה כבר לא מספיק מתחבר לסוגיות.. לא מצליח להרגיש סברות... ולא מספיק מצליח להיכנס לאוירה ולמצב של השטייגן רצח של ההתחברות של האוירה של המצב של המויחין... אין מה לעשות... תרבה בשמחה!! תעשה מאמץ עליון להיאחז בדברים יותר מבוססים ואמיתיים למרות שאתה שרוי בלא שמחה... במשך זמן חורף המערכת הצליחה איכשהו לתפוס אותך במה שמדבר אליך... בהרגשות.. בהתחברות באוירה ובמצב... אבל בחודש אדר לאט לאט העסק מתחיל להתייבש ואין ברירה.. תתפוס משהו מבוסס ואמיתי יותר!!! קח מסכת רשמית או פרק ותחליט שעד סוף הזמן אתה גומר את זה... או תתפוס איזה סוגיה או נושא בטור ב"י ותחליט שאתה באמת לומד את זה... באמת כובש את היעד הזה... תרבה **בשמחה...** במשהו יותר מקורקע ומחובר למציאות... זה נושא מאוד חשוב... אי"ה עוד נרחיב בנושא הזה...

להצטרפות לרשימת

התפוצה במייל,

להערות והארות:

a8447168@gmail.com

נבדקת כעת אפשרות ניסיונית לקבל את הגיליון בשירותי פקס בטל': 0795908616

שרות זה נעשה בהתנדבות לזכות: חיה צביה בת דבורה

להשתתפות בהוצאות הגליון:

בבנק:

חשבון 53957

בנק דיסקונט

סניף 106

באשראי:

"נדרים פלוס"

-"קהילות"

בטלפון:

(מענה ממוחשב)

0799-654321

תודה מראש!!!

ויאמרו לו חכמיו וזרש אשתו... מה?? מה הם רצו להגיד לו??

לאחר שהמן הרכיב את מרדכי על הסוס... הוא חזר הביתה אבל וחפוי ראש וכתוב שם ויספר המן לזרש אשתו ולכל אוהביו את כל אשר קרהו... ואז כתוב ויאמרו לו חכמיו וזרש אשתו אם מזרע היהודים מרדכי אשר החילות לנפול לפניו לא תוכל לו כי נפול תפול לפניו... עודם מדברים עמו!!!! וסריסי המלך הגיעו ויבהילו להביא את המן... כתוב כאן שהשיחה נקטעה באמצע... כלומר: חכמיו של המן היו באמצע להגיד לו משהו... הם היו באמצע לתת לו עצה מעשית... מה תכל'ס לעשות... והם באמת התחילו לדבר... ודבר ראשון הם הקדימו ואמרו לו שבמצב הנוכחי אם החילות לנפול... נפול תפול לפניו... **ולכן!!!! אי לכך ובהתאם לזאת אז...** אז יש לנו עצה בשבילך... אלא שאז!!!!! פתאום סריסי המלך הגיעו וקטעו את השיחה באמצע... וכולם השתתקו... וחכמיו של המן לא הספיקו לומר לו את העצה... רק את התחזית הקודרת...

מאוד מאוד מעניין ומסקרן מה באמת הם תכננו להגיד לו... מה היה המשך המשפט שנקטע?? כלומר: לו יצוייר שסריסי המלך לא היו מגיעים בבהלה וחכמיו של המן היו ממשיכים לדבר מה היה המשפט הבא שלהם?? כן... אם מזרע היהודים מרדכי אשר החילות לנפול... לא תוכל לו... נפול תפול לפניו... נו... ו... ומה הלאה?? מה יש לכם להציע???

ושמעתי הסבר נורא:

חכמיו של המן היו באמת חכמים!!!! ועמד להם על הלשון לומר להמן עצה!!! אבל ממזה עצה... עצה איומה ונוראה שאם הם רק היו מספיקים להשחיל את המשפט הבא ולהגיד מה שיש להם לומר עוד לפני שסריסי המלך הגיעו... מי יודע איך היתה נגמרת המגילה...

ובכן: מה באמת המשפט הבא שעמד להם על הלשון???

הרי כך: לעמלק יש רב"ה גדול... לרבה הזה קוראים **בלעם בן בעור!!!** וגם לבלעם היה סיפור מאוד דומה לסיפור של המן... גם בלעם ישב בכבודו של עולם... וכולם היו מגיעים אצלו ומכבדים אותו... והנה... יום אחד הוא השתדרג עוד יותר ומגיעים אצלו שרים רבים ונכבדים של מואב ומדין והם מבטיחים לו כבוד מלכים... וכסף וזהב לרוב... והוא מגיע!!! והוא כעת נמצא בשיא כבודו של עולם... ומשם הוא מנסה לקלל את ישראל ומנסה ושוב מנסה ולא מצליח... ואז!!! מגיע הנפילה הגדולה שלו... ונסתלקה ממנו רוח הקודש... ובלק כועס עליו ומגרש אותו בבושת פנים... כן!!! בלעם נמצא כעת בסיטואציה דומה להמן!!! גם הוא טיפס וטיפס על הגב של היהודים... ואז באותו מהירות הוא מתחיל ליפול ולהחליק במדרון לפני זרע היהודים... וזהו... בלעם מודיע באכזבה לבלק הנני הולך לעמי... זהו... מעכשיו אני כאחד האדם.. הפסדתי את כל המעלה שלי... כל טוב... שלום שלום... **אבל!!!!** רגע!!!! רגע לפני שבלעם נעלם מהאופק!! רגע לפני שבלעם מסיים סופית את הקריירה שלו... הוא לפתע הוציא מהמגירה את מכת המחץ... הוא הוציא מהמגירה עצה אחת בלבד!!! עצה איומה ונוראה... והוא סינן לבלק בשקט ככה בין השיניים... לכה איעצך... יש לי עצה אחת בשבילך נגד היהודים... אלוקיהם של אלו שונא זימה הוא... תכשיל אותם בזימה והכל יסתדר... בלעם סיים את דבריו ונעלם בתהום הנשיה... ואילו בלק אימץ ברצינות את הצוואה האחרונה של בלעם ו... והמחיר היה כידוע עקוב מדם... כל חטא פעור הגיע מזה... שליש מכלל ישראל נהרגו בעוון פעור... ועד עצם היום הזה אנחנו סובלים מחטא פעור!!! משה רבינו צריך להיקבר מול פעור בשביל להיות כל הזמן בעמדת דיכוי!! שברגע שפעור עולה... משה רבינו מוריד אותו... וזה פסוק מפורש ביהושע שחטא פעור זה חטא שאנחנו סוחבים איתנו מאז ועד עכשיו... והכל בגלל מה... בגלל איזה משפט אחד אחרון של בלעם... כשכבר לא היה לו מה להפסיד...

מי היה חסר שם??? היה חסר שם את סריסי בלק... שאם בלק אמר לבלעם קום ברח לך אל מקומך... אם היו מגיעים סריסי בלק ומבהילים את בלעם החוצה ולא נותנים לו להגיד את המשפט האחרון האיום הזה... הרי כל כלל ישראל היה נראה עכשיו אחרת... אבל המשפט נאמר... והעצה התקבלה... ובלק אימץ אותה וקרה מה שקרה...

אותו סיפור בדיוק קרה גם כאן... ויאמרו לו חכמיו וזרש אשתו... מה הם רצו להגיד לו?? תקשיב המן... אנחנו רואים שאתה מתחיל ליפול לפני מרדכי... ולפי התחזית ולפי הניסיון כמו אצל בלעם ברגע שהוא ניסה להתחיל עם ישראל ולא הצליח אז הוא נפל עד הסוף... אז גם אתה... אם החילות לנפול לפניו לא תוכל לו, כי נפול תפול לפניו!!!!

אבל כמו בלעם בשעתו שברגע האחרון... כשהוא ראה שאין לו מה להפסיד אז הוא שחרר פצצה גרעינית וסינן מתחת השפם את העצה האיומה הזו... לך תכשיל אותם בזימה... אז גם לנו יש בשבילך עצה אחרונה.. מה שנקרא נשק בלתי קונבנציונלי... היות ואתה כבר בלאו הכי גמור ואין לך כבר מה להפסיד... אז לך תכשיל אותם בזימה... אם רח"ל הם היו מספיקים לומר להמן את המשפט הנורא הזה... והמן היה מספיק לעשות משהו עם זה... **לך תדע מה היה קורה!!!!** לך תדע איך המגילה היתה נגמרת... מה שברור היא לא היתה נגמרת עם שושנת יעקב צהלה ושמחה... בשביל זה אחד מהניסים הגדולים של המגילה זו ההתפרצות הזו... שבפתע פתאום הופיעו סריסי המלך בבהלה!!! וקטעו ברגע האחרון את השיחה באמצע ולא נתנו לחכמיו של המן לשלוף אפילו משפט אחד נוסף... כדי שהמן לא יספיק לעשות נזקים בלתי הפיכים ביומו האחרון...

עם עמלק עצמו אנחנו איכשהו מסתדרים!!! בסופו של דבר הקב"ה מצילנו מידו... תמיד ברגע האחרון אתה ברחמיך הרבים הפרת את עצתו וקלקלת את מחשבתו והשבותו לו גמולו בראשו... את בלעם בן בעור הרגו בחרב... את המן תלו על העץ...

אבל את ההשפעה הקלוקלת שלהם!!!! מה שאנחנו נדבקנו מהם... זה האויב הגדול שלנו!!! בו אנחנו צריכים בעיקר להילחם!!! שבת זכור לפנינו... זה זמן מסוגל להתפלל ולזעוק לה' שיעזרנו על דבר שמו... ונזכה באמת להוקיע ולשרש את העמלקיות שמצליחה לחדור אלינו... שבת זכור זו הזדמנות לעשות פסח לעמלק... לבדוק בכל החורים והסדקים... בכל הסינונים ובכל המכשירים האם הם נקיים מעמלק... האם עמלק לא הצליח להכניס שם את החתול השחור ששמו זימה שאלוקיהם של אלו שונא זימה... שבת זו היא הזדמנות לעורר את איבתו... להבין שכל הצרות והיסורים שיש לנו מגיעים ממנו... מהלכלוך שהוא מכניס לנו בדלת האחורית... לעורר את איבתו ולנקות את עצמנו ממנו... כדי שנתרצה לפני אבינו שבשמים...

תרומות רבותי... תרומות...

אנו זקוקים לתרומות... (ההוצאה השבועית מסתכמת בלמעלה מ-1200₪) ניתן להקדיש לעילוי נשמת... לרפואת להצלחת... ובינינו... ניתן גם לתרום בלי לכתוב כלום...

מה שברור: **אנחנו מברכים מעומק לב את כל --**

מי שיתרום יזכה לכל הישועות....

ו... וגם מי שלא יתרום..

מי שיתרום יזכה לנחת מהילדים...

ו... וגם מי שלא יתרום.

מי שיתרום יהיה עשיר מופלג...

ו... וגם מי שלא יתרום...

מי שיתרום יהיה לו פורים שמח...

ו.. וגם מי שלא יתרום...

ומי שיתרום... יזכה לעזור לנו בהוצאת הגיליון..

אבל מי שלא יתרום?? צר לנו לאכזב... אבל את זה הוא לא יזכה לעשות. ישועה אחת אנחנו מבטיחים למי שיתרום!!! שבתרומה הזאת הוא יעזור לנו... זה הכל...!!! זה בגבול היכולת שלנו להבטיח... תודה לכל אלו שתרמו בעבר... ותודה מראש לאלו שיענו בעזרת ה' לפניה זו...

ניתן לקנות קונטרס

זעקו ונמלטו

בפלא': 0548446691

כמו כן ניתן להשיג חוברת זו אצל הנציגים הממונים שבישיבות.

מוקדי מכירה:

ירושלים: בית וגן רח' הרב פרנק 29 קומה ב'

אזור רמות רובין 47 קומה ב' 0548419684

ניתן להשיג חוברות ועלונים בחנות "קשר סלולר" רח' שמואל הנביא 99 פינת בר אילן,

ביתר גבעה ב' אזור רמי לוי 0548450998

בני ברק: קבוץ גלויות 9

משפחת בוים רחוב השלושה 11.

אזור חזון איש הרב דסלר- 0527117271 (ניתן לקבל גיליונות יחידים מידי שבוע בכתובת זו)

ניתן להשיג חוברות ועלונים בחנות "קשר סלולר" באזור האולמות, נחמיה 28 פינת עזרא מ2.00 בצה' עד 9.30 בערב

חדש: פתח תקוה- 0504124235

אשדוד- 0504120311

קרית ספר: מרומי שדה 3 052-7174781

ברכפלד- 0533109169 (עטרת שלמה)

גרין פארק- 0527644795

אופקים: שפירא 0534112035

נתיבות: 0548473542 (בין 9-7 בערב)

צפון: חיפה: הדר, שכפולית רחוב ביתר.

נווה שאנן: חניתה 81 משפחת זלושינסקי

רכסים: הורדים 4 א' משפ' קריצלר לתאם: 0548415410

כרמיאל- 0527136165 משפחת שטיימן.

טבריה: 0504163727 רחוב גוש עציון 1, בערב.

חדש: צפת: מאור חיים- 0533199511

חדש: הר יונה- מגדל העמק: 0533158212

ניתן להשיג ספר "אהבתי" במוקדים הנ"ל

חדש!! ניתן שוב להשיג את הספר בישיבת מיר

ז' אדר...

מה ההבדל בין תצווה ל---צו?

כן... למי שיודע... תצווה וצו זה לא רק מילים נרדפות... אלא יש שם באמת כפילות פרשיות!!! בפרשת תצווה הקב"ה אומר למשה: וזה הדבר אשר תעשה להם לקדש אותם לכהן לי!!! ושם הקב"ה מפרט למשה את כל סדר העבודה של המילואים על כל פרטיה ודקדוקיה... ואילו בפרשת צו... שם התורה שוב חוזרת על הכל... והפעם מהמקום של הביצוע בפועל!!! כלומר שמשה עשה כך וכך כאשר ציוה ה'... וסמך אהרן ובניו ועשו כך וכך כאשר ציוה ה' את משה... כל ההבדל הוא: שבפרשת תצווה זה מגיע ממקום של ציווי!! ואילו בפרשת צו זה מגיע ממקום של ביצוע!!! **נו... א"כ השאלה באמת זועקת:**

מה ההבדל בין פרשת תצווה לצו??? מה הצורך בכפילות הזאת...?? היה צריך להיות כמו בפרשת אחרי... שהקב"ה מפרט למשה את כל סדר עבודת כה"ג ביום הכיפורים... ואז אחרי שהקב"ה מסיים לצוות... הפרשה מסתיימת בשש מילים בלבד שחותמות ואומרות: ויעש כאשר ציוה ה' את משה!!! זהו!!! כאן כתוב הכל... כאן כתוב שכל מה שנאמר כאן בתור ציווי... הרי נעשה גם בפועל... א"כ אותו דבר היה צריך להיות גם אצלנו... בפרשת תצוה הקב"ה מצוה את משה... ואז היה צריך לכתוב: ויעש אהרן ובניו את כל הדברים אשר צוה ה' ביד משה" (כפי שבאמת כתוב בסוף פרשת צו) וזהו!!!! היה אפשר לחסוך 36 פסוקים בפרשת צו שנראים לכאורה כמיותרים... אה...?? שאלה פשוטה... הגיע הזמן להבין את זה אחת ולתמיד...

והנצי"ב מוולוזין בספרו העמק דבר מבאר כך:

המעמד של היום הראשון של מילואים אמנם היה מעמד גדול ונשגב לכשעצמו... אבל היה בו משהו עוד יותר גדול!!!! במעמד זה! ובעיצומו של יום זה ירדה לעולם האמונה בתורה שבעל פה!!!! האמונה במושג הקדוש ששמו הלכה למשה מסיני... **איך?? פשוט מאוד??** אם תעשה הקבלה בין שתי הפרשיות... אפשר לראות לאורך כל הדרך שיש כל מיני שינויים בין הציווי של פרשת תצווה לביצוע בפרשת צו!!! בפרשת תצוה משה רבינו אומר לעם ישראל שהקב"ה אמר כך וכך... ואילו כשמגיעים לפרשת צו משה רבינו בכבודו ובעצמו משנה ממה שהוא עצמו אמר בשם ה'!!!! והוא עושה משהו קצת שונה!!! (אין כאן המקום להתחיל למנות את השינויים כי יש הרבה... בבקשה... יש לך שיעורי בית לשבת זו... אתה מוזמן לשבת עם שני חומשים פתוחים... צו ו--תצווה ותעשה הצלבת נתונים... ואז נראה אותך אומר שאין מה לחדש וללמוד בפרשיות האלו...)

נו... מה הפשט בזה?? איך יכול להיות שמשה רבינו בכבודו ובעצמו אמר משהו אחד בשם הקב"ה והוא בכבודו ובעצמו משנה ועושה אחרת???

התשובה היא: בשביל זה יש פסוק מיוחד בפרשת צו: ויאמר משה אל העדה זה הדבר!!!! זה הדבר אשר צוה ה' לעשות!!! אומר משה לעם ישראל: אתם זוכרים מה למדתי אתכם?? זוכרים את כל הפרטים?? הנה... עכשיו אתם תראו שאני עושה כמה שינויים... ולמרות שזה שינויים... בכל זאת: **זה הדבר!!!!!!** אשר ציוה ה' לעשות...

מה שנקרא הלכה למשה מסיני!!!! ולכן: זו הסיבה שביום הראשון של המילואים היה נס נדיר מאוד שהקב"ה ציוה שכל ישראל יכנסו בתוך אוהל מועד... ונעשה נס והיה מועט המחזיק את המרובה ושישים ריבא ישראל נכנסו בתוך חצר אוהל מועד המחזיק בסה"כ מאה אמה על חמישים... מה יש?? למה כ"כ נחוץ לעשות דווקא עכשיו כזה נס??

התשובה היא: במעמד הגדול הזה משה רבינו הולך להוריד את אחד מעיקרי אמונה. האמונה בתורה שבעל פה!!! האמונה בהלכה למשה מסיני!! בשביל להוריד כזו אמונה צריך שכל כלל ישראל יהיו נכוחים ויראו בעיניים שלהם... לא מפי השמועה... (בדיוק כמו במעמד הר סיני. ש"אתם ראיתם...") לכן אין ברירה: צריכים לעשות נס מיוחד שכककולם יכנסו בחצר אוהל מועד ללא יוצא מן הכלל.. ואז משה רבינו פונה לעם ישראל ואומר להם: רבותי!! בפרשת תצווה אמרתי לכם משהו אחד!! וכעת אני הולך לעשות כמה שינויים... ובכל זאת: זה הדבר אשר צוה ה' לעשות!!!!

זה המסר הגדול והכ"כ קריטי בכפילות של שתי הפרשות... התורה רוצה להעמיד אותנו מול כמה וכמה סתירות ושינויים בין הציווי מהקב"ה... לבין הביצוע המעשי... והמסר הוא אחד: הלכה למשה מסיני!!!! כאן... בפרשות אלו יורדת לעולם האמונה היהודית בתורה שבעל פה... בפרשות הקרובות- ויקהל פקודי והלאה אנחנו נפגוש עשרות פעמים את המילים **"כאשר ציוה ה' את משה"!!** אומר הנצי"ב: כל פעם שכתוב את המילים האלו טמון שם שיש פה איזה שינוי מסוים מהציווי המקורי!!! (ניתן לבדוק את זה בכל פעם שזה כתוב לגופו של עניין) ואם יש לך שאלות למה שינו מהציווי המקורי... אז הנה התשובה: כאשר צוה ה' את משה"!!!! בכל פעם שאנחנו נתקלים במילים האלו זו הזדמנות לחזק בנו את האמונה הזו... **האמונה בכח תורה שבעל פה!!!**

והעיתוי הזה הוא לא לחינם!!!!! לא במקרה הקב"ה בחר להוריד ולהשריש את האמונה בתורה שבעל פה דווקא כאן... דווקא בפתח אוהל מועד... דווקא ביום הראשון למילואים.. **יש קשר מאוד גדול ביניהם...** הרי מה זה משכן?? מה זה בכלל בית המקדש?? כל הרעיון של בית המקדש זה **שכנתי בתוכם!!!** איפה מתבטא השכנתי בתוכם הכי פנימי והכי עמוק?? כשעומד בן תמותה כאן בעולם הזה ואומר לנו הוראה!!! ושכינה מדברת מתוך גרונו!!! זה ה"שכנתי בתוכם" הכי עמוק והכי פנימי והכי הכי נחוץ לנו בזה העולם!!!

בשביל זה!!!! היום הראשון של המילואים זה אחת הפעמים היחידות שהקב"ה ציוה להקהיל את כל כל כל העדה אל פתח אוהל מועד! כי כמו שזה היה היום הראשון להכשרה ל"השראת השכינה" כך זה גם היום הראשון להכשרה ומילוי ידים ל"כי מציון תצא תורה..."

בבית המקדש ה"ושכנתי בתוכם" בא לידי ביטוי בשני תחומים שונים...

א. בהשראת השכינה!!! ב. בלשכת הגזית!!!!

התחום הראשון של "ושכנתי בתוכם" התבטא בהשראת השכינה... עצם זה שכאן בית ה'... והשכינה שורה כאן... וממילא כל העולם היה מתברך מזה... והיה אור ושמחה ושפע בעולם... זה תחום אחד...

אבל ה"ושכנתי בתוכם" התבטא בעוד משהו... שהוא עוד יותר חשוב מזה... בתוך העזרה היה לשכה שקוראים לה לשכת הגזית!!! ומי שהיה לו שאלות לשאול את הקב"ה הוא היה מגיע ושואל את הקב"ה... והקב"ה היה עונה... **כן... ממש ככה...** כי יפלא ממך דבר... יש לך כל מיני שאלות לשאול את הקב"ה... בין דם לדם בין דין לדין... וקמת ועלית אל המקום אשר יבחר ה'... יהודי היה מגיע לבית המקדש עם רשימה של שאלות והוא היה יוצא עם תשובות!!! חד וחלק!! הוא היה מגיע ללשכת הגזית ושואל מה צריך לעשות... מה רצון ה'... מה הקב"ה רוצה שאני אעשה... והוא היה מקבל תשובות... אחת לאחת... **זה ה"ושכנתי בתוכם" מהסוג השני...** כלומר: לסיכום: יש שני סוגים של "ושכנתי בתוכם"

יש "ושכנתי בתוכם" של שפע גשמי... מה שנקרא "שתשרה שכינה במעשה ידיכם..." אבל יש "ושכנתי בתוכם" של בהירות... שאני יודע מה אני צריך לעשות... אני יודע מה הרבש"ע רוצה... ואני לא צריך כל הזמן לגשש באפילה ולנחש לאן הקב"ה חותר בעולמו ומה הקב"ה רוצה ממני... (אסף המשורר מתאר כל מיני מחשבות נוגות שהתעוררו לו... כי קנאתי בהוללים שלום רשעים אראה... כל מיני רחשי לב כואבים... למה לא הולך לי... עד!!! עד אבוא אל מקדשי קל אבינה... ברגע שהגעת לביהמ"ק.. הכל פתאום נהיה מובן.)

כשבית המקדש נחרב... הפסדנו את השראת השכינה מהסוג הראשון...

אין לנו את השפע ואת הסיעתא דשמיא ואת ה"תשרה שכינה במעשה ידיכם" שהיה לנו פעם... מה אפשר לעשות... אין לנו קרבנות ואין אישים... וממילא חסרים הכלים שדרכם יורד שפע לעולם... אבל השראת השכינה מהסוג השני??? מהסוג של תורה שבעל פה???

זה לא נלקח מאיתנו!!!! אדרבה... "אין לנו שיור אלא התורה הזאת"!!!! השראת השכינה מהסוג הזה קיימת ולא נחרבת לעולם...

כלפי מה הדברים אמורים???

יש הרבה מאוד יהודים... עובדי ה' ויראי שמים... שמתקשים מאוד מאוד למצא רב- רב שידריך אותם... רב שיאמר להם מה לעשות ומה לא לעשות... וזה באמת קשה למצא רב... **החסרון**

הגדול שנוצר מזה: שמסתובב לו יהודי עובד ה' שרוצה לעשות רצון ה'!!! ויש לו רשימה של שאלות מעשיות... מה רצון ה'... ואין לו קצה חוט מה באמת רצון ה'...

מדובר פה ביהודי שיש לו המון יראת שמים... והוא יעשה כל מה שהקב"ה יגיד לו בדחילו ורחימו... גם אם זה יהיה הכי קשה בעולם... אבל מה אעשה... אין לי מושג מה הקב"ה רוצה!!! אותו בן תורה מסתובב מתוסכל... בורא עולם... אני מתהלך לי בעולם שלך... וגלוי וידוע לפניך שאני רוצה לקיים את רצונך בכל לב ונפש... אבל אין לי שמץ של מושג מה רצונך... תסלח לי: לחיות בכזו תחושה... במילים אחרות זה להחריב את הכותל המערבי!!!! מה אני מתכוין??? **זה להחריב את מה שלא נחרב...** לא די לנו שנחרב לנו בית המקדש.. הקב"ה השאיר לנו שריד אחד בדמות הכותל המערבי... וגם אותו אתה רוצה להחריב...

על אותו משקל: לא די לנו שנחרב לנו בית המקדש... והשראת ה"שכינה במעשי ידיכם" שהייתה לנו שם נלקחה ומאז עם ישראל אפוף בקשיים ובצרות... אבל לכה"פ הקב"ה השאיר לנו לפליטה את המושג שקוראים לו תורה שבעל פה... אין לנו שיור אלא התורה הזאת... הקב"ה השאיר לנו את חכמי ישראל... והקב"ה השאיר לנו את האפשרות תמיד... בכל דור ודור... שיהיה לנו למי להפנות שאלות... שאם אנחנו רוצים לשאול את הקב"ה... יש את מי לשאול... יש "ושכנתי בתוכם" שקוראים לו "עשה לך רב והסתלק מן הספק" **אז לכה"פ את זה נאמץ לעצמנו...???** בן אדם שמסתובב בעולמו של הקב"ה... ויודע שהקב"ה רוצה משהו ואין לו מושג מה הקב"ה רוצה... זה... **זה... זה לא תקין!!! זה לא יכול להיות!!! זה לא אמור להיות ככה!!!** השכל האנושי מבין שבורא עולם לא עושה כאלו דברים... הוא לא משאיר פינות לא סגורות... לחיות ככה... לחיות כל הזמן בתחושה שאני עושה משהו ואני לא בטוח במה שאני עושה זה סוג של חורבן ה"ושכנתי בתוכם" שהפעם אנחנו במו ידינו יוזמים אותו...

מישהו פעם הגדיר את זה כך:

מה ההבדל בין "אמונת צדיקים" ל---"אמונת חכמים"??

אדם שיש לו אמונת צדיקים... הוא באמת מאמין בצדיק!!!! שיש בכח הצדקות והקדושה שלו לפעול ישועות... (כמובן שהקב"ה נותן לו את הכח הזה... אבל זה כבר כח שמגיע מהצדקות של הצדיק)

אבל אמונת חכמים... זו אמונה ברבש"ע!!!

אני מאמין שהרבש"ע לא השאיר אותי עם לשון בחוץ... סו"ס הקב"ה שלח אותי לכאן... והוא דורש ממני ותובע ממני לעשות מה שצריך... אז לא יתכן שהוא ישאיר אותי עם סימני שאלה שאני לא יודע מה לעשות... לכן אני מאמין בקב"ה... ועושה לעצמי רב... שהוא יהיה השליח שדרכו הקב"ה יתן לי מענה מה צריך לעשות... זה כבר פחות אמונה ברב... **זה יותר אמונה ברבש"ע...** מי שלא מאמין שיש מישהו בעולם שאמור לתת לו מענה על שאלות... הוא במילים אחרות חושב שהקב"ה השאיר אותו פה עם עשרות סימני שאלה ו... ותסבול... תתבשל איתם... ועוד אח"כ אתה תתבע בשמים שלא עשית מה שצריך לעשות... **זה לא יכול להיות!!!**

כשאתה מחפש צדיק... תחפש את הצדיק הכי גדול שיש... כי אמונת צדיקים זה באמת להאמין בכח הצדקות... אז ככל שהצדיק יותר גדול ככה כח הצדקות שלו יותר יכולה לפעול ולהמשיך ישועות...

אבל כשאתה מחפש חכם שהקב"ה ישלח דרכו מענה לשאלות... אתה לא חייב לעשות שוק רבנים ולבחור את הרב הכי גדול... כי אמונה ברב זה אמונה בעיקר ברבש"ע!!! ממילא אתה צריך בסה"כ למצא את הרב המתאים שמבין את הראש שלך... ואתה יכול לתקשר איתו... (כמובן שיש תנאים בסיסיים להגדרה של רב ומורה הוראה בישראל... אנחנו כמובן מדברים מעבר לזה...) ולפשוט לפניו את השאלות... וכשהוא עונה לך תשובה... אתה רגוע... אתה מאמין באמונה שלימה... שהיות ואתה עשית את המוטל עליך... הרי הקב"ה שלח דרכו את התשובה האמיתית... ומכאן ואילך אתה שלם עם זה... למה?? כי יש לי אמונה ברב?? לאו דווקא!!! לא זה הנקודה!!!! אלא מאי?? יש לי אמונה ברבש"ע... שאם לא יהיה את הרב שיחתוך ויענה לי תשובות... אני אסתובב בעולמו של הקב"ה עם פרצוף של סימן שאלה וזה לא יתכן... זה לא שייך!!! זה לא תיקני!! זה דברים מאוד פשוטים!!! זה מחויב המציאות!!

וכשלא עושים ככה... ומסתובב לו יהודי ירא שמים שהתרגל לעשות רשימה ארוכה של דברים שהוא לא לגמרי שלם איתם... ולא לגמרי "סגור עליהם." מה הפלא שבאופן כללי הוא נהיה בן אדם כזה אפור... ששום דבר אצלו לא חתוך וברור... ותוך רגע אפשר לבלבל אותו...

אני אתן לך דוגמא מצחיקה: תאר לעצמך שיום אחד אני מגיע למכולת ויש תור ארוך... ואין לי סבלנות... ואני אעמוד אחרון בתור ואכריז בבטחון עצמי: מי שלא מפנה לי הרגע את התור **אני מקפיד עליו** והוא לא ישלים את שנתו!!!! תגיד לי: מה יקרה באותו רגע?? אני מבטיח לך שחצי מהאנשים יפנו לי את התור כמו מלך... **ולמה???** כי הם יפחדו מהקפידא שלי... רבש"ע למה?? מה ההיגיון להתייחס אלי בכלל?? איפה השכל הישר וההגיוני שאומר שבן אדם לא יכול לירות קפידות לכל הכיוונים ללא הבחנה ועוד צריך לפחד ממנו...? **מה התשובה???** בן אדם שהתרגל לעשות יותר מידי דברים שיש לו איזה מצפון שלא בטוח שזה בסדר... אבל אין מי שיחתוך ויגיד לו האם זה בסדר או לא...

בן אדם כזה הבהירות שלו נפגמת!!! חדות ההכרעה שלו באופן כללי נחלשת... וממילא הוא מסוגל לעמוד מול הסיטואציות הכי פשוטות והכי הגיוניות... ובכל זאת זה לא ברור לו... כי הוא התרגל להיות לא ברור...

ותסלח לי: בן תורה אמיתי צריך את הרב בעיקר בשביל שיאמת לו ויגיד לו כן... צדקת... זה באמת מותר!!! וזה חשוב עוד יותר מהרב שיפריש אותו מאיסור ויגלה לו מה אסור!!! אתה יודע למה?? **תקשיב טוב טוב:** כי ברגע שאני עושה משהו כי נדמה לי שמותר... אבל אני לא לגמרי משוכנע שזה באמת מותר... אני מתרגל לחיות **בשוק אפור...** אני מתרגל לעמוד מול דבר שאני לא לגמרי לגמרי בטוח שזה בסדר... ובכל זאת בסופו של דבר אני עושה אותו... (כי אם אני לא אעשה אותו... אז אני לא אעשה כלום... כי... כי כמעט בכל דבר אני מסתפק... ודו"ק) ממילא נוצר פה שטח הפקר כזה... פעם המצפון לוקח אותך להחמיר... ופעם להקל... תלוי כמה זה דחוף... או וכמה זה מגרה... **אז זהו שהמצב הזה הוא לא בריא!!!** כי בינינו... איפה כל הנפילות שלנו??? רק בשטחי הפקר האלו!!! כי מה ש**ודאי אסור** אני לא עובר על איסורים גמורים כי הרי יש לי יראת שמים... ומה שודאי מותר מה הבעיה... **נו... אז איפה נמצאים כל אבות הנזיקין???** ברשות הניזק והמזיק (המשותפת לשניהם...) בשטח הפקר... בשטח האפור... שרגע אחד אני חושב שזה אסור ורגע אחד אני חושב שמותר... ואדם שאין לו רב שיחתוך לו מה ההנהגה הנכונה כלפיו (הן בהלכה והן בהנהגה) אז השטח הפקר שלו מאוד מאוד נרחב... וככל שהשטח הפקר יותר גדול ככה הסיכון לכשלונות גובר יותר ויותר... הבנת??? זה מאוד פשוט...

זו אחת מהתובנות החשובות של פרשות תצוה וצו!!!! להאמין בתורה שבעל פה... להאמין בשופט שבימיך... להאמין ב"ושכנתי בתוכם.." שאני יכול לאמץ לעצמי לרב... ולהעביר דרכו שאלות לקב"ה... והקב"ה ישלח דרכו תשובות... זה מוכרח!!! אין אפשרות אחרת!!!!

אנחנו נמצאים לקראת ז' אדר... יום ההילולא של משה רבינו...

והאמונה שלנו שיש אתפשטותא דמשה רבינו בכל דור ודור... ותמיד יש את השרי אלפים שרי מאות שרי חמישים ושרי עשרות... ובסופו של דבר יש תמיד את התקשורת הקבועה ש"היה אתה לעם מול האלוקים והבאת אתה את הדברים אל האלוקים..." יש תמיד את הבחינה שברגע שאני מעמיד את השאלה שלי מול רב... שאני מקבל את הדברים שלו... יש לו את הסייעתא דשמיא "להביא את הדברים מול האלוקים..." והקב"ה נותן לו את התשובה הנכונה... ו... ו... ואתה יודע מה... א ם אני כבר ליטאי... אז אני אהיה עד הסוף ליטאי... נניח שהרב טעה... נניח שהרב אמר לך הוראה מוטעית... אבל אתה נקי!!! אתה בסדר!! אתה "תולה בדעת בי"ד"!!! אם חלילה הרב טעה ואמר לך הוראה מוטעית... אז היא גופא.. רצון ה' היה שתטעה... (למה?? חשבונות שמים...) העיקר שאתה עשית מה שמוטל עליך!! אתה הלכת ושאלת... אתה כופפת ראש ורצית לקבל דעת תורה... זהו!!! אנחנו פה בשביל לעשות מה שצריך!!!!

יענקי הרס "מחנה" שהוא בנה בעשר אצבעותיו... הכל לטובת בדק הבית...

משפחת מנחם... מדובר במשפחה עניה בישוב תפרח... אין להם כסף... הם אנשים שלא יכולים להרשות לעצמם... גם כשהם עולים למקדש הם אף פעם לא מקריבים קרבנות בהמה... הם מקריבים רק מנחות ועולות עוף... אבל יש להם חיבה עצומה לקודש ולמקדש.. וכל הזמן הם משתוקקים לתת משהו לבדק הבית..

למשפחת מנחם יש בית קומתי עם חצר בגודל של עשרים מטר מרובע... בחצר הזו יש נדנדה לילדים... וגם בימבות... והילדים משחקים ומשתובבים שם בצהרים... ובתקופה האחרונה הילדים אפילו בנו שם מחחנה גדול גדול... **והנה:** יום אחד יענקי חוזר הבייתה מתלהב... אבא... הרבה היום אמר בחידר שאפשר להקדיש גם שדות לבדק הבית... והנה... יש לנו חצר גדולה... אז למה שלא נקדיש אותה לבדק הבית???

אבא חייך וענה: לא!!! אי אפשר... אם אנחנו נקדיש את החצר שלנו... אז איפה נשים את הנדנדה?? ואיפה יהיה לכם מקום לשחק...?? ואיפה מוישי הקטן יחנה את האופניים שלו הכ"כ יקרות ללבו... ובכלל... מה יהיה עם המחחנה שבניתם ברוב עמל ויזע??? יענקי לא... לא קיבל את התשובה... הוא התחיל להתלהב... הוא האדים והתחיל לצעוק: **לא אכפת לי... אני מוותר... אני מוכן לפרק את כל המחחנה הזה...** העיקר שנקדיש את זה לבדק הבית... יענקי הדביק את כל הילדים בהתלהבות שלו... שושי אמרה לאמא... כן... מה הבעיה... אנחנו נחלק את החצר לחצי!!! חצי ישאר לנו... ואת החצי השני אנחנו נקדיש לבדק הבית... אני אקנה פלקט ענק ואני אכתוב עליו באותיות גדולות "בדק הבית..." גם מוישי הצטרף למקהלה... אני מוותר על החניה של האופניים... אני אשים אותם אצל השכן... העיקר שנקדיש את החצר שלנו למקדש... אבא שמע... הקשיב... ראה את התלהבות של הילדים והחליט לבדוק את הנושא ברצינות... אמנם בהתחלה אבא התייעץ עם רב... והרב אמר לו שלא כדאי... יש לך כזה בית קטן... חצר כזו קטנה... תשאיר את המצוות האלו לאנשים שיש להם טיפה יותר אפשרויות ממך... אבל אבא חזר הבייתה וסיפר לילדים ש... שלא... אל תשאל איזה בכיות היו בבית... שושי עשתה הפגנה ואמרה שהיא לא מרגישה טוב ולא הולכת לבית ספר... ויענקי בכה... כבר סיפרתי לכל הילדים שאנחנו הולכים להקדיש את השדה... כל הילדים אתמול היו פה והראיתי להם... ומה עכשיו פתאום לא...?!? **לא הייתה ברירה... אבא שוב חזר לרב וסיפר לו דברים כהוויתם... הרב חייך ואמר:** אם ככה אני לא מתערב... ירבו כמותכם בישראל... אם לילדים שלכם יש כאלו כיסופים להקדיש לבדק הבית אז אני לא מתערב... אבא חזר הבייתה וסיפר לילדים שהרב התיר להקדיש... איזו שמחה... איזו צהלה... שושי כבר קנתה מלא בלונים וקישטה את כל החצר... והכינה פלקט גדול שכתוב עליו בכתב אשורית: **של נעליך מעל רגליו כי המקום אשר אתה עומד עליו אדמת קודש היא!!!** מוישי התחיל לחפש חניה חדשה לאופניים... ואל תשאל... התחילו מריבות בחידר סביב זה... כל ילד רוצה שהאופנים הקדושות של מוישי יהיו אצלו בבית... האופניים שהחניה שלהם אוטוטו הופכת לשדה הקדש...

והגיע היום הגדול!!! אבא הגיע עם "הוצא ודפנא" וגידר את העשר מטר המיועדים... החצר שלנו התקטנה בחצי... ואז אבא הלך למקווה... לבש גארטל ונעמד בתוך השדה המגודרת ואמר: הרי זה הקדש!!!!!!

איזה שמחה... איזה חיים חדשים... יש לנו צמוד לבית שדה הקדש... עד היום כל הזמן חלמנו על ירושלים... מתי כבר נגיע לירושלים... והנה... ממתי שיש לנו שדה הקדש... נהיינו פתאום רגועים... במקום לחלום על ירושלים... אנחנו יוצאים לחצר... ומסתכלים בהתרגשות על החלק המגודר... הנה... הנה הקדש... בדק הבית

השבוע נשמעו אצלנו לפתע דפיקות חזקות... מי בדלת?? ר' שמרל... מה יש?? אשתי מרגישה לא טוב... יש לה דלקת ריאות חריפה... אין לי זמן ללכת לבית המקדש להתפלל... אני מחפש מקום קדוש... אפשר להיכנס לשדה הקדש שלכם??? בבקשה... אבא פתח לו את החצר המגודרת... ור' שמרל נכנס והתחיל להגיד תהילים.. הנקלה בעיניך... שדה הקדש!!!! המקום אשר אתה עומד עליו אדמת קודש הוא... (אגב: לא בטוח שזה מותר... מה שכן... אפשר להציע את זה לפני גזברי ההקדש, וכמו שהם יכולים לזרוע שדה הקדש בשביל רווחים למסון ההקדש ככה הם יכולים לנקוב סכום בתור דמי כניסה לשדה ההקדש שיפול לבדק הבית)

מראש חודש אדר יש דריכות בישוב... כולנו יודעים שחודש אדר זה סוף שנה יהודית... ואז שמאי ההקדש מקבלים רשימה של קרקעות שהוקדשו לבדק הבית... והם עוברים לפי הרשימה כדי לבצע את מעמד הפדיה... וב"ה ביום ראשון האחרון הגיע סוף סוף התאריך הרשמי... בבית הכנסת נתלתה מודעה רשמית מטעם לשכת המקדש... שביום חמישי הקרוב יתקיים מעמד פדיית שדה מקנה במעמד גזברי המקדש רבנים חסידים ואנשי מעשה... כן... זה לא צחוק... מעמד פדיית שדה מקנה זה דברים שבקדושה!! זה נעשה בעשרה אנשים!!! כולם כבר מחכים בכיליון עיניים ליום חמישי... והנה... ביום חמישי.. .בשעה 5 בצהרים נשמע קול שקשוק עגלה... ושלושה שמאים מומחים מטעם הלשכה ירדו מהכרכרה... ו... ומיד פנו לשדה הקדש... ר' מנחם אבי המשפחה... מרוגש עד דמעות... הראה להם בדחילו ורחימו את השדה הקדושה... את העשר מטר הקדושים בקדושת בדק הבית!!!! השמאים מדדו... העריכו... רכנו ע"ג האדמה... בדקו את הטיב... והתחילו להתדיין על המחיר... אחרי דיונים וחילוקי דעות ביניהם הם הגיעו להכרעה שהשדה שווה 6000 שקל!!!! וכעת מתחיל מעמד הפדיה... כל תושבי תפרח נוחכו במעמד... ושמאי ההקדש פתח בהכרזה: שדה מקנה זו עשרת אלפים שקל פעם ראשונה!!!! מיד ר' חצקל הרים את ידו... 12.000 שקל... השמאי דפק על השלחן: 12.000 שקל פעם ראשונה... ואז הגיע תורו של ר' ירוחם הגביר של תפרח... והוא העלה בעוד 2000 שקל... ל-14.000 שקל... הבעה"ב ר' מנחם היה מידי מרוגש... הוא לא שמע איפה אוחזים... ואז פתאום גם הוא הרים את ידו ואמר: 13.000 שקל... כולם צחקו... הההלו... ר' מנחם... אתה לא שמעת טוב... אבל המחיר כבר עלה ל-14... אז מה אתה "מעלה" ל-13... אבל השמאי ההקדש הסתובב ושאל: רגע רגע... מי פה הוריד את המחיר...?? הבעל הבית??? השמאי עצר רגע... ועשה חשבון קצר... ופנה לר' ירוחם... אמנם אתה הסכמת לשלם 14.000 ואילו הבעל הבית מוכן לשלם רק 13.000!!!! אבל למרות כן... יש לבעל הבית עדיפות עליך... ולמה?? כי כשבעה"ב פודה הוא צריך לשלם גם חומש... וממילא בשורה התחתונה הוא משלם יותר ממך... (כי אם הוא אמר 13... המשמעות היא שהוא משלם באזור ה-16 בו בזמן שאדון ירוחם התחייב רק 14...) כאן ר' ירוחם נכנע... ובסופו של דבר ר' מנחם הבעל הבית בכבודו ובעצמו פדה את ההקדש... כעת צריך לגייס 16.000 שקל!!!! כולם לא מבינים... מאיפה יש למשפחת מנחם העניה 16.000 שקל... אבל יודעי דבר מספרים שמאז שר' מנחם הקדיש חצי מהחצר שלו לבדק הבית... יש לו פתאום ברכה בלתי נתפסת במעט נכסים שלו... ובמשך החודשיים האחרונים המצב הכלכלי שלו הספיק לשגשג עד כדי כך שיש לו בעצמו כבר די הצורך כדי לפדות את השדה שהוא בעצמו הקדיש... ר' מנחם הוציא מכיסו 16.000 שקל וברך במעמד של עשרה אנשים על חילול שדה מקנה ופדה את שדהו.. השדה חזרה להיות שלנו!!! חזרה למשפחת ר' מנחם... אבל זה כבר לא אותה חצר... זו חצר מרוממת... זו חצר שאי אפשר לדבר בתוכה לשון הרע... הנקלה בעיניך?? זו חצר שעד כה הייתה שייכת להקדש... אנחנו כבר מחכים בכיליון עיניים לחודש ניסן... ואז נעלה לירושלים ונראה מה עשו בשש עשרה אלף שקל שאבא תרם לבדק הבית... אומרים שהשנה יש תכנית לצפות ציפוי עדין של זהב מעל שערי האולם...

"למען לא נבוש..."-

מושגים בסיסיים בהלכה.

בשבוע זה היה אמור להיות הנושא בהלכות שכרות בפורים... אבל הגיעו הרבה טלפונים והערות סביב המגביות של הת"ת בפורים... אז לפניך שתי נקודות ובקצרה:

היו כאלו שהתקשרו ביחס למה שנכתב שבוע שעבר "ופקדתי על כל לוחציו..." שזה הולך על גבאי צדקה שמלחיצים יותר מידי ומוציאים מהאדם יותר ממה שהוא יכול לתת... והיו כאלו שטענו שצריך להעיר לבחורים שמגיעים לאסוף עבור עזר חתנים (ת"ת בלע"ז) שלא ילחיצו יותר מידי... **והם צודקים!!! אבל סליחה שאני מתערב...** יהודי יקר: אני קצת מתפלא עליך?? אתה מתרגש מבחור שמגיע ומלחיץ אותך?? כאילו מדובר באיזה שנורר ממולח שמגיע פה בשביל לאמוד את ההון שלך... הוי באמת... לא לפני הרבה זמן גם אני הייתי בחור... וגם אני התגלגלתי בפורים כמו כולם... ובסה"כ קבלנו הוראה "מגבוה" שצריך לשיר ליי ליי ליי... ולהגיד "לא פחות מאלף.." ולהוציא את הרשימות משנה שעברה... שתרמת 400 שקל ויש כלל ש"מעלין בקודש..." וכו' וכו'... אני דקלמתי את המשפטים הקבועים שצריך לומר אותם... בלי שום כוונות עמוקות.. ורגע אחרי שיצאתי מהבית של הבן אדם לא זכרתי לא את שמו... ולא את התרומה שהוא נתן... הוא לא קיבל ממני לא כבוד ולא ביזיון... לכן לגופו של עניין נדמה לי שזה בכלל לא מתחיל. בחורים בסה"כ נשמות טובות והם הולכים לפי הוראות שנתנו להם... ואדרבה... במקום להילחץ מהם... תתן להם ייחס טוב... מילה טובה... וזהו... הם האחרונים שמחפשים להלחיץ אותך...

עוד מילה אחת: שנכתבה בשנה שעברה עבור התתניקי"ם וחבר מריעיהם ופיכול שר צבאם... אתם שולחים בחורים לאסוף כסף... ואתם רוצים שהם ישכנעו... נכון??? ולכן אתם עושים בלגן ורעש וצלצולים וליי ליי ליי.. אז אני רוצה לגלות לכם: שיש יהודים טובים בעמ"י שיש להם אהבת תורה מאוד פשוטה ופנימית והם אנשים מאוד טבעיים שלא אוהבים משחקים... **וממילא השפה איתם היא אחרת לגמרי לגמרי!!** הם לא צריכים את כל הרעש והצלצולים שאתם עושים בפורים... אז לטובת העניין... אם אתה רוצה לקנות אותם... תביא להם את הבחורים הכי טובים בישיבה!!!!

(ואגב: הכי טובים זה לא מה שנחשב אצלך בחורים טובים... כי אני לוקח בחשבון שיכול להיות שאצלך בחור טוב... זה בחור כזה משופשף כזה... ש"מבין" יותר טוב מהראש ישיבה והמשגיח... אז זהו שלא!!! לכן אני מדגיש בחורים טובים מהסוג שאנשים מבוגרים אוהבים..)

תביא להם כמה בחורים מתמידים... עם עיניים טהורות... עם עדינות נפש... שהכרת פניהם תעיד עליהם יותר מאלף עדים שהם קודש קדשים... **זהו!!!! זה מה שקונה את האנשים האלו...** ובינינו... תשמע לי... **זה מה שקונה את כולם!!!!!**

הגיע הזמן שתבינו- תתניקי"ם יקרים... שכל ה"קיש קיש קריא" שאתם מפעילים צופרים ונותנים לבחורים בגדים משוגעים וצועקים ומשתוללים... **זה לא קונה אף אחד!!! ולא משכנע אף אחד!!!** זה משכנע רק אתכם בעצמכם... ואולי... אולי גם את שאר הבחורים מהישיבה שהם קצת מסוחררים מהנוף החדש והחריג שפתאום צץ בישיבה לקראת ימי הפורים... אבל זהו!!! אתם היחידים שמשתכנעים מצורת ההתנהגות הזו... חוץ מכם אף בן אדם נורמלי לא משתכנע מההתנהגות הזו... סוף סוף בן אדם קצת על רמה... (ולא לגמרי רודף כבוד צדקה וחסד...) מחפש לשים את הכסף שלו במקום טוב!!! במקום שהוא מתרשם שיושבים שם עמלי תורה ועוסקים בתורה בקדושה ובטהרה! אז ללא ספק- יהודי אמיד שרואה מול העיניים שלו בחורים עם פנים טהורות... לבושים כמו יהודים.. ומתנהגים כמו שיהודי אמור להתנהג בפורים... ללא ספק **זה!!! ורק זה** מה שפותח להם את הלב... הרבה הרבה יותר מכל הצעקות שלכם וכל הצופרים וכל הבגדים המוזרים האלו. ואני אומר לך שכל איש מבוגר שקורא שורות אלו מהנהן חזק חזק בראשו!!! והרי אותו אתה מחפש... אז בבקשה...

מה העניין לקרא מגילת אסתר כל שנה מחדש??

יש הלכה מאוד מעניינת בהלכות מגילה... כתב בשו"ע (סי' תר"צ סט"ז) "מנהג כל ישראל שהקורא קורא ופושט המגילה כאיגרת להראות הנס וכשיגמור חוזר וכורכה כולה ומברך..." כן... כמו שמקובל... הבעל קורא פותח את כל המגילה כבר מההתחלה והופך צד אחד על הצד השני וזה נראה כמו איגרת.. ויש עניין בזה!!! למה?? כדי להראות הנס!! מה הפשט בזה?? מה הקשר בין איגרת לנס?? למה אם זה נראה כמו איגרת... זה נראה יותר נס?? ואל תחשוב שזה פשוט... ברגע שהבעל קורא מסיים את המגילה... כולם שותקים.. אסור לדבר... מחכים עד שהבעל קורא יגלול את המגילה ורק אז הוא מתחיל את הברכה שלאחריה... למה מחכים?? אומר המ"ב שם: כי זה ביזיון להשאיר את המגילה ככה כרוכה... זאת אומרת: עקרונית זה ביזיון בשביל המגילה להראות כמו איגרת... רק מה?? מה לא עושים בשביל להראות את הנס... שתראה כמו איגרת... א"כ באמת צריך להבין: מה זה כ"כ משנה לנס האם זה איגרת או מגילה???

הביאור בזה הוא כך:

מגילת אסתר באמת נכתבה על תקן של איגרת ולא על תקן של כתבי הקודש... מרדכי היה משנה למלך אחשוורוש... והרצים ורוכבי הרכש האחשתרנים היו כעת תחת פיקודו... והוא כתב איגרת ועשה ממנה ושיכפל אותה למאה עשרים ושבעה עותקים... ושלח לכל היהודים המפוזרים במאה עשרים ושבע מדינות...

עכשיו: מאז שמרדכי שלח את האיגרות ועד שהם הגיעו ארך זמן... **כמה?? כמה זמן??** אז **תלוי...** יש מקומות קרובים לשושן שתוך שלושה ימים האגרות כבר הגיעו... ויש מקומות קצת יותר רחוקים שזה ארך שבוע... ואילו יש מדינות רחוקות מאוד מאוד שהאיגרות הגיעו רק לאחר כמה חודשים... **ו... ו... ואתה יודע מה...** יש מקומות מאוד מאוד מאוד רחוקים... עד כדי כך רחוקים... שארך להם **אלפי שנים** להגיע... והאיגרות האלו הגיעו רק שנה שעברה.. **כן... בדידי הווה עובדא:** שנה שעברה... אני מהלך לי ברחוב ביום שגרתי... י"ג באדר... לפתע אני שומע קול שקשוק מרכבות ודהרות סוסים... הם נעצרו בחריקה בפתח בית הכנסת... ויצא משם הרץ של המלך אחשוורוש ובידו איגרת... הוא ניגש לבעל קורא ומסר בידיים שלו את האיגרת וציווה אותו בשם המשנה למלך לקרות אותה בפני כל הציבור... מיד יצא כרוז וכינסו את כל אנשי הקהילה... וקראו לנו את האיגרת שנשלחה לנו ישירות ממרדכי הצדיק באופן אישי... **אה... למה זה ארך כל כך הרבה זמן??** מה נעשה שאנחנו רחוקים... במרחק של אלפי שנה מרחק... לכן ארך אלפי שנים עד שהאיגרת הגיעה... **אבל אני רוצה להגיד לך סוד...** שכמה ששנה שעברה היינו רחוקים... עדיין יש מקומות עוד יותר רחוקים... אני מכיר מקום מסוים עוד יותר רחוק שהרצים עדיין לא הגיעו לשם בשנה שעברה.. והם אמורים להגיע לשם ב"ג באדר הקרוב לקראת ערב... כן. נפגש כולנו בבית הכנסת... ואז שוב תגיע האיגרת ממרדכי ישירות ותקרא בביהכנ"ס

מה שאמרתי עכשיו זה נשמע משהו דמגוגי... משהו כמו כתיבה אומנותית... **אבל לא!!! זה ממש ככה!!!** אם תשים לב המושג של שבע ועשרים ומאה מדינה מלווה אותנו לאורך כל המגילה... כבר בפסוק הראשון כתוב "המולך מהודו ועד כוש שבע ועשרים ומאה מדינה..." ואח"כ זה מוזכר כמה וכמה פעמים... אז מה זה בדיוק המספר הזה?? אני לא יודע... מה שברור הוא... שכל פעם שמדברים על המאה עשרים ושבע מדינות האלו הדגש הוא: שמדינה ומדינה **ככתבה** ועם ועם **כלשונו**.. זאת אומרת: המאה עשרים ושבע **מדינות** האלו זה לא התבטא רק במרחקים גאוגרפיים מקומיים גרידא... אלא זה בעיקר מתבטא הבדלים של מושגים... ושפות... ולשונות... ומנטליות...

אז זהו!!!!! שגם הבדלי הדורות הוא על תקן של "מאה עשרים ושבע מדינות." ואם מרדכי כותב איגרת ושולח אותנו לשבע ועשרים ומאה מדינה.. בין הייתר הוא מתכוין... שמגילה זו מיועדת עבור שבע עשרים ומאה דורות.. דור דור והתמודדויותיו ועם ועם וקשייו.

ומרדכי אומר לנו: יהודים יקרים: אני אמנם שולח את האיגרת הזו בדור שלי... אבל האיגרת הזו עדכנית ונכונה ומאומתת לכל דור ודור... כשאתם קוראים את האיגרת הזו אלפיים שנה לאחמ"כ... אל תחשבו שיש בינינו נתק של אלפיים שנה... **לא!!!** אני שלחתי את האיגרת הזו ביד הרצים... ומאז הם רצים ורצים... והם פשוט הגיעו רק עכשיו... אבל אין הפסקה באמצע... אין נתק באמצע!!! האיגרות נשלחו... וברגע שהם יכלו להגיע הם הגיעו... והנה עכשיו הם הגיעו... לכן יש עניין לקרא את המגילה כמו איגרת!!!! להבהיר לעצמנו: המגילה הזו נוגעת אלינו!!!! מרדכי שלח אותה במיוחד אלינו!!! הוא חשב על הדור שלנו והוא התכוין לי"ד וט"ו באדר שנת התשע"ח... אה... אז למה זה התעכב עד עכשיו?? לא!!! זה לא התעכב.. זה פשוט נסע ורץ כל הזמן ורק עכשיו זה הגיע!

כלפי מה הדברים אמורים???

הרי שנה שעברה כבר קראתי מגילת אסתר!!! אני כבר מכיר אותה בעל פה!!! אז מה טעם יש לקרות אותה שוב גם השנה?? די... אני מכיר את הסיפור בעל פה... אני כבר לא מתכוויץ מפחד כשאני קורא שהמן בנה את העץ למרדכי... כי אני כבר זוכר משנה שעברה שהסוף היה שהמן בעצמו נתלה אליו... פעם כשהייתי קורא במגילה שהמן רצה להשמיד את כל היהודים הייתי אומר אבאלע... עד ש-די... החלטתי שאין מה לקחת ללב... כי אני כבר יודע את הסוף הטוב... בקיצור: מה העניין לקרא שוב כל שנה מחדש??? **מה התשובה???**

אדוני היקר!!! שנה שעברה עמדת במדינה אחת!!!! והשנה אתה נמצא במדינה אחרת!!! נכון... שנה שעברה הרצים הגיעו למדינה של שנת 2017... ואז פתחנו את האיגרת וקראנו מה שקראנו וזה באמת היה מאוד אקטואלי ועדכני... התחזקנו מזה... תודה לקל... אבל השנה הרצים הגיעו למדינה עוד יותר רחוקה... למדינת 2018... זו כבר מדינה אחרת לגמרי!!! אני לא צריך להגיד לך... תסתכל על הילדים שלך... תסתכל על המושגים... תסתכל על הפיתויים שמשתוללים ברחוב... למדינה הזו עדיין לא הגיעה מגילת אסתר... למדינה הזו יש את המגילת אסתר שלה... עם התובנות שלה... ועם המסרים הקריטיים שנוגעים ל"מקום" הזה.. זו לא אותה מגילת אסתר!! זו איגרת אחרת!!! יש איגרת פרטית לכל אחד מ-127 מדינות...

מרדכי הצדיק היה נקרא "פתחיה"!! על שם שהיה פותח דברים ודורשן... מרדכי היהודי היה מבין שבעים לשון... היה לו את החכמה האלוקית לרדת לראש של כל אחד אפילו הנמוך ביותר... כשהיה מגיע מישהו לבית המקדש ואומר משהו ואף אחד לא היה מצליח לרדת לרמה שלו... מה יש לו... היו קוראים למרדכי בלשון- לפתחיה... והוא היה פותח אותו... הוא היה מאבחן אותו... מה הוא מתכוין... מה מפריע לו... על מה זה יושב... ומרדכי היהודי כותב לנו מגילה ומבהיר לנו: לא!!! זו לא מגילה... **זו איגרת!!!**

זה עדכני!!! זה נוגע אליכם!! תפתחו ותקראו ותלמדו אותה בעיון... אני מדבר לדור שלכם...

אנחנו קוראים במגילה... שהיתה אסתר אחת... שהיתה צדיקה מאוד... והיא היתה מסוגלת לחיות בתוך ארמונו של אחשוורוש ולהשאר צדקת גמורה... לא!! זועק לנו מרדכי... זו לא מגילה!! זו איגרת!!! האסתר הזאת זה לא סיפור שלפני אלפיים שנה... זה סיפור עדכני!! האסתר הזו חיה וקיימת היום... כל אמא בישראל שיוצאת לעבוד מידי בוקר בארמונו של אחשוורוש... ונפגשת עם כל המושגים החומריים של דורנו... וחוזרת הביתה ומצליחה להשאיר את כל המושגים האלו בחוץ... ולשמור על חומות מבוצרות של בית יהודי... מה זה אם לא אסתר המלכה?!!!

מרדכי היהודי לא מסכים שנקרא את המגילה כמו טקסט ישן... לא!! זו איגרת... זה משהו טרי... שהגיע הרגע... זה עיתון של היום... אפילו לא של אתמול...

אנחנו קוראים במגילה שהכל היה שחור משחור... גזירת השמדה על העם היהודי... כל העולם נגדנו... והנה... עם ישראל צמים ומתפללים וזועקים לה' וחוזרים בתשובה... ובבת אחת התהפך הגלגל ונהפוך הוא אשר ישלטו היהודים המה בשונאיהם...

סיפור מאוד מעניין... מאוד מחזק... פרטים במגילה...

לא!!! מזהיר אותנו מרדכי היהודי... זו לא מגילה... זו איגרת!! זה עדכני!!! זה נכון תמיד!!! מה שקרה במגילה יכול לקרות גם הרגע... על כל צרה שלא תבא... כל מצוקה... כל צרה... תצעק לקב"ה והוא יענה... להודיע שכל קויך לא יבושו ולא יכלמו לנצח כל החוסים בו... **שהנסיים עם בי"ד תקנו וצוו לקרות המגילה בעונתה כדי להזכיר שבחיו של הקב"ה ותשועות שעשה לנו והיה קרוב לשוועתנו כדי לברכו ולהללו וכדי להודיע לדורות הבאים שאמת מה שהבטיחנו בתורה כי מי גוי גדול אשר לו אלוקים קרובים אליו כה' אלוקינו בכל קראנו אליו"** (לשון הרמב"ם בסוף מנין המצוות הקצר)

---והאיגרת הזו עדכנית לא רק מצד החיזוק שאנחנו צריכים לקחת ממנה... אלא גם מצד השפע והסייעתא דשמיא שהיא מביאה איתה... הרי מרדכי באותו זמן היה משנה למלך אחשוורוש... והוא קיבל מהמלך את הטבעת... ואתם כתבו בשם המלך וחתמו בטבעת המלך... זה גם עדכני!!!!

אומר לנו מרדכי היהודי:

אם אתם תתאמצו באתערותא דלתתא... ותקחו את האיגרת הזו חזק חזק ללב... ותאמצו את החיזוק והתעוררות שבה באופן עדכני לדור שלכם... אז גם הקב"ה יתן לי במקביל את האתערותא דלעילא... להיות משנה למלך... ולהשפיע שוב את הניסים והנפלאות והכח שהיה אז... לבטל גזירות... ולהמשיך ישועות... ולהשפיע אורה ושמחה וששון ויקר...

אבל זה בתנאי שאנחנו נאמץ את המגילה כאיגרת!!!!!

נקרא אותה כמסמך עדכני!!! נאמין שזה נוגע אלינו!!!

גיליון מס' 268 פרשת תצוה -זכור
תשע"ח שנה שישית

גליון זה יו"ל
לע"נ אמי מורתי
מרת **בילא** בת מוה"ר **חיים משה**
נלב"ע ט' אדר תשנ"ג
נודב ע"י ידידינו החשוב
הרה"ג ר' **שמואל דוד פרידמן** שליט"א

דברי שי"ח

ממרן שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א

על הפרשה

"והי' על מצחו תמיד" (כח, לח)

ובמומא ז' ב' מאי תמיד אילימא תמיד על מצחו מי משכחת לה מי לא בעי למיעל לבית הכסא ומי לא בעי למינם אלא תמיד מרצה הוא עוד אמר תמיד שלא יסיח דעתו ממנו ע"ש. נשאלתי הרי גם בחושן כתיב ונשא אהרן את משפט בנ"י על לבו לפני ה' תמיד ומאי דרשי בי'. ונראה דמדאורייתא מותר ליכנס בבגד"כ לביה"כ ורק בציץ אסור דהא אמרי' בשבת ס"ב דבקמיעין שהשם מחופה עור מותר ליכנס בו לביה"כ ורק בתפילין שהשין מגולה אסור וכאן בחושן הי' האורים ותומים בתוך כפלי החושן ומכוסה וכן מותר לישן בבג"כ מדאורייתא דקי"ל בגדי כהונה מותר ליהנות בהן והא דתנן בתמיד כ"ה ב' לא היו ישנים בבגדי כהונה אינו אלא מדרבנן שלא יפיח בהן כדפירש"י ביומא ס"ח ב' וגם להראב"ד שכ' דגנאי לבגד"כ שישנו בהן אינו אלא מדרבנן אבל מדאורייתא אין שום איסור והכוונה תמיד כפשוטו (וכ"ז לא יתכן רק לגירסתנו ביומא ע"ג ב' שהי' כתוב על אבני החושן שבטי ישורון אבל להרמב"ם פ"ט מכה"מ ה"ז שהי' כתוב שבטי קה א"כ לא יוכל ליכנס בו לביה"כ שהי' שם ה' מגולה על אבני החושן).

עלי שי"ח

(טעמא דקרא)

"כל משאלותיך"

חוזר בתשובה שקשה לו

בימים הקרובים עתיד להופיע ספר רב הכמות והאיכות, מאוצרו של הגאון רבי אליהו מן שליט"א, שזוכה כבר להסתופף בצילו של רבינו מידי יום, רבות בשנים.

בספר הנקרא 'כל משאלותיך', רשימות מפנקסו, בנושאים רבים ומענינים, מסודרים על סדר פרשת השבוע. זכה רבינו שליט"א שנתקיים בו כל הדבר הקשה יביאון אליו, בכל נושא בין בהלכה ופסק, ובין בהנהגה ועניני ציבור. נביא פנינים קצרים מתוך הספר.

אחד ההוראות הכי מפתיעות, הוא בנושא הקירוב והחזרה בתשובה אצל אחינו התועים, ה"י. הרב מן סיפר לרבינו על הוראה של אחד מגדולי הדור זצוק"ל, שכאשר עורכים כנס הרצאות להרחוקים, אין להקל בשום דבר, וכי יש להקפיד על מחיצה כדין, ועל חדרים בהפרדה מלאה, ואין להקל ראש בתואנות שונות של קירוב.

הגיב על כך רבינו כי הכל בזה הוא לפי הענין, וכי אין ללמוד נושא מחבירו. והוסיף במעשה שהיה. לפני חמיו מרן הגרי"ש אלישיב זצוק"ל עלתה שאלה, ביהודי שחוזר בתשובה אך היה מאוד מחובר למשחק הכדורגל, ולא היה מסוגל לוותר על זה בשבת ומרן הגרי"ש פסק שיעלימו עין מזה ולא יעשו מזה עסק.

לעומת זה - היה מעשה עם אבא זצ"ל, מרן הקהילות יעקב שהגיע לפניו בעל תשובה בתחילת הדרך ממש, והיה זה בתקופת ימי ספירת העומר שאין מגלחים בהם את הזקן, והלה אמר שהוא לא מסוגל לעמוד בזה וכי בשלב זה הוא מבקש לגלח את הזקן בספירה, ואבא לא התיר לו בשום פנים. סברתו היה - כיון שזה דבר של מנהג, אם יקל בזה עכשיו יבוא להקל במנהגים חלילה גם בהמשך דרכו, ולא הסכים להתיר לו. וסיים רבינו: הכל לפי הענין.

עבירת הנועה בדרכים

עוד מתוך הספר הנ"ל: סיפרו לרבינו על שנים שנסעו ברכב, והנהג נסע במהירות מופרזת מאוד והמשטרה תפסה אותם. חבירו, במטרה להציל אותו, אמר לשוטרים שהוא חולה והם בדרך לבית חולים. השוטרים מיד עזבו אותם. נשאל רבינו אם מותר היה לו לשקר כדי שלא יתפסו אותו?

השיב: בודאי שלא, הרי הנהג עושה שלא כדין והוא מסכן את עצמו ואת אחרים. והוסיף לספר: אבא ז"ל סיפר כי בזמן מלחמת העולם השניה, מי שלא היה לו דרכון היה בסכנת נפשות כי ירו בו למות. פעם אחת הלכו ב' בחורים ולאחד היה דרכון ולשני לא, פתאום ראו את השוטרים, אמר הבחור שיש לו דרכון לחבירו שיעמוד על עמדו, והוא ירוץ ויברח, וכאשר רץ רדפו אחריו השוטרים עד שתפסו אותו וביקשו דרכון, והראה להם שיש לו, ושאלו אותו א"כ למה רצת ? וענה כי הוא חולה מעים והרופא אמר לו לרוץ שעתיים, שאל אותו הגוי אבל הרי ראית שאני רודף אחריך ולמה לא עמדת? ענה: חשבתי שגם אתה חולה מעיים...

בברכת שבת שלום *יצחק גולדשטוק*

הופיע ויצא לאור

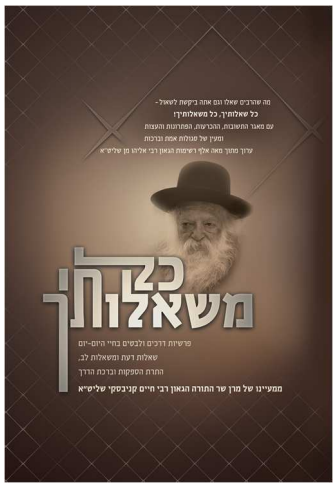

ניתן להשיג בחנויות הספרים החל משבוע הבא

הביאני אל בית היין

בהתקרב עלינו ימי הפורים ימים שנאמר עליהם פורים כפורים ימים שבהם יש שפע של שמחה ושפע רוחני שאפשר לקבל.

כשרות מיוחד עבור הקוראים החשובים כבשנים קודמות, גם השנה אי"ה נשמח להיות שליחים עבורכם ולהכניס לחצר המלך הפנימית את שמותיכם להתברך מרבינו שליט"א בימי הפורים הבעל"ט, (ובפרט לקוראים החשובים הגרים מעבר לים), לברכה והצלחה גדולה.

המעונינים ישלחו את שמם. ובל"נ נכניס את כל השמות בימי הפורים לברכה אצל רבינו שליט"א.

☙ עלי הדף ❧

ימי המלואים דינם כבמה

ע"ז ל"ד א' במה שימש משה שבעת ימי המלואים בחלוק לבן וכ' התו' בשם הר"ר יעקב מאורליינ"ש דהא דלא לבש בגד"כ דאפ' אם נתקדשו מ"מ כל ז' ימי המלואים שהיה משה מעמיד המשכן ומפרקו היה נחשב כמו במה ואין בגד"כ בבמה, ואין להקשות הלא אין חטאת קרב בבמה וחטאת מלואים קרבה דמצינן למימר דהוראת שעה היתה כמו שריפתה דלא מצינו חטאת יחיד נשרפת אלא זו. ועי' שבת פ"ז ב' אותו היום נטל י' עטרות והתו' גרסו שם בשם התו"כ ראשון לשחיטת צפון ורש"י כ' שם דל"ג כן דהא מעיקרא הקריבו נמי עולות ועולה טעונה צפון ופי' ביפ"ע דכונת רש"י דעולה שהקריבו בח' ימי המלואים היתה טעונה צפון אמנם התו' ס"ל דהי' לו דין במה ואין צפון בבמה וכנ"ל. ובזה יל"פ הא דכתיב בקרא גבי חטאת המלואים (שמות כ"ט י') והקרבת את הפר לפני אוה"מ וסמך אהרן ובניו את ידיהם וגו' וק' הרי חטאת ק"ק וטעונה סמיכה בצפון ואיך מהני כאן סמיכה לפני אוה"מ אמנם לפי"ד התו' שהי' להן דין במה א"ש דהא אין סמיכה בבמה כדתנן בזבחים ק"ב ב' אלא דכאן הי' גזה"כ ומ"מ לא הי' דין צפון. והנה בירו' ריש יומא מבו' דכל ז' ימי המלואים היתה הקמת לילה פסולה ומוכח לכאו' דאסור בבמה הקמת לילה אמנם כ"ז למ"ד בזבחים ק"כ א' דשחיטת לילה פסול בבמה דלמ"ד כשר ודאי ה"ה הבנין (ועי' משך חכמה ס"פ יתרו), ובספר המפתח פ"א מבית הבחירה ה"ג הביא מהצ"פ דבבמה אפ' נבנה מאליו כשר וכנראה למד זה מזבחים ק"ח ב' ויעל על הצור אבל בגמ' מסקי' שם דלר' יוסי הוראת שעה היתה וקי"ל כר' יוסי.

(שיח השדה ח"ג שבת פ"ז ב' ע"ש עוד טעמא דקרא פ' תצוה ד"ה והקרבת דרך חכמה פ"א מביה"ב הי"ב ביה"ל ד"ה עד)

שו"ת בעניני פורים

ש. מ"ט ליכא ברכת שהחיינו על פר' זכור למש"כ מרן בס' טעמא דקרא סוף אסתר, דמרדכי בירך שהחיינו שתלה להמן.
ת. על דיבור אין מברכין.
ש. צ"ע מ"ט אין מברכין שהחיינו על זכור שהוי דיבור, ומ"ש ממגילה שמברכין.
ת. במגילה יש מעשה המגילה.
ש. מי שיכול לקרוא המגילה או בלילה או ביום, מה עדיף.
ת. זריזין מקדימין.
ש. מי שיכול לקיים או מקרא מגילה או סעודת פורים, מה עדיף.
ת. מגילה קודמת.
ש. מי שיכול לקיים או מגילה או להתפלל מנחה, מה עדיף.
ת. חביבה מצוה בשעתה.
ש. בשו"ע סו"ס תרפ"ט מנהג טוב להביא קטנים לקריאת המגילה, וצ"ע מ"ט ל"ה חובה משום חינוך.
ת. קטנים קאמר.
ש. כשקורא המגילה לנשים אם צריך לעמוד, או יכול לישב.
ת. יכול לישב.
ש. מותר לצאת מבית הכנסת באמצע מגילה או כקריה"ת שאסור.
ת. אסור.
ש. הקורא מגילה בביתו לבני ביתו אם צריך לפשטה כאגרת.
ת. לא נהוג.
ש. בירך על מגילה וקודם שקרא ראה שהמגילה פסולה אם יברך שנית.
ת. כן.
ש. בירך לשמוע מגילה במקום על מקרא מגילה אם יצא.
ת. לא.
ש. הקורא מגילה לבני ביתו אחר שיצא אם רשאי בשע"ד להפסיק הקריאה לענות לטלפון וכיו"ב.
ת. אין ראוי.
ש. אם יכול ליתן מחצית השקל בדולרים בכסף חו"ל.
ת. כן.
ש. הרמב"ם פ"ג משקלים ה"י. הגוזל חצי שקל ושקל יצא. וצ"ע מ"ט ל"ה מצוה הבאה בעבירה ואין יוצא.
ת. באים כאחת.
ש. אם יוצא יד"ח מתנות לאביונים לעני קטן.
ת. יוצא.
ש. נתן לאביון מטבע כשיעור שני מתנות ומחציתו יהא לחבירו אם יצא.
ת. יתכן.
ש. עני אם חייב במתנות לאביונים כשמתפרנס מהצדקה.
ת. חייב.
ש. אם נתן מתנה לאביון ולא רצה לקבל אם יצא כמש"כ הרמ"א ס' תרצ"ה לענין משלוח מנות.
ת. יתכן.
ש. נתן מתנות לאביונים בכסף ואח"כ התברר שהיה מזויף, אם יצא מתנות לאביונים.
ת. לא.
ש. אם משלמים כסף לאברכים יותר כסף שלומדים בפורים, אם יוצאים הנותנין יד"ח מתנות לאביונים.
ת. לא.
ש. הנותן מעות לעני המבקש צדקה אם יצא יד"ח מתנות לאביונים, דלמא בעי ליתן דרך רעות ולא בתורת צדקה.
ת. יוצא.
ש. הנותן שתי מתנות לאיש ואשתו אביונים אם יוצא יד"ח מתנות לאביונים.
ת. לא מסתברא.
ש. אם נתן מתנות לאביונים לעני כשהיה אונן אם יצא יד"ח.
ת. יצא.
ש. אחד שלח שליח לחבירו ליתן מתנות לאביונים עבורו וביקשו שיתן הכסף משלו ואחר פורים ישלם לו, אם יוצא מתנות לאביונים.
ת. יוצאים.
ש. חולה הצריך לאכול איסוה"נ בפיקו"נ ושלח זה למשלוח מנות אם יצא השולח.
ת. אולי.
ש. שלח ישראל משלוח מנות תרומה לכהן אם יצא דלמשלח אי"ז ראוי.
ת. יצא [אבל אין ראוי].
ש. אם יוצא יד"ח משלוח מנות בפירות לא מעושרים כשאומר לו שאי"ז מעושר.
ת. לא.
ש. אם מותר לשלוח מנות לחבירו ע"י גוי, כגון ע"י חברת משלוחים של גוים.
ת. אין ראוי.
ש. גזל אוכל ונתנו לחבירו לקיים משלוח מנות אם יוצא יד"ח משלוח מנות.
ת. אם קנה בשינוי יתכן שיוצא.
ש. אם במשלוח מנות יש דין לכם וצריך שיהא המנות משלו או שא"צ משלו.
ת. לכאו' צריך משלו [ואולי סגי שחבירו נותן עבורו וצ"ע].
ש. אם יוצא משלוח מנות כשנותן ביצים חיות אם הוי כבשר חי שאינו מבושל.
ת. יוצאין.
ש. שלח משלוח מנות במוצרים שעברו התאריך לאכילתם אם יצא יד"ח.
ת.יתכן שלא.
ש. אם יוצא משלוח מנות במיץ ענבים ויין אם הוי כתרי משקה.
ת. אולי.
ש. אם יוצא משלוח מנות כשנותן לחבירו פרה כדי לחלוב חלב ותרנגולת להטיל ביצים.
ת. בדיעבד יוצא מסתמא.
ש. אם יוצא משלוח מנות כששולח מלח.
ת. לא.
ש. כשחל פורים ביום ו' וקיבל תוספת שבת ונזכר שלא שלח משלוח מנות, אם יוצא משלוח מנות לחבירו שלא קיבל תוספת.
ת. בשעת הדחק.
ש. כשחל פורים ביום ו' ונתן משלוח מנות למי שקיבל תוספת שבת אם יצא יד"ח משלוח מנות.
ת. יצא כי יכול לישאל לפי"ד הפרמ"ג.
ש. שלח משלוח מנות ואח"כ נודע לו בשעה ששלח היה אונן אם יצא יד"ח.
ת. יצא.
ש. אשה השולחת לחברתה כדפסק הרמ"א ס' תרצ"ה ס"ה אם קודם ששולחת צריכה לקנות המנות מבעלה שיהא משלה.
ת. אם מרשה לה סגי.
ש. אם יוצא יד"ח משלוח מנות ששלח לעבד כנעני.
ת. כן [אבל אין ראוי לעשות כן כמו לאשה].
ש. השולח משלוח מנות ונודע לו אח"כ שהיה המקבל אונן אם יצא יד"ח דסו"ס הרבה שמחה ורעות.
ת. לא.
ש. אם כשנותן עוד משלוח מנות אחר שכבר יצא אם מקיים עוד מ"ע.
ת. הכל מצוה אחת.
ש. אם יוצא יד"ח משלוח מנות כששולח לשוטה.
ת. לא.
ש. למש"כ הרמ"א שמהני מחילה במשלוח מנות, מ"ט הוצרכו רבנן להחליף סעודתם כמבו' במגילה ז' שימחלו זל"ז.
ת. שיהא ניכר.
ש. אם מותר לשלוח מנות לחבירו שהוא אביון ולצאת יד"ח מתנות לאביונים או דהוי מצוות חבילות חבילות.
ת. עי' מגילה ז' רע"ב ב' גירסאות.
ש. שלח משלוח מנות לחבירו ע"י שליח אם צריך לברר שהגיע המשלוח מנות או אמרי' חזקה שליח עושה שליחותו.
ת. בדרבנן סמכינן אחזקה.
ש. אם יכול לשלוח משלוח מנות בכלי שאין טבול.
ת. אין ראוי.
ש. אם יוצא משלוח מנות כששולח לאשתו, היכא שאין לו למי לשלוח.
ת. מסתבר שלא יוצא.
ש. השולח מנות לשיכור כלוט או לישן, אם יצא.
ת. יוצא משום בני ביתו.
ש. השולח מנות לאדם חשוב האם המקבל יוצא יד"ח משלוח מנות בקבלתו משום הנאתו של השולח אליו.
ת. יתכן שלא.
ש. שלח משלוח מנות ע"י שליח וכששלח ל"ה שוה פרוטה ובדרך נתייקר, אם יצא.
ת. תלוי אם השליח כבר זכה לו.
ש. אם יכולים לאכול סעודת פורים וסעודת ברית מילה כאחד.
ת. יכולים.
ש. הא דמבטלין ת"ת למקרא מגילה אם זהו ג"כ לשאר מצוות היום כמשלוח מנות וסעודה.
ת. יתכן.
ש. שיכור כהן בפורים אם יש מצות וקדשתו ליתן לו מנה יפה ראשון.
ת. כן.
ש. אם מותר להתפלל בפורים בתחפושת.
ת. אין ראוי.
ש. אם יש לברך שהחיינו על תחפושות שקונה לפורים.
ת. אם שמח.
ש. מה שנוהגים בישיבות לבחור רב פורים ומשמיע ליצנות על רה"י אם יש להם על מה שיסמכו.
ת. עושים משום שמחת פורים ומ"מ אי"ז ראוי.

(מתוך הספר "מועדי הגר"ח ח"ב להגאון רבי מתתיהו גבאי שליט"א)

לקבלת הגליון ניתן לשלוח בקשה במייל: **0573145900@okmail.co.il** או בפקס: 077-2092005

נשמח לקבל הערות והארות וכן עובדות ושו"ת מרבינו

להנצחות ולתרומות: 053-3145900 כתובת: ר' יהודה הנשיא 52 בני-ברק